

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ:
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

[Електронний ресурс]

*Матеріали XII наукової Інтернет-конференції
за міжнародною участю для аспірантів та докторантів*

28 травня 2021 року

**Одеса
2021**

УДК 351(477)

П 88

Рекомендовано до друку Науково-експертною радою
Одеського регіонального інституту державного управління
НАДУ при Президентіві України.
Протокол № 3 від 18 травня 2021 року

П 88 **Публічне** управління в Україні: історія державотворення, виклики та
перспективи [Електронний ресурс] : матеріали XII наук. інтернет-
конф. за міжнар. участю для аспірантів та докторантів, 28 трав. 2021 р.
– Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. – 300 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції

© ОРІДУ НАДУ
при Президентіві України, 2021.

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Шановні учасники та гості конференції!

Вітаю вас з відкриттям XII Міжнародної наукової Інтернет-конференції аспірантів та докторантів «Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи»!

Сучасний етап державотворення в Україні, пов'язаний із системними змінами всіх сфер суспільства, проведенням комплексу державно-управлінських реформ, зумовлює потребу у практичному та доцільному використанні результатів наукових досліджень. В сукупності всі вони покликані сприяти удосконаленню системи публічного управління, адже є теоретико-методологічною основою прогресивних структурних трансформацій органів публічної влади, важливим науковим супроводом успішної реалізації державної політики в умовах проголошеного курсу на інноваційний розвиток українського суспільства. У цьому контексті особливої актуальності набувають наукові напрацювання, досягнення, погляди на вирішення існуючих проблем у сфері публічного управління, презентовані вами, учасниками XII Міжнародної наукової Інтернет-конференції аспірантів та докторантів «Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи».

Сьогодні галузь науки публічного управління та адміністрування активно розвивається: формуються її наукові школи, поглиблюються фундаментальні та прикладні дослідження, розширюється простір проблем, у якому закладаються нові напрями наукових досліджень, знання окремих наукових напрямів переходить до оформлення галузі як цілісної системи, що є переконливим досягненням українського національного інтелекту. Приємно зазначити, що тематика наукових розвідок учасників конференції охоплює широке коло проблемних питань, важливих для сучасного етапу державотворення в Україні: особливості розбудови інфраструктури системи публічного управління, особливості механізмів реалізації суспільних реформ, проблеми кадрового забезпечення, пріоритети міжнародного співробітництва, форми супроводу діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування тощо, - які свідчать про переконливе поглиблення інтеграції наукової сфери з практикою діяльності органів публічного управління.

Переконаний, що професійна дискусія та обмін досвідом дадуть новий імпульс подальшому розвитку пріоритетної для України наукової галузі публічного управління та адміністрування, впровадженню сучасних інноваційних управлінських технологій у систему публічного управління. Бажаю всім учасникам конференції успіхів, конструктивної роботи і нових здобутків!

З повагою,
Іжа Микола Михайлович,
професор, доктор політичних наук,
Заслужений працівник освіти України,
директор Одеського регіонального
інституту державного управління
НАДУ при Президентіві України

Шановні учасники та гості конференції!

Щиро вітаю вас з відкриттям XII Міжнародної наукової інтернет-конференції аспірантів та докторантів «Публічне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи»!

Оновлені стратегічні цілі розвитку нашої держави актуалізують проблеми соціально-економічного зростання нашої країни загалом та регіонів і територіальних громад зокрема, її інтеграції до європейської спільноти, розвиток національної самосвідомості українського народу, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців тощо. Саме тому перед науковцями та практиками сфери публічного управління та адміністрування стоїть спільне завдання виявлення викликів та загроз, пошук та практичне застосування дієвих управлінських механізмів, інструментів та технологій на шляху досягнення загального добробуту українського суспільства.

Платформа Інтернет-конференції аспірантів та докторантів, особливо в світлі загроз, пов'язаних з поширенням корона вірусу в світі, дає можливість для молодих науковців представити результати своїх напрацювань та отримати безцінний науковий досвід від спілкування з більш досвідченими дослідниками проблематики галузі публічного управління та адміністрування познайомитися з новими науковими досягненнями, теоретичними здобутками. Разом з тим, залучення до участі в конференції представників органів публічної влади дає можливість виявлення проблемних аспектів практичної діяльності, інноваційного досвіду та успішних практик.

Бажаю всім аспірантам та докторантам плідної роботи над своїми дисертаційними дослідженнями, зростання в науковій діяльності та нових відкриттів! А всім учасникам – фахових та дискусійних виступів, конкретних результатів та практичних рекомендацій, наснаги і невтомності у новаторському пошуку!

Людмила Приходченко,
Голова оргкомітету конференції,
професорка, докторка наук з державного управління,
завідувачка кафедри публічного управління
та регіоналістики ОРІДУ НАДУ
при Президентові України

СЕКЦІЯ 1.

**ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Goriacha Kateryna,

LLB, LLM

University of London International Programs

EXPERINCE OF PROVIDING POLITICAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE US

Nowadays, freedom is the cornerstone of Western civilization, especially the USA, as an ideal model of Western society. The US Constitution of the 1776th, designed by representatives of the "Enlightenment project". Its main provisions and the First Amendment of freedom of information and freedom to bear arms, it has the spirit and ideas of the French Revolution.

The principle of freedom of religion in the United States is also one of the basic principles of society. Various religious groups feel themselves comfortable, traditional Christian confessions representatives and orthodox, not to mention the representatives of Eastern religions - Buddhism, Hinduism and Islam.

In general, we can say about the sophistication of US institutions and values of liberal democracy. Taking in account, a huge success in securing the political rights of Americans, in this report we would like to draw attention to the vital spheres of U.S. citizens where their rights are seriously violated, allowing to demonstrate once again the fact that even guarantees of political rights and freedoms, even in one of the richest countries in the world with the most advanced democratic traditions in many areas far from the modern requirements of a decent life and protection of a large number of citizens.

Thus, despite the fact that the US position itself as a democratic state where human rights are of the highest value, in practice there are still some disorders and problems in lobbying and adequate representation of citizens in the political sphere. Despite the low level of corruption, the impact on public authorities by economic means is a fundamental institutionalized practice. 2008 also marked by large-scale extortion scandal over Governor of Illinois - Ron Blagojevich [2].

While recent polling company (presidential and parliamentary) does not specify the scandals like to expose an influential lobbyist Jack Abramoff in 2006, particular

attention should be paid to the continuing debate about the degree of influence of special interest groups on the political process. Additionally, it has been discussed the powers of Congress, ready for re-election at any inefficient spending budget, preventing the display of the interests of their voters [3].

The most significant event of recent times was the scandalous resignation and conviction of Governor of Illinois - Rod Blagojevich, who was arrested by the FBI trying to actually sell the place of the Senator, which had been vacant after the election of President Obama.

It should be noted that although the direct manifestations of corruption in modern U.S. rare phenomenon , various interest groups influence political decision-making. The main format of such influence - finance companies campaign and employment of politicians and officials after resignation in public administration.

According to a leading human rights organization "Freedom House", "polls and editorial publishing papers demonstrate that recent scandals have helped popularize the view that corruption is widespread in American politics, and the growing cynicism about the ethical behavior of politicians in the United States" [4].

There is still concern among public that political processes can hardly be called democratic , there is limited access to the control of the electoral process and electoral positions. Serious debate among experts have been caused by the practice of changing the boundaries of constituencies in order to win some representatives from the government, which still retained. To participate in the election of citizens eligible to vote must pass a special registration procedure, which is an additional barrier to participation in elections, because it provides the trigger for manipulation by the executive and reduces the number of voters , especially among socially disadvantaged backgrounds and ethnic minorities [5].

Another major problem was the illegal approval and involvement in elections. According to the law of most states allow to take part in elections to people who have no right to. In some cases, the local government allow citizen who had a criminal conviction, with the submission of additional information that confirms his status, to participate in elections.

Despite the existence of the US legal framework, under which the government should ensure transparency of its activities, it is still limited power to media access to

certain information. Although, the new US administration make decisive steps towards overcoming this legacy of President George W. Bush and now a number of problems remain valid [4].

The United States still faces many difficulties with employees who wish to protect their rights and to create a union. Employers are better able to limit the rights of employees to create and participate in the activities of trade union organizations [5].

Thus, analyzing the state of protection of political rights, freedoms and duties in the US, we can conclude that this state is, in general, set an example for other countries. Ensure political rights and freedoms are given considerable attention, citizens are guaranteed the right to freedom of association in political parties and social organizations, freedom of speech, voting rights, etc. The formation of these processes, primarily influenced by the historical events of the United States fight for their independence.

References

1. Энтин Л.М., Баглай М.В., Лейбо Ю.И. Конституционное право зарубежных стран.М.: Норма, 2004. – 832 с.
2. Constitution of the United States: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html. – Загол. з экрану/
3. Declaration of Independence of the United States: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration.html>. – Загол. з экрану.
4. Freedom House Organization: Report on Israel: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2011/israel>. – Загол. з экрану.
5. Human Rights Watch: “World Report 2012”: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hrw.org/world-report-2011>. – Загол. з экрану.

Вошко Інна Василівна,
*магістр публічного управління та адміністрування,
аспірантка Класичного приватного університету (м. Запоріжжя),
директор КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги»
Новоград-Волинської міської ради Житомирської області*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА З РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Теперішня реформа системи охорони здоров'я в Україні (далі – СОЗ) є першорядною у вимірі Стратегії сталого розвитку вітчизняного суспільства, забезпеченні його належного збереження, функціонування і розвитку. Формування і реалізація Державної політики охорони здоров'я (далі – ДПОЗ) в Україні на засадах кращого світового і вітчизняного досвіду є однією із головних функцій і завдань держави. Однак, практика реформування СОЗ свідчить про певні здобутки і слабку успішність, стриманість цієї реформи. Головним фактором є те, що затримка реформи в Україні складає майже 20 років відносно інших країн СНГ. Позитивом є те, що набуто певні досягнення і вітчизняний реформаторський досвід; розроблено і запроваджено низку інструментів реалізації ДПОЗ; виявлено вагомні фактори спротиву, зокрема інституційного, політичного і соціального характеру; методологічні прогалини, недосконалості інструментів механізму здійснення ДПОЗ. Том, на теперішньому етапі ця політика має постати загально суспільно значущою як національний орієнтир і основоположний офіційний документ і головне – базовим керівництвом щодо здійснення реформи СОЗ в Україні.

Останнім часом різні аспекти цієї проблематики аналізують Т.Ф. Бабій, А.Д. Барзилович, О.Є. Вашев, С.М. Вовк, Б.В. Галайчук, О.Л. Заградська, М.І. Заярський, І. Кринична, Л.В. Крячкова, В. Лепський, В.М. Лехан, К.А. Надутый, И.В. Найда, З.О. Надюк, К. Руських, Ю.І. Сенюк, Г.О. Слабкий, М. В. Співак, Т. Ткачева, М.В. Шевченко. Привертають увагу напрацювання В.М. Лехан, Л.В. Крячкова, М.І. Заярський, Ю.І. Сенюк, З.О. Надюк, А.Д. Барзилович [1-3], які аналізують інструменти реалізації реформи СОЗ,

пропонують свій погляд на періодизацію її процесу, висловлюють судження щодо її започаткування і отриманих здобутків. Перші три дослідника більш ґрунтовно характеризують процес реформи (табл. 1).

Таблиця 1	
Досягнення реформи системи охорони здоров'я в Україні у період з 1991 по 2018 р.	
Періоди	Характеристика досягнень
I (1991 – 2000 рр.)	Десятиріччя пасивного ставлення до реформи; збереження у діючому стані радянську СОЗ в ринкових умовах з метою забезпечення мінімальних соціальних гарантій з надання медичної допомоги.
II (2010 – 2013 рр.)	Локальні і фрагментарні реформи за певними напрямками у межах пілотних проектів.
III (2010 – 2013 рр.)	Пілотний проект у межах декількох регіонів за підтримки ЄС з використанням доказового менеджменту, зарубіжного і вітчизняного найбільш досвіду. Його результати підтвердили доцільність і ефективність: розмежування первинної і вторинної медичної допомоги; створення пулінгу фінансових ресурсів для надання вторинної і екстреної допомоги на рівні регіону; запровадження маршрутизації пацієнтів до закладів охорони здоров'я (далі – ЗОЗ) залежно важкості захворювання; впровадження оплати праці лікарів залежно від обсягу і якості роботи, державного регулювання цін на ліки для гіпертонічно хворих, реструктуризації вторинної і третинної медичної допомоги, ін.
IV (2014 – 2018 рр.)	Найбільш продуктивний період, у межах якого новий уряд виробив підхід до подальшого комплексного реформування СОЗ. Вперше запроваджено медичну субвенцію, фінансування з різних бюджетів. В Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я унормовано бачення реформи на 2016 – 2020 рр., у межах якого: запроваджено перехід до фінансування результату діяльності, гарантований пакет медичної допомоги,

	<p>пулінг фінансування державних гарантій, Національну службу здоров'я України (єдиного закупівельника медичних послуг на договірних засадах), електронну СОЗ; здійснено автономізацію постачальників медичної допомоги, більшість з яких набула статусу некомерційних медичних підприємств; удосконалено державне регулювання цін на лікарські засоби, розширено спектр захворювань, на які поширюється механізм реімбурсації (повного або часткового відшкодування вартості ліків). Унормовано запровадження госпітальних округів, багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування, у т .ч. вимоги до людських ресурсів, інфраструктури, обладнання, транспорту і комунікацій, навантаження тощо.</p>
--	--

Згідно їх напрацювань чинна Концепція розвитку охорони здоров'я населення України [4] у 2000 році започаткувала реформу СОЗ. Хоча, ДПОЗ була визначена тільки переліком державних і галузевих заходів. Вона зовсім не оновлювалася, очевидно тому, що починаючи з 2010 року закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р. визначив Кабінет Міністрів України повноважним суб'єктом здійснення внутрішньої політики. Інші дослідники визначили сукупність інструментів реалізації ДПОЗ, яким є: концепція, Загально державна програма, Державна цільова програма, Міжгалузева комплексна програма, Програма уряду, заходи, Національний план, дорожня карта, порядок, положення, регламент, пілотний проект різного масштабу і спрямування. Також інструментами є ті, що забезпечують: автономізацію, акредитацію і ліцензування, фінансові гарантії, медичну субвенцію; нормативи, типові штати, експертиза, тарифи, модель медичного страхування, державний гарантований пакет, єдиний закупівельник медичних послуг, контрактна модель фінансування, система e-Health, договірні відносини, інше.

Загальним підсумком є те, що чинна ДПОЗ є вкрай застарілою, використанні інструменти корисними, але є другорядними. Першорядними інструментами мають бути досконала ДПОЗ, інноваційний менеджмент, заснований на стратегічному,

програмному і проектному менеджментах. Проте, спроби законодавчо запровадити нову ДПОЗ у 2015 – 2019 роках виявилися безуспішними.

Список використаних джерел

1. Лехан В.М., Крячкова Л.В., Заярський М.І. Аналіз реформ охорони здоров'я в Україні: від здобуття незалежності до сучасності. Україна. Здоров'я нації, 2018, № 4(52). С. 5–11.

2. Сенюк Ю.І., Надюк З.О. Сучасна державна політика у сфері охорони здоров'я: аналіз реформування системи [Електронний ресурс] : Право та державне управління. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/34.pdf.

3. Бразілович А.Д. Реформа системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. Інвестиції: практики та досвід № 2/2020. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7011&i=20/>.

4. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України [Електронний ресурс] : указ Президента України від 7 грудня 2000 року N 1313/2000. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U1313_00?an=12.

Латишева Вікторія Валентинівна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»

ГРОМАДСЬКА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна, як ніколи потребує удосконалення власного міжнародного іміджу. Від успішності якого залежить міжнародна підтримка у вирішенні військового конфлікту в зоні АТО, подальша співпраця в контексті членства України в НАТО, підтримка України щодо повернення нею втрачених територій в рамках міжнародного проекту «Кримська платформа», набуття членства в ЄС, залучення міжнародних інвестицій та багато ін.

Наразі світовою тенденцією, в контексті боротьби з поширенням корона вірусної інфекції є зменшення дво- та багатосторонніх дипломатичних контактів, міжнародної взаємодії та комунікації.

В першу чергу, ця проблема торкнулася саме громадської дипломатії, зусиллями якої значною мірою вдавалося підтримувати присутність України у світовому інформаційному просторі та позитивно впливати на її міжнародний імідж.

Як наслідок відбувається зміщення акцентів з очної присутності в бік використання інформаційних технологій, тобто організації онлайн-конференцій, конгресів, брифінгів, зустрічей тощо.

При цьому, з огляду на перенасиченість сьогоденного інформаційного простору, інформацією, яка не несе відповідного смислового навантаження, або не сприймається відповідною цільовою аудиторією, ефективність відповідної комунікації є нижчою за традиційну.

Також, багато залежить від форми подачі самої інформації, її аудіо та відео супроводу, ментальних та національних особливостей цільової аудиторії.

До того ж, при проведенні зустрічей в онлайн-форматі не завжди вдається досягти належного рівня відкритості та взаєморозуміння, оскільки через Інтернет

простір не вдається передати та відчуті емоційний та душевний стан співрозмовників, не виникає так званого ефекту «ореолу».

Не даремно в Україні існує прислів'я, що краще один раз побачити, ніж сім раз почути.

Особливістю публічної дипломатії є те, що вона на відміну від класичної дипломатії, орієнтована, в першу чергу, не на уряди іноземних держав, а на певну цільову аудиторію, представників громадськості, діаспору, підприємців тощо, з метою формування та підтримки певних рішень, що становлять національний інтерес України.

При цьому, мова не йде ні про лобювання інтересів, ні про відкриту пропаганду.

Громадська дипломатія використовує інструменти «м'якої» сили та направлена на встановлення постійної комунікативної взаємодії, з метою поширення достовірної інформації та само презентації країни, демонстрації її історичних, культурних та національних традицій.

Отже, громадська дипломатія розрахована в першу чергу на активну цільову аудиторію зарубіжних країн, при цьому вона реалізується саме органами зовнішніх зносин держави, що відрізняє її від концепції громадянської дипломатії (citizen diplomacy), яка здійснюється самими громадянами країни.

Ефективним поєднанням громадянської та громадської дипломатії в докоронавірусний період були міжнародні обміни студентами, участь у художній виставках та кінофестивалях, міжнародних музичних конкурсах, спортивні змаганнях, тощо, організовані, як з ініціативи Міністерства зовнішніх зносин України, Міністерства освіти та науки України, Міністерства культури та інформаційної політики України, так і самими громадянами.

Громадянська дипломатія здійснювалася громадянами під час туристичних подорожей та робочих поїздок за кордон.

Наразі, в сучасних умовах, з метою підвищення ефективності рівня комунікативної взаємодії та уникнення неефективного використання бюджетних коштів, що виділяються державою на формування позитивного іміджу України та проведення різноманітних заходів на міжнародному рівні, основним завданням органів публічної влади залучених до процесів міжнародної комунікації є вивчення

запитів, щодо змістовного наповнення інформаційних повідомлень про Україну, шляхом проведення соціологічних досліджень, в тому числі Інтернет-аудиторії.

Список використаних джерел

1. Звіт про огляд витрат державного бюджету у сфері зовнішніх зносин у частині бюджетної програми 1401110 «Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України», забезпечення діяльності Українського інституту, заходи щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/zvit-oglyadu-vitrat-2018-2020.pdf> (дата звернення 27.04.2021).

Маланчук Оксана Григорівна,

аспірантка кафедри регіональної політики та публічного адміністрування

ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Корупція - багатогранне поняття, що включає в собі безліч аспектів управлінського, економічного, правового, політичного характерів. Тому важливо відзначити, що до визначення корупції існує різноманіття підходів.

Ознаками корупції є: соціальне явище; системність; дисфункція процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; прояв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному та приватному секторах.

Чинне антикорупційне законодавство України залежно від його змісту та предметної спрямованості умовно можна поділити на такі групи:

- нормативно-правові акти, які містять положення щодо загальносоціальної протидії та запобігання корупції;
- нормативно-правові акти, які визначають та характеризують ознаки корупційних правопорушень і встановлюють за них відповідальність;
- нормативно-правові акти, які визначають правовий статус суб'єктів, уповноважених на реалізацію антикорупційної політики;
- нормативно-правові акти, які визначають механізми реалізації антикорупційних заходів;
- нормативно-правові акти, які визначають конкретні питання взаємодії суб'єктів, уповноважених на реалізацію антикорупційної політики держави.

Зважаючи на викладене, виникає необхідність безпосереднього дослідження особливостей нового антикорупційного законодавства, що визначає основні напрямки і перспективи реалізації антикорупційної політики держави.

Формування національної законодавчої бази протидії корупції спирається на відповідні міжнародні антикорупційні конвенції, інші міжнародно-правові документи, що містять чіткі міжнародні прийняті визначення, які саме діяння слід

вважати корупційними правопорушеннями, які саме суб'єкти мають нести за них відповідальність, які санкції за них та інші заходи кримінально-правового характеру (на кшталт спеціальної конфіскації і спеціальних заходів до юридичних осіб) мають бути встановлені тощо.

Підтверджуючи свої євроінтеграційні прагнення, Україна протягом останнього десятиріччя ратифікувала Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р. (Закон №252-V від 18.10.2006 р.), Додатковий протокол до цієї конвенції від 15 травня 2003 р. (Закон №253-V від 18.10.2006 р.), Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. (Закон №2476-IV від 16.03.2005 р.), Конвенцію ООН проти корупції від 11 грудня 2003 р. (Закон №251-V від 18.10.2006 р.), Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (Закон №2698-VI від 17.11.2010 р.), Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. (Закон №1433-IV від 04.02.2004 р.) і Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18 вересня 2014 р. (Закон №1752-VIII від 16.11.2016 р.). Ратифікувавши Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією, Україна приєдналась до Групи держав із боротьби з корупцією (GRECO).

На сьогоднішній день, основним нормативно-правовим актом в системі антикорупційного законодавства, що визначає спеціальні антикорупційні положення є Закон України «Про запобігання корупції». Сутність Закону полягає у визначенні правових та організаційних засад функціонування системи запобігання корупції в Україні, змісту та порядку застосування превентивних антикорупційних механізмів, правил щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

З прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» провідну роль у системі антикорупційних органів відведено Національному агентству з питань запобігання корупції, як координаційному центру антикорупційної політики в державі та органу з превентивними антикорупційними функціями.

Національне агентство як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом забезпечує формування та реалізацію державної

антикорупційної політики і є відповідальним перед Верховною Радою України та підконтрольним і підзвітним Кабінету Міністрів України.

На відміну від Національного антикорупційного бюро, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та інших правоохоронних органів, які виявляють і розслідують корупційні злочини, основна функція Національного агентства – запобігти їх вчиненню. Це досягається через виявлення та усунення чинників, що дають змогу вчиняти корупційні правопорушення, контроль за дотриманням антикорупційних правил політичними партіями, чиновниками та політиками, роботу з викривачами корупції тощо.

Концепція формування антикорупційної політики у 2020 - 2024 роках та пропонована до затвердження антикорупційна стратегія базуються на поєднанні двох підходів:

- подальше удосконалення загальної системи запобігання та протидії корупції (розділи II та IV проекту Антикорупційної стратегії на 2020 - 2024 роки);
- мінімізація корупції у найбільш пріоритетних з точки зору подолання корупції сферах, в тому числі за рахунок проведення найбільш успішних галузевих реформ (розділ III проекту Антикорупційної стратегії на 2020 - 2024 роки) [1].

Таким чином, в умовах реформування системи запобігання корупції Україна нині сформована законодавча база та створено ряд відповідних інституцій, що загалом відповідає міжнародним стандартам, вироблених у міжнародних договорах і практиці багатьох європейських держав.

Список використаної літератури

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020 - 2024 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI03252A.html. - Назва з екрана.

Матвієнко Людмила Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ПОЛІЕТНІЧНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА РИСА НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Поліетнічність як суспільне явище є важливим чинником у процесі формування будь-якої території, регіону, країни. За своєю етнонаціональною структурою Україна є багатонаціональною або поліетнічною державою, базовою ознакою якої є спільність проживання на її території двох і більше етносів або етнічних груп. Суттєво – не багатонаціональна держава, до якої входять різні народи, нації зі своєю етнічною територією, як, скажімо, Росія, колишня Югославія, Індія, Індонезія, а держава, на території корінної нації якої у різний час поселилися і проживають групи інших народів, етнічна територія і національна основа яких, здебільшого, знаходиться поза межами України. Цю різницю понять (яку, до речі, не завжди розуміють) слід мати на увазі, бо вони володіють різною предметною сутністю.

Південь України також відзначається поліетнічністю, що є співіснуванням осіб різного етнічного походження, носіїв різних етнокультурних традицій, етнічного менталітету [3].

У географічному відношенні, попри всі численні відмінності й місцеві особливості, ці землі складала певну єдність, включаючи чорноземну степову й почасти лісостепову зони сучасної України з теплим, але посушливим кліматом. Велику роль в подальшому історичному розвитку регіону відіграло його розташування на перехресті важливих сухопутних і морських транспортних шляхів.

Історично ці території також становили єдність. Із давньоруських часів вони входили в сферу геополітичного впливу київських князів. Втрата давньоукраїнської державності й поневолення українських земель чужинцями істотно позначилися на процесі формування української етнічної території.

Внаслідок цього не тільки припинилося її розширення на заході й півночі, але й почалося витіснення українського населення з етнічного пограниччя та захоплення кращих українських земель. Однак межі основної території розселення українського народу загалом збереглися.

Важливою характерною рисою заселення Півдня України було те, що вона з самого початку становила арену інтенсивних міжнаціональних процесів. У них активну участь убрали представники багатьох різних народів, суттєво відмінних один від одного за звичаями, характером, рівнем і національної самосвідомості, господарського та культурного розвитку, які опинилися в незвичному для себе середовищі – в меншості і сусідували не зі своїми одноплемінниками, а з представниками інших етносів.

Зокрема, на півдні, де різномовні переселенці часто жили разом, в одних населених пунктах, більш інтенсивними, ніж в інших регіонах Росії, були міжнаціональні контакти, що значно впливали на життя та етнічну самосвідомість не лише українців, росіян, а особливо таких малочисельних національностей, як серби, поляки, угорці та ін. З другого боку, прагнення зберегти національну самобутність спонукало деяких з них (чехів, шведів, почасти німців, греків, молдаван) до замкнутого способу життя, а водночас і до консервації традиційних його форм. За таких умов необхідно було, по-перше, мирно співіснувати з сусідами, а по-друге, зберегти свою віру, традиції, культуру, мову, тобто свої етнічні особливості.

Утворення самостійної Української держави позитивно вплинуло на моральний стан і активізацію національно-культурного руху українців поза межами України. Передусім це стосується українців, розпорошених на території колишнього Радянського Союзу, які внаслідок цілеспрямованої політики більшовицького режиму були приречені на асиміляцію. Тепер вони створюють свої суспільно-культурні організації, налагоджують зв'язки з відповідними громадськими і державними структурами в Україні [2, с. 72].

В умовах незалежності України постало завдання забезпечити основні права та свободи як українців, так і осіб, які належать до національних меншин. Першими найбільш важливими законодавчими актами, що визначили правову основу формування державної етнополітики, стали Декларація про державний

суверенітет України (16 липня 1990 р.), Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.), Декларація прав національностей (1 листопада 1991 р.), Закон України «Про національні меншини в Україні» (25 червня 1992 р.) та інші законодавчі акти, прийняті Верховною Радою України. У статті 11 Конституції України, прийнятої 28 червня 1996 р., сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України проголошується одним з визначальних завдань держави.

Отже, у процесі розбудови України як незалежної держави, гострого протистояння різних політичних сил, нестабільної економічної ситуації досить інтенсивно реалізуються визначальні принципи національної політики нової України. Виникають різні громадські культурно-просвітницькі товариства, які розгортають роботу щодо формування національної свідомості широких народних мас, відновлення історичної пам'яті, відродження кращих культурно-побутових традицій.

Список використаних джерел

1. Про національні меншини. Закон України від від 25.06.1992 року № 2494-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>. – Назва з екрану.
2. Українське народознавство : навч. посіб./ за ред. С. П. Павлюка. – К. : Знання, 2006. – С. 70–76.
3. Євтух В. Б. Етнічність : глосарій / В. Б. Євтух. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 170 с.

Матюшенко Олексій Володимирович,
аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України

ГРОМАДСЬКІ ЦІННОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні зумовлює зростання тенденції до реалізації соціальних інвестиційних проєктів на засадах публічно-приватного партнерства та співфінансування, наприклад, всі проєкти ДФРР. За таких умов, найактуальнішим стає питання врахування та захист громадських цінностей за зростаючої ролі приватного партнера в фінансуванні соціального проєкту. У формуванні нової системи відносин між державним партнером чи органами місцевого самоврядування та приватним партнером для реалізації суспільно значимих проєктів на довгостроковій основі необхідно з'ясувати як громадські цінності можуть підтримуватись в умовах зростання ролі приватного партнера. Тому важливо визначити сутність концепції «громадські цінності» та структуру збалансованої цінності соціального проєкту в сучасних умовах.

Концепція «громадської цінності» (Public Value) була розроблена М. Муром ще у 1995 р. [4, с. 96] та набула широкого обговорення зарубіжними науковцями, однак у вітчизняній науці їй було приділено недостатньо уваги. У науковому полі зазначена концепція має різні інтерпретації, зокрема її часто ототожнюють з «громадським інтересом», «послугами загального інтересу», «громадськими цілями». Навіть використовуючи однакову термінологію, до уваги окремих авторів беруться різні значення, адже громадські цінності є настільки абстрактними, що науковці їх або взагалі не розглядають, або спростовують чи визначають через призму відомих термінів.

М. Мур, наприклад, визнає законною роль уряду у наданні класичних суспільних благ, таких як національна безпека в різних сферах, включаючи сферу освіти, охорони здоров'я тощо [3, с. 142]. Це не виключає ролі регулювання приватного підприємництва та конкуренції в досягненні соціальних результатів, а потенційно забезпечує каркас, в якому обрані ринкові сили можуть допомогти

поглибити роботу публічного сектора. З одного боку, його аргументи на користь ролі державного підприємства забезпечують інтелектуальний супротив проти тих, хто стверджує, що в приватному секторі краще, ніж у державному секторі та проти тих, хто переймається своєю участю у наданні суспільних послуг. В. Монтгомері виділив п'ять основних джерел цінностей для керівників у сфері публічного управління: особисті, професійні, організаційні, законодавчі та громадський інтерес, який включає те, що є корисним для суспільства у збалансуванні інтересів різних груп, в тому числі й ще ненародженого покоління. Цінності «громадського інтересу», на його думку, є найважливішими з п'яти перелічених [5, с. 28].

Отже, це дає підстави розглянути три основні підходи до визначення громадських цінностей:

- *Процесний підхід* виділяє такі цінності як: інтегративність, відкритість, собівартість. Він базується на тому, що громадянин має певні непорушні права, що забезпечуються безпосередньо владою. Це передбачає, що громадські цінності є об'єктивні, непорушні й універсальні. Можливість того, що громадськими цінностями знехтують у разі приватної власності на об'єкт призводить до бажання гарантувати ці цінності через представлення їх в контрактах, законах та інших регуляторних актах.

- *Стейкхолдерський підхід* представляє громадські цінності як динамічні й інтерактивні. Зазначимо, що заінтересовані сторони можуть бути згодні з цінностями, які сформульовані абстрактно, проте громадські цінності мають бути реалізовані в конкретних проектах, їх необхідно операціоналізувати. Це передбачає процес взаємних поступок і конкретного вираження цінностей. Адже загально сформульована цінність розвитку дорожньої інфраструктури, наприклад, може зіткнутися з неприйняттям громадськістю побудови нової дороги поруч з місцем їх проживання.

- *Універсальний підхід* базується на тому, що громадські цінності є універсальними та повинні бути захищені владою. Щодо випадків приватизації громадської інфраструктури, то до таких цінностей включають: якість обслуговування; загальний доступ; рівність доступу; низька ціна; впевненість в наданні послуг; захист споживача.

Ієрархічне гарантування громадських цінностей, що запропоновано в універсальному підході, нехтує необхідністю балансування громадських цінностей, які за своєю природою знаходяться в стані змагання одна з одною. Така жорстка пріоритетність може заважати керівникам проєктів під час їх реалізації. Сприйняття громадських цінностей відбувається з урахуванням галузевої специфіки, культурної і часової, а балансування інтересів обов'язково різниться в залежності від національного, інституціонального та територіального контексту, а також історичних умов розвитку [1, с. 151]. Таким чином, можемо констатувати, що можливість впровадження кращих практик з однієї сфери в інше середовище є обмеженим.

Узагальнюючи ці підходи, науковці класифікують та розділяють громадські цінності на п'ять категорій:

1. Громадські цінності, що керують відносинами між владою та громадськістю загалом (демократія, легітимність, надійність, ефективне використання громадських ресурсів).

2. Громадські цінності, включені у відносини між роботодавцями, найманими працівниками та клієнтами в галузі або проєкті (якість послуг, безпека працівників, споживачів, надійність роботодавців).

3. Придатність інфраструктури та послуг для окремих цільових груп таких як малозабезпечені або людей з обмеженими можливостями (універсальний доступ, низька ціна, спеціальні засоби для людей з обмеженими можливостями).

4. Внесок інфраструктури в процеси регіонального розвитку (економічний розвиток, мобільність, якість оточуючого середовища).

5. Громадські цінності у відносинах між інфраструктурою та соціальним середовищем (безпека, здоров'я, сталий розвиток) [2].

У процесі співпраці державного і приватного сектору з метою реалізації проєктів розвитку інфраструктури з'являється необхідність зваженого підходу до управління конфліктними громадськими цінностями. Захисні механізми та стратегії управління стосовно громадських цінностей можуть бути знайдені в таких контекстах, як: контролюючі структури, закон і регулювання, політика і процедури, практики закупівель, контракти, культура, групова взаємодія,

професійні стандарти та вміння тощо. При цьому названі рівні можуть бути взаємодоповнюючими та підтримуючими один для одного.

Отже, проведений аналіз дозволяє наголосити на важливості визначення цінності соціального проєкту як позитивних змін, що настають внаслідок реалізації відповідного проєкту й відповідають очікуванням його стейкхолдерів, та розглядати її у вузькому і широкому контекстах з урахуванням різних інтересів широкого кола заінтересованих сторін у проєкті протягом фаз його життєвого циклу. Необхідно враховувати цінність проєкту як безпосередньо для організацій, що його реалізують, так і для суспільства.

Список використаних джерел

1. Технологія управління соціальними проєктами : монографія / Т. М. Безверхнюк, А. О. Левицький, К. В. Пеклун, І. В. Руда, І. А. Сенча, Т. В. Сивак / За заг. ред. Безверхнюк Т. М. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. 351 с.
2. Узунов Ф. В. Підтримка громадських цінностей при побудові системи державно-приватного партнерства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=624>.
3. Managing Public Values in Public – Private Networks: A comparative Study on Innovative Public Infrastructure Projects / Van Gestel N., Koppenjan J., Schrijver I., Van de Ven A., Veeneman W. *Public Money & Management*. 2008. № 28 (3). P. 139-145.
4. Mark H. Moore *Creating Public Value Strategic Management in Government*. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1995. 402 p.
5. Montgomery V. W. *Changing Public Sector Values* (Garland Reference Library of Social Science). New York : Garland, 1998. 328 p.

Мостова Дар'я Юріївна,

*аспірантка кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України*

СТРАТЕГІЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ

Протягом останніх років Міністерство закордонних справ України доклало чимало зусиль для комунікування стратегічних пріоритетів, цілей та завдань міністерства, а також на постійній основі проводиться комунікаційна робота для зміцнення позитивного іміджу Міністерства як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Водночас постала необхідність систематизувати інформаційно-комунікаційну діяльність Міністерства закордонних справ України, консолідувати зусилля на заходах, спрямованих на підвищення рівня довіри до органу як до ефективної та прозорої інституції серед громадян України, громадських експертів, бізнес-середовища, засобів масової інформації та міжнародних партнерів. Одним із основних інструментів налагодження ефективних комунікаційних зв'язків та формування сприятливого середовища є публічна дипломатія.

24 березня 2021 року знаменний день у історії офіційного утвердження публічної дипломатії, адже Міністерство закордонних справ України вперше розробило і затвердило Комунікаційну стратегію [2] та Стратегію публічної дипломатії [3]. Обидва документи затверджені рішенням Колегії МЗС 24 березня 2021 року.

За словами очільника Міністерства закордонних справ України: “Стратегія публічної дипломатії вперше в історії затверджена в нашій державі. Вперше в єдиному документі систематизовано що, кому, коли і як Україна говорить про себе у світі: ключові меседжі, аудиторії, формати та канали комунікацій. Тепер зміцнення репутації України в світі буде не точковим, а системним, послідовним та цілісним” [1].

Аналіз стратегії посвідчує про наявність семи ключових напрямків публічної дипломатії, які в свою чергу на період з 2021-2025 років встановлюють цілком чіткі та вимірюванні цілі та завдання.

Табл. 1. Напрямки публічної дипломатії

Поруч із цим, актуальним залишається національний бренд Ukraine Now, який слугує інструментом стратегічних комунікацій держав. Водночас, під час офіційного представлення Стратегії, Міністром було визначено п'ять принципів публічної дипломатії:

- Проєктний менеджмент, який ставить чіткі цілі, переналаштовує робоче мислення на досягнення вимірюваних і відчутних результатів;
- Інноваційність, яка дозволяє використовувати найсучасніші способи просування інтересів України у світі та зміцнення її репутації;
- Повага до культурного розмаїття, яка враховує всі культурні особливості різних народів світу;
- Людиноцентричність, яка покладає в основу діяльності інтереси людини;
- Відповідальність, яка передбачає повагу до національного та іноземного законодавства, міжнародного права, загально визнаних етичних норм [3].

Сьогодні публічна дипломатія виступає рушійною силою та слугує інструментом взаємодії всіх державних органів та неурядових організацій. З допомогою утвердженої стратегії, через офіційні дипломатичні канали, можемо

просувати вигідні для країни наративи. Утвердження двох стратегій, надає пріоритетність злагодженої роботи цифровим і дистанційним каналам.

Таким чином, публічна дипломатія Міністерства у поєднанні з Комунікаційною стратегією, довгостроковими програми з формування позитивного іміджу України у світі мають базуватись на аналітичних матеріалах та даних соціологічних досліджень [3, с. 9]. Розуміння ключових проблем, стереотипних уявлень та наративів, через які Україну сприймають у світі, є ключовим для ефективного планування довгострокових проєктів та кампаній публічної дипломатії.

Список використаних джерел

1. Дмитро Кулеба представив першу Стратегію публічної дипломатії МЗС України та назвав сім її напрямів. URL:<https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-predstaviv-pershu-strategiyu-publichnoyi-diplomatiyi-mzs-ukrayini-ta-nazvav-sim-yiyi-napryamiv> (дата звернення 19.05.2021).

2. Комунікаційна стратегія. URL:
<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/communication-strategy.pdf> (дата звернення 19.05.2021).

3. Стратегія Публічної дипломатії URL:
<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення 19.05.2021).

Назаренко Марина Олександрівна,
*кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри права і публічного управління
Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*

Левицький Артур Олексійович,
*кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри права і публічного управління
Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА
ПРОТЯГОМ 2016-2021 РР. В УКРАЇНІ**

Український народ протягом усього свого історичного розвитку прагнув до свободи, незалежності та боровся за неї. Так і сьогодні наша держава переживає важкі часи: збройний конфлікт на Сході країни, економічна та політична нестабільність всередині держави, високий рівень корупції, соціальна нерівність - все це та багато інших негативних чинників сприяють порушенню забезпечення прав і свобод людини та громадянина в державі і, як наслідок, зниженню рівня життя людей та довіри громадян до дій органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Гостро відчувається в країні атмосфера незахищеності, безпорадності та розпачі населення.

Однак, разом з тим, громадяни беруть більш активну участь в політичному житті країни, цікавляться державотворчими процесами, активніше відстоюють свої права та законні інтереси в порівнянні з попередніми роками. А в останні роки переконливо проявлений потужний імпульс до європейських цінностей спонукає громадян та посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування переосмислити застарілий механізм забезпечення прав та свобод в Україні.

Хоча, у вітчизняному законодавстві та міжнародних нормативно-правових документах досить широко та повно розкривається зміст прав та свобод людини і

громадянина, механізми їх забезпечення та захисту слід зазначити, що вони мають більш декларативний характер, аніж реальний. В Україні немає практично жодного права, яке б не порушувалось. Через економічні, політичні та соціальні проблеми держава фактично не спроможна забезпечити і гарантувати всім громадянам більшість проголошених у Конституції прав і свобод. Окрім цього, населення країни потерпає від свавілля влади, судових та правозахисних органів, їх халатного ставлення до виконання покладених на них завдань щодо забезпечення та реалізації конституційних прав кожної людини та громадянина в державі.

Звичайно, в країні за останні роки проводяться реформи з підвищення якості надання адміністративних, судових та інших послуг. Однак ці зміни досить повільно впроваджуються в життя та мають ряд недоліків.

Так, наприклад, такий правовий механізм захисту своїх прав, як звернення до суду лише 16% українців використовує, інші продовжують використовувати неофіційні шляхи розв'язання питань, зокрема звернення до родичів або пошук потрібних знайомств. Практично половина українців абсолютно не вірить у державні механізми захисту. Це свідчить про те, що криза правоохоронних та судових органів триває. Слабкі механізми захисту й зневіра призводять до падіння активності громадян, коли йдеться про захист їхніх прав [3]. Як бачимо з реалій сьогодення - громадяни не відчують себе захищеними в Україні.

Згідно соціологічних опитувань проведених Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у співпраці з Центром про права людини ZMINA за підтримки Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні протягом 2016-2020 років для громадян найбільш цінними є наступні права [2]:

- право на життя (у 2016 – 77,7%, у 2018 році – 84,9%, у 2020 році – 80,2%). Право на життя вимагає від держави усіма законними способами боротися зі злочинними посяганнями, терористичними та воєнними діями, в яких гинуть люди. Враховуючи те, що наша країна знаходиться у стані збройного конфлікту, право на життя як вища цінність для будь-якої людини підлягає, у будь-якому випадку, першочерговому захисту з боку держави;

- право на соціальне забезпечення (у 2016 – 63,2%, у 2018 році – 58,6%, у 2020 році – 58,7%). Право на соціальне забезпечення – одне із найважливіших соціальних прав, яке безпосередньо залежить від економічного розвитку держави й

ресурсів суспільства та тісно пов'язане з правами на працю, житло, медичну допомогу тощо [1]. Враховуючи те, що пенсіонери, незахищені категорії населення тощо проживають в нашій країні за межею бідності, право на соціальне забезпечення набуває ще більшого значення та потребує практичного переосмислення;

- право на свободу та особисту недоторканість (у 2016 – 52,6%, у 2018 році – 54,9%, у 2020 році – 54,6%). В Україні досить гостро стоїть питання щодо забезпечення та захист права на свободу та особисту недоторканість, так як досить часто правозахисні органи перевищують свої службові повноваження допускають, наприклад, процесуальні порушення під час затримання осіб, що можуть прирівнюватися до незаконного або свавільного арешту.

Як бачимо з висновків даного соціологічного дослідження [2] найбільш цінні для громадян права залишаються незмінними.

Згідно досліджень, понад чверть респондентів (26%) вважають, що ситуація в Україні щодо забезпечення прав людини і основоположних свобод за минулий рік змінилась на гірше. Ще 36% вважають, що практично нічого не змінилось. Лише кожен двадцятий стверджує, що ситуація змінилась на краще. Ще 16% не визначились з відповіддю [2].

Протягом 2016-2021 років незмінною лишається пасивність українців щодо захисту своїх прав. Серед тих осіб, які стикалися із ситуаціями порушення їхніх прав, 55% вказали, що вони ніколи не намагалися ці права захищати. Рівень пасивності й зневіри у захисті власних прав є критичним у південному регіоні, де 3/4 заявили, що навіть не пробували захищати власні права [3].

В Україні більшість населення навіть не знає, що їх права порушуються – це наслідок того, що українці не освічені в цьому питанні. Найбільш згадуваним джерелом інформації про права людини залишається телебачення (2/3 опитаних). Друге місце посідають друзі, родичі, колеги (41%), третє – інтернет-сайти (37%) [4]. Хоча первинним джерелом інформації, що стосується прав і свобод людини та громадянина мають бути заклади освіти усіх рівнів.

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що в українській державі механізм реалізації прав та свобод людини і громадянина недосконалий. Протягом 2016-2021 років ситуація щодо забезпечення та захисту прав та свобод

людини і громадянина залишається майже без змін: населення не знає в повній мірі свої права, не вміє їх захищати (використовуючи правосуддя, звернення до державних органів, міжнародних механізмів захисту прав тощо), втрачає довіру до діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, судових, правозахисних органів, все це провокує агресію з боку суспільства до діяльності владних інститутів та найвищих посадовців.

Список використаних джерел

1. Кириченко Ю. Право людини на соціальне забезпечення в конституційних нормах України та зарубіжних держав: порівняльно-правовий аналіз [Електронний ресурс] / Юрій Кириченко // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2014/6/12.pdf>.

2. Українці активніше захищають свої права: результати опитування [Електронний ресурс] // Профспілка працівників освіти і науки України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://pon.org.ua/novyny/8390-ukrayinc-aktivnshe-zahischayut-svoyi-prava-rezultati-opituvannya.html>.

3. Українці стали толерантнішими й активніше захищають свої права: результати опитування [Електронний ресурс] // ZMINA. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://zmina.ua/event/ukrayinczi-staly-bilsh-tolerantnymy-j-aktyvnishezahyshhayut-svoyi-prava-rezultaty-opytuvannya/?fbclid=IwAR0eBJPeXiRfCjKwIkoPysC3dYx_gPBEfdNLmzwhRWdvmjq qfs49crHAhog.

4. Як змінилося розуміння прав людини в Україні з 2016 року: ПРООН в Україні представила результати другої хвилі соціологічного дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2018/human-rights-observance-in-ukraine--presentation-of-progress-rep.html>.

ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ ДО ТЕРОРИСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Для України проблема протидії тероризму набула особливої актуальності з початком агресії з боку Російської Федерації, яка порушила територіальну цілісність нашої держави та загрожує її незалежності. Силами і засобами розвідувальних органів і спеціальних служб країна-агресор спровокувала численні терористичні акти на території Донецької і Луганської та інших областей України, а також збройні виступи сепаратистів.

Незаконні збройні формування, що діють на тимчасово непідконтрольній території України, широко використовують терористичну тактику, яка мало чим відрізняється від дій організацій, визнаних терористичними на міжнародному рівні.

Бойовики, які діють в Україні, користуються постійною підтримкою з території Російської Федерації, що здійснює масштабні поставки озброєння, військової техніки, боєприпасів, надає значні матеріальні та фінансові ресурси, а також проводить їх підготовку на своїх військових полігонах.

У нинішніх умовах діяльність міжнародних терористичних організацій не лише негативно позначається на безпековому середовищі, а й становить безпосередню загрозу для національної безпеки України. Можливість використання міжнародними терористами території нашої держави для транзиту, відпочинку і оздоровлення, незаконного перевезення зброї, людей, наркотичних речовин в умовах збройного конфлікту на Донбасі та відсутності контролю за ділянкою державного кордону в районі проведення операції об'єднаних сил може бути використана РФ як для виправдання можливих агресивних дій, під виглядом боротьби з тероризмом, так і у ході інформаційної кампанії проти нашої держави.

Підвищення стійкості держави і суспільства до терористичної загрози є важливим елементом забезпечення національної безпеки в цілому. Антитерористична система може вважатися стійкою, якщо у її складі є всі необхідні елементи, спроможна передбачати й оцінювати ризики і загрози,

прогнозувати їх характер і можливі масштаби, формує резерви і альтернативні стратегії (плани) на випадок надзвичайних ситуацій, здатна швидко й адекватно реагувати на загрозу, адаптуватися до умов, що швидко змінюються, забезпечувати безперервність процесу управління і відновлюватися після руйнівних наслідків кризи.

Підвищення стійкості України до терористичної загрози потребує певного удосконалення антитерористичного законодавства України, оновлення моделі взаємодії спеціальних служб і правоохоронних органів з населенням з питань запобігання і протидії тероризму, а також мінімізації наслідків вчинення терактів. У цих процесах має бути врахований як досвід проведення ООС на території окремих районів Донецької і Луганської областей, так і передовий іноземний досвід.

На тлі зростання рівня терористичної загрози у світі міжнародні та регіональні організації, національні уряди багатьох країн активно вживають додаткових заходів у сфері боротьби з тероризмом, спрямовують для цього додаткові ресурси.

На міжнародному та регіональному (європейському) рівнях відзначається тенденція до поглиблення співробітництва у сфері боротьби з тероризмом. У першу чергу це стосується питань обміну інформацією, покращення взаємодії спецслужб та правоохоронних органів, посилення контролю за перетином державних кордонів та протидії фінансуванню терористичної діяльності.

На національному рівні держави вживають додаткових заходів, спрямованих на профілактику тероризму, вдосконалюють антитерористичне законодавство, розширюють повноваження силових структур, надаючи їм додаткові інструменти, прагнуть покращити взаємодію та обмін інформацією між уповноваженими органами, створюють нові координуючі органи по боротьбі з тероризмом, посилюють відповідальність за участь у терористичній діяльності.

Особливої актуальності набуває питання щодо участі збройних сил у боротьбі з тероризмом. Це обумовлено тим, що терористичні прояви часто набувають широких масштабів, і реагування звичайними силами безпеки у таких випадках є недостатнім та неефективним. Низкою країн вже передбачена

можливість використання армії для боротьби з тероризмом та врегулювання деяких внутрішніх конфліктів. Деякі країни розглядають таку можливість.

Важливою складовою у системі протидії діяльності міжнародних терористичних організацій є розширення та зміцнення співробітництва та взаємодії з іноземними спецслужбами, правоохоронними органами, а також міжнародними організаціями у сфері боротьби з тероризмом.

У сучасному глобалізованому світі терористична загроза часто має міжнародний характер. За таким умов перед національними урядами постає двоєдине завдання: забезпечувати національну безпеку і сприяти розв'язанню глобальної проблеми. Отже, міжнародне співробітництво у сфері протидії тероризму набуває нині особливого значення, у т. ч. у контексті забезпечення національної стійкості.

Складна ситуація, у якій опинилась Україна, спонукає до пошуків нових рішень та напрацювання більш дієвих антитерористичних заходів на національному, регіональному та глобальному рівнях. Цей процес є складним і вимагає відмови від усталених стереотипних підходів в оцінці суспільної небезпеки тероризму, актуалізує наукові дослідження з цієї проблематики, що мають велике значення на перспективу.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О. О., Місюра А. О., Дрьомов С. В., Войтовський К. Є.]; за заг. ред. О. О. Резнікової. К.: НІСД, 2017. 60 с.
2. Кізян Р. В. Стратегічні напрями удосконалення механізмів державного управління системою антитерористичної безпеки України. Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління. 2019. № 2. С. 155–162.
3. Шегаев И. С. Терроризм: история и причины возникновения. Молодой ученый. 2013. №10. С. 463–465. URL: <https://moluch.ru/archive/57/7918/> (дата звернення: 10.03.2019).

Піроженко Наталія Вікторівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГУВАННЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Нові виклики глобалізації, посилення міжнародної конкуренції та загострення структурних криз на початку ХХІ століття призвели до ускладнення механізмів стратегічного управління на всіх рівнях і, зокрема, до необхідності розробки методології стратегічного планування соціально-економічного розвитку більш складних у порівнянні з корпораціями систем, таких як регіони, міста, райони тощо.

Укладення Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стало ключовим фактором, який запустив системні реформи в механізмах державного менеджменту. Децентралізація влади і ресурсів дала поштовх до розвитку місцевого самоврядування і територіальних громад. Проте, такий розвиток не вирізняється сталістю процесів. Сьогодні публічне управління України переживає складну трансформацію, зумовлену: зміщенням економічних реформ на місцевий рівень, що передбачає необхідність урахування специфіки кожної території; переважанням приватного капіталу в найважливіших галузях виробництва; необхідністю переходу до побудови в Україні соціальної держави, що передбачає створення умов, які забезпечують гідне життя і вільний розвиток особистості. Наростають ознаки командного, авторитарного управління, суб'єктивізму і спрощеного підходу до складних соціально-економічних процесів, що відбуваються на місцях.

Гострота проблем, що накопичилися, вимагає принципово нового підходу, що вже успішно використовується за кордоном та має комплексний характер, спирається на стратегічне мислення і оновлену методологію програмно-цільового управління, яка передбачає реалізацію абсолютно інших принципів, функцій,

методів та інструментів, а також необхідність підвищення ефективності публічного управління розвитком країни.

Сформувалося розуміння поняття стратегування у більш широкому значенні, ніж категорія «стратегічний менеджмент», яке передбачає не тільки розробку стратегічного плану й організацію його виконання, а й інші аспекти управління, що дозволяють цілеспрямовано трансформувати нові якості об'єкта управління.

За умов системного підходу економічний об'єкт розглядається як частина зовнішнього середовища. У стратегуванні простір діяльності організації стає більш об'ємним та включає в себе елементи як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Стратегування здійснюється в економічних системах макро-, мезо-, і мікрорівня й позначається відповідно термінами стратегування країною, регіоном або організацією [1]. Організаційний підхід характеризується тим, що головними чинниками стають людські, соціальні фактори та горизонтальна й вертикальна стратегічна координація їх діяльності.

З позиції сучасної теорії бізнес-систем, організація повинна розглядатись як елемент системи більш високого порядку, спроможний виконувати в ній визначену функцію (функції).

Це призводить до задоволення певної потреби й появи в організації комерційного ефекту [2]. У підсумку важливого значення набуває забезпечення розвитку організацією своїх функцій у системі більш високого рівня. У ринкових системах координація діяльності здійснюється шляхом ринкової саморегуляції, яка визначається й доповнюється державним і наддержавним регулюванням економіки. Саме в цьому контексті використовується термін «стратегування соціально-економічним розвитком країни» (регіону чи організації).

Стратегування як процес можна представити в послідовності декількох етапів [3]. Один із класичних підходів до стратегування передбачає такі етапи (фази) цього процесу: 1) визначення місії організації в системі більш високого рівня; 2) стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища організації; 3) прогнозування параметрів розвитку; 4) розробка цілей; 5) формування й вибір стратегій; 6) реалізація стратегій; 7) контроль, коригування й регулювання.

Таким чином, основні функції виконуються в процесі певних взаємопов'язаних дій і втілюються в конкретні результати. Основні результати стратегування можна представити у вигляді логічного ланцюга стратегічних

результатів: діагноз (оцінка) – прогноз – стратегія – стратегічний план – програма – проект – оцінка результатів.

До особливостей стратегування можна віднести такі:

1) націленість на досягнення результатів у зовнішньому середовищі, що характеризується глобальною нестабільністю;

2) появу контуру стратегічних реактивних (адаптаційних) рішень, які доповнюють контур передбачених, запланованих стратегічних рішень;

3) інтерактивність і безперервність процесу;

4) ускладнення функцій і результатів управління [4].

Таким чином, на відміну від стратегічного планування, стратегування розвитку організації – ширше системне поняття. Воно є єдиним технологічним комплексом і безперервним процесом побудови стратегії розвитку організації, що включає визначення цілей, оцінку навколишнього середовища, вибір шляхів реалізації стратегії, побудови стратегічних карт, моніторинг тощо, а також визначення економічної основи, яку необхідно створити на території для формування повноцінної стратегії організації.

Список використаних джерел

1. Бережний Я. В. Стратегічне планування та публічне адміністрування: удосконалення управлінських технологій / Я. В. Бережний // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матеріали наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 15–16 трав. 2019 р.) / за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2019. – С. 159–161.

2. Дацюк С. Популярно про стратегію та стратегування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/472a2b93429a0/>.

3. Загальна теорія стратегування: від парадигми до практики використання: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 156 с. ISBN 978-966-02-8737-2.

4. Компетентнісні засади стратегування активізації інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] / Л. М. Карпенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 6 (28). – С. 141-146. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n6.html>

Плакса Віра Іванівна,

*аспірантка кафедри парламентаризму та політичного менеджменту
Національної академії державного управління при Президентові України*

**ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ
ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇЇ СПІВВІДНОШЕННЯ З
ТАКИМИ ВІДНОСИНАМИ ОРГАНІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ І СУДОВОЇ ВЛАДИ
В УКРАЇНІ**

У сучасних умовах не можна абсолютизувати принцип поділу влади, вважаючи, що нормотворчістю займаються виключно законодавчі органи влади, а судова влада повністю відділена від Парламенту. Судді виступають виконавцями волі законодавця і, виконуючи функції правосуддя, вони зобов'язані застосовувати ті закони, що прийняті законодавчим органом, відчуваючи на практиці всю недосконалість і колізійність законодавства [2, с. 126]. До прикладу, Конституційний Суд України виконує правокоригуючу роль. За умови визнання відповідного закону неконституційним, він фактично оцінює дії органу законодавчої влади. Натомість, для удосконалення нормотворчої діяльності ці органи мають здійснювати відповідну взаємодію на етапі розробки та подальшого удосконалення нормативно-правових актів.

Стратегією розвитку судової системи в Україні на 2015 – 2020 роки було передбачено зміцнення ролі судової гілки влади в процесі реформування сектору правосуддя та посилення участі у законотворчих процесах, розбудова можливостей формування власного бюджету та системи фінансового управління, взаємодія з громадськістю (PR), наближення до моделі самоврядування й управління, спрямованого на підтримку та розвиток судової системи (на відміну від орієнтації на вказівки та перевірки), запровадження більш ефективних способів оцінки підзвітності та якості системи судочинства (включаючи оцінювання ступеня задоволення громадян роботою судів), а також підвищення доступності правосуддя та єдності судової практики» [1].

Інтеграція України в європейську спільноту беззаперечно означає прийняття на себе відповідних зобов'язань та їх подальше виконання щодо вдосконалення

функціонування судової та законодавчої гілок влади, зокрема, у сфері їхньої взаємодії. Досвід Європейського Союзу є не лише корисним з точки зору імплементації вже існуючої моделі взаємовідносин між відповідними органами, а й на практиці засвідчує свою життєздатність і важливість.

Так, розглядаючи досвід Польщі необхідно звернути увагу, що стаття 173 Конституції Польщі від 2 квітня 1997 р. передбачає дуалізм судової влади. Вона складається з судів і трибуналів. Суди включають до себе: Верховний суд; суди загальної юрисдикції; адміністративні суди, в тому числі Верховний адміністративний суд; військові суди. Що стосується трибуналів, Конституція згадує Конституційний трибунал і Державний трибунал. У Польщі діє Національна судова рада, яка є конституційним колегіальним органом, що оберігає незалежність судів і суддів. Нинішня система, сфера діяльності та порядок роботи Ради визначаються Конституцією та Законом від 27 липня 2001 року «Про Національну судову раду» (Законодавчий вісник № 100 за 2001 р., п. 1082, з поправками). Основними завданнями Ради є надання висновків щодо нормативних актів, які стосуються судової влади та суддів, а також прийняття резолюцій з питань, що передаються до Конституційного суду для розгляду їх відповідності Конституції Республіки Польща в частині незалежності судів і суддів; розгляд і оцінка кандидатів на посади суддів і подання Президенту Республіки Польща клопотань щодо призначення суддів Верховного суду, Вищого адміністративного суду, судів загальної юрисдикції, адміністративних судів провінцій і військових судів; ухвалення правил професійної етики суддів та моніторинг їх дотримання. Національна судова рада складається з 25 членів. Як і в більшості інших європейських держав, склад польської Національної судової ради є змішаним, але судді складають більшість її членів. Рада складається з: першого Голови Верховного суду, Голови Вищого адміністративного суду, особи, призначеної Президентом Республіки Польща, міністра юстиції, чотирьох депутатів парламенту, двох сенаторів, десяти суддів, які представляють суди загальної юрисдикції, двох суддів Верховного суду, двох суддів адміністративних судів та судді військового суду.

Відповідно до ч. 2 ст. 26 Основного Закону Угорщини [3] судді підпорядковуються лише закону. У першу чергу, цей принцип захищає суддів від

зовнішнього впливу. Це також застосовується у судовій системі загалом. У своєму звіті про незалежність судової системи Венеціанська комісія підкреслювала, що принцип внутрішньої судової незалежності означає, що незалежність кожного окремого суду несумісні з відношеннями підпорядкованості суддів у їх діяльності при винесенні судових рішень. Ієрархічна організація судової влади, яка підпорядковувала суддів головуючим суддям або вищим інстанціям при винесенні судових рішень виступає явним порушенням принципу незалежності. Крім того, адміністративна Рада ВАС уповноважена доручати Конституційному Суду перевірку на відповідність законів Конституції.

Збалансування владних відносин між законодавчою та виконавчою владою в Румунії здійснюється законодавчим органом парламентського контролю, який врегульований на конституційному рівні, і, відповідно, здійснюється над Урядом і Президентом. Функція контролю вищого законодавчого органу над урядом не означає, що орган, що здійснює виконавчу владу підпорядковується Парламенту, а виражає лише один із способів співпраці між інституціями у демократичній державі. Задля здійснення парламентського контролю, що здійснюється над Урядом, Парламент може діяти в будь-який час для контролю з боку Президента, Парламенту і втручається лише у двох випадках – при процедурі призупинення діяльності Президента та процедурі його обвинувачення у державній зраді [4, с. 248; 5]. Відповідно, контрольна функція хоча і має важливий характер в аспекті забезпечення законності та демократичності функціонування уряду, втім є недостатньо ефективним інструментом саме для координації та подальшого удосконалення відповідних правових норм, і, в першу чергу, у сфері взаємодії між судовою та законодавчою гілками влади.

В Україні відповідно до повноважень, визначених у ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII [6], Верховний Суд надає висновки щодо проєктів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою України, а також приймає рішення про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів та з приводу офіційного тлумачення Конституції України.

З урахуванням позитивного досвіду європейських держав до механізму взаємодії органів судової та законодавчої влади необхідно відносити такі складові як, по-перше, додержання принципу стримувань і противаг; по-друге, організаційно-правова складова, що характеризує функціонування механізму такої взаємодії щодо розробки та подальшого вдосконалення нормативно-правових актів; по-третє, інформаційна складова. Її сутність полягає у забезпеченні стабільного та безпечного обігу інформації між відповідними органами, здійснення узагальнення судової практики та розробка з урахуванням цього досвіду нормативно-правових актів, що регулюють, зокрема, і питання судоустрою та статусу суддів, задля забезпечення єдності та справедливості при винесенні судових рішень, а також у процесі нормотворчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Ерыгина В. И. Основные направления взаимодействия парламента и органов судебной власти. Теория и история государства и права. История правовых и политический учений. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/151229811.pdf> (дата звернення: 14.05.2021).
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Офіційний вісник України. 2016. № 56. Ст. 1935.
3. Стратегія розвитку судової системи в Україні на 2015 – 2020 роки. URL: <http://nsj.gov.ua> (дата звернення: 14.05.2021).
4. Constitution limits. About government, politics and citizenship in Romania. Bucharest : Ed CH. Beck. Smith, R. D. (2011).
5. Olteanu C. Procedia – Social and Behavioral Sciences 81 (2013) P. 246–249.
6. The Constitution of the Republic of Hungary. Act XX of 1949. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hu/hu047en.pdf> (Last accessed: 13.05.2021).

Томащук Юлія Миколаївна,
аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ЛОБІЗМ У СИСТЕМІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У демократичних суспільствах важливим є існування процедур, які забезпечують відкритий діалог та можливість висловлення публічним інституціям зацікавленими особами, громадянським суспільством власних поглядів в усіх сферах діяльності. Враховуючи нагальну потребу вирішення актуальних проблем у соціальній, економічній та політичній сферах, одним із завдань держави та суспільства є формування ефективної системи представництва інтересів, спрямованих на регуляцію суспільних процесів. Представництво інтересів реалізує окремі очікування суспільства та містить в своїй основі досить широкі комунікації для досягнення рівноваги загальних цілей та потреб.

Представництво інтересів розглядається у сучасному політологічному контексті як система, яка використовує можливі форми та методи визначення та формулювання інтересів формальних і неформальних груп. У системі представництва інтересів в якості одного зі складників є різноманітні прояви лобістської діяльності, що передбачає спроби представників зацікавлених груп впливати на державну політику за рахунок взаємодії з посадовими особами органів публічної влади для прийняття необхідних їм рішень [1]. Таким чином, зазначені дії є певною формою політичної участі та демократії, що розширює можливості суспільства у формуванні державної політики та посилює механізми впливу окремих суб'єктів на вирішення актуальних проблем.

Лобізмом визначають особливу систему та практичні дії окремих суспільних груп тиску за рахунок цілеспрямованого впливу на органи публічної влади для вирішення питань, необхідних для зацікавлених груп. Лобізм може здійснюватися через різні складові представництва інтересів, але найбільш ефективно його діяльність виявляється у плюралістичній моделі, що передбачає відкритий вплив на рішення органів публічної влади щодо підтримки інтересів відповідних суб'єктів у

процедурах зіставлення та змагальності, які не вимагають правових зобов'язань між сторонами відносин [1].

Враховуючи потреби певних зацікавлених осіб і груп приймати більш широку участь у демократичних процесах обміну інформацією з представниками, уповноваженими на прийняття рішень від імені держави, лобіювання впливає на окремі напрями державної політики. Відповідно, зазначена діяльність має підпадати під дію нормативних актів, що регулюють рівність умов для участі зацікавлених осіб, з метою обмеження їх незбалансованого впливу на державну політику. Однак, державне регулювання процесів лобізму, має певні прогалини, які провокують виникнення певних проявів представництва інтересів.

Дослідники визначають різні типи лобізму: прямий лобізм (ведення цілеспрямованої роботи професіональними лобістами, найнятими представниками органів влади; непрямий лобізм (організація різних акцій: кампанії у ЗМІ, збір підписів, листування щодо підтримки чи блокування певних рішень); внутрішній лобізм (захист інтересів в органах влади представниками зазначених органів). Характер проблематичності лобістської діяльності розкриває аналіз співвідношення прихованих і публічних засобів лобіювання, що категорично не передбачається західною політичною системою співставлення тіньового та публічного лобізму. У процесі використання прихованих схем лобізму виникають протиправні аспекти спілкування зацікавлених суб'єктів з представниками органів публічної влади, уповноважених на прийняття важливих рішень. Взагалі подібні дії кваліфікуються як корупційні діяння особи, уповноваженої на прийняття рішень від імені держави, при встановленні факту отримання неправомірної вигоди. Результатом тіньового лобізму можуть бути прийняття нормативно-правових актів чи рішень, здатних вирішити преференційні питання певних зацікавлених груп [2].

Основними напрямками правового регулювання лобізму є заходи в межах адміністративної реформи: забезпечення підзвітності та прозорості діяльності органів публічної влади та рівного доступу до інформації, інституціоналізація обговорення публічно-владних питань за участю громадськості, формування інституту незалежної експертизи публічно-владних рішень. При цьому правове регулювання лобізму не може в повній мірі протидіяти корупції. Навпаки, реалізація антикорупційних заходів дозволить налагодити цивілізоване лобіювання

[3]. Виходячи з існуючої недосконалості законодавчої бази у сфері лобізму, реалізація зазначених процесів стикається з неправомірними вчинками суб'єктів лобістської діяльності та можливими наслідками, які можуть визнаватися протиправними.

Науковці, які досліджують проблематику лобізму, виявили риси, властиві зазначеній діяльності. Суб'єктний склад передбачає участь різних груп суспільства (громадяни, громадські організації, професійні спілки, об'єднання суб'єктів підприємницької діяльності), в якості об'єкта лобіювання визначено державу та її органи на загальнодержавному та регіональному рівнях. Зазначений напрям діяльності відбувається щодо реалізації певних інтересів, які необхідно відстоювати, використовуючи існуючі лобістські методи та технології. Розповсюджені методи лобіювання полягають у розробленні законодавчих актів, дискусіях та слуханнях у постійних парламентських комісіях, особистих зустрічах, переговорах, формуванні громадської думки, підготовці та розповсюдженні результатів наукових досліджень, фінансуванні виборчої компанії й ін. У наявних формах лобізму розкриваються можливості різних підходів і методів, використовуючи мобілізацію громадської думки, виборчі кампанії, залучення формальних контактів (розроблення проектів законодавчих актів, консультації представників органів влади, експертиза рішень, інформування, участь у роботі органів публічної влади), участь у неформальних контактах (проведення конференцій, спілкування) [4].

Важливим у підходах до розвитку лобізму, на нашу думку, є створення репутаційного підґрунтя, що передбачає довгострокове співробітництво з особами, які приймають певні політичні рішення, з метою посилення легітимності останніх. Розглядаючи основні складники, які формують наповнення для лобістської діяльності, слід акцентуватися на інтересах, проблематиці та розвитку необхідних інститутів. Окремою проблемою залишається посилення артикуляції регіональних потреб за рахунок конкуренції в лобістському середовищі, що вимагає політичного дискурсу щодо ролі регіонів у розвитку держави.

Таким чином, у системі представництва інтересів важливим проявом є лобістська діяльність, що передбачає формальний та неформальний вплив представників зацікавлених груп на формування державної політики з метою

прийняття необхідних рішень за рахунок взаємодії з представниками органів влади. У процесі лобіювання можуть виникати корупційні ризики, які спрямовані на отримання преференцій для певних зацікавлених груп. Різноманітні форми лобізму демонструють можливості існуючих підходів і методів на основі комунікацій та спільної діяльності, що дозволяє виявити необхідні потреби та інтереси суб'єктів лобістської діяльності у формуванні публічної політики держави.

Список використаних джерел

1. Биковець В. Лобізм у системі представництва інтересів. Політичний менеджмент. 2006. № 5. С. 44–52.
2. Dialer D., Richter M. Lobbying in the European Union: Strategies, Dynamics and Trends. Springer, 2018. 460 p.
3. Гросфельд Е. Цивилизованный лоббизм как антикоррупционная технология. Політичний менеджмент. 2013. № 59. С. 70–77.
4. Сучкова А. А. Лоббизм: основные подходы к пониманию. Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. 2016. № 1. С. 22–30.

Чернюк Софія Вікторівна,
здобувач освітнього ступеня бакалавр
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В сучасних умовах у формуванні правової, демократичної держави постає необхідність налагодження та розвиток партнерських відносин органів публічної влади і громадянського суспільства. Такий процес реформування цілої системи передбачає активізацію усіх інститутів громадянського суспільства. Але у такої взаємодії зацікавленою стороною є не тільки громадськість, а й держава та органи місцевого самоврядування. Має відбуватися зміна типу взаємовідносин між двома сторонами, з підпорядкування до діалогу. Співпраця між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства повинна базуватися на конструктивних та функціональних засадах, що в свою чергу, актуалізує потребу у виробленні ефективної та дієвої системи механізмів взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості.

С. О. Кравченко вважає, що влада є складним за сутністю і багатоманітним за формами вияву явищем суспільного життя. Влада як відносно самостійний соціальний інститут має відношення як до громадянського суспільства, так і до держави. Соціальний інститут влади, за допомогою соціальних норм, правил, принципів і санкцій, що регулюють різні сфери суспільних відносин, здійснює свою організаційну, регулятивну, управлінську та виховну функцію як у просторі держави, так і в просторі громадянського суспільства. У свою чергу, на думку А. М. Михненка, суспільство – це складна, динамічна система взаємодії людей, що пов'язані між собою в сферах виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в спільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі – юридичних) [1].

Як зазначено в «Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки», затвердженій Указом Президента України від 26 лютого 2016 року, громадянське суспільство – важливий елемент будь-якої демократичної держави, відіграє одну з ключових ролей у впровадженні нагальних суспільних змін і належного врядування, в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах, утвердженні відповідальності перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем [2].

Громадянське суспільство існує там, де економічно та політично вільні особи беруть участь у державній діяльності та забезпечують свої інтереси шляхом самоорганізації. Тобто, самоорганізація на різних рівнях суспільного життя й становить сутність громадянського суспільства як системи перш за все горизонтальних зв'язків [3].

Слід зазначити, що держава разом із суспільством перебувають у тісних взаємостосунках і не можуть існувати один без одного. Держава не може існувати поза суспільством, тому що є похідною від нього, але водночас саме завдяки неї суспільство набуває цивілізованості.

Європейські держави сьогодні використовують три моделі взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства, а саме: нормативну модель, засновану на ліберальній традиції; легітимаційну модель, засновану на системному підході, де інститути громадянського суспільства виконують важливі функції на «вході» політичної системи; інструментальну модель, з якою інструментальна функція інститутів громадянського суспільства полягає в ефективному рішенні соціальних проблем [4].

І. Колосовська вважає, що саме створення ефективних партнерських стосунків між владою та громадянами передбачає аналіз проблем, їх оцінку, аналіз та оцінку інтересів, розвитку співробітництва, взаємною відповідальності, а також налагодження двостороннього зв'язку, який спрямований на пошук шляхів вирішення найактуальніших проблем та забезпечення довіри один до одного [5].

Взагалі не існує певної універсальної моделі взаємовідносин органів публічної влади та громадськості, яка б була прийнятною для України, але

розглянувши досвід інших країн, з урахуванням історичних традицій, законодавчої бази та актуальних задач, які стають перед сучасним українським суспільством цей досвід можна інтерпретувати до України.

Поліпшення взаємовідносин між органами публічної влади та громадськості можливо очікувати за умови вирішення таких проблем як:

- включення процедур залучення громадських рад до ухвалення рішень і консультацій із громадськістю до регламентів органів виконавчої влади;

- покращення ресурсного забезпечення (матеріального фінансового, кадрового, інформаційного) структурних підрозділів органів державної влади, відповідальних за взаємодію з громадськістю;

- підвищення рівня компетентності, інституційної спроможності, відповідальності як громадськості, так і органів державної влади, а також загалом правової, політичної, громадянської культури населення;

- дотримання вимог законодавства щодо врахування конструктивних пропозицій громадськості за результатами консультацій або надання обґрунтувань неврахування таких пропозицій [6].

Список використаних джерел

1. А. М. Михненко, С. О. Кравченко, І. В. Пантелейчук та ін. Суспільство та влада: механізми взаємодії : навч.- метод. матеріали для слухачів дисципліни “Механізми взаємодії суспільства і влади”. – Київ : НАДУ, 2013. 80 с.

2. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text>.

3. Ильин М. В. Освоение свобод и гражданств в космополитическом предназначении. В поисках гражданского общества; НовГУ имени Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2008. С. 39–42.

4. Почему НКО и власти нужны друг другу. Модели взаимодействия в регионах Северо-запада, публичная политика: вопросы мягкой безопасности в Балтийском регионе / Н. Яргомская, Е. Белокурова, М. Ноженко та ін.; Под. ред. М. Б. Горного. – СПб.: Норма, 2004. С. 52–147.

5. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – Київ : НАДУ, 2014. – Вип. 2. 172 с.

6. Взаємодія держави та інституцій громадянського суспільства: роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011 р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11>.

Чістякова Ірина Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»

КИТАЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

Останнім часом Китай робить певні кроки, щодо його участі в міжнародних антикорупційних програмах та заходах, зокрема, у 2016 року він ратифікував Конвенцію ООН по протидії корупції, долучився до роботи багатосторонньої робочої групи по розробці фінансових заходів по протидії відмиванню незаконних коштів (2017 р.) та фінансовому тероризму (2019 р.).

У 2011 році Китай доповнив власний Карний Кодекс правовими нормами що передбачають кримінальну відповідальність за підкуп іноземних посадових осіб. Загалом, внутрішнє антикорупційне законодавство Китаю є одним із найсуворіших у світі. При цьому механізми боротьби з корупцією в середині країни дещо відрізняються від позиції Китаю, щодо подолання корупції ззовні.

Сьогодні Китай формально виконує всі міжнародні норми, щодо подолання корупції за кордоном. Фактично найбільшу зацікавленість Китай проявляє до екстрадиції та повернення власних активів незаконним шляхом виведених з країни та екстрадиції корупціонерів, що емігрували за кордон.

Широковідомими є здійснені Китаєм антикорупційні програми, такі як «Фоксхант» (у 2014 р.) та «Скайнет» (у 2015 р.). Про ефективність здійснюваних заходів в рамках програми «Фоксхант» свідчать дані, щодо затримання та екстрадицію 680 колишніх громадян до Китаю [1]. При цьому, деякі китайські компанії при здійсненні інвестицій за кордоном закладають в бюджети інвестиційних програм кошти на корупційні ризики в країнах інвестування.

Подібна позиція Китаю викликає супротив, щодо розміщення відповідних інвестицій в країнах учасницях китайської ініціативи «Один пояс, один шлях». Натомість, в середині країни проводиться широкомасштабна антикорупційна компанія, яка не обмежується лише тюремним ув'язненням чи смертною карою.

В Китаї побудовано цілісну систему заходів направлену на формування у населення країни та чиновницького апарату відповідних моральних принципів та суспільного осуду корупційних проявів. Серед профілактичних заходів покликаних забезпечити належне ставлення до корупції можна назвати такі, як відвідування тюрем де відбувають ув'язнення засуджені за корупцію, прилюдне виконання вироків, широке висвітлення корупційних проявів в засобах масової інформації. При цьому, виховання належної поведінки та формування неприйняття корупції в Китаї починається ще з молодших класів школи.

Величезне значення у подоланні корупції в Китаї відіграє політична та ідеологічна складова. Зокрема, загальновідома компанія щодо очищення лав комуністичної партії Китаю та її партійного апарату від хабарників та корупціонерів проведена у 2012 році з ініціативи Генерального секретаря ЦК Комуністичної партії Китаю Сі Цзіньпіном мала на меті, також, і подолання інших негативних проявів, в тому числі формалізму, бюрократизму та гедонізму в управлінні.

В рамках компанії було ліквідовано частину привілей та скорочено видатки на утримання чиновницького апарату. Інституційну складову проведення відповідних заходів на вищому рівні забезпечувала Центральна комісія комуністичної партії Китаю з перевірки дисципліни, яку пізніше було реформовано в Національну наглядову комісію. На регіональному рівні приблизні функції виконують субнаціональні комісії з перевірки дисципліни та народні прокуратури.

Реалізацію антитерористичних програм «Фоксхант» та «Скайнет» було доручено Міністерству суспільної безпеки разом з іншими відомствами, правоохоронними органами, Національним банком та дипломатичними службами Китаю.

Отже, на відміну від західного «правового підходу» до подолання корупції в Китаї використовується «політичний підхід». Сучасними ризиками останнього є порушення прав людини, використання незаконних методів та форм проведення розслідувань, непрозорість досудового слідства, в т. ч. використання тортур під час допитів та ін.

Список використаних джерел

1. Sky Net: зарубежная антикоррупционная кампания Китая 2.0 http://www.china.org.cn/china/2015-03/28/content_35180111.htm.

СЕКЦІЯ 2.

МЕХАНІЗМИ

ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

MARKETING COMMUNICATION STRATEGIES AIMED AT GENERATION Z

With the evolution of the internet, and internet advertising, targeting customer groups has become more crucial than ever. Knowing one's audience can be the deciding factor between marketing campaigns being win or a bust. Demographic information, such as sex, age, and generational division of the audience needs to be taken into consideration when planning and implementing a marketing communications strategy.

Kids born between 1997 and 2012, universally considered to be Generation Z, have in recent years been coming of age, and therefore are the next big target group for marketers, as they are starting to have purchasing power. This generation is unique, as any other, and, consequently needs to have a tailored approach when it comes to communication. Being a generation of the internet, Gen Z-ers have grown up being exposed to marketing campaigns aimed at the generations before, and they do not work on them. They are looking for an experience, not just a product.

This report aims to analyze the marketing communication strategies directed at the generation born between 1997-2012, Generation Z.

Theoretical introduction. Marketing communication, or marcom, is a framework of tools that organizations use to communicate and convey their brand to stakeholders. It contains all channels and touchpoints where consumers get to experience and interact with the brand. In marketing communications, the needs of customers have to be identified and satisfied through various communication methods while incorporating the essence of the brand. The principle of marketing communications is to fully integrate the customer needs into consistent messaging, multimedia planning and implementation. (Dahlén, Lange, & Smith, 2010) What this means is that modern marcom is highly consumer-centric, as the forefront of every outgoing communication or messaging, the customer has to be the priority.

In his book "Marketing Management", author Philip Kotler outlines the necessity for marketing communication. In today's global economy, it is no longer enough to have a superior product or the most affordable pricing, but it is just as vital to have effective

and efficient communication with “present and potential stakeholders and the general public”. (Kotler & Keller, 2016) In his definition, marketing communications are “the means by which firms attempt to inform, persuade, and remind consumers—directly or indirectly—about the products and brands they sell”. To be able to craft a marcom plan, marketers have to take into consideration what the message is, what channels to use and at what point in time to distribute it, to which audience and at what frequency. This will answer the why, how, when, to whom and how often questions that are vital to have researched before launching a new strategy.

The marketing communication mix consist of all the tools that organizations have at their disposal in order to build a marketing communication strategy that fits their brand. The eight major modes of communication exist: advertising, sales promotion, events ad experiences, public relations and publicity. Online and social media marketing, mobile marketing, direct and database marketing and personal selling. (Kotler & Keller, 2016) To maximize the effectiveness of the marketing communications, companies have to choose the right mix of tools from the above listed modes of communication. Not all modes will always be applicable to each consumer or target group. A big part of the process is knowing the target audiences and understanding which channel to find them and how to communicate with them. The key to a well-structured communication mix is a balance between the tools that are utilized.

According to the Strauss-Howe model, Generation Z, or otherwise known as the Homeland Generation or Gen Z-ers, is the 4th Turning (Crisis) and final generation for the Millennial Saeculum. As outlined in the definitions, Generation Z belongs to the Artist archetype, which is characterized by overprotective parents who want to shield their children from the oncoming or ongoing crisis, thereby creating a sensitive generation (weak generation according to author G. Michael Hopf). In a research published by the Pew Research Center in the United States Generation Z is the most ethnically and racially diverse generation to date. (Center, 2020) Generation Z will enter adulthood in a world that has experienced various types of crises; the financial crisis and the ongoing recovery, the pandemic and the increasingly important climate crisis. (Schalk, 2020) If we follow the assumptions of the Fourth Turning theory, we can deduct that these are the major socio-historical events that will shape the views and values of Generation Z.

In terms of the characteristics of the cohorts, they are seen as very progressive, diverse and inclusive. They exhibit liberal views and are active in a pursuit of social, racial, and ecological justice. Gen Z-ers are not shying away from voicing their concerns and views to their peers and rely heavily on group acceptance. This nonconformist generation does not abide by the rules that were set by the previous generation and their beliefs revolving around sex and genders do not align with traditional notions. (Fromm & Read, 2018)

When it comes to brand preferences, Generation Z cohorts are harder to motivate to purchase by showcasing product features or quality (unlike the Millennials), but instead are drawn to brands whose brand identities and personalities match theirs. (Witt & Baird, 2018, pp. 19-26) It could be argued that Gen Z-ers are looking to buy into a lifestyle that the brand's image and reputation could grant them.

Findings. When analyzing marketing campaigns aimed at Generation Z we can observe a few trends emerging. We can observe extensive use of storytelling in campaigns that were developed for Generation Z, creating an experience or emotional connection with the consumer rather than just straightforward selling. These curated storylines are used to the advantage of the brands in order to create relevance and relatability for the audience, while showcasing values that both the brand and the consumer find important. For Generation Z, these values include inclusivity, racial justice, equality and ecological awareness.

Another important aspect of storytelling and how it can be used to create brand loyalty, is the creation of a sense of belonging. From what we have observed about Generation Z, they thrive to maintain a sense of individuality while being part of something bigger. If used correctly, storytelling can help Gen Z cohorts identify with the brand's personality and find common points between it and their own values and beliefs.

The contents of the campaign however are not the only factor that needs to be taken into consideration, but also its delivery. For Generation Z, the channels which appear to be the most impactful are social media platforms such as Instagram, YouTube and TikTok. Instagram is a great platform for quick, catchy, and digestible content, that if targeted correctly, will make it into the target customer's feed. The contents that are best shared on Instagram are branded images and short videos that will create excitement and interest, that will ultimately drive the consumers to the webstore. YouTube on the other

hand is much more useful when it comes to a longer (video) format of communication, such as web series or promotional videos. These two social media channels can deliver messages to the audience and drive engagement in terms of likes, shares, and comments. TikTok however, has a much bigger potential when it comes to engagement. Due to its nature, TikTok revolves around not only the content creators sharing their videos, but also heavily encourages user-generated content.

The next trend observed is communicating sustainability and the brand's dedication to a sustainably and ecologically responsible behavior. As the number one cause that Generation Z cares about, sustainability seems like a topic that is low-hanging fruit that brands can benefit from. Certainly, being sustainable does not only benefit the brand or its customers, but the whole world; but making the public aware of the efforts that a brand is making, can go a long way.

The last piece of the puzzle for communicating with Generation Z are influencers. There is no one-size-fits-all solution, but rather customized. The choice of influencers and their activities is dependent of the brand and what its needs are. Selecting influencers will therefore also depend on the audience and their relation and liking of the influencer.

To sum up, there are multiple, equally viable options when it comes to picking marketing communication tools for the communication strategy aimed at Generation Z. Choosing the right combination of these tools and finding the golden middle is the real challenge. The right combination will depend on a variety of factors, but mainly the brand personality, the audience and the budget that the brand has allocated for acquiring Gen Z consumers.

References

1. Dahlen, M., Lange, F. and Smith, T., 2010. *Marketing Communications*. New York: John Wiley & Sons.
2. Fromm, J. and Read, A., 2018. *Marketing to GenZ: The rules for reaching this vast and very different generation of influencers*. 1st ed. New York: AMACOM.
3. Kotler, P. and Keller, K., 2016. *Marketing Management*. 15th ed. Essex: Pearson.
4. Pew Research Center. 2020. *On the Cusp of Adulthood and Facing an Uncertain Future: What We Know About Gen Z So Far*. [ONLINE] Available at:

<https://www.pewsocialtrends.org/essay/on-the-cusp-of-adulthood-and-facing-an-uncertain-future-what-we-know-about-gen-z-so-far/>. [Accessed 26 January 2021].

5. Van der Schalk, J., 2020. Gen Z in The Fourth Turning. FreedomLab, [ONLINE]. 247, 1-2. Available at: <https://freedomlab.org/gen-z-in-the-fourth-turning/> [Accessed 21 January 2021].

6. Witt, G. and Baird, D., 2018. The Gen Z Frequency: How brands tune in & build credibility. 1st ed. London: Kogan Page Limited.

Байдюк Сергій Васильович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

КОМПЛЕКСНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ЯК БАЗИС БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ

Порядок денний для сталого розвитку на період до 2030 року визначає 17 глобальних цілей сталого розвитку. Серед них можна виділити цілі №3 «Міцне здоров'я та благополуччя» і № 8 «Гідна праця та економічне зростання», що в тому числі, досягаються за рахунок заходів з охорони праці.

Так, відповідно до даних Міжнародної організації праці (МОП), щодня у світі помирають 7500 людей через нездорові та небезпечні умови праці, близько 1000 людей – від нещасних випадків на виробництві, а 86,3% загальної кількості померлих у світі – це особи з професійними захворюваннями [1]. Ситуація є наслідком нелегальної трудової міграції, нечесністю роботодавців у врегулюванні трудових відносин, недотримання умов безпеки і гігієни праці тощо. Разом з тим, трудові відносини розвиваються в умовах ринку, саме тому кожен роботодавець і працівник є не лише об'єктом державного регулювання в їх трудових відносинах, а і суб'єктами управління охороною праці. У цьому зв'язку виникає необхідність вести мову про комплексне управління охороною праці з боку держави, роботодавця та працівників, що здатне забезпечити підвищення ефективності у цій сфері.

Закон України «Про охорону праці» [5] визначає політику держави у сфері захисту інтересів як найманих працівників, так і роботодавців у трудовому процесі, законодавчо закріпив право працівника на безпечну працю. Відповідно до Закону роль держави та її інститутів в охороні праці не зводиться до створення правових норм і адміністративного нагляду. Держава формує політику і здійснює заходи із створення цілісної системи державного управління охороною праці, організує контроль за виконанням відповідних законодавчих і нормативних актів, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади в цій сфері, ініціює розробку конкретних програм у галузі безпеки та гігієни праці, стежить за їх

виконанням [5]. Відтак, основними завданнями управління охороною праці є: опрацювання заходів щодо здійснення державної політики з охорони праці на регіональному і галузевому рівнях, а також підготовка, прийняття та реалізація заходів, спрямованих на: забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці; забезпечення утримання в належному стані виробничого устаткування, будівель і споруд; пропаганду охорони праці; облік, аналіз та оцінку стану умов і безпеки праці; забезпечення страхування працівників від нещасного випадку на виробництві та профзахворювання.

Повертаючись до комплексного управління охороною праці, зосередимо увагу на тому, що ефективність його забезпечується за рахунок того, що [2]:

- держава створює законодавство в галузі охорони праці, комплекс наглядових структур, у завдання яких входить забезпечення застосування прийнятих нормативно-правових актів, інфраструктуру виробничо-технічного, інформаційного, наукового і фінансового забезпечення діяльності в галузі охорони праці;

- власник підприємства економічно заінтересований у тому, щоб його працівники не травмувалися і не хворіли, а тому забезпечує виконання на підприємстві всіх нормативно-правових актів про охорону праці. Він повинен широко залучати працівників та уповноважених трудових колективів до управління охороною праці, пропагувати серед працівників культуру здоров'я;

- кожен працівник повинен дбати про здоровий стиль життя і праці, постійно підвищувати свій кваліфікаційний, фізичний та психофізіологічний стан, програмувати шлях здорового довголіття, запобігання випадків травматизму і захворювань. Він повинен негайно повідомити свого керівника про виникнення будь-якої небезпечної ситуації. Керівник не може вимагати від працівника виконання роботи до усунення небезпечної ситуації (пошкодження огорожі, блокування, сигналізації, запиленості, загазованості тощо).

Разом з тим, система комплексного управління охороною праці, що діє в Україні не є досконалою, а основний закон, що визначає політику держави в цій сфері застарілий, модернізація підходів до функціонування комплексного управління має стати базою для оновлення національної системи запобігання виробничим ризикам. Дана система має на ґрунтуватися на принципах оцінювання,

контролю ризиків та управління ними, що є базовими для побудови подібних систем у розвинених країнах Європи та світу [4].

Послідовна ієрархія цих принципів визначена Директивою Ради №89/391/ЄЕС та передбачає: запобігання ризикам; оцінювання ризиків, яких не можна уникнути; усунення джерел ризиків; адаптація умов праці до працівника, особливо під час облаштування робочих місць, вибору виробничого обладнання, методів роботи; адаптація до технічного прогресу; заміна устаткування підвищеної небезпеки на безпечне або менш небезпечне; розроблення узгодженої загальної політики запобігання виробничим ризикам, що охоплює техніку, організацію праці, умови праці, соціальні відносини та вплив чинників, пов'язаних з виробничим середовищем; надання заходам колективного захисту пріоритету перед заходами індивідуального захисту, що використовуються працівником; належне навчання та інструктаж працівників [3].

Зважаючи на дані принципи, ключовим завданням державної політики має стати не встановлення вимог до процесу організації безпеки, але до результативності цього процесу – досягнення повного усунення або мінімізації ризиків для життя і здоров'я працівника.

Разом з тим, такий же стратегічний орієнтир у 2021 році озвучує і Міжнародна організація праці. У Всесвітній день безпеки та здоров'я на роботі МОП акцентувала увагу на важливості зміцнення системи безпеки та здоров'я працівників, включно зі службами безпеки та охорони здоров'я як на національному рівні, так і на рівні підприємств [2].

Саме тому майбутні стратегії здійснення комплексного управління охороною праці в Україні мають формуватися в умовах оновленого законодавства та спрямовуватися на зміцнення національної системи безпеки та здоров'я працівника, посиленні життєстійкості та протидії нинішнім і майбутнім кризам з урахуванням винесених уроків і набутого досвіду в сфері праці.

Список використаних джерел

1. Безпека та гігієна - основа майбутнього сфери праці. Опираючись на столітній досвід. URL: https://dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/mop_bezpeka-ta-hihiyena-praci-i-majbutnye-sfery-praci_ukr.pdf.

2. Державна служба з питань праці: офіційний веб сайт. URL: <https://dsp.gov.ua/>.
3. Директива Ради від 12 червня 1989 року про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі (89/391/ЄЕС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text (дата звернення: 14.05.2021).
4. Охорона праці: Мінекономіки пропонує новий закон. *Вісник. Офіційно про податки: офіційне видання Державної фіскальної служби України*. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100022554-okhorona-pratsi-minekonomiki-proponuye-noviy-zakon>.
5. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

Володіна Юлія Петрівна,

*начальник відділу економічного розвитку, торгівлі, розвитку підприємництва
та інвестицій Нижньосірогозької селищної ради Херсонської області*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: АДАПТИВНІ АСПЕКТИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Управління розвитком регіонів в нашій державі нині є необхідністю, що зумовлена, з одного боку, загостренням конкуренції територій щодо залучення і збереження різноманітних ресурсів, а з другого – підвищенням ролі територій щодо реалізації економічних реформ та формування точок зростання.

В сучасному світі регіони, а не держави, стають головними суб'єктами відносин на світовому рівні. Одним з напрямків таких відносин є регіоналізація, що виступає, безперечно, однією з моделей світового розвитку. Саме тому стратегічним напрямом інституційних перетворень в Україні є трансформація та модернізація регіонального управління з метою його наближення до стандартів європейських країн.

В Україні ведеться робота щодо формування інституційного поля регіоналізації, разом з тим, на сьогодні, відбувається інтенсивне, проте дещо хаотичне запровадження сучасних методів планування регіонального розвитку, що має безспірно позитивні результати в деяких регіонах і сприятливі перспективи. Відтак, з'явився «розрив» у підходах до планування територіального розвитку на державному і регіональному рівнях. За сучасних умов пошук раціонального балансу між децентралізацією управління та єдиновладдям є першочерговим завданням в Україні [4].

Зважаючи на євроінтеграційну позицію нашої держави, Україні доцільно користуватися позитивним європейським досвідом, з позиції адаптації його до вітчизняних реалій та, разом з тим, орієнтації на базові принципи регіональної політики ЄС (субсидіарності, децентралізації, партнерства, програмування, концентрації, адиціоналізму [5, 7]).

Зарубіжний досвід регіонального управління доводить, що саме децентралізація та регіоналізація стали провідними напрямками європейської та

світової політики, що вплинуло на зростання важливості багаторівневого управління і суттєвих змінах в організації регіонального рівня управління. Завдяки децентралізації та делегуванню повноважень по владній вертикалі розвивається регіоналізація. В межах країни вона проявляється в зростанні самостійності місцевих (регіональних) органів влади при реалізації стратегії сталого соціально-економічного розвитку держави. На національному рівні регіоналізація виражається як утворення економічно вигідних міжнародних галузевих чи інтеграційних угруповань [2, 6]. Крім того, заслуговує на увагу унікальність регіональної політики ЄС, що полягає в значній диференціації напрямів регіональної політики країн-членів та різних підходів до її бачення на регіональному рівні і, в той же час, формування єдиного економічного та соціального європейського простору. Ще однією корисною особливістю європейської регіональної політики є спрямування допомоги регіонам, переважно, на формування, підтримання та посилення їх власних можливостей із набуття конкурентоспроможності. У поєднанні з децентралізацією управління та дотриманням принципу “повноваження – відповідальність – ресурси” це забезпечує ефективність та успішність європейської регіональної політики.

За умов ефективної реалізації зазначених принципів вітчизняним управлінням на регіональному рівні може бути забезпечено дотримання загальнодержавних інтересів та поєднання національних і регіональних інтересів. Бо керуюча роль регіонального управління полягає в тому, що регіональна автономія дає змогу вирішувати суспільні проблеми з максимальним наближенням до інтересів громадян, а це і є головною політико-правовою метою як Європейського Союзу, так і нашої держави.

Враховуючи особливості регіональної політики низки європейських держав (Польща, Угорщина, Чехія та ін.), можна визначити, що, з позицій зміцнення міжрегіонального співробітництва, регіональна політика, насамперед, має розвиватися в таких напрямках: забезпечення економічного розвитку в регіонах; запобігання нераціональному переміщенню ресурсів; забезпечення реструктуризації промисловості і її адаптації до ринкової системи; заохочення і підтримка підготовки і реалізації міжрегіональних програм, що дасть змогу розв’язати згладити багато міжрегіональних суперечностей, і сприятиме

координації економічної політики суб'єктів України; гарантування більшої фінансової незалежності регіонів від центру, зміцнення дохідної бази регіональних бюджетів, розширення прав регіонів у галузі податкової і бюджетної політики.

Шляхом адаптації багаторічного європейського досвіду до сучасних українських умов можуть бути вирішені такі нагальні питання як: формування дієвої системи інституцій, спроможних у взаємодії й координації здійснювати ефективну реалізацію завдань державної регіональної політики; налагодження чіткого розподілу повноважень і відповідальності у сфері регіонального розвитку між різними гілками влади на центральному рівні, регіональному, місцевому рівнях виконавчої влади та місцевого самоврядування. Крім того застосування децентралізованої моделі управління надасть регіонам України можливість отримати реальну свободу дій щодо реалізації регіональних стратегій розвитку.

Враховуючи викладене, опираючись на європейський досвід, удосконалення регіонального управління в Україні, може бути реалізоване, зокрема, через:

- запровадження європейських адміністративних стандартів, вибір управлінських моделей у процесі розбудови інституту регіонального управління в Україні, з урахуванням національної традиції врядування, характерною рисою якої є її демократичний характер;
- реформування регіонального управління в Україні, що спрямовується на посилення регіонів, їх організаційно-правової самостійності, фінансово-економічної спроможності та самодостатності, що є фундаментом децентралізації та відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування [1];
- розбудову інституту регіонального управління України з урахуванням кращих європейських практик, а саме: реалізації транскордонної співпраці, міжмуніципального співробітництва, залучення інвестицій, використання міжнародної технічної допомоги. Важливу роль у цьому процесі мають відігравати агенції регіонального розвитку, що, зокрема, добре зарекомендували себе в Польщі;
- надання першочергової уваги питанням професійної підготовки службовців органів публічної влади в регіонах [3], зокрема за такими напрямками як робота з європейськими регіональними програмами, інвесторами, фондами.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія: Міжнародний документ від 15.10.1985. Дата оновлення: 16.11.2009. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 15.15.2021).
2. Ковбасюк Ю. В., Вакуленко В. М., Орлатий М. К. Регіональне управління: підручник / за заг. ред. Ковбасюка Ю. В. Київ: НАДУ, 2014. – 512 с.
3. Кубійда В.С. Формування та реалізація нової регіональної політики в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1 (50). Ч.1 С. 13-20.
4. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення: монографія / наук. ред. С. Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). Львів, 2018. 205 с.
5. Організація регіонального управління: вітчизняна система. Державне управління: електронний сайт Osvita.ua. URL: http://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18503/ (дата звернення: 15.05.2021).
6. Свида І. В. Актуальні тенденції регіоналізації та їх роль в інтеграційних процесах. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 13. – С. 157-160. – URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_eim_2015_13_37.pdf (дата звернення: 15.05.2021).
7. Чужиков В.І., Дергачова В. В., Шнирков О. І. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / за ред. В.І. Чужикова. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.

Голинський Владислав Вячеславович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ВПЛИВ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ МОРСЬКИХ ПОРТІВ

Порти є активами державної інфраструктури, що відіграють ключову роль у міжнародній торгівлі. Вони відіграють у сучасному світі роль системного інтерфейсу «море-суша» та є точкою зближення між різними видами транспорту, порти виступають воротами для торгівлі, забезпечують доступ до світових ринків, у першу чергу, для країн, що мають вихід до моря, зокрема, і для України.

За прогнозами найбільш вагомих світових досліджень очікується, що порти, як господарюючі суб'єкти, все частіше узгоджуватимуть свої показники з очікуваннями щодо стійкості державної політики сталого розвитку, а саме забезпечуватимуть оптимальні економічні та соціальні вигоди, завдаючи мінімальної екологічної шкоди. Це змушує такі морегосподарські управлінські комплекси вже зараз переглянути свої стратегії та менеджментарні операції.

З точки зору оптимальних економічних прибутків порти стикаються з тиском щодо підвищення ефективності та зменшення витрат. У контексті посилення внутрішньопортової та міжпортової конкуренції та конкуренції фрахту вантажів великими судами, судноплавні оператори очікують, що порти будуть збільшувати їх здатність обробляти більші обсяги вантажів в неоптимальний спосіб. На часі це найбільш значна проблема майбутнього у всіх без виключення управлінських системах подібного типу.

Окрім підвищення економічної ефективності, порти забезпечуватимуть інші параметри стійкості політики сталого розвитку, такі як безпека технічна та безпека гуманітарна, соціальна включеність, збереження ресурсів та охорона навколишнього середовища. Це пов'язано з тим, що порти можуть, з однієї сторони, спричинити негативний вплив на навколишнє середовище, а з іншої – вони самі є дуже залежними від прямого чи опосередкованого впливу кліматичних змін.

Адже порти, як ніякий інфраструктурний транспортний об'єкт, найбільш сильно піддаються кліматичним явищам, таким як підвищення рівня моря, потужний вплив вітрів, зміна структури штормів та прибережних течій, а також повені. Недавнє дослідження підрахувало, що глобальний збиток внаслідок підняття рівня моря та пов'язаних з ним екстремальних подій може скласти \$ 10,8 трлн. на рік, що становить приблизно 1,8% світового ВВП, за сценарію потепління на 1,5 градуси за Цельсієм до 2100 р. Якщо потепління не пом'якшиться, витрати можуть досягти ще вищих рівнів [1, с.7-9].

З інтенсифікацією портової діяльності та більшою увагою, зосередженою на скороченні викидів із сектору морського транспорту, держави та їх суб'єкти управління прагнуть зрозуміти величину викидів у атмосферу та забруднення та знайти шляхи альтернативних дій щодо їх зменшення (а в деяких випадках щодо фінансової компенсації для подолання наслідків впливу).

Для зменшення викидів, держава, як суб'єкт управління цією інфраструктурою має інституціалізувати наступні заходи регулювання:

- вивчення потенціалу використання альтернативних видів палива, запровадження диференційованих портових зборів, забезпечення наземним енергопостачанням, перехід на паливо з низьким вмістом сірки та встановлення обмежень швидкості в портах;
- покращення обміну інформацією між портами та суднами, щоб останні могли рухатися з оптимальною швидкістю (віртуальне прибуття);
- надання пільгового режиму для гавані суден з двигунами, які відповідають суворим нормам викидів;
- посилення режимів інспекції державного порту для відвідування суден, що стосується дотримання MARPOL, Додаток VI [2];
- визначення додаткових зон контролю викидів, що призведе до встановлення більш суворих екологічних норм викидів, що застосовуються в певних портах (судна, які проходять через них, повинні використовувати паливо з вмістом сірки нижче 0,10 відсотки (з 1.01.2022 року - нижче граничного значення 0,5 відсотків) [3, с.27].

Внутрішня та міжпортова конкуренція - це ключові особливості постачання портової інфраструктури та послуг. Внутрішньопортова конкуренція зумовлена

розмаїттям суб'єктів, залучених до адміністрування різних терміналів та служб у порту. Це є наслідком збільшення використання концесій для управління терміналами та портовими службами. Основний глобальний фактор у цій галузі на часі контролює 80 відсотків глобальних операцій з терміналами [4].

Технологія, що лежить в основі продуктивності (тобто скорочення часу на навантаження та розвантаження) та збори, пов'язані з послугами, є важливими чинниками розмежування на внутрішньопортовому рівні. Використання спеціалізованих терміналів за видами вантажів все частіше використовується для підвищення оперативної ефективності обробки вантажів. Наприклад, у порту Сан-Антоніо, Чилі, кожен термінал обробляє інший тип вантажу.

Порівняно з внутрішньопортовою конкуренцією, на міжпортову конкуренцію впливають інші змінні, крім технологій, а саме умови доступу до транспортних мереж та економічні та регуляторні питання.

Оперування терміналами - це також варіант участі в консолідації, мотивована інтересом портів залучити судноплавні компанії як порти заходу, збільшити пропускну спроможність портів, ефективність та економію від масштабу, урізноманітнити можливості для бізнесу. Так, у період з 2019 по 2020 рік між операторами німецьких терміналів було створено кілька альянсів та спільних підприємств, що дозволяють спільну експлуатацію причалів, а також між лінійними компаніями та операторами терміналів.

У Гонконгу (Китай), чотири оператори терміналів об'єднали зусилля для обслуговування 23 причалів. Враховуючи, що майже всі причали та термінали в порту Гонконгу згруповані в межах Альянсу морських портів Гонконгу, агентство з питань конкуренції Гонконгу розпочало корупційне розслідування. Крім того, влада китайської провінції Тайвань оголосила про створення спільних підприємств між операторами порту та терміналу в цій провінції для управління декількома терміналами в Гаосюні [5, с.102].

Оператори терміналів також запроваджують вертикальну інтеграцію - інтегруючи логістичні мережі для розширення діяльності за межі портових воріт, щоб урізноманітнити джерела доходу - і конкурують з лінійними судноплавними компаніями з тією ж метою. Це ілюструє придбання у 2018 році датською логістичною компанією DP World компанії Unifeeder, яка управляє мережею

контейнеровозу та морського транспорту в Європі. Деякі занепокоєння пов'язані з цими подіями та їх впливом на експлуатацію терміналів в Австралії.

Загалом, морський бізнес, включаючи судноплавні компанії та порти, стикаються зі зростаючими очікуваннями щодо стійкості та більш жорсткими екологічними стандартами. У цьому контексті, сектор морського транспорту, як очікується, забезпечить економічні та соціальні вигоди з мінімальним екологічним збитком. Це спричиняє зміни в секторі управління морським транспортом, трансформуючи операції в різні сегменти морського ланцюга поставок. Одним із прикладів цієї тенденції є тиск на сектор, щоб перейти на чистіші види палива внаслідок зростаючих екологічних проблем.

З цієї точки зору, набуття чинності вже згадуваної нами норми щодо обмеження сірки ІМО на 0,5% для морського мазуту в січні 2022 року є суттєвим чинником, що змінює ситуацію та може мати далекосяжні наслідки для вартості, нестабільності цін та постачання морського транспорту. З точки зору ефективності інфраструктури, то тут існує кілька джерел занепокоєння. Одне з них стосується більш високих та мінливих ставок фрахту та чартеру, що впливають із додаткових витрат на більш дорогі варіанти палива. Інший стосується інвестицій, що здійснюються для забезпечення відповідності, в той час як інший стосується можливості зменшення потужності активного постачання внаслідок короткочасних збоїв у постачанні суден.

Набрання чинності цим регламентом вносить невизначеність у майбутні судноплавні операції. Вважається, що якщо додаткові витрати не передаватимуться вантажовідправникам, норма прибутку, особливо в сегменті контейнерних перевезень, може бути зменшена і призвести до подальшої консолідації та банкрутства найбільш фінансово вразливих перевізників.

Отже, щоб використати можливості та вирішити проблеми з точки зору державної політики сталого розвитку, потрібно застосувати системний підхід. Також він має стати основою для оцінки шляхів підтримки розвитку національного портового та судноплавного секторів з метою сприяння конкурентоспроможності. Ця державна інституційна підтримка має сприяти інтеграційним зв'язкам, а також мореплавству та роботі, пов'язаній із судноплаством, як абсолютно життєздатних

варіантів працевлаштування та створення робочих місць, і одночасно вирішувати екологічні проблеми.

Розуміння того, як параметри стійкості впливають на ефективність діяльності секторів на національному рівні та розуміння глибини зв'язків між сегментами, є ключовим елементом цієї оцінки. При цьому слід використовувати можливості цифровізації управлінських процесів, як стимулюючого важеля та чинника сприяння співпраці в портах з зовнішніми суб'єктами управління.

Список використаних джерел

1. Global Environment Facility et al., 2020a, 2020b; Safety4Sea, 2020 c).
URL: http://thegef.org/sites/default/files/publications/GEF-2020Strategies-March2020_CRA_WEB_2.pdf.
2. International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, MARPOL 73/78. URL: [https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/International-Convention-for-the-Prevention-of-Pollution-from-Ships-\(MARPOL\).aspx](https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/International-Convention-for-the-Prevention-of-Pollution-from-Ships-(MARPOL).aspx).
3. Traffic network for peace and development. Extension of the major trans-European transport axes to the neighboring countries and regions [Electronic Resource]: Report from the High Level Group chaired by Loyola de Palacio, 2020. 77 p.
4. Transport Interoperability and Dialogue between the EU Caucasus and Asian countries - IDEA – EuropeAid 2020 / 155-683 [Electronic Resource], 2020. 86 p.
URL: <http://www.traceca-org.org/en/technical-assistance/transport-dialogue-and-interoperability-between-the-eu-and-its-neighbouring-countries-and-central-asian-countries/>.
5. Korol V. Y. China's investment in the ports of the world: foreign experience, Ukrainian realities and prospects. Modern engineering and innovative technologies. Heutiges Ingenieurwesen und innovative Technologien: International periodic scientific journal. Sergeieva&Co Karlsruhe, Germany, 2018. Issue №4, Vol.2. С. 101–108. ISSN 2567–5273. DOI 10.30890/2567-5273.

Гребенюк Леонід Сергійович,

слухач ОРІДУ НАДУ при Президентові України,

в.о. начальника управління самоврядного контролю за використанням та охороною земель Департаменту земельних ресурсів Одеської міської ради

ЩОДО ПИТАНЬ РОЗМЕЖУВАННЯ ФУНКЦІЙ І ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Становлення України як європейської держави обумовлює потребу проведення реформ у сфері публічного управління. Невисокий рівень ефективності управління соціально-економічними процесами, незадовільна якість управлінських послуг, неефективне користування коштами платників податків, низький рівень довіри населення до органів державної влади та місцевого самоврядування є тими факторами, які визначають необхідність удосконалення системи публічного управління в Україні.

Питання необхідності формування нової, реформованої системи управління місцевих органів виконавчої влади, яка б була здатна виконувати функції держави на місцях з урахуванням розмежування функцій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування залишаються і дуже актуальними, особливо в умовах децентралізаційних процесів.

Існуюча в Україні система управління на місцевому рівні сьогодні не відповідає очікуванням та потребам суспільства. Місцеві державні адміністрації в цілому і органи місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечують створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Метою реформування державного управління на регіональному рівні є підвищення якості життя людей за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад, члени яких матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси, отримувати якісні публічні послуги, брати активну участь у вирішенні питань місцевого значення [1]. Реформу місцевого розвитку та

децентралізацію влучно називають однією з найуспішніших реформ в Україні. Одним з дієвих нормативно-правових актів з проведення реформи децентралізації було розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [2]. Відповідно до Концепції ключовим принципом для формування необхідної системи ефективних органів місцевого самоврядування має стати принцип субсидіарності, за яким повноваження мають належати тому рівню управління, який знаходиться найближче до людини та на якому можливе виконання цих повноважень з точки зору ефективності. Саме тому, для передачі більшості важливих для людини повноважень у територіальні громади було запропоновано на першому етапі сформувати такі спроможні громади через процедуру добровільного об'єднання [3].

Реалізація адміністративної реформи має забезпечити ефективність публічного управління зокрема в якості надання адміністративних послуг населенню, практичного запровадження принципу субсидіарності, чіткого розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [4].

Суттєвого вдосконалення потребує і система територіальної організації влади, реформування якої має бути спрямоване на підвищення ефективності управління суспільним розвитком у просторовому вимірі. Отож, враховуючи вищевикладене, слід зазначити шляхи і способи розв'язання проблеми, а саме:

1. створення органів місцевого самоврядування, спроможних виконувати законодавчо визначені повні та виключні власні, а також делеговані державою повноваження;
2. недопущення дублювання повноважень, функцій та завдань органів місцевого самоврядування різних рівнів;
3. максимальне залучення жителів територіальних громад до прийняття управлінських рішень, сприяння подальшому розвитку сучасних форм безпосередньої демократії на місцях;
4. забезпечення відкритості та підзвітності населенню територіальних громад посадовими особами місцевих органів;
5. реалізація розроблених сталих механізмів контролю за якістю надання населенню адміністративних, соціальних та інших законодавчо визначених послуг;

6. передача функцій від місцевих органів виконавчої влади та територіальних органів центральних органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування, які мають найтісніший контакт з громадянином;

7. створення достатніх матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання завдань органами місцевого самоврядування;

8. реформування органів публічної влади на місцевому та регіональному рівнях за принципом оптимального забезпечення населення адміністративними і соціальними послугами, яке зменшує диспропорції у доступі громадян до послуг та їх якості.

Список використаних джерел

1. Барановська Т. М. Децентралізація влади як основний напрям вдосконалення державної політики розвитку територіальної громади [Електронний ресурс] / Т. М. Барановська. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=apdy_2015_2_22 (дата звернення: 18.05.2021).

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

3. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні [Електронний ресурс] : указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98. / Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98> (дата звернення: 19.05.2021).

4. Бабич О. М. Реформування системи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: сьогодення та перспективи. Часопис Київського університету права. 2009. № 2. С. 110-116.

5. Васильєва О. І. Реформування місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування : монографія / О. І. Васильєва. – Коїв : НАДУ, 2018. – 98.

Гриценко Андрій Анатолійович,

кандидат медичних наук, магістр публічного управління та адміністрування,

асистент кафедри акушерства та гінекології

Одеського національного медичного університету

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛУЖБИ МАТЕРІ ТА ДИТИНИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В Україні створена нормативно-правова база регіоналізації перинатальної допомоги (РПД), шляхи практичної реалізації трьохрівневої системи перинатальної допомоги та інструменти моніторингу і оцінки (МіО) її повноти та ефективності.

У ході впровадження РПД, за підтримки міжнародних організацій, розроблена та впроваджена система алгоритму ведення жінок та ново-народжених з перинатальним ризиком, стратегія підготовки медичного персоналу для роботи в перинатальних центрах з питань перинатального догляду та виходжування новонароджених з дуже малою і надзвичайно малою масою тіла при народженні.

В Одеській області з 2010 року створена та продовжує розвиватися єдина трьох етапна система надання медичної допомоги доношеним і передчасно народженим новонародженим з перинатальною патологією, до складу якої входять спеціалізовані акушерські стаціонари з відділеннями інтенсивної терапії новонароджених, виїзні реанімаційні бригади, відділення інтенсивної терапії та патології новонароджених, кабінети кагамнезу, відділення постінтенсивного догляду та лікування дітей з перинатальною патологією, відділення хірургічної допомоги новонародженим та інші відділення. У ролі сучасного лікувального закладу, що об'єднує всі етапи надання висококваліфікованої допомоги матерям і новонародженим, виступає Одеський обласний Перинатальний центр (ПЦ).

ПЦ надає допомогу найскладнішому контингенту вагітних, роділь, породіль та їх новонародженим, його завданням є виходжувати дітей з низькою та екстремально низькою масою тіла (саме ця категорія здебільшого «формує» високий показник малюко-вої смертності в нашій державі).

За 12 місяців 2019 року в області народилося живими 25195 дітей проти 26417 у минулому році, що на 1222 малюка менше. В 2019 році народилося 27417

дітей, що на 249 менше, ніж у 2018 році. В області спостерігається стійкий негативний тренд народжуваності [1].

Статус «Лікарня, доброзичлива до дитини» закладів охорони здоров'я у 2020 році в Одеській області мають 11,5% закладів (табл.).

Таблиця

Заклади охорони здоров'я сертифіковані на статус
«Лікарня, доброзичлива до дитини» у 2020 році [1]

Адміністративно-територіальна одиниця	Кількість ЗОЗ, в яких надається допомога матерям і дітям	Кількість закладів ОЗ, які мають статус ЛДД	%	Кількість новонароджених у всіх родопомічних закладах регіону	Кількість новонароджених у родопомічних закладах регіону, які мають статус ЛДД	%
Україна	1260	397	31,5	340294	276622	76,8
Одеська область	84	10	10,9	25195	17507	69,4

В Одеській області зберігається регіональна диспропорція частки дітей, які народились в родопомічних закладах, сертифікованих на відповідність статусу «Лікарня, доброзичлива до дитини». При середньому показнику по Україні 76,8%, в Одеській області цей показник складає 69,4%, що значно нижче за передбачений індикаторами Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» - 90% [2].

В Одеському регіоні все ще залишається значною частка доношених новонароджених дітей в структурі смертності. За місцем смерті: ОПЦ – 40 новонароджених (26%), ОДКБ – 22 дитини (14%), РО ЦРБ – 31 (20%). РД міста – 43 (28%), ДГБ ім.Резніка -13 (8%), вдома -3 дитини (2,2%), інші місця – 3 дитини. Аналізуючи розподіл померлих новонароджених за місцем смерті, слід відзначити, що 49% дітей померло у ЗПД III рівня (у 2018 році – 52%, у 2017 році – 57%). Причинами смерті дітей, вмерлих вдома, були: синдром внезапной смерті, асфіксія, енцефаліт, енцефалоцеле. У 2017 році структура смертності була приблизно схожою: механічн асфіксія, ОРВІ, МВІП [2].

Отримані дані свідчать про недостатньо налагоджене функціонування регіональної перинатальної допомоги стосовно розподілу розроджень у залежності від оснащення ЗПД різних рівнів медичним устаткуванням.

Світовий досвід свідчить, що близько 17-20% пологів потребують вчасного лікування як акушерських, так і неонатальних проблем в умовах ЗПД III рівня. Концентрація вагітних з високим ризиком передчасних пологів на III рівні перинатальної допомоги дозволяє забезпечити надання новонародженим адекватної допомоги. Діти з екстремально низькою масою тіла при народженні, які народилися у перинатальних центрах III рівня, особливо з великим об'ємом таких пологів, у наступному демонструють кращі короткострокові результати, ніж малюки, які транспортувалися у такі центри після народження.

Аналізуючи структуру захворюваності і летальності, а також роботу служби медичної допомоги матері та дитини в Одеській області в цілому на протязі останніх років, слід відмітити фактори, які сприяють збереженню негативних тенденцій:

- відсутність перинатального консилиуму у пологових закладах міста і області, особливо у випадках ускладнення пологів;
- недотримання регіоналізації надання допомоги породіллям: розродження не на відповідному рівні допомоги не дає змогу для новонародженого отримати допомогу в достатній мірі, викликає необхідність транспортувати новонароджених в тяжких станах в заклади наступного рівня допомоги, що значно погіршує прогнози для них, особливо у випадках ЕНМТ і ОНМТ при народженні;
- невідповідність матеріального оснащення пологових будинків табелям оснащення, а саме дихальної апаратури для вентиляції новонароджених дітей;
- недостатнє знання ІВЛ неонатологами області;
- недостатні практичні навички інкубації, катетеризації периферійних судин;
- відсутність в ряді районів області неонатологів, залучення в пологові будинки дільничних педіатрів, що не мають уявлення про інтенсивну терапію і практичні навички в ній;
- незацікавленість адміністрацій пологових відділень і власне лікарів в оволодінні практичними навичками і новими технологіями надання допомоги і виходжування;

- недотримання протоколів надання допомоги породіллям, особливо при первинній реанімації в пологовому залі;

- відсутність в більшості пологових закладів локальних протоколів по основним нозоформам.

Незважаючи на економічну ситуацію в Україні, необхідно продовжувати подальшу розбудову служби матері і дитини області. Необхідно покращувати медичну допомогу на всіх рівнях в усіх без винятку районах області, наповнити пологові заклади новим, сучасним обладнанням та забезпечити у цих закладах високий рівень медичної і медикаментозної допомоги.

Список використаних джерел

1. Ковальова О. М. Стан забезпечення відділень інтенсивної терапії новонароджених акушерських стаціонарів та дитячих лікарень України апаратами штучної вентиляції легень / Ковальова О. М. // Львівський медичний часопис. - 2010. - Т. XVI, № 1. - С. 50–54.

2. Знаменська Т. К. Аналіз роботи перинатальних центрів у виходжуванні передчасно народжених дітей в Україні/ Т.К. Знаменська, Л.І. Нікуліна, Н.Г. Рудепко, О. В. Воробйова // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. - Т.VII, № 2(24). - 2021. - С.11-14.

Гриценко Яків Анатолійович,

*кандидат медичних наук, лікар-офтальмолог ДУ «Інститут очних хвороб і
тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ОФТАЛЬМОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Як зазначає ВООЗ, 80% випадків порушення зору можливо попередити. Реалізація Глобальної програми боротьби зі сліпотою сприяла покращенню офтальмологічної допомоги сліпим і слабкозорим, дозволила зменшити кількість хворих на інфекційні захворювання ока, які призводять до сліпоти (трахома, онхоцеркоз, лепра), і хвороб, які залежать від харчування (ксерофтальмія), покращити хірургічну допомогу хворим на катаракту, глаукому тощо [1]. Але вказані захворювання досі залишаються провідними причинами сліпоти у країнах із низьким рівнем економіки, що пов'язано з недостатністю людських, фінансових, матеріально-технічних ресурсів, низьким санітарним рівнем, бідністю населення.

В ході медичної реформи та реформи децентралізації в Україні, обов'язки щодо профілактики та лікування вад зору розподілені між рівнями управління та надання медичної допомоги. Профілактика та первинний огляд пацієнтів - мешканців територіальних громад, зі скаргами на проблеми зору здійснюється на первинному рівні медичної допомоги лікарями загальної практики – сімейної медицини. Амбулаторно-поліклінічна медична допомога вторинного рівня надається лікарями-офтальмологами центральних районних лікарень. Стаціонарна медична допомога надається в очних відділеннях центральних районних лікарень, центральних міських та обласних лікарень [3].

Забезпечення якісної та доступної медичної допомоги, у тому числі офтальмологічної, передбачає проведення інвентаризації та паспортизації медичних закладів, запровадження ліцензування медичної діяльності; створення єдиного простору медичних закладів всіх форм власності та підпорядкування; запровадження єдиного інформаційного простору для збирання, оброблення та прогнозування клінічних і фінансових даних, створення єдиного реєстру пацієнтів

та їхніх медичних даних; розроблення та запровадження формул розрахунку вартості медичних послуг; створення умов для вільного доступу постачальників усіх форм власності на ринок гарантованих державою медичних послуг; створення умов для закупівлі місцевими органами влади медичних послуг у постачальників всіх форм власності; запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та сприяння розвитку добровільного страхування.

В Україні, в ході реформування системи надання медичної допомоги, пріоритет віддано розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини. Функції лікарів загальної практики-сімейних лікарів визначаються відповідно до їх компетенцій, які в країнах Європи запроваджені з 2005 року. Важливе місце в діяльності лікарів загальної практики-сімейних лікарів займає надання медичної допомоги при хворобах органу зору [4]. В рамках визначених компетенцій лікар загальної практики-сімейний лікар при наданні медичної допомоги пацієнтові з патологією органу зору: встановлює та характеризує причину звернення пацієнта; досягає консенсусу з пацієнтом у розумінні причини звернення; збирає анамнез; залучає пацієнта до співпраці в процесі консультування; складає план обстеження і пояснює його пацієнтові; складає план лікування в партнерстві з пацієнтом; підбиває підсумок консультації та дає чітку інформацію пацієнтові.

В умовах децентралізації управління системою охорони здоров'я, масштабних організаційних змін управлінської вертикалі відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» особливої актуальності набуває проблема вдосконалення державного регулювання організаційних змін, що відбуваються у сфері охорони здоров'я на регіональному рівні як у секторі державних та комунальних медичних закладів, так і в мережі закладів приватної медицини. За період незалежності української держави певний досвід перебудови діяльності офтальмологічної служби на рівні регіону вже мають майже всі області, у структурі комунальних медичних закладів яких створені та функціонують спеціалізовані офтальмологічні лікарні.

Враховуючи те, що державна політика спрямована на впровадження в життя кожної родини сімейного лікаря як фахівця з надання первинної допомоги за будь-

яких патологій, є дуже актуальним розгляд питань щодо вдосконалення надання офтальмологічної допомоги у світлі поліпшення якості роботи лікаря первинної ланки. Водночас зміни повинні торкнутися також і спеціалізованих лікарень та офтальмологічних центрів загальнодержавного значення, які забезпечують надання висококваліфікованої офтальмологічної допомоги населенню.

При розробці програм збереження та поліпшення здоров'я населення непрацездатного віку на державному та регіональному рівнях слід приділяти увагу заходам проти найбільш поширеної вікозалежної патології.

Наявні на теперішній час дослідження, які присвячені проблемам надання офтальмологічної допомоги населенню в Україні, переважно стосуються питань особливостей офтальмологічної захворюваності, методів лікування та профілактики [1]. При цьому ціла низька питань щодо організації системи офтальмологічної допомоги не знаходять належного висвітлення. Незважаючи, з одного боку, на створення відповідного підґрунтя для здійснення медичної реформи, з іншого – на інтенсивне зростання офтальмологічної захворюваності і високі рівні інвалідності, дослідження з проблем вдосконалення організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги є нечисленими [2].

Окрім того, залишаються невирішеними питання забезпечення доступності високоякісної офтальмологічної допомоги; діяльності офтальмологічної служби в умовах дефіциту бюджетного фінансування системи охорони здоров'я; зниження собівартості офтальмологічної допомоги на фоні збереження її високої якості; модернізації системи управління ефективністю і якістю офтальмологічної допомоги тощо.

Сучасним та невирішеним питанням є взаємодія державних та приватних клінік щодо надання офтальмологічної допомоги. Не зважаючи на велику кількість публікацій, які стосуються методів хірургічного лікування хвороб ока, залишаються питання вибору його тактики, особливо при наявності у хворих супутніх соматичних та очних захворювань та особових станів кришталика, його зв'язкового апарату та інших структур ока. Окрім того, наявність у хворого ускладненої патології у багатьох випадках потребує стаціонарного лікування, що необхідно враховувати у зв'язку з переходом до амбулаторного лікування більшості хвороб ока в умовах реформування ОЗ.

Список використаних джерел

1. Голубчиков М. В. Офтальмологічна допомога в Україні за 2005-2019 роки. Аналітично-статистичний довідник / М. В. Голубчиков, С. О. Риков, О. П. Вітовська [та ін.]. – Київ, 2020. – 250 с.
2. Гудзь А. С. Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи надання офтальмоонкологічної допомоги населенню України : автореф. дис... доктора мед. наук : 14.02.03 – соціальна медицина / Гудзь Андрій Степанович ; Харківський національний медичний університет. – Харків, 2014. – 44 с.
3. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 роки / Міністерство охорони здоров'я України. URL: moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Давтян Степан Гургенович,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

**ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ
ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН**

В умовах сучасного розвитку українського суспільства, дуже важливим питанням є взаємодія органів публічної влади з громадськістю, впровадження механізмів їх удосконалення та ефективна діяльність щодо забезпечення прав громадян України. Процеси реформування системи функціонування органів публічної влади несуть за собою значну активізацію на всіх рівнях участі в його здійсненні інститутів громадянського суспільства. Для забезпечення результативної системи заходів та механізмів взаємодії між органами публічної влади та громадськістю повинна відбуватись поступова зміна типу соціальних відносин. Оптимальна взаємодія може бути лише у вигляді відносин прямого діалогу та ефективного партнерства, як це відбувається в розвинених та успішних країнах світу. Така співпраця допоможе сформувати в Україні ефективну та сучасну модель взаємодії між органами державної влади та громадськістю, яка буде відповідати потребам сучасного громадянського суспільства.

Сучасні методи та технології взаємодії між громадськістю та органами публічної влади, хоча і надають певні можливості взаємодії, але потребують вдосконалення. Це підтверджується проведенням аналізом основних функцій та ролей організацій громадянського суспільства в Україні. Виникає необхідність більш активно впроваджувати у діяльність органів влади позитивний досвід роботи управлінців, що накопичений протягом останніх років в європейських країнах.

Певна робота в цьому напрямку в Україні проводиться: були переглянуті взаємовідносини органів влади з громадськістю, метою яких є безпосередня участь громадськості в прийнятті рішень у сфері державної політики, створена нормативно – правова база участі громадськості в роботі з підготовки та прийняття

рішень органами влади. Основні зусилля необхідно сконцентрувати у напрямку роботи органів публічної влади по відходу від старих моделей взаємодії та впровадженні нових, більш ефективних, механізмів взаємодії з громадськістю.

Забезпечення принципів відкритості та прозорості у державному управлінні передбачає закріплення їх на законодавчому рівні та обов'язкову нормативно-правову регламентацію механізмів реалізації. В Україні забезпечення відкритості суб'єктів владних повноважень регламентується Законами «Про інформацію» [1], «Про доступ до публічної інформації» [2], «Про центральні органи виконавчої влади» [3] тощо. Розглядаючи питання щодо реалізації права на доступ до інформації, слід відмітити можливості, що надаються Законом України «Про звернення громадян» [4] та Законом України «Про доступ до публічної інформації» [5].

Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 “Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” регламентується процедура створення при органах державної виконавчої влади відповідних громадських рад. В методичних рекомендаціях щодо організації роботи громадської ради, які було підготовлено в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», зроблено наголос на встановлення комунікації громадської ради з цільовими аудиторіями через чотири головні канали, а саме:

- інформування через ЗМІ – це співвідноситься з діяльністю ради через укладання та поширення прес-релізу; участь представників громадської ради в різноманітних теле- й радіопрограмах, передачах тощо; створення тематичних теле- та радіопрограм, власних рубрик у газетах; інформаційне спонсорювання рубрик: надання авторам рубрик своєї ексклюзивної інформації; прями ефіри; інтерв'ю; написання та розміщення спеціалізованих публікацій; комплексний медіа-супровід надзвичайно важливих подій громадської ради;

- громадське лобіювання - пряме інформування посадовців (у будь-якій формі); особисті офіційні та робочі зустрічі; створення лобістських коаліцій; виступи на заходах органів влади та місцевого самоврядування, активна участь членів громадської ради у будь-яких заходах цих органів; ініціювання громадських звернень, громадських зборів; громадських слухань, місцевих референдумів,

масових акцій тощо; посередницькі заходи (в узгоджувальних процесах між органами влади та місцевими організованими громадами);

– організація PR-заходів – зустрічі з громадськістю; виставки, презентації, конкурси, фестивалі; церемоніальні події (нагородження, урочистості з нагоди вшанування певної особи тощо); різноманітні «аукціони»; оприлюднення результатів «публічних рейтингів» (осіб чи інституцій); засідання «круглих столів»; різноманітні розважальні заходи; спортивно-масові, культурно-розважальні заходи (походи, марафони, рейди, екскурсії тощо); теле- чи радіо марафони тощо;

– загальне інформування всіх своїх цільових аудиторій - виготовлення та поширення власних презентаційно-інформаційних матеріалів (представницьких буклетів, річних звітів, бюлетенів тощо); електронні та поштові розсилання за задалегідь укладеними списками («директ-мейл»); «позначення присутності»; обов'язкове відвідування заходів, що їх здійснюють інші організації (інституції), виступи, привітання тощо [6]. В методичних рекомендаціях з питань підвищення спроможності територіальних громад для здійснення громадського контролю зазначається, що не дивлячись на великі функціональні можливості та повноваження діяльність громадських рад залишається досить обмеженою і не завжди ефективною.

Мій власний досвід роботи в громадських радах, створених при Одеській обласній державній адміністрації (З 2016 року – член громадської ради, голова комітету зі сприяння діяльності органів публічної влади. Розпорядженням голови Одеської ОДА від 01.03.2018 № 186/А-2018 був включений до складу ініціативної групи з підготовки установчих зборів для формування складу громадської ради при Одеській обласній державній адміністрації у 2018 році. У листопаді 2018 року обраний заступником голови Громадської ради при Одеській ОДА. Член громадської ради при Головному управлінні податкової служби України в Одеській області, наказ Головного управління ДПС України в Одеській області від 27.08.2020 № 3840, режим доступу: <https://od.tax.gov.ua/dfs-u-regioni/gromadska-rada/personalniy-sklad/431567.html>), як експерта, свідчить про недостатній фаховий рівень участі представників громадськості у процесах підготовки, обговорення, формування, прийняття та впровадження управлінських рішень, що приймаються

органами публічної влади. Саме це призводить до зменшення можливостей громадськості у питаннях контролю та участі у роботі органу влади.

На підставі вищевикладеного можна окреслити такі першочергові рекомендації з метою удосконалення механізмів взаємодії органів публічної влади з громадськістю щодо забезпечення прав громадян:

- Верховній Раді України: прийняти закони України «Про місцевий референдум», «Про гарантії свободи мирних зібрань», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання», «Про громадський контроль»;

- Міністерству юстиції України: створити та розмістити міжрегіональні ресурсно-комунікаційні платформи безоплатної первинної правової допомоги для підвищення рівня громадянської освіти населення, проведення просвітницької роботи щодо залучення громадськості до процесу управлінської діяльності.

Органам місцевого самоврядування:

- здійснювати правову та інформаційну просвіту населення (зادля формування довіри до органів влади, громадянської активності та відповідальності тощо);

- сприяти запровадженню публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності;

- створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування);

- взаємодіяти з зацікавленими сторонами (під «зацікавленими сторонами» або групами інтересів слід розуміти людей, установи або організації, стан яких (соціальний, фінансовий тощо) може змінитися внаслідок ухвалення певного рішення або реалізації проекту);

- з урахуванням місцевої специфіки, менталітету членів громад створити ефективний механізм реалізації права громадян на звернення до органів місцевого самоврядування з електронними петиціями;

- сприяти включенню до регламентів місцевих рад обов'язкових процедур забезпечення інформаційної прозорості і відкритості, у тому числі питань

залучення громадськості до підготовки проектів актів, що мають важливе суспільне значення.

А науковцям слід дбати про наукові дослідження, публікації та просвітницькі заходи щодо встановлення ефективної взаємодії органів публічної влади з громадськістю щодо забезпечення прав громадян.

Список використаних джерел

1. Про інформацію [Електронний ресурс]: Закон України від 2 жовтня 1992 року N 2657-XII //Відомості Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 18.05.2021).

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року №2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. - №32. - ст. 314. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 18.05.2021).

3. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI //Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. - № 38. - ст.385. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/page> (дата звернення: 18.05.2021).

4. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР //Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. - № 47. - ст.256. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 18.05.2021).

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року №2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. - №32. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 18.05.2021).

6. Волошина А. В. Ефективна організація роботи громадської ради: метод. рек. / А. В. Волошина, М. В. Лациба ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : Агентство «Україна», 2011. – 76 с.

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ НА РІВНІ ЄС

Використання Росією інструментів інформаційного впливу як елементу гібридної агресії на міжнародній арені актуалізувало питання пошуку ефективних механізмів протидії розповсюдженню антиліберальних наративів російської пропаганди у країнах ЄС. Однак, протидія інформаційним загрозам тісно пов'язана з дотриманням базових цінностей ліберальної демократії, таких як свобода слова та плюралізм думок. Тому на відміну від відкритих фактів воєнної агресії РФ проти України у 2014 році, у відповідь на які ЄС, США та Україна запровадили персональні та секторальні економічні санкції, запровадження прямих обмежень чи заборон для діяльності окремих медіа у відповідь на факти інформаційної агресії не стали ключовим інструментом протидії наративам російської пропаганди серед країн ЄС. Натомість, для ліберальних демократій більш властивим є посилення незалежності ЗМІ, збільшення відповідальності медіа за розповсюдження fake news та спростуванні дезінформації.

Для протидії дезінформаційній кампанії РФ, у 2015 році в ЄС була створена оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій Європейського Союзу — East StratCom Task Force. До основних функцій цієї групи увійшло:

- роз'яснення ключових аспектів політики Європейського Союзу, створення його позитивного іміджу та протидія дезінформації;
- ефективна комунікація та просування політики ЄС щодо Східного партнерства;
- загальний розвиток медійного простору в країнах Східного партнерства та країнах-членах ЄС, що передбачає сприяння незалежності ЗМІ;
- вдосконалення механізмів, що уможливають передбачення, оцінку та реагування ЄС на дезінформацію, яка поширюється зовнішніми акторами;
- надання інформаційної підтримки делегаціям ЄС в Азербайджані, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдові, Україні.

Крім того, оперативна група випускає щотижневий Огляд дезінформації на сайті. На даному ресурсі публікуються результати факт-чекінгу інформаційних повідомлень, що розповсюджуються у медіа та соціальних мережах на території країн ЄС.

У квітні 2016 року Єврокомісія ухвалила «Спільні принципи протидії гібридним загрозам — відповідь Європейського Союзу» (Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response).

У Спільних принципах наголошується на необхідності вироблення державами-членами узгоджених механізмів реалізації стратегічних комунікацій для протидії дезінформації та публічного викриття гібридних загроз.

У документі зазначається, що важливо захищати об'єкти критичної інфраструктури (наприклад транспорт і телекомунікації), оскільки гібридні атаки можуть призвести до серйозних економічних або соціальних порушень.

Документ визначає, що діяльність у сфері стратегічних комунікацій передбачає тісну взаємодію з НАТО. Зазначається, що співпраця ЄС та НАТО дозволить обом організаціям більш ефективно реагувати на гібридні загрози.

Також у документі стверджується, що провокатори можуть систематично поширювати дезінформацію, у тому числі в межах цілеспрямованих кампаній у соціальних мережах, прагнучи радикалізації окремих індивідів та дестабілізації суспільства.

Стратегічні комунікації мають сповна використовувати соціальні медіа, а також традиційні візуальні, аудіо та інтернет ЗМІ.

У листопаді 2016 року Європейський парламент ухвалив Резолюцію «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін» (EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties). Ключовими можна вважати наступні пункти цієї резолюції: у пункті 2 стратегічні комунікації та інформаційна війна визнаються не тільки зовнішнім аспектом ЄС, але й внутрішнім; у пункті 3 дезінформація та пропаганда визначаються складовими частинами гібридної війни; у пункті 6 підкреслюється, що «позитивні меседжі ЄС мають бути наступальними (offensive), а не захисними (defensive)»; у пункті 25 Європарламент закликає інституції ЄС проводити моніторинг джерел фінансування антиєвропейської пропаганди; у пункті 26

Європарламент закликає інституції ЄС збільшити видатки на підтримку свободи ЗМІ у країнах-сусідах ЄС; у пункті 39 Європарламент наголошує на існуванні різниці між пропагандою та критикою. Однак не розкриває ці поняття і не встановлює межі між ними.

У квітні 2017 року було ухвалено спільне рішення країн НАТО та ЄС створити Європейський центр протидії гібридним загрозам (The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats). Метою функціонування Центру була визначена протидія новим загрозам, спрямованих на дестабілізацію ситуації в європейських країнах. Безпосередня діяльність Центру спрямована на проведення досліджень, аналіз гібридних загроз та методів боротьби з ними; організацію спільного навчання для країн-учасниць; проведення консультацій на стратегічному рівні між учасниками ЄС та НАТО, залучення до діалогу урядових та неурядових експертів.

Однак, запровадження таких кроків з боку ЄС виявилось недостатньо ефективним, адже РФ продовжила використовувати інструменти гібридної агресії для втручання у внутрішні справи ЄС та її окремих країн-членів. Так, після фактів інформаційного впливу РФ на проведення референдуму про членство Великобританії у ЄС, спроб зірвати ратифікацію Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, Росія активно використовувала методи гібридного впливу під час виборів до Європейського парламенту у 2019 році.

У жовтні 2019 року Європейський парламент ухвалив резолюцію про дезінформацію і зовнішнє втручання у вибори до Європарламенту. Зокрема, у резолюції наголошується на фактах втручання іноземних держав у внутрішні справи ЄС шляхом фінансування європейських політичних партій. На думку євродепутатів, ключова роль у цьому належала саме РФ, оскільки було зафіксовано майже тисячу (998) випадків розповсюдження дезінформації з боку Росії. Крім того, у резолюції наголошується на необхідності посилення законодавчих рамок для попередження гібридних загроз.

У грудні 2020 року Європейська комісія презентувала «План дій щодо європейської демократії» (European Democracy Action Plan). Так, План дій визначає заходи, які мають бути реалізовані до 2023 року, для сприяння вільним та чесним виборам, зміцненню свободи ЗМІ та протидії дезінформації.

Так, у межах промоції вільних та чесних виборів Європейська Комісія планує розробити та імплементувати нове законодавство щодо прозорості спонсорування політичної реклами, а також оновити законодавство щодо фінансування європейських політичних партій. Крім того, Єврокомісія планує запустити оперативний механізм, який підтримуватиме ефективні та своєчасні обміни з питань, пов'язаних з цілісністю виборів, таких як кібербезпека виборів.

Для посилення незалежності ЗМІ та плюралізму Європейська Комісія планує оновити рекомендації щодо забезпечення безпеки діяльності представників ЗМІ, збільшити фінансування проектів правової та практичної допомоги журналістам в ЄС та інших країнах. Окрема увага також приділяється необхідності забезпечення прозорості структури власності медіа та розміщення державної реклами у ЗМІ.

Для посилення протидії дезінформації Європейська Комісія спрямовуватиме зусилля для перегляду Кодексу практики дезінформації (Code of Practice on Disinformation) у систему регулювання зобов'язань та підзвітності Інтернет-платформ відповідно до майбутнього Закону про цифрові послуги (Digital Services Act). У цілому, Європейська Комісія має на меті запровадити інструменти, які б дозволили збільшити відповідальність медіа та бенефіціарів інформаційних кампаній за розповсюдження дезінформації.

Аналізуючи перелік запроваджених у ЄС механізмів протидії дезінформації, зокрема і антиліберальних інформаційних кампаній, можна дійти висновку, що політика ЄС у цій сфері полягає у підтримці якісної журналістики, посиленні законодавчих норм щодо збільшення прозорості фінансування ЗМІ та політичних партій тощо. Натомість, навіть попри численні факти втручання РФ у внутрішньополітичні справи як ЄС в цілому, так і її окремих країн, у Європейському Союзі не розглядаються можливості примусового обмеження чи повної заборони діяльності окремих медіа, які системно розповсюджують дезінформацію. Такий підхід ЄС зумовлений критичною важливістю для інституції забезпечити дотримання базових цінностей демократії, таких як свобода слова. Крім того, можна наголосити на відносній інертності офіційної реакції ЄС на реальні загрози розповсюдження дезінформації та запровадженні ефективних механізмів протидії. Про недостатню ефективність відповідних дій з боку ЄС свідчить той факт, що іноземні держави, включно з Росією, продовжують

здійснювати системні кампанії з дезінформації, зокрема і в період поширення пандемії COVID-19, що відзначали і у Європейській Комісії.

Для реагування на конкретні факти іноземного втручання у внутрішні справи іншої країни, зокрема і з використанням інформаційних кампаній, найбільш ефективним механізмом є запровадження санкцій відносно бенефіціарів таких інформаційних кампаній та окремих медіа-ресурсів, які були задіяні у таких кампаніях. Яскравим прикладом цього є запровадження санкцій США у 2021 році у відповідь на втручання у хід президентських виборів пов'язаних з РФ осіб. Однак, запровадження санкцій відносно медіа не розглядається країнами розвинутої демократії як основний інструмент протидії дезінформації, оскільки це неодмінно негативно позначається на дотриманні принципів свободи слова.

Список використаних джерел

1. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN> (дата звернення 16.05.2021).
2. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties (2016/2030(INI)).
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016IP0441&from=EN> (дата звернення 11.03.2021).
3. European democracy action plan. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790&from=EN> (дата звернення 14.05.2021).

Дранова Анастасія Вячеславовна,

магістр права, юрисконсульт першої категорії Установи комунальної власності

«Автотранспортне господарство Одеського міськвиконкому»

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН
У СФЕРІ УКЛАДЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОГОВОРІВ
ПІДПРИЄМСТВАМИ КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ**

Вирішення завдань реформування економіки України та інтеграції національного ринку у світову економічну систему потребує впровадження сучасних інформаційних систем і технологій у діяльність суб'єктів господарювання. Діджиталізація, як публічно-управлінська інновація, яка впроваджена в суспільну практику механізмами інформаційного суспільства покликана перезавантажити характер публічних відносин держави і суспільства, вивести на новий якісний рівень питання задоволення інтересів громадян. Стан і розвиток електронної комерції здебільшого визначають темпи наближення країни до побудови інформаційного суспільства, що створює підґрунтя для прискорення інтеграції її економіки у світову.

Підходи до здійснення господарської діяльності у сфері електронної комерції, наведені в Законі України «Про електронну комерцію», відповідають загальноприйнятим європейським стандартам у галузі ведення підприємницької діяльності в онлайн-середовищі. Головним орієнтиром при розробці основних положень закону була Директива № 2000/31/ЄС «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції на внутрішньому ринку» від 08.06.2000. Україна, підписавши Угоду про асоціацію із ЄС, визначилася з моделлю інституційного регулювання у сфері електронної торгівлі, обравши європейський варіант. Відтак для українського законодавства у сфері е-комерції важливим є наслідування або ж використання позитивного європейського досвіду у зазначеній сфері відносин [3]. Органи місцевого самоврядування є активними суб'єктами господарювання, а ведення господарської діяльності місцевим самоврядуванням має гарантувати ефективність функціонування комунальної

інфраструктури. Тому проблема розвитку електронної комерції в Україні, укладання електронних договорів є вкрай актуальною.

За даними державної служби статистики, станом на 1 березня 2020 р. в Україні було зареєстровано 14 156 комунальних підприємств. За даними компанії “YouControl”, з них лише приблизно 11 тисяч не перебувають у процесі припинення, а тих, що мають фінансову інформацію у відкритому доступі, ще менше. Комунальні підприємства провадять діяльність на користь платників податків, натомість не всі з них є публічними та демонструють звітність на сайтах місцевих рад [4].

Порівняно з традиційною господарською діяльністю робота з використанням інформаційно-комунікаційних технологій має певну специфіку, тому для її виокремлення був запроваджений термін «електронна комерція» (англ. “e-commerce”), або «електронна торгівля».

За сучасних умов інформаційні відносини набувають дедалі більшої ваги і стають одними із найважливіших елементів розвитку господарсько-правових відносин, одним із видів яких є договірні відносини. Розвиток комп’ютерної мережі Інтернет, електронної торгівлі призводить до збільшення кількості електронних господарських договорів.

Основними законодавчими актами, що регулюють відносини щодо електронних договірних відносин в господарюванні є Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України та Закони України “Про електронну комерцію”, “Про електронні довірчі послуги”, “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” та “Про електронні документи та електронний документообіг”.

Електронний договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов’язків та оформлена в електронній формі. Відповідно до пункту 12 частини 1 статті 1 Закону України “Про електронні довірчі послуги” електронний підпис - електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов’язуються і використовуються ним як підпис.

Згідно статті 639 Цивільного кодексу якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі. Відповідно до ст. 205 Цивільного кодексу України

правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Стаття 207 Цивільного кодексу України визначає, що правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Отже, договір, укладений в електронній формі, вважається таким, що укладений у письмовому вигляді (статті 205, 207 Цивільного кодексу України) [2].

Електронний договір укладається шляхом пропозиції його укласти (оферти) однією стороною та її прийняття (акцепту) другою стороною. З моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції електронний договір вважається укладеним.

Основними формами надання інформації та послуг з боку органів державного і муніципального управління господарюючим суб'єктам і підприємцям за допомогою державних і муніципальних інтернет-порталів є G2B (Government-to-Business). Серед інструментів Інтернет-торгівлі є мобільний зв'язок, електронний обмін даними, мережа Internet, система електронних платежів, інтерактивне телебачення, ПК, цифрові та електронні гроші, електронний обмін даними та електронний підпис. Метою такої форми співпраці є мінімізація витрат, оптимізація податкового навантаження [1].

До проблемних аспектів функціонування електронної комерції можна віднести питання індивідуалізації суб'єктів та визначення законодавства, що застосовується у зв'язку із транснаціональним характером електронної комерції, швидкий розвиток комп'ютерно-інформаційних технологій, що ускладнює оперативне правове реагування та внесення відповідних змін до законодавства [5].

Після запуску електронної системи закупівель Prozorro деякі міські ради своїми рішеннями зобов'язали підпорядковані їм комунальні підприємства здійснювати закупівлі через Prozorro. Але оскільки керівники підприємств не несуть відповідальності за виконання таких рішень, а органи місцевого самоврядування не забезпечують постійний контроль за їх виконанням, закупівлі значної частини комунальних підприємств залишаються поза Prozorro. Основним напрямом удосконалення правового регулювання в цій сфері має бути впровадження відповідальності осіб, які здійснюють управління діяльністю комунальних унітарних підприємств. За такого підходу буде унеможливлена

недобросовісна поведінка окремих посадових осіб, які опосередковано діють через органи управління та завдають шкоди майновим інтересам територіальних громад [2].

Виникнення нових правовідносин потребує прийняття нових нормативно-правових актів, внесення змін щодо чинних, враховуючи досвід інших країн, рекомендації міжнародних організацій та експертів. Створення режиму максимального правового сприяння укладанню договорів в електронній формі – фундамент для успішної конкуренції вітчизняних суб'єктів господарської діяльності на світовому ринку. А широке використання електронних договорів у практиці комунальних підприємств та установ підвищить рівень прозорості та публічності їх діяльності, сприятиме усуненню корупційних ризиків, реалізації принципів максимальної економії та ефективності. Постійний моніторинг закупівельної діяльності комунальних підприємств з боку міської ради з використанням аналітичного модулю *bi.prozorro* має бути інструментом для прийняття відповідних та своєчасних управлінських рішень відносно самого підприємства та його керівництва.

Список використаних джерел

1. Ковальова О. М. Основні форми інтернет-торгівлі: особливості, переваги, недоліки. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 85-92.
2. Маньгора В. В. Особливості правового регулювання електронних господарських договорів в Україні. *Інформація і право*. 2019. № 4(31). С. 68-72.
3. Проблеми правового регулювання договірних відносин суб'єктів господарювання: монографія / В. М. Адам та ін.; за заг. ред. М. С. Долинської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 247 с.
4. Титова О. В., Калаченкова К. О. Про окремі аспекти оптимізації управління комунальними унітарними підприємствами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 129-133.
5. Юдін В. Ю. Електронна комерція та її правове регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 213-216.

Дуліна Оксана Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

УЧНІВ ТА ПЕДАГОГІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Демократична громадянська освіта є важливою складовою розвитку українського суспільства, що передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій та самосвідомості людей. Революція Гідності і російська агресія спричинили зростання суспільного попиту на громадянську освіту й актуалізували необхідність системного її запровадження в Україні.

Громадянська освіта має на меті підготовку молоді та інших груп мешканців до активної участі у житті громади, суспільства і розвиток демократичної культури.

З початку 2000-х років громадянська освіта стала складовою навчально-виховного процесу в українській загальноосвітній школі. З початку учбового 2018/19 року в загальноосвітніх навчальних закладах було запроваджено інтегрований курс «Громадянська освіта» для 10-х класів.

Нормативно-правові основи громадянської освіти в Україні закладені в Конституції та у Законі України «Про освіту», а напрями розвитку громадянської освіти у:

- Стратегії національно-патріотичного виховання;
- Національній стратегії у сфері прав людини;
- проєкті Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки.

Крім того, громадянські компетентності виокремлено як складові Нової української школи.

Міністерство освіти і науки розробило Концепцію розвитку громадянської освіти в Україні, яка була затверджена Урядом у 2018 році. Відповідно до

Концепції, Міносвіти розробило і винесло на широке публічне обговорення проекти Стратегії розвитку громадянської освіти до 2030 року та Плану заходів з її реалізації. Нова Стратегія громадянської освіти спрямована на подолання головних перешкод: пасивності та некомпетентності громадян.

Зміст громадянської освіти, що забезпечує формування громадянських компетентностей особистості, є сукупністю громадянознавчих знань, громадянських умінь, громадянських цінностей, ставлень, установок.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя. Шостою ключовою компетентністю визначено «Громадянську компетентність (Civic competence)». Громадянська компетентність – це здатність діяти як відповідальні громадяни й повною мірою брати участь у соціальному житті. Під громадянською компетентністю розуміють здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства. Громадянська компетентність – інструмент для розширення можливостей розвитку особистості в суспільстві, стимулювання її мотивації, автономії та відповідальності. Вона може бути розглянута як одна з ключових компетентностей людини [3].

Базовим документом для визначення переліку складових соціально-громадянської компетентностей є Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя». Саме на них посилається Концепція Нової української школи і Закон «Про освіту» у питаннях формування компетентнісного підходу до освіти.

Важливість громадянської освіти школярів/школярок зумовлена новими соціально-політичними реаліями українського суспільства, пошуком спільних для громадян демократичних цінностей і національних ідеалів, участю України в загальносвітових політичних, економічних і соціокультурних процесах. Це потребує освіти для демократичного громадянства через якісне формування громадянської ідентичності, здатності й готовності молоді людини до усвідомленого вибору шляхом критичного аналізу різних можливостей та варіантів, активної участі в суспільних процесах, установлення конструктивних відносин на засадах соціального партнерства. Таким чином, одним із основних

соціальних замовлень у школі є формування й розвиток здатності школярів до життя й діяльності у правовій демократичній державі [1].

З огляду на швидке поширення в сучасному світі завдяки розвиткові різноманітних каналів комунікації різноманітних форм освіти, що не входять до сфери формальної освіти, надзвичайно важливим є положення Концепції, яке визначає, що «Громадянська освіта має охоплювати всі види освіти (формальну, неформальну, інформальну), а також всі складники освіти, всі рівні освіти і всі вікові групи громадян, зокрема освіту дорослих» [4].

Щодо неформальної освіти можна зазначити, що в Україні вже з'явилися освітні платформи, які надають навчальні матеріали з громадянської освіти поза системою формальної освіти. Прикладом цього є цикл курсів з громадянської освіти на Prometheus – громадському проекті масових відкритих онлайн-курсів (МВОК) [2].

До основних проблем сучасної громадянської освіти можна також віднести:

- у державних стандартах акцент зроблено суто на знаннях і неналежна увага приділена саме вихованню громадянськості в учнів, має місце значний розрив між теорією і практикою у цій сфері;
- не визначено співвідношення навчальної та позакласної виховної роботи;
- є недостатньою робота з педагогами щодо оволодіння ними навичками громадянських компетентностей.

Професійний стандарт вчителя має містити перелік базових складових соціально-громадянської компетентності, які мають бути сформованими в учнів. Адже вчитель-предметник, незалежно від конкретного фаху, є класним керівником, вихователем. А одне із ключових завдань виховання – громадянське. Цього ж вимагає і наскрізний характер громадянської освіти. Тож включення конкретних соціально-громадянських компетентностей до професійного стандарту – головна підстава для того, аби педагогічні навчальні заклади та інститути підвищення кваліфікації вчителів включали в освітні програми та програми підвищення кваліфікації ці компетентності та навчальні дисципліни/курси, передбачали відповідні результати навчання для формування/підвищення соціально-громадянської компетентності вчителя [5].

З метою ефективного впровадження громадянської освіти в Україні та підвищення її практичної користі доцільно погодитись з експертами Мережі UPLAN А. Орловою та А. Крупником, які пропонують не обмежувати сферу громадянської освіти суто рамками освітніх закладів, а навпаки – більше уваги приділити зовнішнім стосункам цих закладів з організаціями громадянського суспільства (ОГС) та з органами публічної влади. Пропонується також включити до складу провайдерів громадянської освіти, окрім педагогічних закладів, й ОГС, а також залучати до цієї справи і непедагогічних працівників.

Перспективними напрямками трансформації громадянської освіти в Україні можна вважати перехід до актуальної європейської моделі, яка базується на позадержавному змісті, громадянській активності, участі в управлінні, безперервності процесу громадянської освіти (освіта дорослих) та навчанні через практику.

Список використаних джерел

1. Громадянська освіта (інтегрований курс). Програма для 10-х класів ЗНЗ. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/> (дата звернення: 20.05.2021).
2. Громадянська освіта. URL: <https://prometheus.org.ua/> (дата звернення: 20.05.2021).
3. Кравчинська Т. С., Формування громадянської компетентності педагога нової української школи. *Вісник післядипломної освіти*. 2019. Випуск № 8(37). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/8_37_2019/Bulletin_8_37_Pedagogika_Tatyana_Kravchinska_UA.pdf.
4. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні: розпорядження Каб. Міністрів України від 03.10.2-18 р. № 710-р. Дата оновлення: 26.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.05.2021).
5. Топалова Т. Громадянські компетентності вчителя: лінії дотику. URL: https://rus.lb.ua/blog/svetlana_topalova/457625_fahovi_gromadyanski.html (дата звернення: 20.05.2021).

Єльчієва Оксана Русланівна,
аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
директорка департаменту соціального захисту населення
Миколаївської обласної державної адміністрації

СТВОРЕННЯ МЕРЕЖІ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Протягом 2020 року суб'єктами взаємодії щодо протидії домашнього насильства в Україні зафіксовано 211362 звернення з приводу домашнього насильства, що на 61,9 % більше, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (130 514 звернень), з них:

від дітей надійшло 2 765 звернень, що становить 1,3 % від загальної кількості;

від жінок – 180 921 звернення, що становить 85,6 % від загальної кількості;

від чоловіків – 27 676 звернень, що складає 13,1 % від загальної кількості звернень.

Обліковано 262 звернення щодо вчинення домашнього насильства стосовно осіб з інвалідністю [5].

Станом на 01.01.2021 в Україні створено та функціонує 33 притулки у 18 областях та м. Києві, 304 мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, 10 денних центрів соціально-психологічної допомоги постраждалим особам. Усі ці спеціалізовані служби підтримки направлені на надання соціальних послуг, у тому числі тимчасового притулку особам, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі [5].

Відповідно до Методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, затвердженої Наказом Міністерства соціальної політики України від 30.11.2020 № 787, зазначених спеціалізованих служб недостатньо для надання всього спектру послуг особам, які постраждали від

домашнього насильства. Тому, з метою надання регіонам суттєвої допомоги, прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 398 «Про затвердження Порядку та умов надання у 2021 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі».

Відповідно до Порядку кошти державної субвенції можуть бути спрямовані на:

реконструкцію, капітальний та поточний ремонт наявних приміщень для облаштування в них нових притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства та /або насильства за ознакою статі; денних центрів соціально-психологічної допомоги, спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та /або насильства за ознакою статі;

придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю, в тому числі офісних і побутових меблів, комп'ютерної техніки, для притулків, денних центрів, консультативних служб;

придбання автомобілів (мінівенів, позашляховиків) для забезпечення функціонування утворених мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства;

створення спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування у територіальних громадах [2].

Згідно з Порядком передбачено надання субвенції територіальним громадам для таких видів спеціалізованих служб підтримки:

1. Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Основні функції притулку:

- забезпечення місцем безпечного тимчасового цілодобового перебування постраждалих осіб до 3-ох місяців;

- надання постраждалим особам за місцем безпечного тимчасового цілодобового перебування комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-медичних, інформаційних, юридичних та інших послуг) на

основі оцінки їх потреб та індивідуального підходу до особи з урахуванням віку, статі, стану здоров'я та соціального становища [3].

2. Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (з можливістю створення при ньому кризової кімнати).

Основні функції денного центру:

- надання короткострокового або цілодобового перебування у «кризовій кімнаті» (за її наявності у денному центрі) постраждалим особам строком до десяти діб;

- надання постраждалим особам комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-медичних, інформаційних, юридичних та інших послуг) на основі оцінки їх потреб та індивідуального підходу до особи з урахуванням віку, статі, стану здоров'я та соціального становища [4].

3. Консультативна служба (спеціалізована служба первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі).

Основні функції консультативної служби: надання разових чи періодичних консультацій постраждалим особам та їх законним представникам (якщо такі представники не є кривдниками) щодо прав, заходів, соціальних послуг, якими постраждала особа може скористатися [4].

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачена відповідальність голів територіальних громад за нестворення відповідних спеціалізованих служб та за ненадання спеціалізованих послуг постраждалим особам. Постраждала особа та кривдник мають право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у порядку, встановленому законодавством. Разом з цим голови територіальних громад наразі неактивно створюють відповідні спеціалізовані служби [1].

Відсутність відповідної інфраструктури в окремих територіальних громадах впливає на можливість отримати доступні послуги особам, які їх потребують. Саме тому персональна відповідальність голів територіальних громад повинна бути декларованою не тільки в нормативно-правових актах, а в першу чергу у свідомості

кожного, адже саме очільники адміністративно-територіальних одиниць забезпечують своєчасне та ефективно вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на ввірених їм територіях [5].

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон України від 7.12.2017 № 2229-VIII. Дата оновлення: 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#n431> (дата звернення: 14.05.2021).

2. Про затвердження Порядку та умов надання у 2021 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанову Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 398. Дата оновлення: 21.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

3. Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. Дата оновлення: 22.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

4. Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 824. Дата оновлення: 21.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

5. Уряд затвердив Державну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19691.html> (дата звернення: 14.05.2021).

Калінін Максим Віталійович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
директор Департаменту економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій
Полтавської обласної державної адміністрації

ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ АУТСОРСИНГУ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Оцінка ефективності є важливим етапом в циклі управлінських процедур, що забезпечують реалізацію аутсорсингу в органах публічної влади. За підсумками оцінки ефективності аутсорсингу приймається рішення про його доцільність певного виду діяльності в подальшому.

Ефективність визначається як ступінь і характер використання ресурсів для досягнення поставлених цілей. Слід зазначити, що оцінка ефективності аутсорсингу повинна відштовхуватися від рівня досягнення стратегічних цілей і завдань органу публічної влади. Система оцінки ефективності повинна дозволяти аналізувати результати аутсорсингу з точки зору вкладу в досягнення цілей і завдань органів публічної влади. Оцінка ефективності аутсорсингу спрямована на виявлення кращої практики управління і найбільш ефективних механізмів, сприяє формуванню стандартів і норм використання матеріально-технічних, людських і фінансових ресурсів при реалізації аутсорсингу з метою їх подальшого використання при розробці та відборі проектів в аналогічних областях.

Уявляється, що система оцінки ефективності аутсорсингу в органах публічної влади повинна складатися з шести основних компонентів.

Перший компонент – це визначення суб'єкту оцінювання, тобто того, хто буде відповідати за розробку показників ефективності, координувати збір, аналіз і використання інформації про хід реалізації аутсорсингу. Таким суб'єктом може виступати один із структурних підрозділів органу публічної влади, що його здійснює, або спеціально створена з метою проведення оцінки ефективності аутсорсингу робоча група (комісія).

Другим компонентом є розробка системи показників ефективності аутсорсингу. Правильний вибір показників, а також формування чітких правил для їх видозміни дозволяє підвищити адекватність оцінки.

При вибудовуванні системи оцінювання суб'єкт оцінювання повинен дати відповіді на наступні питання:

- Які показники будуть використовуватися для оцінки, які вимоги до цих показників?
- Хто буде затверджувати показники?
- Які показники будуть використовуватися в різних планових і звітних документах?
- Яка інформація буде доступна заявникам або клієнтам?
- Які процедури необхідні для збору інформації?

При цьому слід враховувати типові обмеження для побудови системи показників, зокрема:

- будь-який набір показників не буде повним, кожен з показників може бути предметом суперечок і обговорень;
- ефективність діяльності органів публічної влади має велику кількість аспектів;
- показники в одній сфері діяльності схильні до взаємному впливу, що в свою чергу може ускладнювати їх оцінку;
- при формуванні інтегрованих (агрегованих) показників, як правило, виникає питання визначення ваги різних елементів, найчастіше цю вагу неможливо визначити раціонально;
- на інтерпретацію показників можуть впливати політичні чинники.

Виходячи із зазначених обмежень, можна сформулювати базові вимоги до системи показників. Така система повинна носити комплексний характер, тобто включати до себе показники різних типів, які повинні бути взаємопов'язані поміж собою. Крім того, показники ефективності повинні створювати можливість для оцінки різних аспектів реалізації аутсорсингу. Особливу увагу необхідно приділити якісними показниками. У той же час не можна нехтувати і інтегрованими показниками, які доцільно використовувати в якості орієнтиру для проведення

бенчмаркінгу – порівняння результатів застосування аутсорсингу в різних органах публічної влади.

З огляду на необхідність вдосконалення управлінських процесів в органах публічної влади, поряд з показниками результатів діяльності і отриманого ефекту до системи показників оцінки ефективності треба включити показники, що характеризують рівень управління аутсорсингом в органах публічної влади. Показники оцінки ефективності аутсорсингу можна розділити на наступні групи:

1. Показники, що характеризують результати аутсорсингу, у тому числі зміна рівня якості здійснення управлінських процесів.
2. Показники, що характеризують економічну ефективність аутсорсингу, в тому числі показники, що відображають рівень економії бюджетних коштів.
3. Показники, що характеризують рівень управління аутсорсингом.
4. Показники, що характеризують рівень роботи сторонньої організації.
5. Інтегральні показники оцінки ефективності аутсорсингу.

Наступним – третім – компонентом системи оцінювання виступає вибудовування управлінських процедур оцінки ефективності, в тому числі розробка відповідних регламентів проведення оцінки ефективності.

Четвертим компонентом є так зване «підключення» до системи оцінювання широкого кола користувачів інформації з метою підвищення рівня прозорості системи. Виділяються внутрішні (керівництво і співробітники органу публічної влади) і зовнішні (клієнти органу публічної влади, органи публічної влади, що здійснюють контрольні повноваження) споживачі інформації про ефективність аутсорсингу. Інтереси та роль внутрішніх споживачів в цілому є зрозумілими і зводяться до отримання інформації для прийняття відповідних управлінських рішень. Говорячи про зовнішніх споживачів, слід зазначити, що система оцінки повинна забезпечувати відкритість і публічність інформації для всіх зацікавлених сторін. Крім того, окремі показники оцінювання (перш за все, показники, пов'язані з оцінкою якості послуг сторонніх організацій) повинні враховувати думку зовнішніх контрагентів органів публічної влади.

П'ятим компонентом у створенні системи оцінки ефективності виступає встановлення взаємозв'язку між результатами аутсорсингу і обсягами фінансування органів публічної влади, які показали «найкращу практику», а також заохочення

кращих співробітників органу публічної влади та організацій, що працюють за контрактом. Висновки про зниження або підвищення ефективності аутсорсингу є підставою для підготовки пропозицій про застосування щодо державних замовників або організацій-виконавців заходів примусу або заохочення. Для цього, зокрема, необхідно закріпити правовий статус показників і системи оцінювання в цілому, а також забезпечити взаємозв'язок між досягнутими значеннями показників і обсягами фінансування. Так, наприклад, в контракті, що укладається зі сторонньою організацією можна передбачити різні схеми і умови оплати праці в залежності від обсягів, результатів і якості виконаної роботи. У свою чергу порядок і показники преміювання публічних службовців за результатами аутсорсингу в разі досягнення значної економії бюджетних коштів або в разі залучення ефективного постачальника можуть встановлюватися на рівні окремого відомства. Фактично мова йде про те, щоб вбудувати систему оцінювання аутсорсингу в загальну структуру планування і бюджетування діяльності органу публічної влади. Звісно ж, що даний компонент є одним з ключових умов працездатності системи оцінки ефективності аутсорсингу.

Шостим компонентом є поєднання різних форм оцінки ефективності на різних стадіях реалізації аутсорсингу. Йдеться про три форми: попередня оцінка; поточна оцінка; подальша оцінка.

Список використаних джерел

1. Васильківська Т. В. Аналіз переваг та недоліків використання аутсорсингу. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2012. Вип. 4. С. 14-18.
2. Горова К. О. Переваги та недоліки залучення аутсорсингу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 4. С. 210-216.
3. Дюкареєв Д. С. Концептуальні засади аутсорсингу. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69), № 3. С. 79-83.
4. Мордовець А. Методичний підхід оцінки ефективності передачі адміністративно-управлінських процесів на аутсорсинг в державних органах влади. *Місцеве самоврядування та регіональний розвиток в Україні*. 2013. № 4. С. 33-36.

Коваленко Дмитро Віталійович,
аспірант кафедри інформаційної політики та цифрових технологій
Національної академії державного управління при Президентові України

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТАРИФОУТВОРЕННЯ

Становлення ринкової економіки передбачає дедалі меншого втручання держави в процеси тарифоутворення. Формування конкурентного середовища та контроль за його функціонуванням в усіх сферах господарської діяльності стає однією з основних функцій держави. Будь які важелі впливу з боку держави на ринкову економіку майже по усім напрямам розвитку реалізуються через виконання законодавчої, розподільчої та стабілізуючої функції. Проте залишаються галузі, де зменшення впливу держави повинно відбуватися поступово, а моніторинг та можливість оперативного втручання максимально детальним та швидким. Це стосується насамперед системи тарифоутворення на монопольних та суміжних з ними ринків. В першу чергу електричної та теплової енергії, газу та води.

Треба відмітити певні протиріччя в процесі регулювання зазначених галузей. З одного боку, розвиток паливно-енергетичного комплексу, водопостачання та водовідведення є визначальним фактором розвитку економіки держави в цілому. Це стратегічні галузі, збереження та розвиток яких напряму пов'язано з національною безпекою розвитку і навіть з цілісністю держави. Велика енергоємність валового внутрішнього продукту, зростання попиту на енергоносії, застарілість енергетичного обладнання, як в фізичному, так і моральному сенсі, ставить питання модернізації паливно-енергетичного комплексу та запровадження енергозберігаючих технологій на вищі щаблі пріоритетів розвитку держави. Як наслідок – необхідність створення привабливих фінансових умов для забезпечення залучення великих інвестицій та, відповідно, зростання тарифів на паливно-енергетичні ресурси для громадян та бізнесу.

Не треба нікому доводити, що зростання цін на енергетичні ресурси це віток інфляційного процесу в державі, втрата конкурентної привабливості імпортованої

продукції, соціальне напруження тощо. Проте навіть при стримуванні цього процесу зростання тарифів на електричну енергію, газ, тепло та воду, це невідворотній процес. Особливо це зрозуміло з урахуванням фактору хронічної недофінансованості цих галузей, зокрема у зв'язку з наявністю цінових перекосів, що продовжують існувати до цього часу. Датування самою галуззю а також іншими групами споживачів тарифів для населення, або тарифів «зеленої генерації» створюють неправильні цінові сигнали та спотворюють функціонування ринку енергоресурсів в цілому.

Формування цінової політики, це постійне балансування та мікро-, мезо- та макрорівні. Крім того реформування енергетичної галузі є складовою частиною загальнодержавних зобов'язань України в рамках інтеграції в Європейську спільноту, виконання яких, в залежності від цілеспрямованої політики держави, може стати поштовхом розвитку галузі, створюючи нові ринки збуту енергетичних ресурсів або привести до енергетичної залежності.

Як уже зазначалось, альтернативи помірному, але об'єктивного зростання цін на енергоресурси немає, особливо коли у держави відсутні постійне довгострокове джерело доходу для формування певної соціальної підтримки своїх громадян (як правило це певні природні ресурси, але і вони є вичерпними). Проте прийняття таких рішень потребує достатньо потужної комунікації влади з суспільством протягом тривалого часу з наданням пояснень не тільки з точки зору обґрунтованості розрахунків, а і результати неприйняття відповідних рішень в короткостроковій та довгостроковій перспективі. Особливо це важливо у сильно поляризованому суспільстві з достатньо низьким рівнем довіри до владних інституцій.

Процес взаємодії влади та суспільства кожного року стає дедалі значущим та масштабним явищем. Загальносуспільний інтерес до дій владних структур викликаний суттєвим впливом рішень, що приймаються на життєвий устрій громадян, їх добробут, сприйняття загальних цінностей та ідеалів. Суспільство вимагає від влади певного діалогу, направленого на задоволення запитів суспільства.

Одночасно, загальнополітична ситуація в країні вимагає від Уряду приділяти значну увагу комунікативній діяльності. Завдяки цьому йде спроба формування

комунікативних зв'язків між владою та суспільством. Виробляються нові підходи, методи та практики державних комунікацій. Особливо актуальним це питання стало зараз, під час розвитку цифрових мережеских зв'язків, коли вплив на свідомість громадян з боку урядових організацій суттєво знизився, а тиск найбільш активного прошарку суспільства та/або окремих громадських організацій, які позиціонують себе виразниками громадської думки, навпаки, з кожним днем стає все більш значущим. З'явився цілий прошарок людей, які стали, так званими, лідерами думок і які почали впливати, як на настрої у суспільстві, так і на формування комунікативних механізмів державних органів влади.

Як було зазначено Є. Романенком, для результативності та безпосередньої ефективності діяльності органів державної влади важливу роль відіграють суб'єкти державно-управлінської комунікації, які відповідають за взаємодію із громадськістю. До таких суб'єктів традиційно належать всі ті, хто впливає на формування громадської думки, серед них "офіційні інститути держави (представлені їх лідерами та керівниками, а також інформаційними відділами по зв'язках з громадськістю); державні (національні засоби масової інформації (ЗМІ); незалежні та опозиційні ЗМІ; корпоративні структури (органи партій, громадських об'єднань, професійні політичні рекламні агентства та ін.); зарубіжні ЗМІ". Безпосередня взаємодія цих суб'єктів державно-управлінської комунікації забезпечує формування інформаційно-комунікативної системи реалізації державного управління. Слід особливо відзначити, що саме завдяки діяльності цих інституційних структур розробляються та впроваджуються відповідні державно-управлінські стратегії. Саме на них покладається функціональне завдання інформування та налагодження міжкомунікативної взаємодії між органами державної влади та громадськістю [1, с. 2].

Крім того, І. Сибіга, у своїй статті «Форми та методи впливу неурядових організацій на прийняття державно-владних рішень», відзначає, що світова практика пропонує широкий спектр форм та методів впливу неурядових організацій на прийняття державно-владних рішень, які можна звести до низки основних видів впливу, таких як: адвокати; громадський лобізм; громадський контроль; генерування інноваційних ідей (робота неурядових аналітичних центрів). Також одним із дієвих механізмів громадського контролю і взагалі участі

неурядових організацій у виробленні державно-владних рішень визначені публічні консультації [2].

Проте, необхідно відмітити, що на практиці, на сьогоднішній день, рішення, які приймаються владою, не сприймаються суспільством і стають приводом для маніпуляцій опозиційними до влади силами. Особливо це відчутно у сфері комунальних послуг, де принципи тарифоутворення достатньо складні і не завжди прозорі. Крім того, саме політика ціноутворення стає предметом обговорення під час усіх виборчих процесів у державі. Запропоновані форми і методи комунікації громадськості з владою розглядаються саме в контексті забезпечення можливості впливу неурядових організацій на рішення державних органів, а зворотній зв'язок у вигляді публічних консультацій часто перетворюється на приховану форму лобізму певних рішень або на формальну процедуру. Саме тому, наявність дієвих комунікативних зв'язків, знаходження механізмів донести потрібну інформацію до усіх прошарків населення та об'єктивних каналів зворотного зв'язку, формування комунікацій за принципом діалогу, дуже важливі при формуванні загальнодержавної політики.

У зв'язку з цим, науково-дослідницьку проблему комунікативних механізмів формування та реалізації державної політики у сфері тарифоутворення потрібно розділити на окремі підзадачі, які потребують дослідження:

- Ідентифікація комунікативних мереж і подальший їх аналіз з метою пошуку ефективних управлінських рішень для здійснення впливу на комунікативну мережу та її трансформації.

- Оцінка зміни загальносуспільної свідомості на тлі процесів трансформації суспільства, питання зниження довіри суспільства до влади, ослаблення впливу державних інституцій на суспільні процеси, що відбуваються та зростання впливовості і політичної ваги недержавних і міжнародних структур в прийнятті та реалізації стратегічних рішень.

- Принципи та способи реалізації державної політики у сфері тарифоутворення.

Окремо необхідно зазначити, що процес трансформації суспільства відбувається на тлі лібералізації та поглиблення дії ринкових механізмів у галузях економіки, які традиційно мали повний або частковий державний контроль.

Об'єднання в загальну концепцію трансформації загальнодержавної комунікативної політики, на основі оцінки вищезазначених процесів, стає вкрай важливим для зміни підходів оцінки державно-управлінської реальності, розуміння необхідності змін та осучаснення технологій розробки та реалізації державних рішень.

У вирішенні проблем розробки державної комунікативної політики актуальним питанням постає забезпечення ефективної взаємодії влади з громадськістю, що потребує усвідомлення становлення сучасної комунікативної концепції.

Список використаних джерел

1. Романенко Є. О. Державно-управлінська комунікація як механізм реалізації державної політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_2_5 (дата звернення 09.05.2021).
2. Сибіга І. Форми та методи впливу неурядових організацій на прийняття державно-владних рішень. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 1. С. 242–249.

Когут Оксана Василівна,
аспірантка кафедри державознавства і права
Національної академії державного управління при Президентові України

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Сучасне суспільство та наука державотворення в Україні поступово стають залежні від процесу глобалізації у різних сферах. Новітні технології стали основним рушієм суспільних змін, а також вагомим чином сприяли оновленню процедури прийняття управлінських рішень. У цьому контексті особливої актуальності набувають моделі інноваційного управління та застосування відповідних технологій в державно-управлінських процесах.

Рушійних оновлень у світлі вищезазначеного зазнали різні сфери публічного управління, але особливу увагу потрібно зосередити саме на законодавчому процесі. Сфера взаємодії учасників законодавчого процесу України у даному аспекті видозмінилась під час глобалізації значною мірою та вплинула на різні етапи законотворення. Починаючи від початку напрацювання, наприклад, робочими групами, певного законопроекту, а також його активного обговорення у ЗМІ, а також до моменту його реєстрації, розгляду в парламенті, прийняття, набрання ним чинності та кінцевого правозастосування відповідними сторонами правовідносин.

Про підвищення ролі інформаційно-комунікаційних технологій та аналізу їх значення чи застосування у відповідних сферах суспільних відносин свідчить і низка публікацій вітчизняних науковців, зокрема О.С. Качного [1], А.І. Семенченка [7], І.М. Ушкаленко, Ю.С. Зелінської [8] та багатьох інших. Про актуальність аналізованої тематики у сфері публічного управління загалом і безпосередньо в законодавчому процесі свідчить й ухвалення низки нормативно-правових актів [4, 6, 5]. Їхній аналіз актів підтверджує інноваційний вектор української державної політики та відповідних механізмів публічного управління щодо розвитку та застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Зосередимо увагу на використанні інформаційно-комунікаційних технологій під час взаємодії учасників у законодавчому процесі в Україні.

У даному контексті критично важливим кроком на шляху до застосування новітніх технологій у законодавчому процесі стало оновлення системи документообігу в українському парламенті, завдяки затвердженню положення про порядок роботи з документами у Верховній Раді України; технологічної схеми проходження документів у єдиній автоматизованій системі роботи з документами у Верховній Раді України; схеми внесення документів до бази даних нормативно-правової інформації «Законодавство України» [2]. Згідно із розпорядженням 7 підготовка законопроектів і супровідних документів до них до другого й наступних читань відповідно до підпунктів 2 і 3 цього пункту здійснюється згідно з тимчасовою технологічною схемою проходження законопроекту, підготовленого до розгляду у другому або наступному читанні, та супровідних документів до нього.

Саме єдину автоматизовану систему роботи з документами у Верховній Раді України (далі – ЄАС) варто вважати наочним прикладом застосування інформаційно-комунікаційних технологій у взаємодії учасників в українському законодавчому процесі. Ця багатофункціональна інформаційно-телекомунікаційна система електронного документообігу Верховної Ради України забезпечує створення, оброблення та використання електронних документів, електронних та цифрових копій оригіналів паперових документів для забезпечення законодавчої процедури та документообігу із застосуванням єдиних технічних і програмних засобів. На виконання розпорядження керівництву Апарату Верховної Ради України були надані доручення стосовно його реалізації. Зокрема, подано на затвердження проєкт плану заходів із підготовки до введення в промислову експлуатацію ЄАС на період до 1 грудня 2021 року з урахуванням необхідності забезпечення:

- 1) одночасного введення в промислову експлуатацію ЄАС, у тому числі в частині роботи алгоритмів, передбачених технологічною схемою проходження документів у ЄАС і модернізованої версії офіційного вебсайту Верховної Ради України;

2) розробки та впровадження програмного забезпечення щодо опрацювання в єдиній автоматизованій системі документів із суміжною інформацією та підсистеми «Єдина система обліку і контролю запитів на інформацію»;

3) належного функціонування інформаційно-пошукової системи «Законодавство»;

4) підготовки пропозицій щодо внесення змін до Положення про порядок роботи з документами у Верховній Раді України, Технологічної схеми проходження документів у єдиній автоматизованій системі роботи з документами у Верховній Раді України на основі узагальнення результатів дослідної експлуатації єдиної автоматизованої системи впродовж п'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання [3].

Однак у процесі експлуатації ЄАС було виявлено, що дана система не дає можливості працювати із законопроектами, які були подані до запровадження та початку функціонування ЄАС. Також необхідність дублювання електронних та паперових версій документів на період дослідної експлуатації ЄАС суттєво впливає на витрати робочого часу працівників Апарату Верховної Ради України із певними проектами Законів. Крім того, необхідно звернути особливу увагу на документи, які повинні створюватись виключно у письмовій формі, до таких, зокрема, належать: відповіді на звернення (запити), що надійшли у паперовій формі та які не містять інформації щодо електронної адреси суб'єкта звернення (запиту); відповіді на звернення (запити), у яких міститься прохання щодо надання відповіді виключно у паперовій формі. Отже, на підставі досліджених наукових публікацій, актів законодавства, а також практичних механізмів реалізації інноваційних технологій, можна зробити висновки про їхнє впровадження на прикладі законодавчого процесу:

1. Першим кроком на шляху запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у законодавчу діяльність є затвердження розпорядженням⁷ актів, які заклали необхідну основу для електронної законопроектної роботи.

2. Існує потреба у запровадженні аналогічної спільної системи для усіх суб'єктів законодавчого процесу для його оптимізації, що вбачається можливим для обговорення та впровадження.

3. ЄАС має очевидні недоліки, що потребують виправлення у процесі вдосконалення, але такі недопрацювання можуть стосуватися виняткових обставин або ж надмірного навантаження на систему, які можуть бути виправлені під час її технологічного доопрацювання та внесення відповідних нормативних і техніко-юридичних змін.

Список використаних джерел

1. Качний О. С. Законодавчі аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій — стратегічного напрямку оптимізації державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 5. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=853> (дата звернення: 12.05.2021).

2. Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах, Розпорядження Голови Верховної Ради України від 08.02.2021 № 19, [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19/21-%D1%80%D0%B3#Text> (дата звернення: 17.05.2021).

3. Про заходи, спрямовані на оптимізацію документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах, Розпорядження В.о. Керівника Апарату Верховної Ради України від 08.02.2021 № 14, [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014451-21#Text> (дата звернення: 11.05.2021).

4. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. Закон України від 09.01.2007 № 537-V, [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/537-16> (дата звернення: 15.05.2021).

5. Про схвалення Концепції з ІТ-централізації в системі управління державними фінансами, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 594-р, [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/594-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.05.2021).

6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 12.05.2021).

7. Семенченко А. І. Інформаційно-комунікаційні технології в публічному управлінні місцевими фінансами: стан та перспективи розвитку. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7104&i=12> (дата звернення: 16.05.2021).

8. Ушкаленко І. М., Зелінська Ю. С. Інформаційно-комунікаційні технології, як основа державного управління на шляху цифрової трансформації та реформування. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=739> (дата звернення: 14.05.2021).

**МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Міжнародні організації поступово посилюють свій вплив на країни всього світу, не винятком є й Україна. На сучасному етапі співробітництва міжнародні організації відіграють важливу роль її подальшого сталого розвитку.

Питання становлення та розвитку сучасного співробітництва органів публічної влади з міжнародними організаціями на сьогодні є актуальними та відкритими. Вони передбачають політико-правовий аналіз різних структур, які впливають на процес упровадження реформ як базису формування публічного управління в українській державі [4].

Міжнародні орієнтири, направлені на подальший розвиток громадянського суспільства та забезпечення прав людини і основних свобод, спонукають органи публічної влади залучати до співпраці впливові та авторитетні міжнародні організації. Міжнародні стандарти функціонування місцевої демократії належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку, що встановлюють правила, визнані більшістю держав.

Міжнародні стандарти – це норми міжнародного права, які містяться в міжнародних договорах, які розробляються державами в рамках міжнародних міждержавних організацій (ММУО). На процеси їх розроблення таких норм впливають глобальні тенденції інтернаціоналізації міжнародного життя [1].

Явище міжнародних правових стандартів дослідники справедливо пояснюють процесами глобалізації, подолання негативних наслідків якої неможливе без одностайного застосування державами принципу верховенства права [2]. У процесі свого розвитку міжнародне право поступово формувалося в напрямі від регіонального до універсального. Водночас у ХХ столітті регіоналізм у міжнародному праві отримав новий етап свого розвитку. Основну роль у таких регіональних правотворчих і правозастосовних процесах відіграли саме регіональні

міжнародні організації, багато яких було створено саме в другій половині ХХ століття.

У сучасних міжнародних відносинах міжнародні організації відіграють істотну роль як форма співробітництва держав і багатосторонньої дипломатії. Виникнення міжнародних організацій стало відображенням і наслідком об'єктивної тенденції до інтернаціоналізації багатьох сторін життя суспільства.

Усебічне врахування природно-правового, євроінтеграційного та міжнародно-правового аспектів значення принципу верховенства права відповідає не лише завданням реалізації євроінтеграційної політики Української держави, а й потребам подальшої демократизації правової системи країни, концептуальному перегляду основоположних засад правового регулювання відносин у публічно-правовій сфері, реформуванню системи законодавства України.

Міжнародні правові стандарти знаходять своє відображення здебільшого в галузях міжнародного права, проте спостерігається тенденція до їх появи й сферах, які традиційно регулюються національним законодавством. Частина таких стандартів пов'язана з потребою уніфікації різних аспектів у сфері міжнародних відносин.

Міжнародні стандарти відіграють роль основоположних принципів, взірців (зразків, еталонів) регулювання у низці «внутрішніх» правових сфер, на які покликані орієнтуватися у своїй діяльності різні держави та інші учасники суспільного життя.

Серед основних акторів при розробці цих стандартів можна виділити Раду Європи та Організацію з безпеки і співробітництва в Європі. Міжурядові структури мають більші фінансові та організаційні можливості, однак спектр засобів впливу, застосовуваних міжнародними неурядовими організаціями, зазвичай значно гнучкіший та динамічніший. Учасники таких структур загалом не мають узгоджувати свої заходи з урядовими відомствами та шукати консенсус між підходами різних національних урядів, як це передбачено процедурними нормами ОБСЄ, НАТО, ЄС та інших міждержавних інституцій.

Універсальні міжнародні стандарти сприяють прогресу регіональних систем, передаючи їм досвід як більш розвинених регіональних, так й універсальних систем.

Переважають у сфері стандартизації демократичних механізмів управління – норми регіонального рівня, що містяться у документах, до яких приєднуються держави, розташовані у межах того чи іншого регіону.

Відзначимо, що, на відміну від універсальних стандартів, вони носять більш прикладний характер, містять у собі більш конкретизовані формулювання, порівнюючи їх з універсальними стандартами. Як показує аналіз, найчастіше міжнародні стандарти регіонального рівня спрямовані на конкретизацію та уточнення універсальних міжнародних документів у національній практиці публічного управління. Вони створюються найбільш зацікавленими державами і, поступово, знаходять визнання з боку інших держав.

Регіональні норми історично передували універсальним та створювалися на базі перших, використовуючи їхній досвід. Цей процес триває і нині. Регіоналізм набуває нового значення у зв'язку з поглибленням міжнародної інтеграції. У конкретному регіоні інтеграції, створюються цілі комплекси норм, які є специфічними, мають нові механізми правотворчості й правотілення. Найпоказовішим у цьому плані є досвід Європейського Союзу, який успішно реалізував принципи європейського регіоналізму, в основу яких покладено формулу інтеграції «Від Європи держав – до Європи регіонів».

Глобалізація та міжрегіональна інтеграція при одночасній неефективності централізованого державного управління виводять на перший план регіони та регіональні інтереси.

«Регіони... є головними підвалинами демократії; вони – опора культурного різноманіття в Європі, головні партнери в соціальному та культурному розвитку. Тому саме вони мають взяти на себе відповідальність у тих галузях, де в них є перевага: в економіці, культурі, захисті довкілля, в регіональному та загальнодержавному плануванні, науці тощо. Велика різноманітність регіонів ... обумовлює чималу кількість моделей і структур, що визначають регіональний розвиток». Ці слова, взяті з передмови Президента Асамблеї європейських регіонів пана Люка Ван ден Бранде до «Декларації АЄР щодо регіоналізму в Європі», не тільки віддзеркалюють оцінку особливої ролі регіонів у процесі європейської інтеграції, але заставляють ще раз замислитися над впливом регіонального чинника на світовий політичний процес [5].

В останні десятиліття регіоналізм має все чіткішу форму і його реальне значення посилюється. Відзначимо, що спільне міжнародне право відкриває широкий простір для врахування специфіки регіональних систем і, разом з тим, встановлює межі сумісності, за якими настає ізоляція регіональної системи.

На даний проміжок часу ми можемо говорити про активні спроби формування міжнародних доктрин публічного управління, що носять регіональний характер, і посилення регіональної інтеграції у сфері демократизації процесів управління.

В умовах, коли процеси розбудови публічної влади на місцевому рівні не завжди відповідають нормативному та процедурному змісту відповідних міжнародних зобов'язань, не до кінця визначено концептуальні рамки, які регламентують та направляють дії учасників комунікації, міжнародне співтовариство має безпосередній вплив на органи публічної влади – з їх допомогою визначаються моделі обов'язкової, можливої та неприпустимої поведінки при здійсненні суб'єктами публічного управління своїх повноважень.

Від того наскільки успішним буде вирішення цього питання, залежить імплементація міжнародних виборчих стандартів у практику вітчизняного державотворення, які є виразником уявлень людини про демократію. Своєчасність розробки і використання науково-обґрунтованих методів та адаптації кращих зарубіжних практик щодо взаємодії органів публічної влади України з міжнародними організаціями у розбудові державотворчих процесів нададуть нові можливості для визначення новітніх підходів та впровадження дієвих механізмів легітимації публічної влади на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Баймуратов М. О. Муніципальне право України : підручник / 2-ге вид., доп. Київ: Правова Єдність, 2009. 132 с.
2. Ключковський Ю. Б. До питання про природу міжнародних виборчих стандартів. Наукові записки. Т. 144-145. Юридичні науки. URL: <https://cutt.ly/IbSALXz>.

3. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ : Ваіте, 2018. 908 с.

4. Пухтецька А. А. Принцип верховенства права: Сучасні Європейські доктрини як орієнтир для реформування національного законодавства. Вісн. НАН України, 2010, № 3. URL: <https://cutt.ly/nbI9H22>.

5. Сліпецька Ю. М. Від Європи держав – до Європи регіонів: трансформація ідеї державного суверенітету. Грані № 12/1 (128) грудень 2015. URL: <https://cutt.ly/dbSS3mX>.

6. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири. Віче, 4/2015. URL: <https://cutt.ly/0bSDxCF>.

7. Хомайко К. О. Співробітництво органів публічної влади з міжнародними організаціями: Науковий дискурс. Державне управління та місцеве самоврядування, 2018, вип. 4 (39). URL: <https://cutt.ly/pbI0m9k>.

Красіловська Зоя Валеріївна,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри управління та адміністрування
Комунального ВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Децентралізація та реформа державного управління визначені й серед першочергових пріоритетів реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020». У документі метою реформування разом з побудовою ефективної системи територіальної організації влади в Україні, проголошено реалізацію в повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування. Реальна децентралізація й дієвий інститут регіонального управління мають стати контраргументом ідеї федералізації України, запобігти відцентровим тенденціям, що є вкрай небезпечними в сучасних умовах та несуть загрозу територіальній цілісності держави. Сучасний етап реформи децентралізації відображає актуальність дослідження саме регіонального виміру інституційного забезпечення системи органів виконавчої влади, адже субрегіональний рівень уже активно реформовано.

Європейська перспектива України зумовлює необхідність подальшого детального дослідження європейських принципів та стандартів публічного управління, а розбудова ефективного регіонального управління в державі має розглядатися в контексті загальноєвропейських тенденцій децентралізації влади, спираючись на кращі європейські практики, з урахуванням вимог Європейської хартії місцевого самоврядування та інших нормативних документів ЄС.

Під інституційним забезпеченням розуміють формування сукупності соціальних, економічних, правових, фінансових, власницьких та організаційно-управлінських інструментів, які адекватно сприяють певним процесам в територіальних утвореннях.

Основними складовими елементами інституційного забезпечення розвитку системи органів виконавчої влади на регіональному рівні є: законодавча та нормативно-правова база; адміністративно-управлінська структура; організаційно-

економічна структура; інфраструктура підтримки управлінських рішень. В умовах, коли регіональне управління характеризується одночасним впливом старих і нових інститутів, більшість яких перебуває у стадії пошуку, важливим питанням є аналіз взаємодії органів влади центрального та регіонального рівнів при розробці документів регіонального розвитку, таких як стратегії та програми.

В Європейському Союзі вдалося виробити дієву регіональну політику, що носить довгостроковий планувальний характер і характеризується ефективними механізмами залучення та розподілу ресурсів, фінансування довгострокових проектів і програм, контролю використання коштів. Передумовою для розробки єдиної наднаціональної регіональної політики Євросоюзу була наявність територій, власні ресурси яких недостатні для забезпечення сталого розвитку. Поступове збільшення її ваги пов'язано зі вступом до об'єднання нових країн, об'єктивно зацікавлених у вирівнюванні міжрегіональних диспропорцій. Європейський досвід із цього питання має цінність для вдосконалення регіональної політики в Україні.

Забезпечення сталого розвитку в Європі сьогодні досягається внаслідок децентралізації повноважень центральної влади на користь регіональних та місцевих органів самоврядування [2]. Так успішні реформи з перерозподілу повноважень від органів виконавчої влади на користь територіальних громад провела Франція. Як наслідок у країні існує чіткий розподіл повноважень між усіма суб'єктами, що є запорукою успішного регіонального управління. Разом з тим держава при значній самостійності територіальних колективів зберігає ефективні механізми контролю. Досвід децентралізації Франції, зокрема фінансова самодостатність комун і стимулювання міжмуніципального співробітництва, механізми нагляду за діяльністю місцевої влади з боку префектів, запровадження контрактів між державою та регіонами має бути впроваджений в Україні з урахуванням української історії, специфіки та особливостей.

Ключову роль у вирішенні місцевих справ відіграють місцеві державні адміністрації. Позбавлення районних та обласних рад можливості мати власні виконавчі органи суперечить європейській практиці та основним документам, що регулюють функціонування місцевого самоврядування, насамперед Європейській хартії місцевого самоврядування [4]. Успадкований Україною від Радянського Союзу адміністративно-територіальний устрій потребує перегляду, а основні його

засади мають бути врегульовані окремим законом, як того вимагає Конституція України. Створення ефективного самодостатнього місцевого самоврядування є важливим елементом реалізації державної регіональної політики та розбудови інституту регіонального управління.

Дієве регіональне управління є важливою передумовою забезпечення сталого регіонального розвитку та вирівнювання існуючих міжрегіональних диспропорцій. При цьому слід звернути увагу на те, що держава не має обмежуватись лише підтримкою найслабших регіонів. Саме регіони повинні вирішувати свої проблеми, але на основі чітко визначеної державної політики, якісної нормативно-правової бази й відповідного ресурсного та матеріально-технічного забезпечення.

Реформування регіонального управління в Україні має спрямовуватися на посилення регіонів, їх організаційно-правової самостійності, фінансово-економічної спроможності та самодостатності, що є фундаментом децентралізації та відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Процес розбудови інституційного забезпечення розвитку системи органів виконавчої влади на регіональному рівні має здійснюватися з урахуванням кращих європейських практик, а саме: реалізації транскордонної співпраці, міжмуніципального співробітництва, залучення інвестицій, використання міжнародної технічної допомоги. Важливу роль у цьому процесі мають відігравати АРР, які, зокрема добре зарекомендували себе в Польщі. Запорукою успішної розбудови інституту регіонального управління є належний інформаційний супровід нагальних інституційних реформ, а також відповідне кадрове забезпечення. Необхідно надавати першочергову увагу питанням професійної підготовки службовців органів публічної влади в регіонах, зокрема таким аспектам як робота з європейськими регіональними програмами, інвесторами, фондами.

Відтак важливо сприяти пришвидшенню становлення інституту префекта в Україні [1]. Для впровадження інституту префектури в нашій державі необхідно це зробити на законодавчому рівні, шляхом видання спеціального закону, де чітко розмежувати дану посаду від інших державних посадовців. З метою ефективності роботи префекта необхідно, щоб він не залежав від місцевих політичних еліт, не змінювався через заміну Президента чи Уряду, обирався за результатами відкритого конкурсу, а також керувався такими принципами, як верховенство

права, відкритість, законність, єдність правозастосування, безперервність, підконтрольність, ефективність та політична неупередженість. Префекти у своїй діяльності повинні керуватися виключно Конституцією України, майбутнім законом України «Про префектів», іншими законами, Указами Президента та актами Кабінету Міністрів України. Важливо і врегулювати питання взаємовідносин префекта та Президента України [3]. Введення інституту префекта допоможе забезпечити унітарність нашої держави, її територіальну цілісність, дотримання законності органами місцевого самоврядування, і, як результат, захист прав і свобод громадян як членів територіальних громад.

Також велике значення має розвиток АРР, оскільки функціонування АРР повинне стати імпульсом до активізації економічної взаємодії, міжрегіональної співпраці, розробки та реалізації сумісних міжрегіональних проектів. Також Агенції мають мати значний вплив на посилення загальнонаціональної згуртованості за рахунок створення і розвитку прозорого, відкритого інформаційного середовища, обміну успішним досвідом та кращими практиками у сфері регіонального розвитку, підтримці суб'єктів малого та середнього бізнесу у частині пошуку партнерів у ареалі міжрегіонального співробітництва, особливо щодо підготовки і реалізації міжрегіональних проектів і т.п.

Список використаних джерел

1. Армаш Н. О. Доцільність впровадження посад префектів в систему органів публічної влади України. Сучасні інститути держави і права: актуальні питання теорії та практики : монографія. Львів : Сполом, 2015. С. 71–76.
2. Іжа М. Система регіонального управління: світовий досвід і Україна: Монографія / М. Іжа. – Одеса: «Друкарський дім», 2011. – 368 с.
3. До кінця року в Україні замість губернаторів з'являться префекти УНІАН: URL: <http://www.unian.ua/politics/903404-do-kintsya-roku-v-ukrajini-zamist-gubernatorivzyavlyatsya-prefekti.html>.
4. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики. Аналітичний звіт. URL: http://surdp.eu/uploads/files/Analytical_Report_Main_part-UA.pdf.

Крупник Андрій Семенович,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧІ ОРГАНИ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Тема дорадчої демократії є досить популярною на Заході, де вона достатньо розроблена не тільки на теоретичному, а й на прикладному рівні. Серед зарубіжних дослідників тут слід згадати Дж. Александера, Г. Алмонда, Б. Барбера, Н. Боржеллі, С. Верби, Л. Даймонда, М. Дафілда, К. Джона, Б. Дікона, Т. Геблера, Д. Кіна, З. Коларич, Д. Озборна, Р. Патнама, І. Светлика, А. Токвіля, К. Худа та ін.

Чималий внесок у дослідження механізмів дорадницької демократії внесли також аналітичні центри третього сектору України та їх творчі представники: В. Артеменко, О. Вінніков, І. Когут, М. Лациба, В. Нікітін, І. Підлуська, А. Ткачук, Г. Усатенко та інші. Разом із тим в Україні відчувається брак теоретичної та методологічної бази запровадження інституту консультативно-дорадчих органів, зокрема, громадських рад (ГР).

Важливим мотивом підвищення уваги вітчизняних органів влади до ГР є вимоги, пов'язані із реалізацією Україною курсу на *європейську інтеграцію*. Оскільки чи не найголовнішою умовою прийняття будь-якої країни до складу ЄС є створення в ній *інфраструктури демократичних інституцій* та забезпечення належних умов для їхнього сталого функціонування.

З *інституціональної* точки зору ГР можна розглядати як складову *соціальної інфраструктури* і специфічний вид *об'єднання громадян*, який займає проміжне положення між громадською *структурою* та *формою* безпосередньої участі громадян в управлінні. Саме до структури ГР наближені через їхню організаційно-функціональну визначеність та вбудованість у систему влади, а до форми безпосередньої участі їх наближує відносно вільний характер утворення, відсутність правосуб'єктності та консультативно-дорадчий статус їхніх рішень.

Корисним є досвід створення і діяльності консультативно-дорадчих органів в інших державах світу, де ГР є реальною силою і як виразники голосу громадськості забезпечують прозорість роботи державних органів, роблять їх роботу більш ефективною. Детальний склад, порядок формування, оновлення складу, функції і порядок роботи ГР встановлюється їхніми статутами та регламентами [3].

Члени рад можуть обиратися, призначатися державним органом або ставати їх членами шляхом повідомлення. Деякі ради формуються за змішаним принципом, коли частина членів призначається державними органами, а частина – обирається, як, наприклад, це має місце в Порто-Аллегре, Бразилія. До речі, ця система формування Ради виявилася настільки ефективною, що її перейняли і адаптували інші країни, такі як Франція (у місті Сен-Дені), Іспанія (у місті Барселоні), Канада (у місті Торонто), Бельгія (у м. Брюсселі). Поширеною є практика надання можливості для самовисунення своєї кандидатури будь-яким охочим для участі в ГР. Такий порядок передбачається, наприклад, в Пріоритетних радах м. Дейтона, США [3].

ГР виконують такі важливі *соціальні функції*, як: функцію *соціального ініціювання*, коли громадськість через ГР може оперативно ініціювати прийняття нового акту чи внесення необхідних змін в уже діючі акти; функцію *соціального вартування*, завдяки чому громадськість більше захищена від того, що орган влади прийме акт, який завдасть шкоди громаді або її певним соціальним групам; функцію *соціального лобіювання*, коли в органі влади більш повно представлені та враховані інтереси різних категорій громадян; функцію *громадської експертизи*, коли громада отримує більш об'єктивну оцінку дій та актів органів влади; функцію *«медіаційного майданчику»*, коли за допомогою ГР мають улагоджуватись соціальні конфлікти з майнових, політичних, національних, конфесійних та інших конфліктів [1].

Практика залучення громадськості до спільної роботи з органами виконавчої влади розпочалася ще 1993 року. Однією з перших була створена Рада підприємців України при Кабінеті Міністрів (постанова КМУ від 22 березня 1993 року № 210).

Обов'язкове створення ГР при органах виконавчої влади було започатковане 2004 року. На виконання Указу Президента від 31.07.2004 № 854 "Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та

реалізації державної політики" КМУ прийняв постанову від 15.10.2004 № 1378 "Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики".

Цим актом уряд вперше нормативно закріпив утворення ГР при усіх центральних та місцевих органах виконавчої влади. Правда, у цьому акті були визначені досить обмежені повноваження ГР, які зводились лише до координації заходів, пов'язаних із створенням умов для проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю. До недоліків цього документа слід віднести й те, що в ньому не було визначено конкретного механізму формування ГР.

Процес демократичного створення саме системи ГР в Україні розпочався після ухвалення урядом постанови від 03.11.2010 № 996. Станом на 01.10.2011 в Україні було сформовано 566 ГР або 93% із 608 передбачених. ГР почали створюватись не тільки при органах виконавчої влади, а й при виконкомах і при міських головах обласних центрів.

Цей період становлення ГР надав численні приклади їх успішної роботи, коли навіть при великій кількості членів (до 200) вдавалося налагодити системну, професійну роботу ГР та її комітетів, комісій, робочих груп з відповідними підрозділами органів влади. Тут можна згадати позитивний досвід ГР, що діяли при Вінницькій, Донецькій, Житомирській, Львівській, Одеській, Полтавській облдержадміністраціях, а також ГР при Мінекології, Мінсоцполітики, МВС, МЗС, Мінюсті та деяких інших центральних та місцевих органах виконавчої влади.

Корисний досвід діяльності у той період ГР на місцевому рівні знайшов відображення у спільному виданні Одеського інституту соціальних технологій з Одеським обласним відділенням КВУ [2].

Разом із тим *загальними проблемами* створення і діяльності ГР в Україні залишаються: низький фаховий рівень членів ГР, а отже брак їх авторитету для органу влади; необов'язковість рішень ГР для органів публічної влади, що веде зазвичай до ігнорування цих рішень; обмеження доступу ГР до офіційних інформаційних джерел, що робить неможливою їхню участь в управлінні; неготовність членів ГР узгоджувати між собою позиції на основі компромісу; низька прозорість діяльності самих ГР.

Аналізуючи чинну *нормативно-правову базу* створення і діяльності в Україні ГР, доводиться констатувати, що вона є неповною, фрагментарною і *не забезпечує* можливості належного функціонування інституту ГР на усіх рівнях публічної влади.

Для можливості більш ефективного виконання ГР своїх функцій механізми їх створення та функціонування мають базуватися на засадах *відповідальної демократії* і забезпечуватись детально розробленими *процедурами*, зокрема:

1) *формування* ГР має, з одного боку, забезпечувати представництво інтересів основних соціальних груп, що мешкають (перебувають) на відповідній території, з іншого – надавати можливість працювати на благо громади найбільш активним, грамотним і відповідальним особам, наділеним суспільною довірою. Забезпечення цих вимог можливо лише за умови гласного, поетапного, демократичного відбору членів ГР із додержанням квотно-групового принципу, який дозволяє максимально повно представити і врахувати основні групи інтересів;

2) *організація діяльності* ГР має бути прописана у *Регламенті ГР*, ухваленому нею та затвердженому відповідним органом влади. В такому Регламенті, який має розроблятися, вочевидь, на базі типового, слід передбачити *три обов'язкових комплекси процедур*:

- *процедури внутрішньої організації* діяльності ГР, включаючи визначення її структури, обрання керівних органів, планування діяльності, підготовку і проведення засідань, оформлення протоколів та інших актів, організаційно-технічне та інформаційне забезпечення діяльності тощо;

- *процедури взаємодії* ГР з відповідним органом влади та його структурними підрозділами, з депутатським корпусом, а також її взаємодії при реалізації своїх повноважень з підприємствами та установами на відповідній території;

- *процедури взаємодії* ГР з ІГС та з громадянами, зокрема, організації проведення публічних консультацій у формі публічного громадського обговорення та шляхом вивчення громадської думки, організації особистого прийому громадян та представників ІГС, взаємодії з іншими ГР та з міжнародними організаціями;

3) має бути чітко прописана *процедура імплементації рекомендацій* ГР у порядок денний діяльності відповідних органів публічної влади та в державно-

управлінські акти, що приймаються цими органами (*форми подання рекомендацій, порядок їхнього розгляду органами влади та участь у цьому представників ГР*).

Теоретичні та методичні питання функціонування та розвитку інституту ГР при органах публічної влади слід включати у *навчальні курси системи підготовки та підвищення кваліфікації* держслужбовців та службовців місцевого самоврядування.

Підвищенню авторитету та удосконаленню діяльності ГР сприятиме введення їх в загальноукраїнську *мережу інформаційного обміну та співпраці* організацій третього сектору, регулярне висвітлення діяльності ГР у друкованих та електронних ЗМІ, розгляд питань їхньої діяльності на круглих столах, наукових та науково-практичних конференціях і семінарах.

Ефективність діяльності ГР як інститутів дорадчої демократії залежить не тільки від дієздатності самих ГР, а й від умов, які створюють для їхньої діяльності відповідні органи влади, та від налагодження їхньої спільної роботи по вирішенню пріоритетних проблем громади. Тому оцінювати ефективність треба саме *спільної роботи влади і ГР*, а не кожного окремо.

Треба закріпити механізм відповідальності влади за те, що вона не почула думку ГР і не врахувала цю думку у процесі прийняття рішень. Для цього треба передбачити *обов'язкову щорічну доповідь керівника* органу влади, при якому створено ГР, та співповідь представника ГР про те, що зроблено, і які пропозиції з тих, що надійшли, були враховані, яка їхня результативність, а які відхилені і чому.

24 квітня 2019 року КМУ постановою № 353 вніс чергові зміни до Типового положення про громадську раду. Це вже п'ята спроба уряду вдосконалити нормативну базу створення та діяльності ГР. Внесені зміни дещо розширюють можливості для демократичного формування та діяльності ГР, перш за все, завдяки використанню електронного голосування як при формуванні ГР, так і при ухваленні ними своїх рішень. Крім того, у новому Типовому положенні більш детально прописані деякі процедури, навколо яких раніше найчастіше виникали дискусії.

Зміни також посилюють експертні повноваження ГР шляхом визначення їх відповідних завдань, функцій та встановлення фахових критеріїв до ІГС, що делегують у ГР своїх представників.

Але при усіх цих позитивних у цілому надбаннях нового Типового положення простежується спроба авторів поправок *дедалі обмежити реальні можливості громадськості брати участь у формуванні та реалізації державної політики через ГР*. Водночас дедалі більше повноважень щодо прийняття рішень у цій сфері перебирають на себе органи виконавчої влади, при яких утворюються ГР, одночасно зі зменшенням своєї відповідальності за результати співпраці з цими радами.

Заміна "громадського контролю" на "громадський моніторинг" у новій редакції Типового положення може бути розцінена як послаблення цієї важливої функції ГР. Адже моніторинг є лише одним із видів громадського контролю і частіше трактується як *спостереження*. У цьому значенні дана функція ГР набуває лише *допоміжного значення*.

Новим у переліку повноважень ГР є її обов'язок інформувати громадськість про свою діяльність, прийняті рішення та стан їх виконання з поданням в обов'язковому порядку відповідних відомостей органу влади для оприлюднення на його офіційному вебсайті та у будь-який інший спосіб. Ця норма дійсно має стимулювати більш активну і відповідальну роботу ГР.

Значну увагу в новій редакції Типового положення приділено створенню умов для професіоналізації ГР, аби до їх складу потрапляли лише представники тих ІГС, які працюють саме у сфері діяльності органу влади, при якому вони утворюються.

Щодо самих представників, які делегуються для обрання до складу ГР, також встановлюються нові вимоги: вони мають бути фахівцями у відповідних сферах, що підтверджується наявністю відповідної освіти, наукового ступеня, публікацій, досліджень. Але варто розуміти, що такого професійного рівня, який вимагається новим Типовим положенням, сьогодні досягли лише лічені громадські організації, причому переважно у столиці та у великих містах. Що ж стосується малих міст і сільської місцевості, то такі жорсткі вимоги до претендентів неминуче призведуть до того, що громадські ради на тому рівні взагалі не будуть сформовані.

Тобто, не буде досягнута одна із цілей, яку ставили перед собою і українським суспільством ініціатори запровадження інституту ГР та інших консультативно-дорадчих органів, щодо перетворення їх у масову школу демократії.

Для удосконалення процесу формування та діяльності ГР пропонується:

1) Розширити предмет регулювання постанови № 996, передбачивши створення ГР також при *територіальних підрозділах центральних органів виконавчої влади із зміною* громіздкої назви Типового положення на більш лаконічну: "Типове положення про громадську раду при центральних та місцевих органах виконавчої влади".

2) Наділити ГР правом делегувати своїх уповноважених представників для участі у засіданнях та нарадах, які проводяться органом влади та його структурними підрозділами.

3) Розглядати окремо установчі та звітно-виборні збори ГР – залежно від того, чи утворюється ГР при органі влади вперше, чи лише переобирається персональний склад вже створеної ради. У другому випадку для підготовки звітно-виборчих зборів має утворюватися не ініціативна група, а оргкомітет – за принципом рівного представництва: органу влади, ГР та незалежних ІГС, які не входять до її складу.

4) Чітко означити характер взаємовідносин ГР із регіональними коордрадами з питань розвитку громадянського суспільства та іншими консультативно-дорадчими органами, що діють на відповідних територіях при органах влади.

5) Передбачити у Типовому положенні систематичне проведення органами влади навчальних семінарів для працівників органів влади та голів ГР, що діють при цих органах, організацію на базі сайтів "Громадські ради" інформаційних майданчиків для обміну досвідом між ГР, створеними у відповідному регіоні.

6) Уряду затвердити методичні рекомендації щодо реалізації ГР функції громадського контролю і моніторингу діяльності органів публічної влади та щодо налагодження їхньої взаємодії з ГР.

7) Для правової легітимації ГР, створюваних при органах місцевого самоврядування, пропонується доповнити Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 14-а «Громадські консультативно-дорадчі органи при

органах місцевого самоврядування», де коротко викласти принципові моменти, пов'язані зі створенням та діяльністю ГР. Зокрема, у цій статті має міститись норма стосовно *обов'язковості* відбиття у статутах територіальних громад, регламентах рад та положеннях про їх органи питань взаємодії цих органів з відповідними ГР.

Підсумовуючи викладене, можна зробити *висновок*, що подальше удосконалення і розвиток консультативно-дорадчих органів при органах публічної влади в Україні на запропонованих засадах дозволить підвищити їх роль як постійно діючих посередників-комунікаторів між законодавцями, виконавчою владою, органами місцевого самоврядування, ОГС та громадянами, створивши умови для інституалізації сталих демократичних перетворень в Україні.

Список використаних джерел

1. Громадські ради // Крупник А.С. Енциклопедія державного управління: у 8 томах / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 1. – К.: НАДУ, 2011. – С. 116. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/902a288d-d8fc-42de-b917-9ebd85e716cb.pdf.

2. Громадські ради: створення та організація роботи. Довідково-методичний посібник для членів громадських рад / за заг. ред. А.С. Крупника. – Одеса, 2012. – 326 с. – Режим доступу:

http://dep.od.ua/dep/im_article/File/V%20pomoshch%20deputatam%20i%20sovetam/Gromadski%20rady.pdf.

3. Общественные советы как механизм участия общественности в работе государственных органов. Сборник материалов // Межд. центр некоммерч. права, 2004. – 160 с.

Лагунін Микита Сергійович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Дослідження проблем залучення фінансових ресурсів в економіку завжди перебувало в центрі уваги економічної науки.

Аналіз світового досвіду підтверджує, що фінансові ресурси міжнародних фінансових інституцій допомагають вирішенню проблеми недостатності власних грошей як джерела фінансування. Отже, без збільшення фінансових ресурсів, національна економіка не зможе покращити свій стан та ефективно ввійти в сучасну світову господарську систему. Саме тому дослідження сучасного стану іноземного інвестування в економіку України набуває особливої актуальності.

Фінансові ресурси – одна з основ економічного добробуту населення будь-якої країни. Проте, незважаючи на наявність великої кількості наукових праць, присвячених сутності фінансових ресурсів та механізму їх формування, варто відзначити, що проблема формування термінологічного апарату вирішена ще не до кінця. В економічній сфері ще не вироблено єдиного, загальноприйнятого погляду на поняття «фінансові ресурси».

Так, на думку Романенка О.Р. [1] фінансові ресурси держави являють собою фінансові ресурси підприємницьких структур державної і недержавної форм власності. Стойко О.Я. [2] вважає фінансові ресурси цілісною системою суспільних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів з метою виконання завдань і функцій держави. Юхименко П.І. [3] продовжує розглядати даний термін в якості сукупності коштів,о перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання. Василик О.Д. [4] пропонує розглядати їх як грошові фонди, що створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання валового внутрішнього продукту, який створюються упродовж певного часу в державі. Згідно з думкою Молякова Д.С. [5] фінансовими ресурсами можна вважати

грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні держави, підприємств, господарських організацій і установ та які використовуються для фінансування витрат та утворення різних фондів та резервів. Як систему економічних відносин з приводу формування та розподілу фінансових ресурсів суб'єктів державного сектору економіки для забезпечення їх ефективного розвитку, задоволення соціально-економічних потреб суспільства та дотримання належного рівня національної безпеки, розглядає фінансові ресурси Дехтяр Н.А. [6]. За твердженням Мішиної С.В. [7] фінансові ресурси – це, в першу чергу, сукупність грошових коштів у фондовій, нефондовій або в матеріальній формі, що формуються у процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту з метою забезпечення розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб.

Узагальнивши вищенаведені визначення, можна дійти висновку, що фінансовими ресурсами слід вважати надходження, які знаходяться у розпорядженні держави, муніципальних утворень, окремих суб'єктів господарювання та домогосподарств (населення) та призначені для виконання ними певних фінансових зобов'язань з метою забезпечення розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів.

Загалом діяльність глобальних фінансових інституцій є чинником, який суттєво впливає на розвиток її економіки, реалізацію програм, спрямованих на ринкове реформування, структурну перебудову народного господарства та стабілізацію національної валюти. Водночас, ця діяльність є чинником нестабільності української економіки: фінансова заборгованість перед цими організаціями робить економічну систему вразливою, залежною від їх подальших кредитів. Звідси виникає потреба в дослідженні діяльності міжнародних фінансових організацій, їх впливу на розвиток глобалізаційних процесів.

Багаторічна співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями свідчить про необхідність формування нового підходу до розуміння ролі міжнародної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, як взаємодоповнюючих інструментів реалізації державної політики міжнародної інтеграції України, забезпечення інтересів держави на світовому ринку [8].

Унаслідок військових дій та окупації частини території України втрачено значний виробничий та, відповідно, податковий потенціал із одночасним зростанням видатків на оборону нашої країни. Це зумовило дефіцит бюджетних ресурсів та необхідність його покриття за рахунок позикових джерел. В умовах відкритої ринкової економіки України державні запозичення відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності функціонування її фінансової системи. Збільшення обсягу кредитних операцій за участю держави пов'язано із постійно зростаючими потребами у фінансуванні капітальних видатків економічного та соціально-культурного спрямування, появою нових видів позикових інструментів, загостренням конкуренції на фінансовому ринку та підвищенням значення залучених джерел у формуванні фінансових ресурсів держави.

Сьогодні в умовах глобалізації уряди багатьох країн світу одним із ефективних методів залучення коштів для розв'язання соціально-економічних проблем вважають запозичення, які відіграють важливу роль у забезпеченні державних потреб додатковими фінансовими ресурсами. Тут провідну роль відіграють державні запозичення. За їх допомогою уряд проводить ту чи іншу грошово-кредитну політику, фінансує бюджетний дефіцит та економічний розвиток держави, отримує змогу реалізовувати суспільно необхідні і водночас рентабельні інвестиційні проекти.

Необхідно зазначити, що у будь-якій країні, як для держави, так і для підприємства найбільш вигідним фінансовим ресурсом для реалізації проектів є кредитування на внутрішньому ринку. Так як держава, як позичальник на внутрішньому ринку виступає суб'єктом, що самостійно формує умови надання кредитів, їх обсяги та строки погашення. Отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій має значний позитивний ефект для економіки країни.

Потрібно відмітити й існування недоліків співпраці, які виникають під час розвитку кредитних відносин. По-перше, це високе боргове навантаження, по-друге, тривала стагнація реального сектора економіки в умовах відсутності дієвих реформ, відтак зниження можливостей залучати кредитні ресурси, по-третє, низькі суверенні кредитні рейтинги, що визначають рівень ризику, а від повільно до цього і умови надання кредитів. Також важливими недоліками, яких потрібно позбавитися є нерівномірний графік погашення кредитів від міжнародних

фінансових інституцій, що впливає на нерівномірне боргове навантаження у різні періоди часу та умови, за якими надаються кредити від міжнародних фінансових організацій. Крім того, важливим є недопущення неефективного використання фінансових ресурсів, використання цих ресурсів не за призначенням та неможливість реалізації проектів після припинення фінансування.

Свою співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями Україна розпочала після здобуття незалежності і на сьогодні взаємодіє з: Міжнародним валютним фондом, групою Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Міжнародна асоціація розвитку, Багатостороння агенція з гарантій інвестицій, Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів) та Європейським банком реконструкції та розвитку, Європейським інвестиційним банком тощо. Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями має сприяти: 1) вивільненню внутрішніх фінансових ресурсів для інвестування у реальну економіку з метою уникнення їхнього поглинання бюджетним дефіцитом, який виникає внаслідок низької ефективності економічної системи країни; 2) створенню сприятливих умов для припливу прямих інвестицій, тобто довготермінових стратегічних інвесторів.

Для України важливою є підтримка з боку ЄБРР проектів, які сприятимуть розвитку муніципальної інфраструктури міст України, охороні навколишнього середовища та транспортної інфраструктури.

Залучення саме довгострокових іноземних інвестицій, а також активізація діяльності з їх «просування» протягом майже усіх років незалежності України було одним із пріоритетних завдань її економічної політики, що визначалися низкою офіційних документів. Проте, на жаль, сьогодні результати є невтішними, і великі західні інвестори з обережністю ставляться до України.

Беззаперечним є той факт, що в Україні існує низка інвестиційно привабливих факторів, які сприяють розширенню її інвестиційних зв'язків: великий ємний та фактично конкурентно необмежений внутрішній ринок з більшості товарних позицій; географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією; порівняно дешева та водночас кваліфікована робоча сила; науковий потенціал; розвинена інфраструктура (наявність портів, мостів, летовищ, складів, систем зв'язку, водопостачання) та інше.

Проте за одним із показників, що відображає ступінь інтеграції країни у світове господарство, розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків та прагнення до створення відкритої, експорт орієнтованої моделі економіки — накопичені обсяги іноземних інвестицій, Україна значно поступається переважній більшості країн з трансформаційною економікою.

Для того, щоби співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями була якомога ефективнішою і сприяла економічному зростанню, державна економічна політика зобов'язана:

- підтримувати конструктивні відносини з приватними кредиторами і не бути уразливою до зовнішніх обставин завдяки обережному, завбачливому управлінню своїм зовнішнім боргом і резервами;

- прийняти економічно й фінансово обґрунтовану програму, яка б конкретизувала кількісні показники і передбачала заходи, спрямовані на її реалізацію для досягнення позитивних результатів;

- спрямувати свою економічну і фінансову політику на стимулювання економічного зростання, стабілізування цін, поліпшення добробуту;

- сприяти становленню та розвитку міжнародних ринків товарів і послуг, модернізації та підвищенню ефективності діяльності підприємств державного і приватного секторів країни шляхом створення відкритої, конкурентної та справедливої системи управління закупівельними операціями.

Отже, взаємодія України з міжнародними фінансовими інституціями повинна витікати з об'єктивних умов економічного розвитку, враховувати внутрішні та зовнішні фактори впливу і глобальну перспективу, базуватись на попередніх комплексних оцінках можливих позитивних і негативних наслідків. Для обґрунтування такої політики необхідна інтенсифікація наукових досліджень і практична реалізація їх результатів.

Список використаних джерел

1. Романенко О. Р. Фінанси. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 312 с.
2. Фінанси: підручн. / О. Я. Стойко, Д. І. Дема; за ред. О. Я. Стойка. К.: Алерта, 2017. 406 с.

3. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
4. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. К.: НІОС, 2000. С. 7-8.
5. Моляков Д. С. Фінанси підприємств галузей народного господарства / Д. С. Моляков. М.: Фінанси і статистика, 2000. 200 с.
6. Дехтяр Н. А. Основи функціонування фінансів державного сектора як складової фінансової системи України / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека // Вісник УАБС, 2009. 1(26). С. 24-29. Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/223>.
7. Мішина С. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С. В. Мішина. Харків: Вид-во ХНЕУ. С. 8-10.
8. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; наук. ред. А. М. Поддєрьогін ; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. 6.вид., перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2006. 552 с.

Лешковят Ірина Георгіївна,
магістр публічного управління та адміністрування,
керівник апарату Березівської районної державної адміністрації Одеської області

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

У сучасній державі обов'язковим елементом правової системи є належне законодавче регулювання відносин органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства. Важливим інструментом ефективної реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами є їх залучення до прийняття рішень органами державної влади, зокрема – через механізм публічних консультацій.

Публічні консультації відіграють важливу роль у налагодженні партнерських відносин влади й громадянського суспільства при визначенні пріоритетів політичного процесу та суспільно-економічного розвитку держави. Належна правова регламентація процедур публічних консультацій дає можливість органам державної та місцевої влади вирішити низку важливих завдань, а саме: легітимізувати прийняті ними рішення, налагодити систематичний діалог влади й громадянського суспільства у формуванні та реалізації публічної політики, підвищити рівень політичної культури громадян та інші.

Право громадянам брати участь в управлінні державними справами, а також здійснювати місцеве самоврядування як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування в різній формі гарантують норми закріплені в статтях 38, 69 та 140 Конституції України, законах України, постановах Кабінету Міністрів України та рішеннях органів місцевого самоврядування. Водночас чинне законодавство недосконале, подекуди застаріле та потребує змін. З'являються нові механізми участі, які треба законодавчо врегулювати, а старі норми — уточнити та чітко визначити.

Також практика використання механізмів місцевої демократії показує розбіжності із задекларованими нормами законодавства. Закони повноцінно не

виконуються, влада залучає громадськість частково та в окремих випадках. Порушуючи законодавство, органи виконавчої влади під час формування та реалізації державної політики або не проводять консультацій узагалі, або виносять на консультації лише проекти нормативно-правових актів несуттєвого чи другорядного значення для громадян, у такий спосіб саботуючи процес консультацій із громадськістю. Така практика пов'язана з тим, що постанова № 996 не містить обов'язкового переліку осіб (зацікавлених осіб / учасників), із якими органи виконавчої влади мають провести консультації під час розроблення проєктів актів/політик/програм тощо [3].

Урядом розроблено проєкт Закону України «Про публічні консультації» метою якого, є визначення основних засад (стандартів) проведення публічних консультацій під час формування та реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення. У зв'язку з цим законопроектом передбачається розкрити зміст принципів проведення публічних консультацій (участі, відкритості та прозорості, доступності, підзвітності, ефективності, пропорційності), унормувати права та обов'язки суб'єктів владних повноважень і заінтересованих сторін у правовідносинах, пов'язаних з проведенням публічних консультацій; передбачити функціонування єдиного веб-порталу публічних консультацій; визначити особливості проведення електронних консультацій, консультацій у формі публічного обговорення та адресних консультацій; порядок підготовки звіту за результатами їх проведення [4].

Нинішній проєкт Закону «Про публічні консультації» представляє чудову можливість активізації та консолідації практик і законодавчих актів щодо участі громадян, які вже існують в Україні. Хоча деякі аспекти законопроекту потребують доопрацювання й адаптації відповідно до європейських стандартів і принципів. Так, зокрема, викликає зауваження, відсутність дієвого механізму моніторингу оцінки відповідності процесу консультацій обов'язковим стандартам щодо забезпечення ефективної участі громадськості, забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктами владних повноважень та громадськістю за результатами проведених консультацій тощо. Також потребують уточнення приписи щодо «особливостей» регулювання питань проведення публічних консультацій, які потребують врегулювання на підзаконному рівні. У проєкті йдеться про те, що

порядок організації проведення публічних консультацій щодо проєктів актів Президента України, органів виконавчої влади визначатиметься з урахуванням особливостей, визначених відповідно актами Президента України і Кабінету Міністрів України. З наведених положень випливає, що зміст своєї діяльності у формі «публічних консультацій» зазначені суб'єкти владних повноважень певною мірою визначатимуть самостійно, хоча відповідно до ст. 19 Конституції України «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [1].

Відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень законопроекту до створення технічних можливостей для проведення електронних консультацій на он-лайн-платформі для взаємодії з громадянами та інститутами громадянського суспільства електронні консультації проводяться суб'єктами владних повноважень на власному офіційному веб-сайті. Однак, необхідно звернути увагу на чинники, які можуть ускладнити реалізацію відповідних приписів – це переобтяженість та не уніфікована структура сайтів суб'єктів владних повноважень, відсутність ефективної системи пошуку інформації на сайтах переважної більшості відповідних органів, а також інші проблеми, які вимагають додаткових ресурсів [2].

Взагалі законопроект закладає тверде підґрунтя та являє собою важливий крок на шляху впровадження демократії участі та підходу до врядування із залученням зацікавлених сторін. Тільки тісна взаємодія з громадянами допомагає владі виробити оптимальні шляхи для самовдосконалення та покращення якості своєї роботи, а прозора й зрозуміла робота органів виконавчої влади та місцевого самоврядування стане поштовхом для розвитку громадської участі, значно підвищить довіру й підтримку з боку громадян.

Список використаних джерел

1. Висновок до проєкту Закону України «Про публічні консультації» Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=70235&pf35401=540907> (дата звернення: 20.05.2021).

2. Висновок щодо проєкту Закону України «Про публічні консультації» (№4254) Центр експертизи доброго врядування. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/CEGGLEX2022_UA-draft-law-public-consultations_UKR.pdf (дата звернення: 20.05.2021).

3. Карта правових реформ для громадянського суспільства в Україні. URL: https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/Final_UKR_Karta-pravovuyh-reform-dlya-gromadyanskogo-suspilstva-v-Ukrayini-2020.pdf (дата звернення: 20.05.2021).

4. Про публічні консультації: Проєкт Закону від 23.10.2020 № 4254. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70235 (дата звернення: 20.05.2021).

Липовська Світлана Олексіївна,
кандидат наук з державного управління,
керівник патронатної служби апарату Одеської обласної державної адміністрації

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ З ПИТАНЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ОБЛАСТІ

У процесі аналізу надбань та проблем, що виникають у ході реформи децентралізації публічної влади та адміністративно-територіального устрою в Україні, питання легалізації зайнятості населення, легалізації виплати заробітної плати набувають серйозної ваги, особливо в умовах необхідності побудови нових адміністративних зв'язків між новоутвореними районами, територіальними громадами, реформованими органами державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Захистом трудових прав найманих працівників, які працюють на підприємствах, установах, організаціях, у фізичних осіб-підприємців та забезпеченням надходжень податків до місцевих бюджетів займаються різні органи державної влади та місцевого самоврядування - представники державної податкової інспекції Головного управління ДПС в області, Головного управління Держпраці, районного (міського) центру зайнятості, Головного управління національної поліції, районного (міського) управління Пенсійного фонду України, структурних підрозділів відповідних державних адміністрацій та рад та ін.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання», який набрав чинності 27.04.2021, внесено зміни, зокрема, до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

Підпунктом 5 пункту «а» частини першої статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження, зокрема, звернення до центрального органу виконавчої влади, що реалізує

державну політику з питань державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, чи його територіального органу про порушення суб'єктом господарювання законодавства про працю та зайнятість населення.

Відповідно до абзацу десятого частини першої статті 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» підставою для здійснення позапланових заходів є звернення посадових осіб органів місцевого самоврядування про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства у випадках, коли право на подання такого звернення передбачено законом.

Водночас, згідно з абзацом дванадцятим частини першої статті 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» посадові особи органів місцевого самоврядування, які подали безпідставне звернення про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства, несуть відповідальність, передбачену законом. Повторне проведення позапланових заходів державного нагляду (контролю) за тим самим фактом (фактами), що був (були) підставою для проведеного позапланового заходу державного нагляду (контролю), забороняється.

На прикладі Одеської області розглянемо як статистика рівня середньої заробітної плати в розрізі регіону та окремих громад свідчить про недостатню роботу місцевих громад, органів публічної влади стосовно вказаних питань.

Таблиця 1

**Заробітна плата штатних працівників за березень 2021 року
(за даними Держкомстату)**

	Нараховано в середньому працівнику				
	березень 2021 року, грн.	у % до			довідково: лютий 2021 року, грн
		лютий 2021 року	березень 2020 року	мінімальної заробітної плати (6 000 грн.)	
Україна	13 612 <i>(+1 063 грн.)</i>	108,5	118,9	226,9	12 549 <i>(+212 грн.)</i>
Одеська	11 889 <i>(+656 грн.) (11 місце)</i>	105,8	119,9	198,2	11 233 <i>(+238 грн.) (9 місце)</i>

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 р. №359-р «Про затвердження плану заходів щодо детінізації доходів та відносин у сфері зайнятості населення», з урахуванням повноважень визначених статтею 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», необхідно утворити (або активізувати роботу) комісій з питань легалізації виплати заробітної плати і зайнятості населення при міських, селищних та сільських радах територіальних громад.

Під час обстежень суб'єктів господарювання комісія повинна здійснювати визначення відповідності кількості найманих працівників обсягам господарської діяльності, наявності оформлення трудових договорів з найманими працівниками, фактичну кількість працюючих робітників, кількість неоформлених найманих працівників відповідно діючого законодавства.

На кожного суб'єкта підприємницької діяльності, який під час проведення обстеження використовував найману працю без оформлення трудових відносин, складається довідка довільної форми про проведення обстеження з питань легалізації робочих місць та заробітної плати, у якій вказується факт неоформлених трудових відносин. З кожного працівника, якого було виявлено при проведенні обстеження як працюючого без оформлення трудових відносин, беруться письмові пояснення.

Матеріали направляються до Головного управління Держпраці в Одеській області з обов'язковим наданням даних щодо роботодавця – правопорушника та матеріали обстежень, якщо трудові відносини суб'єктом підприємницької діяльності не оформлюються у добровільному порядку згідно чинного законодавства.

За оперативними даними Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації <https://dair.odessa.gov.ua/ekonomchna-situasya/> за 1 квартал 2021 року можна проаналізувати якими роботодавцями є самі громади, яку середньомісячну заробітну плату вони встановлюють своїм штатним працівникам та порівняти її з середньою по області. До територіальних громад з рівнем середньомісячної заробітної плати штатних працівників більше 11 370 грн відносяться Візирська сільська (13 533 грн), Усатівська сільська (12 191 грн) та Южненська міська (11 504

грн). з 91 громад Одеської області 81 громада по рівню середньомісячної заробітної плати штатних працівників представлені наступним чином (таблиця 2).

Таблиця 2

Однак, є територіальні громади із середньомісячною заробітною платою штатних працівників менше 6 тис. грн. (таблиця 3).

Таблиця 3

Отже, для того, щоб середня заробітна плата штатних працівників, а разом з нею і доходи місцевих бюджетів зростали, необхідно активізувати роботу комісій з питань легалізації виплати заробітної плати і зайнятості населення при міських, селищних та сільських радах територіальних громад та зробити все необхідне, щоб самі громади були соціально відповідальними роботодавцями.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання» від 27.04.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1320-20#Text>.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 р. №359-р «Про затвердження плану заходів щодо детінізації доходів та відносин у сфері зайнятості населення». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/359-2010-%D1%80#Text>.
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 №156-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.
5. Аблязов Д. Е. Взаємодія та координація в державному управлінні. Право і Безпека. 2011. №5 (42). http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pib/2011_5/PB-5/PB-5_10.pdf.
6. Буглак Ю.О. Сучасний стан адміністративно–правового забезпечення розмежування повноважень між органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування України. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 1. С. 77-83.
7. Давидова В.А. Організаційне забезпечення делегування повноважень у системі місцевого самоврядування в Україні. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 1. С. 69-76.

Лук'янова Ірина Олександрівна,
аспірантка Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Шевченка

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Перед Україною і надалі стоїть завдання увійти до провідної кагорти країн світу як сучасної держави з конкурентною економікою. Таке завдання відповідає економічному потенціалу України, яка є частиною глобалізаційного процесу. Україна повинна намагатися розробляти та здійснювати стратегічний план свого розвитку з урахуванням реальних факторів і можливостей. Визначальним напрямом зовнішньоекономічної політики України на найближче майбутнє та у довгостроковій перспективі залишається співпраця з країнами Західної Європи. Така євроінтеграційна направленість України зумовлена нагальною необхідністю адаптації до сучасної системи глобалізованого суспільства (особливо в частині економіки).

Проаналізуємо показники експортно-імпортних операцій України за 2020 р.

За даними Державної служби статистики України [1], за підсумками 2020 р. обсяг зовнішньої торгівлі товарами України скоротився на 6,4 % у порівнянні з 2019 р. Переважно скорочення відбулось через зменшення імпорту товарів на 10,3 %, експорт скоротився на 1,7 %.

Експорт товарів в 2020 р. становив 49,2 млрд дол. США., у порівнянні до 2019 р. спостерігалось зменшення на 0,8 млрд дол. США., що було обумовлено зменшенням надходжень від експорту металів. Так, поставки товарів цієї групи скоротилися на 1,2 млрд дол. США (або на 11,7 % нижче від показника попереднього року. Також скоротився експорт паливно-енергетичних товарів (на 307 млн дол. США або на 35,6 %) і машин, устаткування та транспорту (на 98 млн дол. США або на 1,8 %). Відбулось зростання експорту мінеральних продуктів на 772 млн дол. США, або на 19,3 %. Також зріс експорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 49 млн дол. США або на 0,2 %.

Необхідно відмітити, що за підсумками 2020 р. частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній структурі становила 45,1 %. (за

підсумками 2019 р. 44,2 %). В той же час частка металів та виробів з них скоротилась з 20,5 % до 18,4 %. На ці дві товарні групи припадає майже дві третини від загального експорту товарів з України.

Імпорт товарів за підсумками 2020 р. у порівнянні з 2019 р. скоротився на 6,2 млрд дол. США і становив 54,2 млрд дол. США. Значною мірою на скорочення імпорту вплинуло зменшення Україною витрат на закупівлю паливно-енергетичних товарів на 4,2 млрд дол. США, а також машин, устаткування та транспорту (на майже 2 млрд дол. США). Водночас протягом зазначеного періоду збільшився імпорт продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 759 млн дол. США. Такі зміни призвели до зростання в товарній структурі імпорту часток продукції хімічної промисловості на 1,7 в.п. та продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції на 2,5 в.п. Провідну роль в товарній структурі імпорту відіграють машини, устаткування та транспорт (34,3 % від загального імпорту), продукція хімічної промисловості (20 %) та паливно-енергетичні товари (14,7 %). На ці три товарні групи припадає майже 70 % від загального імпорту товарів до України.

В географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України за підсумками 2020 р. провідне місце займають країни ЄС, частка становить 41,0 %. ЄС є найбільшим торговельним партнером України як в частині експорту товарів (37,8 % від загального експорту), так і в частині імпорту (43,8 %). В 2020 році відбулось зростання експорту до Китаю (на 97,7 %), натомість частка цієї країни в географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами України зросла до 14,9 % (14,4 % в експорті та 15,3 % в імпорті).

На думку науковців [2, с.107], і з ними можна погодитись, «європейська інтеграція» не рівнозначна приєднанню до Європейського Союзу. Членство в ЄС має бути кінцевою та логічною метою цього процесу, втім успіх у його розвитку буде можливий за умови досягнення повної/достатньої адаптації до цінностей і стандартів, прийнятих у країнах ЄС (принцип верховенства права, професійні кодекси поведінки та моральні цінності). Підтвердженням такого досягнення може бути його визнання з боку ЄС у вигляді підписання угоди про приєднання, або офіційного запрошення до приєднання, або фактичного визнання повної адаптації

(створення зони вільної торгівлі та введення безвізового режиму або навіть приєднання до Шенгенської зони).

Вбачаємо подальшу співпрацю розвитку економічних відносин з європейськими країнами, в тому числі, в контексті застосування концепції бізнес-дипломатії, яка є підвидом економічної дипломатії та може виступати в якості інструменту сприяння розвитку вітчизняного експорту. Дана форма базується як на макроекономічних аспектах вироблення і відстоювання загальнонаціональних інтересів при вирішенні проблем, пов'язаних з інтеграцією економіки країни у світове господарство, так і на мікроекономічних аспектах, спрямованих на підтримку окремих галузей промисловості і конкретних суб'єктів бізнесу. Вітчизняні підприємства реалізують зовнішньоекономічні інтереси в більш широкому контексті розвитку експорту країни в цілому, що передбачає реалізацію заходів державної політики щодо збільшення зовнішньоекономічної діяльності галузі. Отже, експортери виявляються вбудованими в державну систему просування товарів і послуг за кордон, ключовими елементами якої є торгівлі представництва і посольства, оскільки саме вони «на місцях» покликані сприяти в промоції національної продукції.

Європейська інтеграція України є водночас і метою, і засобом модернізації національної економіки відповідно до європейських стандартів. Держава повинна опікуватися питаннями національної економічної безпеки та міжнародної конкурентоспроможності, створюючи необхідні умови для функціонування вітчизняних та іноземних інвесторів, задля спроможність країни конкурувати на рівних з іншими європейськими країнами.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики: - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія / О. М. Шаров ; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ : НІСД, 2019. – 560 с.

Москаленко Тетяна Яківна,

*доктор медичних наук, Заслужений лікар України, магістр державного управління,
директор КНП «Пологовий будинок №7» Одеської міської ради*

ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Одним з основних факторів, які впливають на здоров'я матерів і дітей є все ще низький, незважаючи на позитивну тенденцію, не відповідаючий міжнародним стандартам, рівень репродуктивного здоров'я населення.

Наразі репродуктивне здоров'я населення України, опосередковане численними факторами в ланцюгу «природа - сім'я - суспільство», динамічно розвивається, зберігаючи сліди попередніх умов і генетичної детермінації. Протягом останніх десятиріч в Україні утримується недостатній рівень репродуктивного здоров'я населення внаслідок негативного впливу політичної і соціально-економічної нестабільності в державі, падіння рівня життя та різкого скорочення доходів більшості населення, природних умов життєдіяльності населення, а в останні роки воєнних дій на сході країни [1].

Зокрема, материнське здоров'я до, під час та між вагітностями, умови народження, рівень закладу, який надає допомогу, впливають на стан народженої дитини.

Наразі найважливішою організаційною моделлю на шляху оптимізації медичної допомоги матерям і дітям, яка забезпечує етапність надання перинатальної допомоги за трьома рівнями з урахуванням регіональних особливостей, своєчасність, доступність, адекватність, ефективність, безпечність перинатальної допомоги при раціональних витратах ресурсів системи охорони здоров'я і сприяє зниженню рівня материнської та перинатальної смертності, захворюваності та інвалідності новонароджених, є регіоналізація перинатальної допомоги (РПД) [3].

Відповідно до принципів надання перинатальної допомоги, опублікованих ВООЗ, медична допомога під час вагітності, пологів та післяпологового періоду повинна бути районована і носити рівневий характер, доступний при необхідності

будь-який пацієнці. При цьому географічне становище закладів перинатальної допомоги (ЗПД) має забезпечувати своєчасну доступність базової невідкладної акушерської допомоги протягом двох годин, а в разі необхідності надання високоспеціалізованої акушерської допомоги - максимально в межах 12 годин. Система регіоналізації акушерської та неонатальної допомоги, заснована на принципі надання медичної допомоги з урахуванням відповідного ризику для життя і здоров'я матері і дитини, сприяє підвищенню ефективності та економії ресурсів за рахунок концентрації дорогих технологій і висококваліфікованих фахівців в медичних організаціях відповідного рівня [2].

Трирівнева система організації перинатальної допомоги дозволяє не тільки надати максимально якісну допомогу матері і дитині, але і є ресурсозберігаючою моделлю за рахунок диференціації навантаження на первинні та високотехнологічні заклади охорони здоров'я.

Незважаючи на економічну ситуацію в Україні, необхідно продовжувати подальшу розбудову перинатальної служби. Необхідно створити центри третинного рівня в усіх без винятку областях, наповнити їх новим, сучасним обладнанням та забезпечити у цих закладах високий рівень медикаментозної допомоги.

На сьогодні держава неспроможна повноцінно фінансувати створення перинатальних центрів вторинного рівня. Можливість повноцінно надавати медичну допомогу підтримується завдяки спонсорській допомозі, а також, участі у міжнародних проектах.

В Україні мало перинатальних центрів вторинного рівня – їх наполовину менше, ніж подібних закладів третинного рівня (хоча має бути навпаки). Такі установи створено на базі колишніх пологових будинків у тих обласних центрах, де не було фінансової можливості сформувати центри III рівня. Нині вони виконують роль своєрідних «фільтрів»: спостерігають вагітних і в разі потреби спрямовують їх на третинний рівень [1].

Не менш важливим є дофінансування заходів із перинатальної допомоги на місцевому рівні та розширення повноважень первинної ланки у сфері безпечного материнства.

Успішна реалізація державної підтримки медико-організаційних заходів щодо збереження здоров'я матерів і дітей на всіх рівнях медичної допомоги можливе за умов конструктивної взаємодії органів державної влади, закладів охорони здоров'я, організацій громадянського суспільства, бізнес-структур в охороні здоров'я, у наступних напрямках: цільовому, гуманістичному, адміністративно-правовому, інформаційно-комунікаційному, медико-організаційному, інституційному.

Список використаних джерел

1. Жилка Н.Я. Моїсеєнко Р.О. Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї // Про становище сімей в Україні: Держ. доп. за підсумками 2018 року. – К: “Шкільний світ”. – С. 39-48.
2. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.who.in/>.
3. Концепція загальнодержавної програми «Репродуктивне та статеве здоров'я нації на період до 2021 року» URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20170316_0.html.

Новак Геннадій Дмитрович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Активізація ефективного транскордонного співробітництва – одна з визначальних ознак розвитку сучасної України. Сучасний соціально-економічний розвиток України характеризується послабленням міжрегіональних зв'язків, що загрожує її економічній безпеці й територіальній цілісності. Сьогодні не викликає сумніву, що транскордонне співробітництво є одним із важливих стратегічних напрямів як окремих регіонів, так і держави у цілому, зважаючи на необхідність інтенсифікації інтеграційних процесів Україна-ЄС у регіональному вимірі, що і актуалізує важливість формування та реалізації політики транскордонного співробітництва, враховуючи можливості та, виклики, загрози та перспективи, що виникають у сучасному транскордонному просторі.

Законодавство України щодо транскордонного співробітництва ґрунтується і включає: основні закони; Європейську конвенцію, хартії, положення яких парафоровані Україною; дво- чи багатосторонні міжнародні угоди, підписані Україною з іншими сусідніми державами, але, слід констатувати, що незважаючи на достатнє правове забезпечення здійснення процесу транскордонного співробітництва, у вітчизняному законодавстві існують певні прогалини, а також відсутність конкретики в положеннях нормативно-правових документів, що певною мірою гальмує розвиток процесу транскордонного співробітництва в Україні.

Транскордонне інноваційне співробітництво реалізується як багаторівневий процес взаємодії регіонів, у якому чітко виділяються такі рівні:

- міжрегіональний, регіональний;
- місцевий;
- рівень організацій, бізнес-процесів.

Відповідно основними суб'єктами реалізації програм і проектів стають:

- регіональні органи влади;
- місцеві органи влади;
- підприємства, компанії, банки;
- заклади вищої освіти та наукові інституції;
- інші організації інноваційної інфраструктури.

Провідною ланкою організаційної моделі міжрегіональної інтеграції є організація економічної взаємодії регіонів як базис більш широкої соціальної інтеграції регіонів [3].

Основними конкурентними перевагами інноваційного транскордонного співробітництва України є:

- кадри та досвід (наявність спільних питань, які можна вирішити лише об'єднанням зусиль; ці питання перш за все стосуються сталого розвитку, турботи про стан довкілля);

- значний туристичний потенціал та наявність спільної історичної спадщини;
- євроінтеграційні настрої та тенденції прикордонних регіонів (більшість населення прикордонних територій зацікавлена у поглибленні добросусідських відносин);

- інвестиційна та інституційна бази, оскільки вони визначають структуру координаційних органів, сфери регулювання та можливості фінансового забезпечення [2].

Дієвим інноваційним інструментом успішної реалізації транскордонного співробітництва є використання соціального капіталу в механізмах його розвитку, який полягає в тому, що ця співпраця пов'язана з різними типами мереж і повинна підтримуватися високим рівнем довіри партнерів (країн чи регіонів), які активізують зовнішньоекономічну діяльність на прикордонних територіях. Функціональне призначення соціального капіталу у транскордонному співробітництві полягає у зниженні трансакційних витрат (витрат неефективної взаємодії суб'єктів господарювання) та підвищенні ефективності реалізації проєктів, яка ґрунтується на здатності людей працювати разом задля створення та реалізації проєктів і програм. Результатами транскордонного співробітництва, що базується на використанні соціального капіталу є:

- інтенсифікація інноваційного та інвестиційного розвитку регіону;

- поліпшення позицій у міжнародних рейтингах;
- розвиток соціальної сфери [3].

Отже, транскордонне співробітництво на сучасному етапі державотворення в Україні має позитивні результати і виконує важливу функцію інфраструктурного, соціокультурного, комунікаційного спрямування, активізує господарську діяльність на прикордонних територіях шляхом мобілізації потенціалу сусідніх територій. Процеси зближення регіонів в транскордонному просторі вимагають пошуку інноваційних підходів до використання економічного, людського та природно-ресурсного потенціалу транскордонних регіонів, що забезпечить досягнення якісно нового рівня ефективності і конкурентоспроможності економіки прикордонних регіонів та підвищення рівня життя їх мешканців.

Список використаних джерел

1. Дунська А., Жалдак Г. Соціальний капітал як ресурс для інноваційного розвитку підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3 (3). С. 95–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29__21 (дата звернення: 26.04.2021).
2. Дунська, А., Жалдак, Г.. Транскордонне співробітництво: сутність та перспективи розвитку. *Підприємництво та інновації*. 2019 № 7, 56-64. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/7.9> (дата звернення: 26.04.2021).
3. Лісовська Л. С., Юринець О. В. Цілі та завдання інноваційного транскордонного співробітництва. Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: «Львівська політехніка», 2018. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/51666/2/2018_Lisovska_L_S-Tsili_ta_zavdannia_innovatsiinoho_154.pdf (дата звернення: 26.04.2021).

Одобецька Ірина Сергіївна,
*слухачка Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ КІБЕРПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Сьогодні Інтернет все більше еволюціонує наше суспільство, веде до економічного зростання, надаючи йому нові способи підключення, комунікації і співпраці один з одним. З кожним роком швидкість передачі даних в Інтернеті стає більшою, доступ до мережі стає дешевшим і простішим, дозволяючи жителям у всьому світі використовувати його. Інтернет – простір дає можливість здійснювати фінансові операції через інтернет – банкінг, використовувати можливості інтернет - магазинів через персональний комп'ютер чи смартфон; користуватися електронною поштою, спілкуватися в соціальних мережах; держава надає адміністративні електронні послуги в режимі он – лайн, подібно як сектор бізнесу використовує кіберпростір для надання певних послуг і т.д.

Результатом такого явища є подальше розширення кіберпростору. Однак, кожен користувач зацікавлений в захищеності своїх даних, інформації, адже, перш за все, особиста безпека кожного учасника суспільних відносин і є безпекою державної цілісності.

Поширеним є явище активізація урядами країн всього світу інтересів в галузі економічної та національної безпеки при створенні та застосуванні технологій та практик, метою яких є активний розвиток стійкості основних секторів економіки.

Взаємодія державних службовців, організацій і представників галузевого бізнесу в межах та за межами країни має сприяти виявленню ризиків безпеки кіберпростору, ризиків, пов'язаних із міжмережевою взаємодією аби підвищити стійкість підприємств та організацій всіх рівнів; сприяти покращенню процесів управління ризиками [2]. Задля цього бізнес, громадяни та уряди повинні володіти необхідними інструментами задля забезпечення захисту кіберпростору і вміти користуватися методами для захисту даних в кіберпросторі.

Варто відзначити, що захист національної безпеки включає забезпечення безпеки кіберпростору. Нація, держава, регіон або місто є безпечним середовищем для проживання, отримання послуг та ведення бізнесу в Інтернеті. Таке безпечне середовище включає запобігання кібератакам, злочинів, пов'язаних зі злочинністю в кіберпросторі, та захисту національної інфраструктури. Згадане значно полегшує технологічний прогрес.

Очевидною є необхідність активізації робіт із захисту інформації, програмного та апаратного забезпечення від кібератак на кожному етапі обігу інформації, при цьому необхідно враховувати вплив персоналу і доцільно застосовувати низку методів антикризового управління.

Методи антикризового управління (превентивні методи) захисту від кібернетичних атак доцільно поділяти на правові (морально-етичні та законодавчі), організаційні (організаційно – технічні, організаційно – економічні та організаційно – адміністративні) та інженерно – технічні (технічні, програмні й фізичні) [6, с. 154].

В межах застосування фізичних методів, використовують механічні, електричні та електронні та інші пристрої і системи, які можуть функціонувати автономно. До таких пристроїв належать периметрові системи контролю, пропускні системи на базі touch – memory, smart – card тощо [1, 3, 4]. Згадані системи забезпечують захист приміщень, інформаційної системи, каналів обміну інформацією, носіїв інформації, іншого технічного обладнання. Головними заходами фізичного захисту є захист від зовнішніх впливів (вологість, пил, електромагнітне випромінювання, корозійні гази, вандалізм та ін.) та запобігання несанкціонованому доступу до приміщень.

Спектр поширення фізичних засобів захисту досить широкий. Кожен рівень фізичного захисту має регламентовані режимні зони, у межах яких забезпечує відповідний рівень захисту.

Найбільш потужними інструментами захисту кіберпростору керується технічний захист, що ґрунтується на запобіганні несанкціонованому добуванню інформації та її незаконному використанню. Особливістю технічних методів є впровадження пристроїв, що схематично вбудовуються в систему перетворення інформації або є поєднується з цією системою здійснюючи захист ресурсів.

До засобів мережного захисту інформації у комунікаційних системах застосовуються:

- міжмережеві екрани (Firewall);
- системи для виявлення несанкціонованого доступу (IDS – Intrusion Detective System);
- засоби використання приватних віртуальних мереж (VPN – Virtual Private Network).

До переваг технічних методів захисту кіберпростору варто належить їх надійність, максимальна незалежність від суб'єктивних факторів, висока стійкість до модифікації. Недоліками методів технічного захисту є недостатня гнучкість, великі обсяги, маса та вартість апаратури, що використовується для їх впровадження.

Основою програмних методів є спеціальні програми або прикладні пакети, що належать до системи програмного забезпечення обробки даних. Програми використовуються для автентифікації та ідентифікації персоналу задля контролю взаємодії з інформацією та контролю системи захисту.

Криптографічні технології захисту інформації є найбільш ефективними методами у сфері захисту кіберпростору.

Криптографічні технології захисту дозволяють проводити якісну автентифікацію, унеможливають відмову від вчинених дій (non – repudiation) і зберігають таємницю – «забезпечують захист посилення від несанкціонованого перегляду» [5].

Беручи до уваги соціально – організаційний аспект, постає необхідність формування та розвитку процесу навчання, підвищення обізнаності щодо захисту кіберпростору на державному рівні, на рівні приватного сектору, населення. Варто зазначити необхідність фінансування урядом та залучення інвестицій на розвиток захисту кіберпростору; формування партнерських відносин, з метою створення максимально безпечного середовища у кіберпросторі. Важливим аспектом є формування чітких механізмів різнобічного контролю у сфері захисту кіберпростору. Актуальним є участь держави у міжнародних форумах з питань захисту кіберпростору, партнерство з іншими країнами, ратифікація міжнародних документів у сфері захисту кіберпростору.

Список використаних джерел

1. Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В.; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора Толубка В. Б. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник. Київ: ДУТ, 2015. 288 с.
2. В ЕС проведен кибернетический стресс-тест [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.k2kapital.com/news/405763/>.
3. Гришина, Н. В. Организация комплексной защиты информации. – М.: Гелиос АРВ, 2007. – 256.
4. Дослідження глобальних тенденцій інформаційної безпеки за 2018 рік: основні висновки. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-2018-gsiss-strengthening-digital-society-against-cyber-shocks-ukr.pdf>.
5. Информационная безопасность (2-я книга социально-политического проекта «Актуальные проблемы безопасности социума»). – М.: Оружие и технологии, 2009.
6. Официальный сайт «Лаборатории Касперского». – Режим доступу: <http://www.securelist.com/ru/>.

Омельченко Владислав Станіславович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

КОМУНІКАТИВНА ВЗАЄМОДІЯ: ШЛЯХ ДО ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Останнім часом, в Україні відбувається багато змін відносно множення інформаційно-комунікаційних майданчиків публічної влади з громадськістю. Це проявляється в створенні електронних послуг, електронних реєстрів, електронних реєстрацій та електронних зборів, конференцій, прийомів, тощо.

Останнім прикладом, який можна згадати, це: електронна реєстрація на щеплення, від вірусу COVID-19, де потрібно було “відстояти” чергу, аби отримати електронне запрошення певного закладу, прийти та отримати щеплення. Така, процедура реєстрації на отримання щеплення, була відома на всю країну, та пройшла випробування на практиці, оскільки транслувалася по всій території України із всіх можливих засобів комунікації, де розповідалося про послугу та сам майданчик комунікації, про його можливості, процедуру реєстрації, можливі помилки при реєстрації тощо. Таким, чином було продемонстровано механізм національного комунікативного зв’язку в Україні, який отримав свою оцінку довіри громадян. Тому, такий результат комунікативної взаємодії може стати прикладом для подальших інформаційних кампаній, які проводитимуться публічною владою, оскільки існує такий запит в суспільстві.

Так, відповідно до розпорядження Кабінету міністрів України, від 3 березня 2021 р. № 167-р, було схвалено « Концепцію розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», зазначається про факти відсутності, концептуальних засад формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей громадян, що становить прогалину в забезпеченні розвиток усіх сфер суспільного життя відповідно до сучасних вимог, процесів глобальної цифровізації економіки, сфер життєдіяльності суспільства, які відбуваються у більшості країн світу [1, 2].

В концепції, також зазначається про необхідність - “забезпечення готовності суспільства до таких процесів, опанування ним ключових комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій (цифрова компетентність)” [2], що підтверджує позицію існування запиту в суспільстві комунікативного взаємозв’язку, та необхідності такого взаємозв’язку публічній владі для подальшої реалізації ефективної державної політики.

Під цифровою компетентністю в концепції зазначено, що це “є динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій [2].

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Офіційний вісник України, 2020 р., № 67, ст. 2155), серед інших загальнодержавних викликів, що стримують розвиток регіонів і держави в цілому, визначено низький рівень цифровізації регіонів і цифрової обізнаності [3]. Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 “Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти” (Офіційний вісник України, 2020 р., № 81, ст. 2615), визначає інформаційно-комунікаційну компетентність такою, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності [4]. Законом України “Про освіту” визнано інформаційно-комунікаційну компетентність як одну з ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [5].

Таким, чином можна стверджувати, що концепція направлена, як на публічне управління, так і на громадянське суспільство в цілому, яка покликана збільшити компетентність в інформаційно-комунікаційній сфері, яка передбачає навчання, інформатизацію та інформування населення, тощо.

Можна, стверджувати, що інформування та навчання має вплинути на формування загальнодержавної політики, але необхідно проводити розмежування серед навчання населення та його інформування, де навчання передбачатиме отримання практичних знань, умінь та навичок, які зможуть у майбутньому принести користь суспільству, та інформування яке направлено у більшій мірі на персональне усвідомлення стану державної політики, аби сформувати у людини загальне бачення про діяльність держави в цілому.

Тому, в подальшому необхідно проводити аналіз діяльності публічної влади, аби виробити загальну методику комунікативної взаємодії інформування населення на прикладі розгортання загальнонаціональних інформаційних кампаній, що заявили про свою ефективність, та встановити суб'єктів які можуть а бо повинні отримувати освітні послуги, а також визначити ефективність засобів масової інформації у процесі формування цифрових навичок та цифрових компетентностей, серед населення, на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету міністрів України, від 3 березня 2021 р. № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#n93>.

2. Концепція розвитку цифрових компетентностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#n93>.

3. Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>.

4. Державний стандарт базової середньої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.

5. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

Орлова Алла Іванівна,

аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики

ОРІДУ НАДУ при Президентові України

**АНАЛІЗ ГОТОВНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПО КОМУНІКАЦІЯХ ОБЛАСНИХ
ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАВДАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ НА 2021-2026 РОКИ**

Залучення громадян до процесів підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень є основною умовою модернізації (реінжинірингу) публічного управління. Це дає змогу успішно долати негативні тенденції у владі і суспільстві та прискорювати процеси демократичних перетворень в Україні. Крім того, взаємодія органів влади і громадськості є чинником становлення і розвитку сучасної публічної політики.

Процеси радикального оновлення українського суспільства, які відбуваються на сучасному етапі державотворення, зумовлюють необхідність подальшого розвитку публічної служби, її модернізації як ключового напрямку реформування державного управління та місцевого самоврядування [2, с. 9].

Реінжинірингові підходи до модернізації публічного управління були застосовані Робочою групою з розробки проекту Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 роки (далі – Нацстратегії).

Серйозним підґрунтям проекту нової Нацстратегії стала Карта правових реформ для громадянського суспільства, яка була напрацьована за участі понад 150 представників організацій громадянського суспільства (ОГС) з різних регіонів України, які з березня по червень 2020 року вкладали свої знання, досвід і бачення у спільну розробку візії для розвитку громадянського суспільства на наступні роки [3].

Загалом до проекту надійшло понад 500 пропозицій/зауважень/коментарів від представників ОГС. У підсумку розроблено проєкт Указу Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки», який було подано на погодження структурним

підрозділам центральних органів виконавчої влади [5]. Але, на жаль, станом на травень 2021 року цей процес поки що не завершено через важкий пошук консенсусу влади і ОГС.

Дана ситуація стала ще одним підтвердженням, що реінжиніринг публічного управління, зокрема, механізмів реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, став нагальною потребою в нашій державі. Це стосується, значною мірою, регіонального рівня управління, який в умовах децентралізації та інших реформ стає дедалі важливішою ланкою.

Одним із необхідних інструментів реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні є фахові структурні підрозділи по комунікаціях з громадськістю обласних державних адміністрацій (ОДА) та Київської міської державної адміністрації (КМДА).

У процесі дослідження кадрового потенціалу цих підрозділів, яке відбувалось у квітні-травні 2021 року шляхом моніторингу офіційних сайтів ОДА та КМДА, було виявлено, що кадрове забезпечення підрозділів по комунікаціях з громадськістю, у порівнянні з 2018 роком, коли було здійснено громадський супровід процесу реалізації Нацстратегії 2016-2020 років, суттєво *не поліпшилось*.

Діяльність структурних підрозділів ОДА та КМДА по комунікаціях з громадськістю у процесі впровадження завдань Нацстратегії була оцінена тоді Всеукраїнською коаліцією громадських організацій на чолі з ВГО "Асоціація сприяння самоорганізації населення" [1].

За даними нинішнього дослідження, загальна штатна чисельність підрозділів по комунікаціях змінилася мало: з 554 до 551 осіб, а відсоток фахівців, які у цих підрозділах займаються саме комунікаціями з громадськістю, суттєво не змінився: у 2018 році їх було 122 або 22%, у 2021 – 130 або 24%.

На нашу думку, ця кількість ні в якому разі не може належно забезпечити виконання широкого кола завдань сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні, особливо в умовах реформування адміністративно-територіального устрою і створення нових конфігурацій громад в областях.

З метою виправлення виявлених недоліків та забезпечення чіткого виконання функцій держави з питань реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства необхідно застосувати реінжиніринг

управлінських механізмів, зокрема, щодо структурних підрозділів по комунікаціях, які мають забезпечувати реалізацію Нацстратегії. А саме:

- здійснювати постійний експертний моніторинг їх діяльності з боку Секретаріату Кабінету Міністрів та ОГС;
- налагодити процес оцінювати їх діяльності за Методикою багаторівневого бенчмаркінгу [4];
- відновити оцінку діяльності голів ОДА та КМДА з рейтингуванням, включивши до складу показників «сприяння розвитку громадянського суспільства»;
- провести аудит функціональних повноважень підрозділів по комунікаціях на предмет вилучення функцій, невластивих цим підрозділам;
- продовжити викладання в центрах підвищення кваліфікації представників органів публічної влади курсу «Громадянське суспільство і влада»;
- органам публічної влади практикувати спільне з громадськістю розроблення та реалізацію проєктів, спрямованих на зміцнення демократичних засад розвитку українського суспільства та стійкості громад;
- розглядати питання реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства на апаратних нарадах та колегіях органів публічної влади;
- призначити уповноважених по комунікаціях в кожному профільному структурному підрозділі ОДА та КМДА, які функціонально мають підпорядковуватись спеціалізованому підрозділу по комунікаціях;
- побудувати систему горизонтальної взаємодії з територіальними громадами у сфері реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства;
- провести реінжиніринг законодавства з питань сприяння розвитку громадянського суспільства та забезпечити конструктивну участь Верховної Ради України у створенні дієвих законодавчих механізмів реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт. Стан та шляхи належної реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на регіональному рівні. м. Одеса. 2018. 132 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/17xnSkvB51хра8CsZ-Wm0Hi8yk4yXU2ev/view?usp=sharing>.
2. Гончарук Н. Т. Розвиток публічної служби України в умовах її реформування та модернізації. Теорія та практика публічної служби : матеріали наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 груд. 2018 р. Дніпро, 2018. С. 9 – 13.
3. Карта правових реформ для громадянського суспільства. URL:https://www.facebook.com/legalreformscso/?ref=br_tf&epa=SEARCH_BOX.
4. Крупник А. С. Застосування методики багаторівневого бенчмаркінгу при аналізі реалізації національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні. А. С. Крупник, А. І. Орлова. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 1. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_17 Повний текст PDF - 208.938 Кб.
5. Проєкт Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 роки. URL.: <https://docs.google.com/document/d/1fyMWcGwz2I4rMZKjnbMkNBАkcZHХ5ljRlyDIС9nAji4/edit>.

Павловський Руслан Володимирович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

СИСТЕМА НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключовою рушійною силою будь-якої організації є персонал, а держави – людський капітал, відтак перед державою стоїть завдання впроваджувати такі механізми управління, що були орієнтовані на людину, її інтереси та потреби. Держава ж створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Конституційне право на працю втілено у Кодексі законів про працю України. Водночас, його реалізація значною мірою залежить від ефективності державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю, протидії тіньовій економіці та незаконному працевлаштуванню. Адаже якість публічного управління, значною мірою, обумовлена рівнем розвитку трудових відносин і є одним із показників рівня конкурентоспроможності держави.

Відповідно до Кодексу законів про працю [2], в Україні є чинним широкий спектр законодавства про працю, що складається з: Конституції України, чинних міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (зокрема: Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року «Про інспекцію праці у промисловості й торгівлі», ратифікованої Законом України від 08 вересня 2004 року № 1985-IV, Конвенції Міжнародної організації праці № 129 1969 року «Про інспекцію праці в сільському господарстві», ратифікованої Законом України від 08 вересня 2004 року № 1986-IV, інших), Кодексу законів про працю України, Законів України «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про охорону праці», інших законів України у частині регулювання трудових відносин, а також інших актів законодавства України, прийнятих на їх виконання.

Разом з тим, внаслідок реформ децентралізації та контролю у сфері праці розширено коло суб'єктів такого інспектування. Станом на 2019 рік в Україні працювало 730 інспекторів праці у системі Міністерства соціальної політики України та 560 – у органах місцевого самоврядування. Їх діяльність продемонструвала суттєві результати – завдяки їх роботі, надходження до бюджетів деяких місцевих громад зросла на 20%. Про стан реалізації цієї групи прав свідчить те, що у 70% інспектувань виявлялися порушення у сфері працевлаштування [1].

Такий стан речей, вкотре, підтверджує тезу про те, що відносини в сфері нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю є суспільними, тому вимагають чіткої регламентації та державного регулювання, однак нагляд та контроль не можуть бути обмежені суто державним рівнем.

Саме розуміння вищевикладеного та децентралізаційні процеси в нашій країні актуалізують необхідність розмежування контролю за дотриманням законодавства про працю на державний, внутрішній та громадський та уточнення підстав для проведення заходів з нагляду (контролю) органами місцевого самоврядування і обґрунтування необхідності застосування підходу «багаторівневості» до функціонування системи нагляду та контролю. Врегулювання цих аспектів знайшло своє відображення в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання» від 4 березня 2021 року, проект якого був поданий до ВРУ ще у 2017 році [3].

Відтепер, державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами - підприємцями, які використовують найману працю, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю – Державна служба України з питань праці, та його територіальні органи – Головні управління Держпраці в областях, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за дотриманням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що

перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім податкових органів, які мають право з метою перевірки дотримання податкового законодавства здійснювати такий контроль на всіх підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та підпорядкування.

Згаданим нормативним актом [3] внесені також зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування» та уточнено, що органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення можуть проводити перевірки, які не належать до заходів державного нагляду (контролю), на підприємствах, в установах та організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади [4].

Віднині, також унормовано, що громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання.

Разом з тим, зміни в системі нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю актуалізують питання: розмежування та уточнення загальних і спеціальних повноважень суб'єктів здійснення нагляд та контролю за додержанням законодавства про працю; конкретизації методів, форм та способів забезпечення законності в регулюванні й реалізації трудових та тісно пов'язаних з ними відносин; детального дослідження форм та суб'єктів громадського контролю за додержанням законодавства про працю.

Список використаних джерел

1. Державна служба з питань праці: офіційний веб сайт. URL: <https://dsp.gov.ua/>.
2. Кодекс законів про працю України: Кодекс України затверджений Законом від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 17.05.2021).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надмірному тиску на суб'єктів господарювання: закон України від 4 березня 2021 року № 1320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1320-IX#Text> (дата звернення: 17.05.2021).

4. Про місцеве самоврядування в Україні закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n2> (дата звернення: 17.05.2021).

Панченко Ганна Олександрівна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ЗВО: ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема удосконалення технології навчання у ЗВО, адже саме вони є одним із основних інструментів діяльності викладача, який, окрім багатоаспектного знання свого предмету, повинен вміти науково доступно презентувати освітній матеріал, а також – створити умови для його засвоєння, набуття передбачених програмою, навчальним планом вмінь і навичок студентами. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних технологій навчання у ЗВО, творчого пошуку нових або вдосконалення наявних концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвих змін у змісті, формах і методах навчання, виховання, управління педагогічним процесом.

Для більшого розуміння специфіки процесу впровадження інноваційних технологій навчання у ЗВО, на наш погляд, необхідно розглянути основні важливі дефініції, які є базисними у створенні цілісного категорійного апарату досліджуваної інноваційної сфери реалізації державної політики у галузі вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1

Базисні дефініції практичного поля впровадження
інноваційних технологій навчання у ЗВО

Поняття	Визначення	Автор/джерело
Інновації	Новостворені (засновані) і (або) удосконалені конкурентоздатні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують	Закон України «Про інноваційну діяльність» [7]

	структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.	
Інновації в освіті	Процес творення, упровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних і управлінських технологій, унаслідок чого підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану.	Мачинська Н., Комарова Ю. [6]
Інноваційне навчання	Зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, що ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально адаптаційних можливостей особистості.	Дичківська І. М. [1, с. 339]
Інноваційна педагогічна діяльність	Розробка, поширення чи застосування освітніх інновацій на основі особистісного (або особистісно-зорієнтованого) підходу, творчий, дослідно-експериментальний, стійкої вмотивованості на пошук нового в організації педагогічного процесу.	Крюкова Є. С. [4]
Інноваційні педагогічні технології	Цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів.	Кошечко Н. [3]

Науковець Кошечко Н., на основі педагогічно-практичного доробку сучасних вчених-освітян та власного педагогічного досвіду пропонує класифікувати інноваційні технології навчання за критерієм їх змісту та способу передачі інформації таким чином: особистісно-орієнтовані технології впливу на

особистість, інтерактивна технологія навчання та викладання, інформаційно-комунікативна технологія навчання та викладання, технологія навчальних проєктів, інтегрована розвивальна технологія, модульно-рейтингова технологія [3].

З-поміж переліку низки інтерактивних технологій навчання особливу увагу привертають так звані кейс-технології, які здійснюють суттєвий вплив на активізацію освітнього процесу у ЗВО. Кейс-технології – різновид інтерактивних технологій для короткотермінового навчання на основі реальних або вигаданих ситуацій, спрямованих не стільки на засвоєння певних знань, скільки на формування в студентів професійних якостей і вмінь, до яких належать: метод ситуаційного аналізу (метод аналізу конкретних ситуацій, ситуаційні завдання та вправи, кейс-стаді); метод інциденту; метод ситуаційно-рольових ігор; метод розбирання ділової кореспонденції; метод проєктування; метод дискусії [6].

Існують чіткі складові етапи впровадження інноваційних технологій у навчальний процес ЗВО:

- формулювання завдань навчання та відповідний добір вже існуючих чи створення нових інформаційних технологій;
- експериментальна апробація інновацій шляхом впровадження в педагогічний процес;
- аналіз перших результатів, корекція інноваційних технологій;
- стабільне впровадження інноваційних технологій в контексті змін;
- аналіз результатів, корекційна робота;
- визначення значення інновацій у навчальному процесі та перетворення інновації у постійну практику навчання.

Отже, використання інноваційних технологій навчання у ЗВО є беззаперечною умовою для розвитку самореалізації особистості та допомагає досягти високого інтелектуального розвитку студентів.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.

2. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / кол. авт.; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А. В.; упорядн. словника Волобуєва С.В. К.: НТУ, 2017. 172 с.

3. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка». Том (1) №1. 2015. С. 35-38. URL: <https://pedvisnyk.knu.ua/index.php/pedagogy/issue/view/2> (дата звернення: 19.05.2021).

4. Крюкова Є. С. Особливості застосування інноваційних педагогічних технологій. Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (20-21 квітня 2017 року) : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2017. Ч.2. С. 86-88. URL: https://us.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2017/05/tezy_chast2.pdf#page=86.

5. Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В, Романова Г. М. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / за заг. ред. Г. М. Романової. К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 216 с.

6. Мачинська Н., Комарова Ю. Упровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка». № 1 (14). 2015. С. 240-246. URL: <http://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/1078/2097> (дата звернення: 19.05.2021).

7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2004 року № 40-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 19.05.2021).

Постоян Тетяна Григорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Освіта в Україні розвивається як відкрита єдина державно-громадська система. Збільшення громадської участі в управлінні освітою є визначальним напрямом її модернізації. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., у розділі щодо модернізації системи управління освітою зазначено, що управління освітою має базуватися на розвитку моделі державно-громадського управління, посиленні ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство і держава стають рівноправними суб'єктами та партнерами [2]. У документі одним із завдань визначено розробку ефективних механізмів взаємодії органів управління освітою, сім'ї, закладів освіти, дитячих і молодіжних громадських організацій у напрямку розвитку, виховання, соціалізації дітей та молоді.

У закладах вищої освіти України діють органи студентського самоврядування у різних організаційних формах (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради), що покликані сприяти гармонійному розвитку особистості здобувача освіти, формуванню навичок майбутнього організатора, керівника. Однак, в управлінні закладами вищої освіти продовжується використання стандартних адміністративних схем, що знижує дієвість студентських громадських організацій щодо прийняття управлінських рішень.

Залучення студентства до управління передбачає розроблення та впровадження сучасних управлінських проєктів, широке використання освітнього менеджменту, оновлення функцій управлінської вертикалі усіх рівнів, наповнення їх новим змістом та значенням.

Вивчення ролі самоврядування в студентських колективах показує, що головним чинником стимулювання розвитку колективу, є усвідомлення здобувачами освіти власної відповідальності та самостійності. У зв'язку з чим, головною метою діяльності органів студентського самоврядування, передусім, є створення умов самореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства і держави.

Не викликає сумніву, що студентське самоврядування є важливим чинником розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, формування у них навичок управлінської та організаторської роботи.

Безперечно, самоврядування не повинно копіювати форми державних установ, а повинно створювати такі форми, що відповідали б сутнісним характеристикам закладу освіти, колу питань, що може самостійно вирішувати студентство, формуючи активних членів громадянського суспільства.

З приєднанням України до Болонського процесу (2005), держава розглядає студентське самоврядування як одну з форм системи управління якістю освіти, що забезпечує підготовку сучасних фахівців, конкурентоздатних на ринку праці.

За такого підходу студентське самоврядування забезпечує розвиток у здобувачів освіти ініціативу, соціальну активність, відповідальність, самостійність, вміння будувати відносини у колективі, що забезпечує самореалізацію у соціальній та професійній діяльності.

У європейському просторі вищої освіти діють законодавчо-нормативні акти, котрі допомагають різним країнам, відповідно до національного освітнього законодавства та з урахуванням автономії вищих закладів освіти, регламентувати процеси контролю і забезпечення якості освіти, в яких акцентовано увагу на залучення здобувачів освіти до забезпечення якості освіти, це зокрема: Болонська декларація (1999), Празьке комюніке (2001), документи прийняті в Берліні (2003), Бергені та Гельсінкі (2005), Лондоні (2007), Льовені (2009), Будапешті та Відні (2010), Бухаресті (2012).

У Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти прописана роль студентів у визначенні і дотриманні стандартів якості вищої освіти. Згідно документа, студентство приймає участь у внутрішньому і зовнішньому процесах забезпечення якості освіти [3].

Для внутрішнього забезпечення якості вищої освіти характерним є принцип розвитку і вдосконалення освітніх програм в інтересах здобувача освіти. Задля актуалізації освітніх програм та постійної підтримки попиту, необхідно залучати студентів до моніторингу, періодичного перегляду та затвердження освітніх програм.

Системний моніторинг якості та задоволення потреб здобувачів освіти потребує уніфікованої інформаційної системи, що відображає оцінку студентів освітніх програм та результати опитувань і відгуки щодо ефективності роботи викладачів. Така інформаційна система у вищому закладі освіти повинна діяти публічно, містити відгуки від колишніх студентів, результати працевлаштування випускників та відгуки випускників про якість освітніх програм.

Постійне і активне представництво студентів на всіх рівнях діяльності вищого закладу освіти забезпечує залучення студентів до процесів оцінювання якості освіти.

Зазначимо, що Університет Ушинського, враховуючи досвід провідних європейських університетів, створив умови, що дозволяють впливати на систему якості освіти завдяки взаємовигідним двостороннім стосункам між студентством та закладом вищої освіти; визначені механізми впливу і прозоре публічне обговорення результатів; публічне поширення інформації у ЗМІ; оприлюднення змін, що відбуваються. Університет працює над формуванням академічної атмосфери на засадах партнерства студентства та науково-педагогічного колективу, участі студентів та викладачів у спільних проєктах; забезпеченні системи тренінгів для студентів і викладачів щодо механізмів Європейської системи забезпечення якості освіти. Це дозволяє здобувачам освіти відчувати власну причетність до розвитку закладу вищої освіти завдяки активного впливу на систему якості освіти.

Практика доводить, що поряд із зазначеним, необхідна цілеспрямована підготовка майбутніх експертів та членів робочих груп з розробки, модернізації та оновлення освітніх програм від студентства. Як засіб реалізації підготовки майбутніх експертів – здобувачів освіти, у 2021-2022 навчальному році в Університеті Ушинського започатковується вибіркового соціально-педагогічний курс «Школа експертів» (для студентів – членів робочої групи бакалаврських,

магістерських та аспірантських ОПП, ОНП), що є суттєвим компонентом студентського самоврядування у контексті забезпечення якості освіти в Університеті.

Соціально-педагогічний курс передбачає створення необхідних умов і ресурсного забезпечення (мотиваційного, правового, кадрового, матеріально-технічного, фінансово-економічного) для досягнення соціально-освітніх цілей і вирішення завдань щодо формування відповідних компетентностей у студентів-розробників ОПП. Соціально-освітній курс «Школа експертів» націлений на вирішення завдань з розвитку, перетворення, вдосконалення, розв'язання суперечностей в освітньому середовищі Університету Ушинського у контексті забезпечення якості.

Отже, студенти, за рахунок свідомої, ініціативної включеності в організацію життєдіяльності закладу вищої освіти, отримують досвід інтеграції в соціум різних результатів освіти: цінностей, знань, умінь, навичок щодо здійснення самоврядування, готовність використовувати набутий досвід у майбутній професійній діяльності. Водночас, засвоюються способи діяльності актуальні на ринку праці, що вимагає держава як замовник, професійне співтовариство (стейкхолдери), соціум і сама особистість.

Список використаних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указом Президента України від 25.06 2013 р. № 344/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К. : ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.

Свічинський Віталій Сергійович,

аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики

ОРІДУ НАДУ при Президентові України

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Зважаючи на актуальність та необхідність підвищення ефективності діяльності місцевих органів влади в Україні, варто звернутись до зарубіжного досвіду оцінювання різних сторін діяльності органів публічної влади. Цей досвід вивчали такі вітчизняні науковці, як Н. Алюшина, О. Бабінова, Л. Лисакова, П. Матвієнко, Н. Нижник, О. Поляк, О. Сергєєва, а також зарубіжні вчені: І. Барциц, К. Вайс, Е. Ведунг, Д. Нортон, Н. Маннінг, Е. Нілі, Л. Пал та ін.

В опублікованих ними працях та ухвалених на їх основі офіційних документах містяться методики оцінювання із достатньо широкою системою показників, які застосовуються в різних країнах світу для визначення рівня розвитку органів публічної влади та якості надання ними публічних послуг.

Так, дослідниця О. Сергєєва [2] вважає, що в останнє десятиліття у світі особливо динамічно розвивається *інтегральний підхід* до рейтингової оцінки ефективності публічної влади. Цей підхід ґрунтується на формуванні зведеного інтегрального показника, що, у свою чергу, базується на окремих індикаторах, які характеризують різні аспекти ефективності публічної влади.

До найбільш відомих систем оцінки ефективності на базі інтегрального підходу належать такі: індикатори публічного управління Інституту Всесвітнього Банку; індекс сприйняття корупції «Transparency International»; індекс економічної свободи американського Фонду «Спадщина» спільно з газетою «Wall Street Journal»; індекс глобальної конкурентоспроможності, запропонований Світовим економічним форумом; індекс державності, розроблений американською громадською організацією «Фонд Миру» і журналом «Foreign Policy».

Найбільш універсальною методикою оцінювання якості публічної влади вважаються розробки *Інституту Всесвітнього Банку*, що базуються на аналізі таких показників:

- показнику публічного управління GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot);

- показниках оцінки державної політики, ділового клімату, якості регулювання, рівня корупції, якості державних послуг у контексті взаємодії бізнесу та держави – WBES (The World Business Environment Survey);

- показниках оцінки якості управління, ділового клімату, конкурентного середовища, рівня корупції в контексті взаємодії бізнесу та держави в країнах з перехідною економікою – BEEPS (The Business Environment and Enterprise Performance Survey);

- показниках ефективності публічного управління, що вимірюються на основі опитувань державних службовців та населення.

Крім того, вимірюються:

- Індекс сприйняття корупції і «Барометр світової корупції»;
- Індекс економічної свободи організацій;
- Індекс непрозорості CLEAR (Corruption, Legal, Economic, Accounting, Regulatory).

Показник публічного управління GRICS включає 6 індексів, що характеризують якість системи публічної влади: право голосу і підзвітність; політичну стабільність і відсутність насильства; ефективність уряду; якість законодавства; верховенство закону; контроль корупції [1, с. 12-13].

Згаданий показник відображає комбінацію відповідей на питання про якість публічного управління і будується на оцінюванні декількох сотень змінних, узятих із 25 різних джерел 18 організацій. Наведені індекси оцінюються на основі виміру великої кількості вторинних джерел, а також цільових досліджень, які проводяться спеціалізованими компаніями та організаціями, а також вищими навчальними закладами та агентствами з дослідження громадської думки. Ця методика дає можливість відстежувати й окремі аспекти публічного управління.

Проте *головним недоліком* такого способу оцінювання публічного управління є те, що він розроблений для оцінювання шляхом зіставлення індикаторів різних країн, а не для аналізу динаміки змін у конкретній сфері в одній країні. Тобто, така система призначена лише для порівняльної оцінки позиції, яку займали різні країни в певний проміжок часу.

Основний показник ефективності публічного управління – *індекс інституційного середовища*, що розраховується на основі опитувань державних службовців і населення за методологією Всесвітнього банку і включає інтегральні оцінки ступеня довіри до відомчої політики, правил, ресурсного забезпечення.

Крім них, виділяються показники публічного управління другого рівня, які базуються на оцінюванні обмежень та можливостей виконавчої влади [1, с. 16-17]. Під час їх визначення використовуються підходи, розроблені в межах програми підтримки вдосконалення публічного управління в країнах Центральної та Східної Європи SIGMA, а також загальна схема оцінки (Common Assessment Framework).

Ці показники використовуються під час оцінювання відповідності стану публічної влади у країнах-кандидатах у члени ЄС його стандартам. Оцінюється (на національному рівні) прогрес порівняно з початковим станом у таких сферах, як: державна служба, управління розробкою та реалізацією державної політики, управління державними видатками, контроль за міжнародними фінансовими операціями, зовнішній аудит, державні закупівлі.

Експерти ООН оцінюють ефективність діяльності органів публічної влади за допомогою *Індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП)*, який вимірюється на основі відомостей про тривалість життя, рівень грамотності, частку ВВП на душу населення та інші подібні фактори. На основі порівняльного аналізу, за якого проводиться зіставлення цілей і ресурсів, створюється другий рівень критеріїв ефективності, що дозволяє отримувати не тільки кількісні, а й якісні показники для оцінювання діяльності органів публічної влади.

Серед основних методів вимірювання ефективності діяльності органів публічної влади в різних країнах сьогодні пропонується декілька міжнародних систем оцінювання якості, насамперед *CAF та IWA-4*.

Загальна система оцінювання (CAF) – це інструмент управління якістю, створений на основі моделі якості Європейського фонду управління якістю (EFQM). Ця система була розроблена спеціально для організацій державного сектору і стала інструментом узагальненого багатопараметричного представлення та порівняння результатів і можливостей управління, виявлення слабких місць і розробки підходів до поліпшення цього стану. Її першу версію було розроблено у 1997-1998 рр. за участю всіх країн-членів ЄС. Після цього було зроблено декілька

модифікацій, остання – у 2014 році. У ЄС ця система застосовувалася при проведенні щорічної оцінки виконання «Стратегії Європи – 2020» у таких сферах, як: «розумна публічна влада», «економічний клімат», «відкрите управління» [4].

Не менш ефективним інструментом оцінювання вважається *система оцінювання IWA-4*, в якій враховано положення програми ООН "Порядок денний на 21 сторіччя: розвиток на місцевому рівні". Система містить еталонні приклади послуг і пов'язаних з ними процесів, які повинні забезпечувати місцеві органи влади, а також прості методи оцінювання ступеня їх ефективності та компетентності надавачів послуг.

Діяльність органу місцевої влади тут аналізується за 39 показниками у 4 напрямках: інституційний розвиток для належного врядування; економічний розвиток; усебічний соціальний розвиток; екологічний розвиток. Самооцінювання призначене для того, щоб найвище керівництво органу місцевої влади у відповідальній та добровільній формі визначало рівень своєї дієвості щодо кожного з оцінюваних показників.

Проте метод самооцінювання, хоч і має ознаки евристичного, не може вважатися єдино прийнятним через високу ймовірність ризику здійснення органом місцевої влади завищеного самооцінювання, не зовсім адекватного дійсності. Тому не втрачає актуальності питання розроблення універсальної методики оцінювання.

У міжнародній практиці вироблено спеціальну аналітичну методику оцінювання ефективності діяльності публічних органів, що дістала назву «*функціональний огляд*» (functional review) [5], яка базується на збалансованій системі показників ефективності на основі концепції Balanced Scorecard, яка набула масового поширення як у бізнесових структурах, так і в державному секторі у вигляді окремих її елементів [6].

З метою вироблення загальних підходів для оцінювання місцевої влади фахівцями ООН розроблено 22 методики такого оцінювання в різних країнах. Вони включають: індекс міського управління; барометр місцевого самоврядування; індекс GOFORGOLD (індекс належного управління для місцевого розвитку); керівництво з оцінювання місцевої демократії (МІДСВ); показники місцевого демократичного управління; методичні вказівки з аналізу місцевого управління; індекс вимірювання ефективності муніципальної влади (MIDAMOS); обсерваторію

демократії; індикатори стратегічної децентралізації для місцевого розвитку; показники благополуччя і прогресу Ради Європи; показники соціального аудиту місцевого управління; показники самооцінки місцевого управління; індекс управління для місцевого розвитку та менеджменту ефективності місцевого управління (індекс GOFORDEV, Філіппіни); індекс відповідальності, прозорості та підзвітності (Македонія); стандарти муніципальної прозорості (Чилі); ініціатива «Місцева чесність» (Global Integrity); методологія оцінки потенціалу муніципалітетів з надання основних послуг (Туреччина та Західні Балкани) та ін. [3].

Розглядаючи можливість застосування вказаних методик в Україні, особливо перспективними видаються, зокрема, *індекс міського управління, барометр місцевого самоврядування та індекс належного управління для місцевого розвитку.*

Отже, світовий досвід надає широке різноманіття дієвих підходів до окремих аспектів оцінювання публічної влади. Однак жоден із них не надає комплексного уявлення про те, наскільки ці підходи відповідають своєму призначенню на місцевому рівні – бути виразником волі територіальної громади, та наскільки вона є катализатором розвитку громадянського суспільства.

Ці методики здебільшого є "точковими", тобто такими, що дозволяють глибоко досліджувати та вимірювати лише окремі сторони або характеристики публічної влади, зокрема на предмет її якості, належності, ефективності, результативності та репрезентативності.

Разом із тим ці системи оцінювання включають як об'єктивні оцінки за статистичними даними, так і суб'єктивні, орієнтовані на вимірювання соціального ефекту від реалізації органами публічної влади своїх завдань. Такий соціальний ефект є *мірою задоволеності громадян* чинною владою, і саме він є ключовим параметром оцінювання системи публічної влади в більшості країн.

Враховуючи міжнародний досвід оцінювання ефективності діяльності місцевих органів публічної влади, з метою адаптації та запровадження таких систем в Україні, можна зробити такі *висновки*:

- для запровадження системи оцінювання ефективності діяльності місцевих органів публічної влади потрібен комплексний підхід до збирання інформації,

уніфікації показників, складання звітності та вивчення, серед іншого, громадської думки на основі соціологічних досліджень;

- головним результатом застосування зазначених систем має стати підвищення мотивації місцевих органів влади до надання якісних послуг, ефективного управління територіями через створення умов для здорової конкуренції, змагальності регіонів, підтримку, у тому числі фінансову громадського контролю за діяльністю влади;

- система оцінювання влади має стати інструментом підвищення рівня життя населення, поліпшення діяльності та збільшення відповідальності органів влади.

Список використаних джерел

1. Барциц И. Н. Критерии эффективности государственного управления и глобальное управленческое пространство / И. Н. Барциц // Государство и право. – 2009. – № 3. – С. 12-20.

2. Сергеева О. Зарубіжний досвід оцінювання публічної влади/Державне управління та місцеве самоврядування, вип.1 (24), 2015. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_01\(24\)/6.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_01(24)/6.pdf).

3. Руководство для пользователей по измерению местного управления. – Центр ПРООН по вопросам управления. – Осло : UNDP Oslo Governance Centre. – Режим доступа : http://cd-platform.org/download/library/RUS_LG_Guide.pdf.

4. Heichlinger A. Driving Public Sector Excellence to Shape Europe for 2020 / A. Heichlinger. – European Institute of Public Administration, 2011, – Access mode : www.eipa.eu/files/repository/product/2011112313252.

5. Маннінг Н. Модернізація федеральної державної служби. Методика проведення функціональних оглядів / Н. Маннінг, Н. Парісон. – Режим доступу : www.academia.org.ua.

6. Norton D. Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System / D. Norton, R. Kaplan // Harvard Business Review. – 1996. – January – February.

Старущенко Тетяна Євгенівна,

кандидат медичних наук,

медичний директор виробничого підрозділу Філії «Центр охорони здоров'я»

АТ «Українська залізниця»

Одеська клінічна лікарня на залізничному транспорті

КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

На необхідності підвищення рівня розвитку систем та послуг інформаційного забезпечення охорони здоров'я наголошується у документів ВООЗ «Основи європейської політики та стратегія для ХХІ століття» [7], в якому також визначаються і відповідні напрямки комунікаційної діяльності. Зокрема, комунікація в інтересах охорони здоров'я є однією з десяти основних функцій, та зазначається, що це технологія інформування окремих громадян, установ та різних аудиторій, впливу на них і створення у них позитивної мотивації відносно важливих питань та детермінант здоров'я.

Ефективна діяльність закладу охорони здоров'я нерозривно пов'язана з функціонуванням комунікаційного простору, де позиції закладу охорони здоров'я і отримувачів медичної допомоги / послуг взаємно узгоджуються і враховуються. Основною проблемою, яку необхідно при цьому вирішити, є надання цілеспрямованого характеру інформаційному забезпеченню (супроводу) управлінської діяльності закладу охорони здоров'я.

Динамічний розвиток суспільно-економічних процесів зумовив швидке моральне старіння традиційних комунікативних технологій, що спонукає учасників комунікаційної взаємодії адаптувати нові комунікативні технології для забезпечення якості та доступності медичної допомоги і послуг.

Актуальність розроблення та запровадження комунікаційних стратегій розвитку закладу охорони здоров'я зумовлена: низьким рівнем інформаційно-комунікаційного супроводу медичної допомоги; розбіжністю в задоволеності пацієнтів під час отримання медичної послуги в закладі охорони здоров'я і

нереалізованих очікувань; не координованістю дій учасників комунікаційного процесу.

Оскільки основоположним стратегічним документом для закладу охорони здоров'я є стратегічний план його розвитку, комунікаційна стратегія має стати допоміжним документом для його реалізації та спиратися на визначені в стратегічному плані цілі та завдання. Комунікаційна стратегія має сприяти результативній роботі медичного закладу, а комунікативна діяльність має бути організованою, планованою й націленою на підтримку довгострокових стратегічних цілей розвитку. Стратегічною метою комунікації закладу охорони здоров'я є встановлення відносин довіри між ним і його цільовими аудиторіями, які завдяки формуванню споживчого попиту впливають на його діяльність.

На сьогодні існує кілька підходів до визначення поняття комунікативна / комунікаційна стратегія, що обумовлено, насамперед, її імплементацією із ринкових механізмів для адаптації в сфері охорони здоров'я.

За ринковим підходом, комунікаційна стратегія – це комплексна взаємодія організації з внутрішнім і зовнішнім середовищем з метою створення сприятливих умов для стабільної діяльності на ринку. Формування комунікаційної стратегії організації є двостороннім процесом: з одного боку, передбачається дія на цільові і інші аудиторії, а з іншого – отримання зустрічної інформації про реакцію цих аудиторій на здійснюваний організацією вплив [1].

На думку засновниці агенції зі стратегічних комунікацій С. Сом, комунікаційна стратегія (КС) – це план на певний відрізок часу (зазвичай рік), яким керується компанія при комунікації із різними цільовими аудиторіями. Вона завжди націлена на формування бажаного сприйняття, створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до продукції чи бренду [2].

Комунікаційну стратегію можна розглядати як частину комунікативної поведінки або комунікативної взаємодії, в якій серія різних вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення певної комунікативної мети. Основним завданням комунікаційної стратегії є забезпечення інформаційної підтримки стратегії розвитку. Вона є набором найбільш ефективних інструментів впливу на цільову аудиторію і ґрунтується на певній програмі використання цих інструментів [3].

У практиці міжнародних організацій застосовується підхід, за яким комунікаційна стратегія може бути представлена у вигляді довгострокового плану, що включає опис довгострокових принципів комунікації.

Однак в значній кількості випадків комунікаційна стратегія формується лише в вигляді базових довгострокових типів і принципів комунікації, які, в свою чергу, обмежують варіативність конкретного комунікативного акту.

Таким чином, можна визначити два основні варіанти даного стратегічного документу:

- комунікаційна стратегія – короткостроковий план дій з визначеними принципами та типами комунікацій, що обумовлюють набір інструментів впливу на цільові аудиторії та комунікацію з ними для досягнення конкретної мети позиціонування закладу охорони здоров'я в інформаційно-комунікаційному просторі;

- комунікативна стратегія – довгостроковий комунікативний план, інтегрований із загальною стратегією розвитку закладу охорони здоров'я.

В аспекті нашого дослідження, комунікаційна стратегія – це документ, що має визначити шляхи та способи побудови механізмів комунікаційної взаємодії між закладом охорони здоров'я, пацієнтами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами в процесі досягнення стратегічних цілей його розвитку.

Науковці виділяють такі три складові комунікаційної стратегії [5]:

- ринкова стратегія (заснована на ретельному аналізі знань про потенційних пацієнтів, конкурентів, продукти; ці знання є основною для розробки концепцій позиціонування);

- креативна стратегія (стратегічне формування образу та елементів бренду, передбачає створення ключової креативної ідеї, яка буде для цільової аудиторії асоціюватися з організацією);

- медійна стратегія (передбачає вибір носіїв для рекламно-інформаційних повідомлень, які будуть доносити інформацію до потенційного споживача).

Основним елементом комунікативних стратегій є комунікація з позиції закладу охорони здоров'я, яку можна розглядати як складне, багатоаспектне явище, за допомогою якого можливе охоплення всіх систем взаємозв'язків і

взаємовідносин, що зумовлює обмін інформацією між різними суб'єктами комунікаційного процесу з надання медичної допомоги / послуги.

Важливо наголосити, що комунікаційні стратегії координують усі комунікації закладу охорони здоров'я та поєднують стратегію його розвитку загалом з потребами й умовами життя окремого пацієнта, готують комунікації на замовлення, щоб вони точніше відповідали очікуванням споживачів медичної послуги.

До головних принципів реалізації комунікаційної стратегії відносяться такі, що [5]:

- інтегрують стратегію розвитку закладу охорони здоров'я загалом з потребами і видами діяльності конкретного споживача медичних послуг;
- координують усі комунікації в рамках системи комунікаційної діяльності закладу охорони здоров'я;
- забезпечують діалог зі пацієнтом.

Комунікаційні стратегії поєднують у собі всі елементи маркетингових комунікацій та сприяють отриманню цільовою аудиторією взаємоузгоджених та переконливих комунікаційних звернень, які мають максимально ефективно сприяти досягненню цілей закладу охорони здоров'я. Отже, комунікаційна стратегія поєднує два основні комунікаційні процеси:

- вплив на цільові й інші аудиторії потенційних пацієнтів;
- отримання зворотної інформації про реакцію цих аудиторій та враження.

Головною складовою в комунікаційних стратегіях, після комунікації, є технології, які виступають обмеженнями.

Комунікаційні стратегії надають можливість вирішити одразу дві взаємопов'язані проблеми [5]:

- створення системи комунікаційних повідомлень з використанням різних комунікаційних засобів, які б не суперечили один одному та були б скоординовані між собою;
- досягнення максимізації ефективності комунікаційних стратегій через пошук оптимальних комбінацій основних комунікаційних засобів.

Як показує аналіз вітчизняних наукових досліджень [6, 7], в умовах медичної реформи, структура комунікаційної стратегії закладу охорони здоров'я має

складатися з наступних елементів: оцінка ситуації та визначення проблеми; визначення цілей; планування та програмування; вибір цільових груп для проведення комунікацій; відбір каналів і механізмів масової та індивідуальної комунікації, техніки впливу; планування бюджету; дії в межах комунікаційної стратегії; оцінка результатів.

Оцінка ситуації та визначення проблеми є основою для прийняття вірного управлінського рішення. Для визначення проблемного поля необхідно провести детальний аналіз стану здоров'я населення, ресурсного і технологічного забезпечення закладу охорони здоров'я, доступність (фізична, фінансова) та якість всіх видів медичної допомоги, що надаються закладом, задоволеність населення отриманою медичною допомогою. Також важливими є знання думки всіх прошарків населення, в тому числі медичних працівників та осіб, які ухвалюють рішення, на всіх рівнях управління, про їх ставлення до ситуації, що склалася в закладі охорони здоров'я. Для цього необхідно користуватися даними соціологічних досліджень. І тільки після проведення причинного-наслідкового аналізу ситуації, що склалася в системі комунікаційної діяльності закладу охорони здоров'я можна перейти до визначення і структуризації цілей комунікаційної стратегії.

Важливою складовою комунікаційної стратегії є аналіз і структуризація цільових аудиторій комунікаційного впливу, вибір каналів комунікацій та технологій впливу. При плануванні бюджету комунікаційної стратегії закладу охорони здоров'я потрібно враховувати всі необхідні витрати, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням, заробітною платою, використанням засобів масової інформації, проведенням різних форм комунікації на всіх рівнях. При плануванні бюджету, який мусить бути реальним, необхідно визначити джерела фінансування.

Таким чином, головною умовою реалізації комунікаційної стратегії закладу охорони здоров'я є створення механізму координації дій всіх її учасників і комунікаційних каналів, адже ефективність одного залежить від ефективності іншого.

Список використаних джерел

1. Асташина О. В. Коммуникативные стратегии в организации / О. В. Асташина // Вестник науки и образования Северо-Запада России – публикация по материалам заочной Международной научно-практической конференции «Инновации в науки и образовании». – 2015. – Т. 1. – № 4. – С. 151-156.
2. Сом С. Комунікаційна стратегія. Навіщо і як створювати / С. Сом // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://executives.com.ua/komunikatsiina-stratehiia-navishcho-i-yak-stvoriuvaty/>.
3. Gemert L. van. Design a strategic communication plan / L. van Gemert, E. Woudstra // Communicatio. – 1999. – № 25(1/2). – P. 73-87.
4. Хомяк Л. Наукові підходи до визначення сутності поняття комунікаційної стратегії та її основних форм / Л. Хомяк // Науковий блог Національного університету «Острозька Академія» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2018>.
5. Почепцов Г. Стратегічні комунікації: стратегічні комунікації в політиці, бізнесі та державному управлінні : навч. посіб. для студ. і аспір. / Г. Почепцов. – К. : Альтерпрес, 2008. – 216 с.
6. Булавінова К. О. Роль комунікаційних стратегій у системі громадського здоров'я України / К. О. Булавінова, О. З. Децик, З. О. Ціхонь // Україна. Здоров'я нації. – 2018. – № 3 (50). – С. 6-10.
7. Знаменська М. А. Управління системою комунікацій на рівні закладу охорони здоров'я / М. А. Знаменська, Г. О. Слабкий // «ScienceRise» Medical Science. – 2015. – № 6/4 (11). – С. 85-88.

Чорномаз Віктор Цезаревич,
*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри соціальної медицини, медичного права та менеджменту
Одеського національного медичного університету,
директор КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги №12
Приморського району м. Одеса»*

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Пацієнт є головним і особливим суб'єктом сфери медицини, який хоче отримати ефективну медичну допомогу від професійних медичних робітників, а останні зобов'язані надати таку допомогу. Сфера охорони здоров'я в Україні сьогодні перетворилася на авангард протистояння прибічників старої системи організації охорони здоров'я та лобістів впровадження нової моделі, що базується на медичному страхуванні [1].

Вагома кількість питань щодо поліпшення ефективності публічного управління сферою охорони здоров'я пов'язана зі значними фінансовими витратами на впровадження відповідних змін. Все це викликає занепокоєння громадян, представників влади, бізнесу, фахівців-практиків та науковців щодо співвідношення витрат та очікувань фактичним результатам реформи. Початок реформування має відбуватись із вдосконалення державного регулювання, що стосується реалізації загальних прав пацієнтів. Це зумовлено тим, що людина стає учасником відносин щодо надання медичних послуг фактично від народження, оскільки від цього залежить підтримка її життя і здоров'я.

Питання реформування охорони здоров'я, медичного обслуговування та взаємовідносини в цій сфері регулюються юридичними актами різних галузей права в Україні, велика кількість яких датовані ще за радянських часів. Членство України в Раді Європи та подальші євроінтеграційні устремління нашої держави накладають на нас відповідальність щодо повної гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами забезпечення прав людини і, в першу

чергу, безпеки пацієнтів, якості та доступності медичної допомоги, як найважливіших характеристик системи охорони здоров'я.

Проте, моніторинг дотримання прав людини і громадянина у сфері охорони здоров'я в Україні свідчить, що заходи, які вживаються органами влади, не забезпечують в повному обсязі запровадження нових фінансово-економічних відносин між закладами охорони здоров'я та розпорядниками державного та місцевих бюджетів, місцевими органами самоврядування; видатки на фінансування охорони здоров'я здійснюються відповідно до програм, які фінансуються в межах наявних ресурсів і не задовольняють потреби громадян у повному обсязі, не забезпечується доступність та якість надання медичної допомоги найбільш уразливим групам населення, зокрема особам з інвалідністю, хворим на цукровий діабет, хворим на рідкісні захворювання, особам, яким здійснено пересадку органів.

Дані дослідження показують, що дві третини опитаних не квапляться відвідати лікаря й звертаються рідко, у гострих випадках (37,2%), або тільки в самих крайніх випадках (29%) [2].

Ключовою причиною, через яку жителі області відкладають візит до лікаря до загострення хвороб або до зовсім крайнього випадку, перше місце займає неможливість платити за послуги лікарів, аналізи, процедури й операції - це зазначили 50,3% опитаних. Те, що платити прийдеться не викликає сумніву в опитаних, тому що згідно з даними дослідження близько 70% респондентів сплачували за медичні послуги [3].

Істотною проблемою, що впливає на доступність і якість медичної допомоги в області є доступ до медичного обладнання. Згідно даним дослідження такого доступу позбавлена більшість опитаних. Так, практично кожний п'ятий опитаний (19%) указав, що доступ до частини діагностичного й лікувального встаткування можливий тільки за гроші в його районній лікарні. Однак, гроші в цьому питанні далеко не вирішальний фактор, тому що в багатьох населених пунктах просто немає необхідного медичного обладнання. Саме тому 23,3% опитаних вказали, що для того, щоб отримати до нього доступ їм необхідно не тільки платити, але й кудись їхати, заздалегідь записуватися. Взагалі не уявляють собі як одержати такий доступ ще 24,3% опитаних [2].

Як би фахово не працювали сімейні лікарі, якою б «швидкою» не була швидка допомога, вона не може врятувати хворих, які потребують сучасної негайної допомоги або встановлення діагнозу, від якого залежить життя пацієнта. Медичне обладнання у райцентрах або застаріле, або його взагалі немає. Коштів на обстеження у більшості населення не вистачає. В результаті смертність в Україні вдвічі перевищує смертність в Європі. Отже, на сьогоднішній день, в Україні, гостро стоїть проблема надання медичної допомоги високої якості кваліфікованими спеціалістами.

Список використаних джерел

1. Рингач Н. О. Економічна криза і роль охорони здоров'я у забезпеченні національної безпеки / Н. О. Рингач // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.aoss.org.ua/cgi-bin/index.pl?page=amat&id=35>.
2. Здоров'я-варта: досвід проекту з моніторингу та захисту прав людини в сфері протидії епідемії ВІЛ/СНІДу. - К.: ИКАГО8, 2020. - 80 с.
3. Паращич І. М. Права громадян і права пацієнтів та їх захист у системі охорони здоров'я України / І. М. Паращич // Економіка та держава. – 2019. – № 2. – С. 71–72.

Швець Руслан Андрійович,
*головний спеціаліст відділу державного екологічного нагляду (контролю)
атмосферного повітря – державний інспектор з охорони навколишнього
природного середовища Вінницької області
Державної екологічної інспекції у Вінницькій області*

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Атмосферне повітря є одним з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища. Екологічний стан повітря вважається одним із провідних елементів визначення якості середовища проживання людини.

Забруднення атмосферного повітря — це будь-яка зміна складу і властивостей повітря, що негативно впливає на здоров'я людей і тварин, стан рослинного покриву та екосистеми.

Проблема екологічної безпеки атмосферного повітря є актуальною для Вінниччини, про що свідчать дані моніторингу якості атмосферного повітря у Вінницькій області. Згідно оприлюднених офіційних даних ДУ «Вінницький обласний лабораторний центр МОЗ України» у 2019 році 6,9% проб повітря, відібраних в міських та сільських поселеннях, не відповідали вимогам за вмістом забруднюючих речовин (у 2018р. – 5,3%, в 2017р. – 2,9%). Протягом 2019 року в довкілля Вінницької області від стаціонарних джерел забруднення потрапило майже 99,7 тис.т забруднюючих речовин, що порівняно з 2018 роком більше на 2,5% [3].

За інформацією Головного управління статистики у Вінницькій області, у 2019 році на території Вінницької області в результаті діяльності юридичних осіб у атмосферне повітря надійшло 5,4 млн. т. діоксиду вуглецю (на 100 тис. т. більше у порівнянні із 2018 роком) та 164,9 тис. т. забруднюючих речовин, зокрема від стаціонарних джерел 99,7241 тис. т. (на 2396,8 т. більше у порівнянні із 2018 роком) [2]. Постійний лабораторний контроль стану забруднення атмосферного повітря у місті Вінниця здійснюється спеціалістами лабораторії спостережень за забрудненням атмосферного повітря II групи Вінницького обласного центру з

гідрометеорології, а результати щомісяця розміщуються на сайті Вінницької міської ради. У квітні 2021 р. Порівняно з квітнем 2020 року середні концентрації забруднювальних речовин по м. Вінниці не значною мірою збільшились за рахунок концентрацій по діоксид азоту, фтористому водню, завислих речовин та формальдегіду [1].

Як зазначається в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [5], забруднення атмосферного повітря є однією з найгостріших екологічних проблем. Україна з метою збереження навколишнього середовища та його складників визнає забезпечення екологічної безпеки одним з основних напрямів державної політики національної безпеки. Згідно з Угодою про асоціацію, Україна зобов'язалася наблизити своє законодавство до директиви Європейського Союзу про якість атмосферного повітря та чисте повітря для Європи, а також до низки директив, котрі встановлюють стандарти щодо обмеження вмісту певного переліку забруднюючих речовин у повітрі та попередження їх шкідливого впливу на повітря.

Регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності населення, правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище регулюються законами України «Про охорону атмосферного повітря», «Про оцінку впливу на довкілля» .

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування питань охорони довкілля в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) документів державного планування регулюється Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» [6] та дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої

діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків у процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка – новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи [4].

Відповідно до переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147, організація проведення оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки є природоохоронними заходами.

У систему органів з охорони атмосферного повітря у Вінницькій області входить територіальний орган Державної екологічної інспекції України Державна екологічна інспекція у Вінницькій області (Інспекція). Згідно наказу Держекоінспекції від 21 лютого 2021 року №46 функціями Інспекції у сфері охорони атмосферного повітря є контроль за додержанням законодавства про охорону атмосферного повітря. Крім того у складі Вінницької міської ради утворено відділ з охорони довкілля та моніторингу якості атмосферного повітря. Основною метою відділу є здійснення на території міста екологічної політики спрямованої на збереження безпечного навколишнього середовища.

Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря». Цей Порядок визначає механізм організації та здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, органів місцевого самоврядування у процесі здійснення такого моніторингу і забезпечення зазначених органів інформацією для прийняття рішень, пов'язаних із станом атмосферного повітря, та інформування населення про такий стан.

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля) 25 лютого 2021 року Наказом № 147 затверджено форму Програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря. Наразі

Вінницькою міською радою 18.03.2021 р. прийнято рішення № 700 «Про фінансування робіт з Фонду охорони навколишнього природного середовища міської ради Програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря агломерації Вінниця на 2021-2025 роки».

На виконання Указу Президента України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» Міндовкілля розроблений законопроект № 5339 від 06.04.2021 «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря». Прийняття законопроекту Верховною Радою України сприятиме врегулюванню наявних прогалин та забезпечить прозорість дозвільної процедури, виключить потенційні корупційні ризики, зменшить адміністративний тиск на суб'єктів господарювання.

Також, з метою оптимізації процедури надання адмінпослуги з видачі дозволу на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря Міндовкілля Наказом від 30.04.2021 № 297 затвердило типову інформаційну картку адміністративної послуги. Тож Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької облдержадміністрації у найкоротший термін необхідно привести свої розпорядчі документи у відповідність до нормативних вимог.

Тісна співпраця органів публічної влади регіону у реалізації правових заходів дозвільного, попереджувального, контрольного, поновлювального характеру у галузі охорони атмосферного повітря сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря та реалізації прав громадян на чисте атмосферного повітря.

Список використаних джерел

1. Вінницький обласний центр із гідрометрології. Щомісячний бюлетень забруднення атмосферного повітря міста Вінниці за квітень 2021 року № 04. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/Ecology/ShowContent.aspx?ID=16> (дата звернення: 20.05.2021).

2. Державна екологічна інспекція у Вінницькій області. URL: <https://vin.dei.gov.ua/posts/273> (дата звернення: 20.05.2021).
3. Екологічний паспорт Вінницької області за 2019 р. URL: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/stan-dovkillia/239-ekolohichni-pasporty>.
4. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: http://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/ogoloshenia/Zvit_SEO.pdf.
5. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 20.05.2021).
6. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2354-19> (дата звернення: 20.05.2021).

СЕКЦІЯ 3.

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА

Заболотний Андрій Володимирович,

заступник Голови Національного агентства України з питань державної служби

**ТЕНДЕНЦІЇ ВІДМЕЖУВАННЯ ОКРЕМИХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВІД
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ЗАГАЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

Починаючи з 01 травня 2016 року в Україні розпочато впровадження єдиної системи правового регулювання з питань державної служби, що стало можливим у зв'язку з набранням чинності новою редакцією Закону України «Про державну службу» (далі – Закон) [1]. При цьому реформа державної служби передбачала зміну підходів до вступу на посади державної служби на основі заслуг та виключно конкурсного відбору, реалізуючи вимогу статті 38 Основного Закону – Конституції України щодо забезпечення права рівного доступу громадян на державну службу [2]. Крім того, принциповими новаціями стали норми щодо результативного проходження, неможливості свавільного припинення служби та справедливої винагороди відповідно до займаної посади в державному органі.

Натомість останнім часом спостерігається процес створення відокремлених підходів до згаданих питань в різних державних органах. Перші з них внесені під час прийняття Закону України «Про вищу раду правосуддя» [3] наприкінці 2016 року, що мало наслідком створення окремої Комісії з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя для відбору на посади керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів та їх заступників, керівників секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступників, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників. Ці посади відповідно до статті 6 Закону віднесено до категорії «А» і кандидати, які на них претендують, мають відповідати загальним вимогам, передбаченим законом та Типовими вимогами до цих посад, що затверджені Урядом за поданням Національного агентства України з питань державної служби та погоджені Комісією з питань вищого корпусу державної служби.

Натомість законодавчо передбачена необхідність діяльності окремої Комісії в системі правосуддя, окремих Типових вимог до згаданих посад вищого корпусу, що затверджуються рішенням Вищої ради правосуддя, на нашу думку, видається нелогічною оскільки відповідно до Закону ці посади належать до однієї і тієї ж категорії. Передусім це створює неоднакові умови і незручності для громадян, які претендують на зайняття таких посад вищого корпусу та мали б готуватись до конкурсів на відповідні посади відповідно до єдиних правил.

Наступні новації, що відокремлюють деякі державні органи від загального законодавства про державну службу впроваджено у 2020 році Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» [4]. Нововведення стосувались особливостей призначення за контрактом посадових осіб та працівників митних органів, а також структури оплати праці, особливо системи преміювання. На відміну від Закону передбачено дев'ять складових заробітної плати таких державних службовців, в тому числі п'ять видів надбавок та два види премії.

Згадане не узгоджується з єдиними підходами до політики оплати праці в державних органах та створює міжвідомчі диспропорції у розмірі винагород на посадах державної служби з однаковим рівнем складності й відповідальності.

На сьогодні про приклади збереження тенденції подібних неоднакових підходів йде мова в низці зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів.

Так проектом Закону України «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530) пропонується низка власних регулювань, зокрема з питань прийняття на службу, окремих вимог до кандидатів та оплати праці. При цьому, як зазначає у своєму висновку від 22.01.2021 Програма OECD/SIGMA, згадана законодавча ініціатива не надає обґрунтованих на фактичних даних підстав щодо створення окремої державної служби для Апарату Верховної Ради України та конкретно не пояснює в якій частині чинний Закон є "недостатнім" для регулювання "різних та специфічних умов" роботи цього Апарату.

Проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про Службу безпеки України" щодо удосконалення організаційно-правових засад діяльності Служби безпеки України (реєстр. № 3196-д) запропоновано особливості

при формуванні конкурсної комісії для відбору на посади державної служби категорії «А» і «Б» шляхом включення до такої комісії представника Служби. Водночас завданнями відповідної комісії є перевірка вимог до професійної компетентності.

Інші особливості призначення голів місцевих державних адміністрацій та їх заступників містяться в проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні» (реєстр. № 4298).

Авторами означених законодавчих ініціатив наводиться низка причин та деякий іноземний досвід, з урахуванням якого окремі державні органи та/або їх апарати пропонується виокремити від загальної системи правового регулювання державної служби, передбаченої Законом.

Причинами таких дій з боку суб'єктів права законодавчої ініціативи та зацікавлених державних органів (їх апаратів) може бути складність одночасного реформування окремих питань по всій системі державних органів, особливо тих питань, котрі стосуються більш престижного статусу та винагороди.

Таким чином, надмірні особливості окремих служб в межах системи державних органів не сприятимуть її сталості та професіоналізації, як загальним принципам державної служби, визначеним Законом.

Пропозиціями для збереження цілісності системи державної служби пропонується законодавчо передбачити, що зміни з питань вступу, проходження, припинення державної служби та оплати праці вносяться до спеціальних законів виключно шляхом внесення змін до Закону.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну службу» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

2. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України 1994-2017. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Закон України «Вищу раду правосуддя» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2017. - Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>.

4. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-20#Text>.

ВПЛИВ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В СУЧАСНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСАХ

На даний момент в Україні, практично на всіх рівнях діяльності органів публічної влади, існують значні проблеми з комунікативною взаємодією між органами публічної влади та громадянами. Такий стан викликано тим, що передача інформації носить фрагментарний характер, є проблеми з доступністю інформації, спостерігається викривлення інформаційних потоків. Крім того, більшість органів публічної влади і досі не навчилися працювати у відкритому режимі.

Наразі, загальною проблемою більшості органів публічної влади в контексті активізації участі громадськості (в особливості ця теза стосується районних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування) є відсутність належного кадрового та матеріально-технічного забезпечення підрозділів, що здійснюють процеси інформування та взаємодію з громадськістю.

Поки що не сформовано критичну масу публічних службовців, які мають спеціалізовану освіту. Зокрема, в Україні спостерігається знецінення професійної освіти в галузі «Публічного управління».

Дану тенденцію наглядно демонструють не лише останні призначення високо посадовців, що не мають спеціалізованої професійної освіти, а й спроба взагалі ліквідувати існуючу систему професійної підготовки публічних службовців, шляхом передачі та перепідпорядкування Національної академії державного управління при Президентові України (разом з Дніпропетровським, Львівським, Одеським, Харківським регіональними інститутами державного управління) [2].

Прорахунком кадрової політики в галузі публічної служби є використання щорічної оцінки державних службовців, як «репресивного» механізму. Тобто, замість того, щоб бути приводом для направлення на навчання до Центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади,

проведення щорічної оцінки є способом маніпуляції посадовими особами та приводом для позбавлення премії, винесення догани, або звільнення.

Просування публічних службовців кар'єрними сходами відбувається без урахування їх професійної освіти та підвищення кваліфікаційного рівня, особливо це стосується публічних службовців вищих категорій.

Кадровий корпус публічної служби формується ситуаційно та на підставі політичних інтересів, без врахування рівня професіоналізму та спеціальної підготовки кандидатів. При цьому, рівень професіоналізму визначає не лише наявність спеціальної освіти в галузі «Публічного управління». Оцінка професіоналізму публічних службовців громадянами, відбувається на підставі їх суб'єктивної оцінки результативності та ефективності діяльності органів влади та суспільно-політичної ситуації в країні, в цілому.

Також, громадяни оцінюють якість надання адміністративних послуг, їх доступність та швидкість, послідовність та зваженість державної політики, стратегічних перспектив розвитку населеного пункту, регіону, держави. За даними дослідження проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 12 по 17 липня 2019 року на замовлення Центру політико-правових реформ у межах проекту «Посилення ролі громадянського суспільства у забезпеченні демократичних реформ і якості державної влади», що здійснюється за підтримки Європейського Союзу. Було опитано 2018 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення країни за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95. Респонденти оцінюють якість надання адміністративних послуг в Україні на задовільному рівні. Так його оцінили 37% опитаних. При цьому, оцінка якості надання адміністративних послуг суттєво покращилась з часом: добру, або дуже добру оцінку поставили майже 19% респондентів (у 2015 році менше 14%, у 2014 – лише 5%). Кількість негативних оцінок впала до 16% (у 2015 році було 32%, а у 2014 – майже 40%). Серед тих респондентів, які безпосередньо звертались до

органів влади за адміністративними послугами задоволеними залишились більше половини – 51%. Раніше, у 2015 році цей показник становив 42%, а ще роком раніше 30%. Опитані найбільше стикались з двома видами адміністративних послуг: отримання «закордонного» паспорта або отримання «внутрішнього» паспорта нового зразка та оформленні субсидій, різних видів державної допомоги та інших соціальних виплат. Саме ці варіанти отримали найбільшу кількість як позитивних, так і негативних згадок. Однак, кількість позитивних згадок все таки є трохи більшою, ніж негативних [1].

Більшість громадян здійснюючи оцінку професійної діяльності публічних службовців ґрунтуються, як на власному досвіді, так і на доступній інформації, яку вони отримують з засобів масової інформації та соціальних мереж.

До того ж, в Україні «гарним тоном» вважається дискредитувати діяльність публічних службовців в засобах масової інформації. Особливо активно дана тенденція прослідковується під час проведення передвиборчої агітації різноманітними політичними партіями та громадськими організаціями. Та, й самі публічні службовці не володіють необхідними навиками формування та розповсюдження публічної інформації, забуваючи, що посадова особа представляє інтереси держави в режимі 24 години на добу та 7 днів на тиждень.

Іноді, публічні службовці використовують соціальні мережі для «дешевого піару» та тимчасової вигоди, не задумуючись про перспективи та власний імідж. Наприклад, коментар прессекретаря Президента України Юлії Мендель із хештегом No Civil War in Ukraine викликав обурення серед користувачів соціальних мереж, оскільки він перекладається не як «ні громадянській війні в Україні» (що сподіваємося малося на увазі), а як «немає громадянської війни в Україні» [4].

Одним із найбільш негативних чинників, що впливають на стан громадської участі є корупційний чинник. За Індексом сприйняття корупції, який щорічно розраховується міжнародною організацією Transparency International, у 2019 році Україна посідає 126 місце зі 180 країн [3]. Саме надмірно високий рівень корупції в Україні є причиною недовіри громадян до органів публічної влади та їх посадових осіб, що негативно впливає на рівень громадської участі.

Характерним для більшості органів публічної влади є відсутність моніторингу процесів активізації громадської участі та взаємодії з громадськістю.

Отже, чинниками, що негативно впливають на формування процесів активізації громадської участі та взаємодії з громадськістю є:

- високий рівень корупції;
- порушення комунікаційної взаємодії між органами публічної влади та громадянами;
- низький рівень професійності публічних службовців;
- низький рівень управлінської культури та культури спілкування;
- низький рівень виконавської дисципліни;
- неефективність державної політики, щодо формування іміджу публічного службовця.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт «Результати оцінювання якості надання адміністративних послуг і впровадження рекомендацій щодо покращення діяльності ЦНАП у містах – партнерах Проекту ПРОМІС». – К., 2019. – 41 с. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/Final_Zvit-2019_IL.pdf.

2. Про впорядкування використання об'єктів державної власності, що перебувають в управлінні Державного управління справами»: Указ Президента України від 05.11.2020, № №487/2020. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/4872020-35517>.

3. Індекс сприйняття корупції-2019. / Transparency International // URL : <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>.

4. Огляд головних дискусій у соцмережах за квітень 2021. URL : <https://uchoose.info/fb-srach-april-2021/>.

Гурмаза Юлія Григорівна,
магістр публічного управління та адміністрування,
заступник начальника відділу погашення боргу з фізичних осіб та заборгованості з
ЄСВ управління по роботі з податковим боргом ГУ ДПС в Одеській області

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проблеми сучасного українського суспільства призвели до духовної та моральної кризи в усіх сферах, у тому числі – і в публічній службі. Негативні явища й процеси, що стосуються публічної служби, безпосередньо стосуються її етичної сфери, що є однією зі складових культури управління державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. В уяві людей публічний службовець – це не звичайний фахівець, це – людина, яка виступає в межах, наданих їй повноважень, від імені держави чи територіальної громади.

Тому поведінка публічного службовця, незалежно від того, до якого виду публічної служби (державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування) належить його посада, його відношення до справи, до виконання завдань, до громадян, його мова, зовнішній вигляд формують не тільки його власний авторитет, але й авторитет, імідж тієї служби, яку він уособлює, і держави в цілому.

У сучасному розумінні етика – це наука, об'єктом дослідження якої є мораль, розвиток, принципи у суспільстві, з'ясовує її місце в системі суспільних відносин, досліджує моральні принципи, це також комплекс заходів, що базується у різних сферах людського життя [2, с. 67].

Розглядаючи етику в публічного управління, слід зазначити, що на сьогоднішній день поняття набуває все більшого значення. Важливе місце професійної етики посідає етика публічного службовця, тому що характеризує відносини громадян з державою. Публічний службовець – не лише спеціаліст, який виконує функції держави, але й особа, яка виступає від імені держави.

Атмосфера доброзичливості, поведінка публічного службовця, незалежно до якої категорії відноситься його посада, його відношення до роботи, до колег, до громадян, його зовнішній вигляд, його мова – формують не лише його власний

імідж, а й взагалі орган, в якому він працює. Причому, якщо імідж публічного службовця або ж певного структурного підрозділу в управлінні є непривабливим, тоді відбуваються негативні зміни іміджу всього органу публічної влади. Етику службових взаємовідносин визначають як сукупність правил поведінки людей в системі публічного управління [3, с. 18].

Проблемою впровадження та підтримки етичних стандартів переймалися і управлінці-практики, намагаючи вводити певні стандарти поведінки у систему управління країною. Новий поштовх для розробки етики державного управління дало ХХ ст. Інституціоналізація етики державної служби стимулювала науковий пошук і підживлювалася теоретичними розробками насамперед західних науковців.

Так, на початку ХХ ст. була широко відома «Пам'ятка правил поведінки співробітників установи», у якій, зокрема, говорилося: «ми проводимо на роботі кращу частину свого життя. Потрібно ж навчитися працювати так, щоб робота була легка і щоб вона була постійною життєвою школою» [4]. А 70-ті роки ХХ ст. дослідники навіть назвали «етичною декадою» в історичному розвитку вивчення та практики державної адміністрації. У незалежній Україні проблеми етики державного управління викликають більш широкий дослідницький інтерес тільки починаючи з кінця 90-х рр. ХХ ст. І нині ця тема каталізує у світі широкий науковий пошук у публічному управлінні, етиці, політології, філософії, соціології, психології тощо. «Ера етики» в публічному управлінні продовжується і до сьогодні.

Сьогодні науковець Василевська Т. Е. пропонує ідентифікувати етику публічного управління на таких трьох рівнях:

1) макрорівень – є інтегральною частиною проблеми соціальної справедливості, генези та природи держави, що охоплює цілісність та розуміння сутності та принципів функціонування публічного управління, тобто вивчає організаційні та культурні правила діяльності органів виконавчої влади для всього суспільства;

2) мікрорівень – є інтегральною частиною традиційної етики, яка розглядає природу зобов'язань, виміри, послідовність та значення індивідуальних вчинків, а

також природу індивідуальних прав, тобто виявляє правила справедливих взаємодій між суб'єктами;

3) на рівні молярної етики досліджується роль представників бюрократії (чиновників) у суспільстві та роль особистості в публічно-управлінській діяльності [1, с. 160].

Отже, система етичних стандартів характеризує й оцінює поведінку публічного службовця з точки зору загальноприйнятих суспільних і, насамперед, загальнолюдських моральних цінностей, принципів і норм, їх дотримання дає змогу публічному службовцю гідно (бездоганно) виконувати свій професійний і громадянський обов'язок. Основою системи етичних стандартів публічного управління є професіоналізм публічного службовця – ступінь досконалості публічного службовця в управлінській діяльності, та має шість складових елементів: професійна честь, професійна гідність, професійна справедливість, професійний такт, професійний обов'язок, службова дисципліна.

Список використаних джерел

1. Василевська Т. Е., Саламатов В.О., Марушевський Г. Етика державного управління: підручник / за заг. ред. Т. Е. Василевської. Київ: НАДУ, 2015. 204 с.
2. Етика державного управління: підручник / за заг. ред. Т. Е. Василевської. К.: НАДУ, 2015. 204 с.
3. Етико-психологічні аспекти державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг. / уклад.: Чабак Л.А. Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. 29 с.
4. Требенєць Н. І. Професійна етика публічного службовця та запобігання конфлікту інтересів: публічний виступ / Сайт спільноти кращих державних службовців.: URL: <http://www.kds.org.ua/presentation/trebenets-ni-publichniy-vistup-profesijnaetika-publichnogo-sluzhbovtsya-ta-zapobiganny> (дата звернення: 24.05.21).

Кашлакова Ася Ігорівна,

*аспірантка кафедри публічного управління та публічної служби
Національної академії державного управління при Президентові України*

ФЕНОМЕН «ТАЛАНТУ» В ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Пандемія COVID-19 істотно змінила життя людства, яким світова спільнота його знала: увесь корпоративний світ увійшов в цифрову реальність із новими поведінковими моделями. У результаті швидкість та якість прийняття рішень стала актуальною «управлінською валютою» одночасно як для комерційних корпорацій, так і для органів державної влади. Саме тому потреба в оптимізації бюджету та збереженні талантів стає дедалі актуальнішою у сфері державного управління.

Реалії сьогодення засвідчують, що межі між фрілансерами, аутсорсерами і аутстафферами поступово стираються. І така ситуація складається не лише в сфері діяльності бізнес-структур, а й активно поширюється у сфері державного сектору.

Так, правове регулювання дистанційної роботи державних службовців з 2020 року закріплено в Типових правилах внутрішнього службового розпорядку, затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби від 03 березня 2016 року N 50 (зі змінами внесеними Наказом НАДС від 13.02.2020 №39-20). І це є логічним, адже управління досвідом працівників, розвиток і накопичення унікальних знань та компетентностей для державних органів на сьогодні постає основним атрибутом досягнення високих результатів.

У контексті викладеного зауважимо, що світова пандемія «висвітила» проблему низької конкурентоспроможності вітчизняних державних службовців на ринку праці, і як наслідок, керівникам державної служби стає дедалі складніше конкурувати з бізнесом щодо залучення та утримання талановитих співробітників. Більшість існуючих моделей, які використовуються в управлінні персоналом на державній службі швидко застарівають (якщо вже не застаріли), оскільки абсолютно не відповідають викликам новітніх технологій, мінливим потребам бізнесу і зростаючим можливостям кандидатів.

Необхідність виділення талановитих працівників як окремої категорії персоналу була обґрунтована ще в 1994 році. Саме в цей час Ed Michaels (директор McKinsey & Company) спільно з Helen Handfield-Jones і Beth Axelrod був запропонований термін “війна за таланти” [2]. Доцільність започаткування такої “війни” обумовлена такими основними факторами, як: перехід від індустріального устрою до інформаційного; активізація попиту на висококваліфікованих управлінців і співробітників; зростання схильності людей змінювати місце праці.

Дослідники з’ясували, що менеджери сучасних лідируючих компаній розуміють цінність талановитих співробітників та враховують дану обставину в управлінні персоналом компаній. Талановитою визначають людину, яка має якісно високий рівень прояву здібностей та обдарованості в їх поєднанні з творчою, продуктивною працею, наслідком якої є створення видатних творінь в науці, технології, економіці, мистецтві, культурі тощо [4].

Проте, станом на сьогодні, чіткого визначення управлінського таланту не існує, так само як і не існує універсального визначення видатного управлінця – державного службовця, тому що вимоги в організаціях відрізняються.

В Україні термін «талант» до цього часу законодавчо не визначений. У науці та практиці поняття «таланту» тлумачать дуже широко в залежності від сфери застосування. Так, варіативність визначення цього терміну суттєво обмежує формування єдиного підходу до управління талановитими співробітниками.

На сьогодні використовують такі підходи до розуміння поняття «талант»:

1. Талант як обдарованість. Талант часто сприймають як природний дар, найвищий прояв розуму [1]. Талант постійний та унікальний, він даний від народження, а знання та навички, якими завдяки таланту володіє людина, неможливо набути без нього. Наявність у людини таланту не означає гарантовану успішності у певній діяльності, а вказує лише на можливість його досягнення.

2. Талант як певні знання та цінні навички [1], які необхідні будь-якій організації. Талант – це здібності та обдарованість, які можуть бути набуті протягом професійного життя людини шляхом здобуття певного досвіду, навичок.

Іноді перший та другий підходи поєднуються: талант – сума людських здібностей, навичок, знань, досвіду, розумових здібностей, суджень, характеру та напористість, здібностей до навчання та росту [5].

3. Талант як результативність. Як правило, про талант кажуть, що людина в силу притаманних їй здібностей може досягати видатних результатів [1].

У рамках даного підходу більш актуальним для характеристики процесу управління талановитими співробітниками є твердження, що це люди, які грають головну роль у досягненні успіху організації та займають лідерські позиції завдяки своїм здібностям та результативності [5].

Більшість організацій схильні використовувати даний підхід, виходячи з простоти вимірювання та виявлення таланту: талант визначається вже досягнутими результатами, а не вкладом, який необхідно інвестувати в знання, вміння та здібності людини.

5. Часто можна зустріти визначення таланту як потенціалу. Талановитий працівник – це людина, яка має потенціал для подальшого просування в організації, а потенційні лідери «орієнтовані на майбутнє». Талант – це «стратегічний баланс між результативністю та потенціалом» [1]. Іншими словами, талановиті працівники – це люди, які регулярно демонструють свої видатні здібності, досягнення та можливості подальшого розвитку.

6. Як правило, термін «управління талантами» співвідносяться з «управлінням за компетентностями». Компетентності представляють собою знання, навички, досвід та особистісні якості [1]. Таким чином, талановитий співробітник це сукупність високого потенціалу та продуктивності. В бізнес-структурах, новітні методики включають у себе формування структури компетентностей для організацій, в яких вже розроблено словник компетентностей, що допомагають розробити посадові інструкції.

На жаль, що стосується державної служби України, із Форми посадової інструкції державного службовця категорії «Б» та «В», затвердженої Порядком розроблення посадових інструкцій державних службовців категорій «Б» та «В», затвердженого наказом Національного агентства України з питань державної служби від 11 вересня 2019 року № 172-19, виключено вимоги до компетентностей державних службовців, але попередня редакція нормативно-правового акту їх передбачала [3]. Тобто чинним законодавством не встановлено правової основи з управління талантами, що ускладнює формування єдиного підходу до управління талановитими співробітниками на державній службі.

Резюмуючи відзначимо, що сприйняття таланту як активу корелюється з сучасним підходом в HR менеджменті «людина до людини», що передбачає таке: будь-який працівник – талант та саме розвиток особистісної та командної ефективності у виконанні задач, метою яких є збільшення ефективності та результативності усієї організації, і має називатися талантами.

На нашу думку, імплементація саме такого підходу під час формування та розвитку системи управління талантами на державній службі є найбільш актуальною, оскільки, безпосередньо транслює втілення одного із принципів провадження на державній службі – принципу професіоналізму. Крім того, концепція ідентифікації як талановитого працівника абсолютно кожного державного службовця, дозволяє зняти з терміну «талант» обмеження, які накладаються на нього «теоретичними/філологічними» підходами, оскільки талант вже притаманний не лише з народження, але й дорослому, а його розвиток відбувається усе життя і веде не до розтрати потенціалу, а до втілення кращих якостей у соціально значущій діяльності.

Список використаних джерел

1. Гарднер Г. Структура розуму: теорія множественного інтелекту. Пер. С англ. М.: «Вільямс», 2007. 512 с.
2. Майклз Э., Хэндфилд-Джонс Х., Экселрод Э. Война за таланты. Пер. с англ. 5-е изд. М.: Манн, Иванов и Фербер; 2017. 280 с.
3. Про затвердження Порядку розроблення посадових інструкцій державних службовців категорій “Б” та “В”: Наказ Національного агентства України з питань державної служби № 172-19 від 11.09.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1077-19#Text><https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 11.05.2021).
4. Рибалка В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості : Термінологічний словник. Житомир : Видавництво Житомирського національного університету імені Івана Франка, 2016. 423 с.
5. Теплов Б. М. Способности и одарённость // Психология индивидуальных различий. Тексты. М.: изд-во Моск. Ун-та, 1982, с. 136.

Кернова Марія Петрівна,

аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики

ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Становлення системного менеджменту зумовило виникнення принципово нової технології кадрового менеджменту - управління людськими ресурсами. Модель кадрового менеджменту в організації поступово трансформувалася - менеджери по персоналу перейшли від ролі попечителя працівників (що піклувались про здорові умови праці та нормальну морально-психологічну атмосферу) до ролі архітекторів кадрового потенціалу організації. Головною метою системи УЛР є розвиток конкурентних переваг організації за рахунок формування і ефективного використання унікального людського потенціалу.

В різних країнах світу є свої особливості роботи з людським ресурсом, які сформувалися під впливом різних факторів [1]:

1) культурні (відношення до роботи, взаємини в колективі, поняття справедливості і чесності, заробітної плати і мотивації);

2) законодавчі (різні інструкції і закони в галузі управління людськими ресурсами, охорони праці та захисту прав різних категорій працівників);

3) економічні (рівень безробіття, темпи економічного зростання, конкуренція на внутрішніх ринках і т.д.);

4) взаємовідносини роботодавців та найманих працівників, що припускає ступінь втручання держави у вирішення трудових спорів і конфліктів, ступінь розвитку профспілок і їх взаємин з компаніями.

Найбільшу популярність і поширення набули такі моделі управління персоналом:

- західна (США);
- східна (Японія);
- європейська (Німеччина);
- пострадянська (Україна).

Західний стиль управління персоналом розвивався під впливом історії США, населення яких, спочатку, складалося з емігрантів. Американська модель управління базується на централізації управління всіма системами підприємства. Система управління в західній моделі формується і координується Генеральним керівництвом. Підхід до управління людськими ресурсами відрізняється наявністю значної кількості методів і принципів роботи з людськими ресурсами, підвищеною увагою до професіоналізму кадрової служби, великими витратами на персонал і застосуванням інноваційних технологій в управлінні [3].

Основним інструментом мотивації праці в США виступає грошова винагорода, що включає в себе оплату відпустки, лікарняних листів, страхування, пенсії (їх розмір іноді доходять до 40% заробітної плати). У багатьох компаніях, крім перерахованих вище виплат, введені частково оплачувані обіди, позики за низькими ставками на навчання дітей співробітників, оплата дитячих установ, юридичних послуг. Поширеною є практика, коли працівник сам вибирає собі пакет пільг, якими він хоче скористатися.

На формування японської моделі істотно вплинули традиції цієї країни. На відміну від американського підходу вона орієнтована на групову взаємодію. Щодня старший керівник спілкується зі своїми підлеглими в формі загальних зборів, на якому він освітлює першочергові цілі. Підбір кадрів починається ще в навчальних закладах. Спеціальні співробітники збирають про майбутніх співробітників інформацію, вивчають їхні здібності. Після закінчення навчання кандидати складають іспит і приймаються на роботу з випробувальним терміном. Мотивація в Японії побудована на кар'єрному зростанні, причетності до успіху компанії і взаєминах в колективі.

Більшість країн Європи, що входять до Європейського Союзу, об'єднують загальні принципи управління людськими ресурсами для всіх учасників ЄС. Основним результатом цього об'єднання є можливість вільної міграції робочої сили. Відмінності в управлінні людськими ресурсами в різних країнах ЄС залежить від менталітету [2]. Наприклад, французи люблять вільний і низько навантажений графік роботи, в той час, коли німці чітко слідуєть графіку, англійці платять зарплату в залежності від твого вкладу в загальну справу, в той час, коли в скандинавських країнах праця оплачується в залежності від займаної посади.

Німецький HR-менеджмент сформувався під впливом німецького педантизму. Керівники ставлять чіткі і зрозумілі завдання перед співробітниками, які так само чітко їх виконують. Відмінною рисою управління людськими ресурсами німецьких компаній є високий ступінь правового захисту трудящих. Кількість законів і нормативних актів, що регулюють працю працівників, в даній країні значно вище, ніж в інших європейських країнах. В системі управління на підприємствах Німеччини добре розвинен зворотний зв'язок з керівництвом компанії. Процес роботи і результат праці жорстко контролюється керівником. Працівника оцінюють і просувають по службі в залежності від прикладених зусиль по відношенню до продуктивності. В управлінні людськими ресурсами німецькі керівники орієнтуються на особистість співробітника. Їм важливо знати особисті цілі й інтереси кожного співробітника, що необхідно для правильної мотивації працівника, яка ґрунтується на матеріальній зацікавленості і соціальному захисті [3].

Пострадянський стиль управління людськими ресурсами, в тому числі і українських компаній, в більшості випадків являє собою суміш європейської і азіатської моделі управління. В цілому система управління людськими ресурсами в Україні базується на корпоративних взаємозв'язках зі збереженням чіткої ієрархії. Співробітники компанії є однією великою родиною, але при цьому кожен знає кому він повинен підкорятися. Навчання кадрів на початковому рівні гарантується державою у вигляді сплаченого навчання в середніх спеціальних і вищих навчальних закладах. Мотивація на українських підприємствах орієнтована на матеріальне забезпечення трудящих, але останнім часом українські менеджери все частіше стали запозичувати зарубіжні методи стимулювання праці, зокрема нестандартну мотивацію. Нестандартна мотивація ґрунтується на особистісному підході до кожного співробітника, визначенні його бажань і потреб і втіленні їх в життя.

Отже, в основі управлінської діяльності завжди лежать принципи, методи і форми управління, що передбачають вплив на людські інтереси шляхом економічного, психологічного або адміністративного управління. Методи управління людськими ресурсами в компаніях різних країн значно відрізняються один від одного, що пояснюється культурними особливостями, які надають свій

вплив на всі сфери життя. Найбільш поширеними моделями управління людськими ресурсами є західна, східна, європейська та пострадянська. Що стосується України, можна відзначити, що в нашій країні підхід до управління людськими ресурсами поєднує різні риси окремих методів управління, характерних для інших держав.

Список використаних джерел

1. Грехем Х., Беннетт Р. Управління людськими ресурсами. Учеб. посібник для вузів / Пер. з англ. під ред. Т. Ю. Базарова і Б. Л. Єрьоміна. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 598 с.

2. Управління персоналом в умовах децентралізації / За заг.ред. доктора наук з державного управління, заслуженого юриста України В. М. Олуйка – Київ, 2018. - 504 с.

3. Хазанова Д. Л. Управління персоналом комерційної організації: Навчальний посібник / Хазанова Д. Л., Блюм М.А., Малишев Д. Н. - Тамбов: Вид-во ФГБОУ ВПО «ТДТУ», 2013. - 112 с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СПРАВОЮ: ВПЛИВ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Згідно зі світовими показниками ефективності врядування, Україна посідає доволі низьке місце у рейтингах конкурентоспроможності. Покращити позиції держави здатні такі фактори, як зниження адміністративного навантаження державного регулювання, підвищення якості надання адміністративних послуг, забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій. Сучасне державне управління також є ключовим елементом у побудові довіри громадян до держави завдяки наданню доступних та якісних публічних послуг, відкритості та підзвітності держорганів [4].

Як визначено Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996, консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів. Проведення консультацій з громадськістю має сприяти налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень [2].

З метою проведення консультацій з громадськістю, громадських обговореннях законопроектів, інформування громадськості про результати діяльності митної служби, при Державній митній службі України створено Громадську раду, склад якої затверджено наказом Держмитслужби від 17.11.2020 № 524. Крім Громадської ради, яка діє не тільки при Держмитслужбі, а і при її територіальних органах. Окрім громадських рад в сфері здійснення митної справи активну громадянську позицію займають й інші професійні об'єднання та спілки.

Серед них – Європейська Бізнес Асоціація, Асоціація Міжнародних Експедиторів України, різні неурядові організації та громадські ініціативи.

Всі ці організації мають певний вплив на процеси прийняття рішень в системі митних органів: за ініціативою цих громадських рад і спілок регулярно проводяться наради як з керівництвом Державної митної служби України, так і з керівництвом митниць на місцях; за запитами громадських діячів до народних депутатів України проводяться службові перевірки; нерідко саме представники професійної спільноти з активною громадянською позицією піднімають та вимагають вирішення тих питань, які могли б полегшити здійснення митних процедур та прискорити здійснення митного оформлення, але які не можуть бути вирішені оперативно через прогалини в чинному законодавстві.

За ініціативою некомерційних організацій серед суб'єктів ЗЕД регулярно проводяться опитування, які допомагають виявити слабкі сторони в управлінні митною справою. Так, з по 15 березня 2021 року Громадська ініціатива «За чесну та прозору митницю» провела онлайн опитування «Чи підтримуєте Ви функціонування Державної митної служби як єдиної юридичної особи?». Це восьме опитування із серії онлайн-опитувань, які регулярно проводяться Ініціативою.

Метою опитування було визначити рівень підтримки реорганізації Державної митної служби України (далі Держмитслужба) у єдину юридичну особу та дізнатися, як, на думку опитаних, це вплине на здійснення експорту та імпорту.

В онлайн-опитуванні взяли участь 98 респондентів з 21 області України та м. Києва. Підсумки опитування:

- більшість (59%) респондентів не підтримують функціонування Держмитслужби України як єдиної юридичної особи, 32% – підтримують;
- 67% респондентів вважають, що здійснення зовнішньоекономічної діяльності не спроститься внаслідок функціонування Держмитслужби України як єдиної юридичної особи. Водночас, протилежної думки притримуються 20% респондентів [3].

За результатами ще одного громадського опитування, проведеного серед українських експортерів та імпортерів Інститутом економічних досліджень та

політичних консультацій в рамках реалізації проєкту Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю», отримано такі результати:

- 27,9% підприємств оцінюють роботу Держмитслужби як ефективну і яка не потребує змін;
- 52,9% респондентів оцінили роботу Служби в цілому, як ефективну, але яка вимагає деяких змін;
- 15,3% дали оцінку – у цілому ефективно, але масштабні реформи можуть покращити ситуацію
- і тільки 3,9% опитаних зазначили, що робота митниці не ефективна і має потребу у повній заміні.

На другому місці серед проблем для мікро- та малих підприємств – свідоме завищення митної вартості товарів, для середніх – постійні зміни структури та керівництва, а для великих – застаріле технічне оснащення. Мікро- та малий бізнес частіше вказує на корупцію, як проблему у роботі митниці, ніж великий та середній.

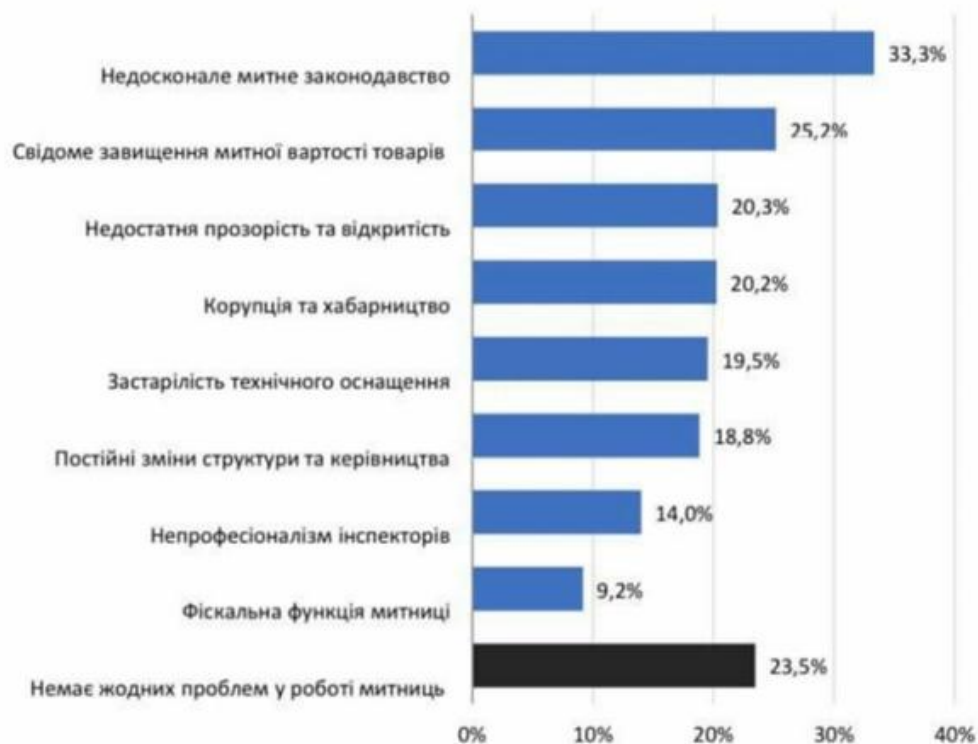

Рис. 1. Відповіді на питання «Які з проблем, що наведені в переліку, є сьогодні найбільшими, з Вашої точки зору, у роботі митниці?», % опитаних

Дане дослідження було проведено у період квітень-червень 2020 року. Серед 1045 опитаних підприємств представлені мікропідприємства (42,3%), малі (28%), середні (21,4%) та великі (8,2%) підприємства. Опитані підприємства-учасники ЗЕД працюють у секторах сільського господарства, промисловості, торгівлі та інших секторів послуг. 86,8% підприємств повідомили, що працюють з митними брокерами. Європейський Союз є найпоширенішим напрямком як експорту, так і імпорту для опитаних підприємств. 67,5% респондентів склали чоловіки, 32,5% – жінки [1].

Таким чином, ті ініціативи, які проявляють незалежні громадські організації, їх розробки та дослідження можуть суттєво підвищити ефективність державного управління митною справою. Збільшення подальшого впливу на механізми державного управління митною справою дадуть змогу говорити про те, що управління митною справою є вже не стільки державним, скільки публічним.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=170424984692601&id=101101198291647 (дата звернення: 03.05.2021).
2. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.05.2021).
3. Результати онлайн опитування "Митна служба, як єдина юрособа". URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=6578> (дата звернення: 03.05.2021).
4. Реформа державного управління. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-derzhavnogo-upravlinnya> (дата звернення: 03.05.2021).

Тодорова Ольга Леонтіївна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

Павлюченко Наталія Олександрівна,
головний спеціаліст відділу закладів культури та мистецтв
управління культури, національностей та релігій Миколаївської ОДА

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Процес удосконалення системи державної влади носить перманентний характер, тобто постійно модернізується, набуваючи нових форм і методів реалізації. Навіть в тих країнах, де досягнуті певні позитивні результати функціонування структури управління, цей процес не є абсолютно досконалим. Для України, так само, як і для більшості країн світової спільноти, важливе значення має ефективна та якісно вибудована система управління людськими ресурсами в державних органах, що спрямована на всебічний розвиток та професіоналізацію державних службовців.

В контексті проголошення Україною інтеграції до Європейського Союзу як стратегічного пріоритету, однією з ключових цілей реформ, визначених «Стратегією сталого розвитку України – 2020» [2], є адаптація державних послуг до європейських стандартів [3]. Україна, прийнявши у 2016 році «Стратегію реформування державного управління на період до 2021 року» (далі – Стратегія) [1], задекларувала прихильність принципам Програми SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management – Програми підтримки вдосконалення врядування та менеджменту). Модернізація УЛР є одним з ключових напрямків реформи державної служби в Україні. Нова редакція Стратегії включає в себе цілу главу, присвячену модернізації державної служби та управління людськими

ресурсами [1]. Політика УЛР в системі державної служби відповідно до Стратегії складається з наступних компонентів:

- збільшення ефективності і прозорості діяльності державної служби шляхом впровадження в її діяльність сучасної ІТ-системи УЛР на основі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

- запровадження та підтримка прозорої системи відбору на державну службу, яка забезпечить залучення високопрофесійних, кваліфікованих та вмотивованих спеціалістів відповідно до найкращих європейських стандартів і практик;

- модернізація сучасної системи професійного розвитку, яка оснащена відповідним матеріальним і ресурсним забезпеченням, орієнтована на задоволення потреб у підвищенні професіоналізму та розвитку компетентності державних службовців;

- забезпечення належних умов оплати праці державних службовців шляхом створення конкурентоспроможної справедливої системи оплати праці та системи винагород;

- становлення організаційної культури державної служби, заснованої на парадигмах досягнення показників результативності, відповідальності, інноваційності, безпосередньої комунікації [1].

Враховуючи наведене вище, управління професійним розвитком персоналу представляє один із важливих і найскладніших компонентів управління людськими ресурсами в системі державної служби. Від запровадження даної соціальної технології залежить: чи буде досягнута мета кадрової політики, наскільки ефективна практика роботи управління персоналом та робота самого органу державного управління, наскільки вдалося реалізувати професійний потенціал людини як найважливішого соціального ресурсу.

В даний час ситуація в сфері управління службово-професійним розвитком державних службовців органів державної влади залишається проблематичною, а отже не є оптимальною, вимагає вдосконалення та потребує переосмислення з теоретичних і практичних позицій. В цьому зв'язку зауважимо, що ряд принципів формування ефективної системи застосовується частково, зокрема це:

- планування процесів розвитку державних службовців, що є широкою сферою управлінської діяльності, зміст якої пов'язується із залученням,

активізацією, розвитком і раціональним використанням фахівця, як найважливішого ресурсу діяльності органу державної влади;

- створення системної моделі управління професійним розвитком державних службовців.

Разом з тим, численні дослідження підтверджують, що кадровий потенціал державної служби складають саме посадовці з достатнім освітнім і професійним рівнем, які прагнуть удосконалити свій кваліфікаційний розвиток, просуватися по професійній кар'єрі, усвідомлюють місію, яку вони виконують. Система планування людських ресурсів і розвитку кадрового потенціалу органів державної влади має включати програми розвитку органу влади, аналіз потреб в персоналі, програми підвищення кваліфікації та перепідготовки, системи оцінки роботи і розвитку кар'єри, розвиток організаційної культури.

Відтак, саме системний підхід до управління професійним розвитком державних службовців дозволяє охарактеризувати його як цілеспрямовану діяльність, що реалізується на всіх рівнях управління державною службою, а також конкретизувати у вигляді підсистем, які в своїй сукупності та взаємозв'язку і є елементами системної моделі. До них відносяться:

- Керуюча підсистема – суб'єкти управління професійним розвитком, до яких можна віднести: центральний орган державної влади в сфері державної служби (НАДС), як єдиний центр всієї керуючої підсистеми; самі органи державної влади всіх рівнів; державні службовці керівних посад категорії «А», «Б»; кадрові структурні підрозділи або виокремлені посади по роботі з персоналом. У діяльності всіх цих суб'єктів повинні вирішуватися завдання, що сприяють професійному розвитку службовців;

- Керована підсистема – об'єкти управління професійним розвитком, якими визначаються державні службовці. Предметом управлінського впливу є кваліфікація державних службовців і професійна компетентність, а також мотиваційно-ціннісна складова – цілі, цінності, установки і мотивація професійного розвитку і кар'єри;

- Інструментальна підсистема – механізми управлінського впливу, основними з яких є оцінка кваліфікації та компетенцій в різних формах, вища професійна освіта і додаткова професійна освіта в різних формах. Вдосконалення

механізмів, доцільно зосередити на таких аспектах, які забезпечують цю діяльність: кадровий, нормативно-правовий, інформаційно-методичний, технологічний;

- Ціннісна підсистема – цілі, що визначають його спрямованість: підвищення ефективності управління професійним розвитком державних службовців органів влади; підвищення якості кадрового потенціалу органів влади; підвищення ефективності діяльності органів влади в цілому.

- Підсистема результатів – показники, що відображають результати досягнення цілей: позитивна динаміка в характеристиках кадрових апаратів службовців державних органів; зростання кваліфікації і професійної компетентності службовців; кар'єрне просування службовців в залежності від рівня їх професійного розвитку і ступеня заслуг.

Такий підхід відображає взаємозв'язок елементів системи і дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення в рамках виявлених проблем. Складність даної системи, її багаторівневність і багатокомпонентність призводить до необхідності застосувати мережевий принцип до побудови управління професійним розвитком державних службовців і планувати цю діяльність в організаційному і функціональному вимірах.

Список використаних джерел

1. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 чер. 2016 р. № 474-р : ред. від 25.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text>.

2. Про Стратегію сталого розвитку України – 2020 : Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 : ред. від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

3. Хаїтов П. О. Удосконалення управління людськими ресурсами на державній службі в умовах інституціональних змін. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. 2016. № 2. – С. 161-166.

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА ТА МЕХАНІЗМ РЕФОРМУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Публічну службу аналізує В. Тимків у статті «Понятійні аспекти становлення публічної служби в Україні» [14]. Публічна служба - це політична та професійна діяльність громадян України в органах державної влади, органах місцевого самоврядування і їх апаратах та інших недержавних органах, на які законами покладено виконання публічних функцій держави відповідно до статті, а також виділено чотири види публічної служби [14]. У своїх статтях М. Карпа та А. Дудник виділяють такі складові публічної служби державна, муніципальна, спеціалізована, цивільна [10]. Принципи та поняття публічної служби наведено у роботах М. Карпа [9]. Визначення «публічна служба» наведено у статті О. А. Задихайло [8]. Отже, розглянувши наукові статті зазначимо, що науковці схиляються до думки про те, що законодавство не чітко регламентує поняття публічна служба, оскільки є надмірно широким.

Визначальним при вирішенні видів публічної служби для правозастосування є правове регулювання їх діяльності, відповідно до якого можна визначити такі види публічної діяльності, які заслуговують на увагу під час вивчення судової практики. Це: діяльність на державних політичних посадах; професійна діяльність суддів; державна служба; служба в органах місцевого самоврядування» [5].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» [2] державна служба - це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави.

Одним із актуальних питань сьогодення є питання оплати праці державних службовців, що регламентується законодавством про оплату праці [4]. Проблеми законодавчого трактування визначення публічної служби взаємопов'язані з регулюванням на законодавчому рівні єдиних підходів до оплати праці державних службовців. Загалом питання удосконалення оплати праці державних службовців були предметом наукових досліджень ряду вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких варто відмітити таких як: Л. О. Дорогань-Писаренко [7], І. С. Лаптії

[11], В. С. Олійник [12], О. А. Соколова [13] та інші. Але, незважаючи на значну кількість наукових праць, вважаємо, що для приведення оплати праці державних службовців до європейських та міжнародних правових норм варто проаналізувати основні проблеми та невідповідності на законодавчому рівні.

Відповідно до статті 6 Закону «Про державну службу» [2] посади державної служби в державних органах поділяються на категорії та підкатегорії залежно від порядку призначення, характеру та обсягу повноважень, змісту роботи та її впливу на прийняття кінцевого рішення, ступеня посадової відповідальності, необхідного рівня кваліфікації та професійних компетенцій державних службовців. Так, посади державної служби поділяються на три категорії А, Б та В. Вимоги до кандидатів на посади регламентуються статтею 20 і є однаковими в межах однієї категорії посад [2]. Оплата праці держслужбовців регламентується Схемою посадових окладів на посадах державної служби з урахуванням категорій, підкатегорій та рівнів державних органів у 2021 році, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України [6]. На цьому етапі виникає суперечність між нормами Закону та Постанови КМУ, оскільки умови відбору та вступу на державну службу в межах категорій однакові, а оплата праці суттєво різниться. Так, в залежності від юрисдикції державного органу та його підпорядкування, оклад головного спеціаліста становить від 5300 грн до 11000 грн [6].

Суттєва різниця розміру посадового окладу не мотивується виконанням надзвичайно складних завдань, а лише категорією державного органу. Тобто, виконуючи однакові завдання, маючи однакові службові повноваження, готуючи однакові тести при проходженні конкурсу, головний спеціаліст районного рівня отримує вдвічі нижчий оклад.

Як висновок зазначимо, заробітна плата є чи не головним фактором мотивації державного службовця. Проте, аби цей фактор сприяв ефективній роботі, його слід правильно використовувати. Працівник, якого мотивує заробітна плата, виконує свої посадові обов'язки з повною віддачею. Ефективність виконання поставлених завдань перед державним службовцем, як правило, все ж таки впливає на те, як швидко зростає його посадовий оклад. Водночас рівень заробітної плати має суттєвий ефект на внутрішню мотивацію співробітника. Посадовий оклад повинен становити основну частину заробітної праці, тоді працівник відчує більшу

впевненість. Відчуття впевненості та стабільності має позитивний вплив на внутрішню мотивацію.

Високі та однакові оклади, мають бути встановлені для всіх спеціалістів, в межах однієї посади, що будуть підтверджувати їх ефективну працю, а також рівень освіти, професійних навичок та щорічного підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом України №2222-ІУ від 8 грудня 2004 року.
2. Закон України “Про державну службу” : від 10.12.2015 р.
3. Закон України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 р.
4. Закон України “Про оплату праці” від 20.04.1995 р.
5. Концепція розвитку законодавства про державну службу. Затверджено Указом Президентом України від 20.02.2006 р. № 140/2004.
6. Схема посадових окладів на посадах державної служби з урахуванням категорій, підкатегорій та рівнів державних органів у 2021 році. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року № 15.
7. Дорогань-Писаренко Л.О. Оплата праці державних службовців: організаційно-обліковий аспект // Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2014. № 3С. 127-131.
8. Задихайло О. А. До питання щодо визначення в адміністративному праві України поняття посадової особи / О. А. Задихайло // Зб. наук. праць Харків. нац. пед. університету ім. Г. С. Сковороди «Право». - Вип. 14. - 2010. - С. 10 - 15.
9. Карпа М. І. Публічна служба: основні тенденції розвитку / М. І. Карпа, А. І. Дудник // Наук. вісн. - 2009. - Вип. 3.
10. Карпа М. Принципи здійснення публічної служби / М. Карпа // Демократичне врядування : наук. вісн. - 2011. - Вип. 6.
11. Лаптії І.С. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології // Право України. 2005. № 7. С. 81–84.
12. Олійник В. С. Оплата праці в державному секторі: термінологічний аспект // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2016. № 3(7). С. 56-65.

13. Соколова О. А. Оплата праці державних службовців як вид запобігання проявам корупції // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Серія: Право. Вип. 42. С. 142- 145.

14. Тимків В. Понятійні аспекти становлення публічної служби в Україні / В. Тимків // Публ. упр.: теорія і практика : зб. наук. праць. - 2012. - № 1.

СЕКЦІЯ 4.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Долженков Олег Олександрович,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри освітнього менеджменту та публічного управління
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛАСНИХ РАД В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Місцеве самоврядування в Україні на теперішньому етапі розвитку української держави перебуває в стадії реформування. Віднесення до органів місцевого самоврядування обласних рад при відсутності на цьому рівні виконавчих органів рад та обов'язкове делегування повноважень державним адміністраціям призводить до певного блокування розвитку самоврядування в Україні.

Що стосується питань статусу, принципів організації діяльності та повноважень обласних рад, то в науковій літературі дана тема є не до кінця дослідженою. Обласні ради займають особливе місце у системі місцевого самоврядування, оскільки вони представляють його регіональний рівень. Можна визначити обласні ради як своєрідні асоціативні органи місцевого самоврядування. Організація та діяльність обласних рад, в першу чергу, базується на конституційних правових принципах місцевого самоврядування, під якими науковці розуміють і право, і реальну здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти ними в інтересах місцевого самоврядування [3, с.212].

Принцип народовладдя є одним з найважливіших в організації та діяльності обласних рад як органів самоврядування. Згідно з Конституцією України, народ, як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні, має безумовне і пріоритетне право (природне право) на її безпосереднє здійснення і здійснює її різними шляхами, в тому числі за допомогою виборів делегує здійснення владних повноважень державі в особі її конституційних органів та органам місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування може ефективно функціонувати лише за умови оптимального поєднання безпосередньої та представницької демократії.

Принцип законності в діяльності обласних рад полягає в тому, що кожна рада, її посадова особа зобов'язані неухильно додержуватися Конституції України та законів України, діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України.

Принцип гласності забезпечує відкритий публічний характер діяльності обласної ради в системі місцевого самоврядування і систематичну інформацію жителів регіону про цю діяльність з метою залучення широких верств населення для активізації роботи ради та її органів [2, с. 378].

Принцип колегіальності забезпечує перш за все колективне обговорення питань регіонального життя і колегіальне їх вирішення обласними радами. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” містить ряд норм, які закріплюють принцип колегіальності в роботі обласної ради.

Принцип поєднання місцевих і державних інтересів також має важливе значення в діяльності обласних рад як регіональних представницьких органів самоврядування. Загальні державні інтереси охоплюють всю територію України і всіх її громадян, а місцеві - ті або інші місцевості та громадян, що мешкають на відповідній території. Це обумовлює взаємодію інтересів і зв'язок органів місцевого самоврядування з державною виконавчою владою.

Принцип виборності лежить в основі формування обласних рад. Вибори, як акт самоврядування народу, як наймасовіший процес, який знає право. Відповідно до даного принципу, відображеному в чинному законодавстві, обласна рада, як і інші органи місцевого самоврядування, може бути сформована тільки шляхом виборів. Але порядок формування обласних рад залишився поза межами Конституції України та регулюється виборчим кодексом України.

Принцип правової, організаційної, та матеріально-фінансової самостійності базується на самодостатності органів місцевого самоврядування. Обласні ради повинні б мати правову, майнову, матеріально-технічну, інформаційно-аналітичну та фінансову спроможність реалізувати декларовані законодавством повноваження. А сюди входить управління майном спільної власності територіальних громадян області, достатній для забезпечення потреб населення бюджет, недопустимість штучного дотування, чого на практиці немає.

Серед основних принципів місцевого самоврядування є *принцип його державної підтримки та гарантії*, який має пряме відношення і до організації та діяльності обласної ради. Основоположне значення для утвердження принципу підтримки та гарантії місцевого самоврядування має ст. 7 Конституції, якою визнається і гарантується місцеве самоврядування як елемент демократичного конституційного ладу, а також наведена при розгляді принципу самостійності ст. 71 “Гарантії місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб” Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” [1, с. 50].

Принцип судового захисту прав місцевого самоврядування є важливим правовим засобом забезпечення виконання рішень органів місцевого самоврядування, які відповідно до ст. 144 Конституції України є обов’язковими до виконання на відповідній території, якщо вони прийняті в межах компетенції конкретного органу місцевого самоврядування. На найвищому – конституційному – рівні закріплено право місцевого самоврядування на судовий захист його законних прав і інтересів.

Отже, обласні ради, будучи де-юре складовою частиною місцевого самоврядування, а де-факто – конституційно невизнаним органом регіонального самоврядування, окрім цього, виконують роль посередника між органами місцевого самоврядування на рівні територіальних громад та районів і державою. Таким чином, важливим для вдосконалення роботи обласної ради може бути прийняття нової редакції закону про самоврядування.

Список використаних джерел

1. Балабанова І. Конституційно-правовий статус області і обласної ради як представницького органу місцевого самоврядування в Україні та актуалізація їх вдосконалення. *Юридичний журнал*. 2012. № 70. С.45-54.
2. Євсюкова О. В. Правова практика становлення принципів побудови, функцій та повноважень місцевих рад. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Управління. 2013. Вип. 2. С. 376-385.
3. Ковтун І. Б. Поняття і сутність повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2011. №1. С. 211-217.

Дідук Аліна Юріївна,
*слухачка ОРІДУ НАДУ при Президентові України,
головний бухгалтер – начальник відділу фінансового забезпечення
апарату Лиманської районної державної адміністрації Одеської області*

ДОСВІД ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА РОБОТОЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО ВРЯДУВАННЯ

Від проголошення незалежності держави Україна і до цього часу, сучасна Україна перебуває в постійному стані пошуку власної моделі організації місцевої влади, яка була б досить ефективною та в той же час успадковувала найкращі історичні риси місцевої влади минулих епох та виникла як наступниця державницьких традицій. Найбільш послідовними у питанні реформування системи виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є представники органів місцевого самоврядування та їх громадських об'єднань й асоціацій, бо бачать, що в час політичної й економічної кризи гостро постає проблема проведення кризового менеджменту: як за умов економічного спаду, при максимально обмежених ресурсах створити найбільш комфортні умови для життя наших громадян.

Місцева влада кожної країни відображає традиції народу, рівень розвитку суспільства та умови його існування. Це стосується і самоврядування України, яке існує ще з найдавніших часів і має давні демократичні традиції. Сама ідея місцевого самоврядування, передбачаючи децентралізацію влади, організаційну та фінансову автономність органів місцевого самоврядування, суперечила ленінській доктрині соціалістичної держави, що за своєю природою була централізованою державою. Тому і на сьогоднішній день ми ще пожинаємо стереотипи відносин «центр – громади», що склалися ще за радянських часів.

Спочатку сільське і міське самоврядування розвивалося на основі звичаєвого права. Суть регіонального самоврядування формували віча, які скликалися на територіях окремих князівств. На чолі держави стояв князь, який мав верховну владу. Він приймав законодавчі акти, здійснював судочинство, центральне управління державою, очолював військо, через його уповноважених збиралися

податки, карбувалися монети, здійснювалося керівництво зовнішньополітичними відносинами. В той же час народні збори могли запросити князя на престол, або попросити залишити його. Слід зауважити, що роль вічових зібрань у різні періоди історії Київської Русі змінювалася залежно від обставин. Різні форми місцевого самоврядування лежали в основі розвинутого міського ладу Київської Русі. Міське самоврядування відіграло значну роль у соціально-економічному та духовному розвитку України-Русі.

Ефективність діяльності місцевого врядування місцевого самоврядування забезпечується багатьма чинниками, серед яких найважливішу роль відіграє контроль.

У загальному вигляді мета контролю за роботою місцевого самоврядування полягає у тому, щоб встановити, чи вона відповідає завданням, що стоять перед органами місцевого самоврядування; чи виконуються і як саме виконуються покладені на них обов'язки; яким є практичний результат зробленої роботи; чи є відхилення від поставлених цілей і якщо так, то які причини і хто в цьому винен, тощо. Ефективний контроль повинен забезпечувати виявлення проблем і можливість коригування дій до того, як ці проблеми зможуть перерости у кризу. Світової практиці відомі принаймні два види контролю за діяльністю місцевого самоврядування, що зумовлені підзаконним характером його діяльності: державний і громадський контроль.

Державний контроль місцевого самоврядування забезпечується органами державної влади — законодавчої, виконавчої і судової, та виявляється у різноманітних формах управлінського та фінансового контролю. Громадський контроль як засіб забезпечення законності у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування суттєво відрізняється від інших видів контролю. Ця відмінність полягає насамперед у тому, що всі суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, а не держави. Їх контрольні повноваження, зазвичай, не мають юридично владного змісту, а рішення за результатами перевірок мають, як правило, рекомендаційний характер [1].

Своє право контролю над державними інституціями та місцевим самоврядуванням у демократичних країнах громадяни реалізують, передусім, через різноманітні громадські об'єднання, а саме через добровільні громадські

формування, створені на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Свобода спілок і асоціацій виступає одним із головних конституційних прав громадян у демократичній державі. Конституції більшості країн світу гарантують свободу об'єднання в політичні партії, культурні, спортивні, профспілкові та інші громадські організації. Саме через громадські об'єднання, громадсько-політичні рухи, політичні партії до процесу прийняття владних рішень та вироблення муніципальної політики залучаються широкі верстви населення, реалізуються та захищаються політичні та економічні інтереси тієї чи іншої частини суспільства [2].

Головними ознаками громадських об'єднань, які їх відрізняють від інших об'єднань громадян: добровільність об'єднання членів. Світовий досвід демонструє існування громадських об'єднань різноманітної спрямованості; політичні партії, професійні організації (організації промисловців, торговців, професійні спілки, асоціації і федерації професійних союзів), організації у галузі сільськогосподарського виробництва, правові, проурядові об'єднання та організації військового типу, наукові, інженерні і технічні організації, освітні організації, культурні організації, організації соціальної допомоги, організації медичного та оздоровчого характеру, організації допомоги публічній службі, національні (етнічні) організації, релігійні організації, ветеранські та патріотичні організації, організації хобі та захоплення, любительські атлетичні спортивні організації, організації студентського самоврядування (в Америці їх називають організаціями грецьких букв), науково-дослідницькі центри при різних фондах тощо.

Список використаних джерел

1. Батанов О. Політико-правові засади децентралізації публічної влади в зарубіжних країнах у контексті муніципальної реформи в Україні / О. Батанов // Юридичний вісник. - № 4, 2014. - Режим доступу: http://yurvisnyk.in.ua/v4_2014/15.pdf (дата звернення: 18.05.2021).
2. Гладій В. І. Реформування системи місцевого самоврядування України: досвід Вишеградської групи / В. І. Гладій // Грані. ґ 2015. ґ Вип. 12 (128).

Зелінська Наталя Сергіївна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ГРОМАД

Все ближче час кульмінації реформи децентралізації в Україні. Вже створено громади, укрупнено райони, затверджена ціла низка нормативно-правових актів, виходить на фінішну пряму обговорення внесення змін в Конституцію України тощо. Проте, ці кроки не мають всіх відповідей на виклики, які стоять перед новоствореними громадами для формування їх спроможності. Та й сподіватися, що в подальшому не буде внесено змін, наприклад, щодо кордонів цих громад (їх повторне об'єднання/роз'єднання) також було б досить самовпевнено.

Адже, вже сьогодні ми можемо спостерігати цілу низку проблем новостворених громад щодо утримання освітньої, медичної, культурної та іншої інфраструктури, яка їм перейшла від розформованих районів. Особливо це стосується тих громад, які були сформовані на базі колишніх районних центрів, але не об'єднали всі сільські ради цього району. На їх балансі залишилися громіздкі районні будинки культури, спортивні школи, вокзали, адміністративні будівлі райдержадміністрацій, податкових тощо.

Крім того, вже сьогодні ми спостерігаємо стрімкий відтік працездатного населення з таких громад в міста/центри новостворених районів тощо. Це питання мало б бути широко досліджено демографами, соціологами, фахівцями в галузі статистики, істориками та враховано при формуванні саме спроможних територіальних громад.

Так, сьогодні Портал спроможності територіальних громад пропонує перші показники ефективності щодо спроможності територіальних громад, а саме [2]: демографія (населення; кількість учнів, що навчаються в закладах загальної середньої освіти громади; кількість дошкільнят в закладах дошкільньої освіти); інфраструктурний розвиток; площа тергромад; кількість закладів загальної

середньої освіти; кількість закладів дошкільної освіти; кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу; фінансове забезпечення; всього надходжень до місцевого бюджету (загальний фонд); частка місцевих податків в дохідній частині бюджету загального фонду; індекс податкоспроможності; базова та реверсна дотація територіальних громад; надходження акцизу грн/на 1 жителя; надходження єдиного податку грн/на 1 жителя; надходження плати за землю грн/на 1 жителя; частка витрати на оплату праці загальнодержавних функцій (міське самоврядування) від дохідної частини бюджету загального фонду.

Вже сьогодні, аналізуючи вищезазначені показники, можна спрогнозувати, що за першим (демографічним) показником значна частина сільських громад буде неспроможна в короткому терміні часу, а це значно вплине і на такі показники, як інфраструктура, податкові надходження, дохідна частина бюджету тощо. Крім того, ми маємо також врахувати значні витрати на соціальний захист різних категорій неспроможних громадян. Від загального старіння населення до збільшення категорії незахищених громадян з різних причин (наслідки війни, пандемії, погіршення медичного обслуговування, економічного спаду тощо).

При формуванні спроможних громад, слід також враховувати і наслідки інших реформ, крім децентралізації. І тут ключовими є реформи в податковій галузі, освітня та медична, а для сільських територіальних громад ще й аграрна/земельна реформа. Зміни саме в цій сфері сьогодні викликають найбільший інтерес, бо несуть перспективи та загрози безпеки не лише окремо взятим громадам, а й державі загалом. Так, кардинально різні погляди на відкриття ринку землі [див., наприклад, 3, 4] спричиняють вмотивоване занепокоєння значного прошарку громадян України щодо відчуження у них основного багатства держави. Адже, якщо такі абсолютно протилежні трактування законодавства можливі ще до його впровадження в дію, то, зрозуміло, що лазівки до порушення прав громадян України там закладені апріорі. До того ж, негативні практики у земельних відносинах ми можемо спостерігати постійно на тлі тотальної правової безграмотності населення та корупційних схем в цій сфері [див, наприклад, 1]. Чого лише варті поневіряння громадян України в намаганнях отримати гарантовані Земельним кодексом України ділянки землі.

Саме ці виклики, які стоять перед громадами при формуванні їх спроможності, покликані сформувати нове бачення задіяння механізмів державного управління цим процесом, які не можуть бути обмежені лише правовими нормами, проведенням конференцій/обговорень з залученням міжнародної спільноти та громадськості. На нашу думку, мають бути сформовані не лише показники ефективності/спроможності територіальних громад, але і розроблені дієві механізми контролю достовірності цих показників та визначені шляхи їх досягнення.

Список використаних джерел

1. Земельний фонд України. URL: <https://www.facebook.com/groups/zemfonda>.
2. Портал спроможності територіальних громад. URL: https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=47f24b79311f44e2863eabe27ccbdc81&fbclid=IwAR3NdmVaXZD_ojyJnqt41UF01jJ5eOuNZLfJALashZLhf12mg8w5cdv0ohk.
3. Україна входить у нецивілізовані земельні ринкові відносини. URL: https://www.seeds.org.ua/ukra%20na-vxodit-u-necivilizovani-zemelni-rinkovi-vidnosini/?fbclid=IwAR2156x0DHrzH1fDscSvLXUq8kM46xkphliTZATkj_DtN2uUk28FL-N8Uxs.
4. Які спекуляції пов'язані із запуском ринку землі в Україні. URL: <https://agroter.com.ua/2021/05/22/yaki-spekulyacziyi-povyazani-iz-zapuskom-rynku-zemli-v-ukrayini/>.

Кравчук Ольга Юрїївна,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ЕКОНОМІЧНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ДО І ПІСЛЯ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Найвагомішим результатом децентралізації є зростання частки місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів з 2,5 % у 2012-2014 роках до 30 % у 2018 році, в основному за рахунок передання окремих податків та зборів до місцевих бюджетів.

Частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становить понад 50 %, для порівняння, у 2014 році ця частка складала 42 %. Стандарт співвідношення доходів державного та місцевих бюджетів більшості країн ЄС – 50:50 – може вважатися досягнутим.

Через місцеві бюджети в Україні перерозподіляється понад 15 % ВВП. Частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП у 2018 році становить 7,1 % (у 2014 році – 5,1 %), а власні доходи місцевих бюджетів зросли з 68,6 млрд грн. у 2015 р. до 189,4 млрд грн. Частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України зросла з 45,6 % у 2015 році до 51,5 % у 2018 році. Власні доходи на одного мешканця зросли з 3010,5 грн до 4880,0 грн.

При цьому позитивна статистика зберігалась, за січень-листопад 2018 року доходи місцевих бюджетів зросли на 22,5 %, або на 39 млрд грн порівняно із січнем-листопадом 2017 року та склали 212,5 млрд грн. Власні доходи місцевих бюджетів 665 ОТГ за січень-листопад 2018 року зросли на 62,6 % (+7,3 млрд грн). Доходи бюджетів громад за 11 місяців 2018 року склали 18,9 млрд грн.

За даними Міністерства фінансів України щодо стану виконання місцевих бюджетів, приріст надходжень до загального фонду у січні-жовтні 2018 року до січня-жовтня 2017 року складає 22,0 % (+34186,8 млн грн), до загального фонду без урахування міжбюджетних трансфертів надійшло 189367,0 млн грн [1].

Крім зазначеної вище інформації, у регіонах спостерігалось перевищення середнього темпу приросту доходів (від 22,1 % у Рівненській області до 28,9 % у Полтавській області), у решті регіонів темпи приросту були нижчі (від 21,9 % у Івано-Франківській області до 17,0 % у Миколаївській).

Обсяг фінансування розвитку територій з Державного бюджету зріс з 0,5 млрд грн у 2014 році до 19,37 млрд грн у 2018 році. Порівняно з 2014 роком у 39 разів зросла державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури. Обсяг коштів субвенції на формування структури ОТГ у 2018 р. склав 1,9 млрд грн кількість фінансових проектів збільшилася з 1451 до 2456.

Обсяг Державного фонду регіонального розвитку зріс з 2,9 млрд грн у 2015 році до 6,0 млрд грн у 2018 році, а кількість проектів – з 876 до 806.

Поряд зі зміцненням бюджетної спроможності, спостерігається й розширення загальної фінансової потужності громад, зокрема внаслідок отримання ними додаткових повноважень щодо здійснення зовнішніх запозичень, самостійного обрання установ з обслуговування коштів місцевих бюджетів тощо.

Державна фінансова підтримка на розвиток громад і розбудову інфраструктури значно збільшилась. В 2014 році на цю статтю виділялось 0.5 млрд грн, в 2015 ця цифра зросла до 3.7 млрд грн, та до 2018 дісталась до 19.37 млрд. З цих коштів в 2018 році 5 млрд грн виділялось на соціально-економічний розвиток регіонів. На Південь України було розподілено 372.9 млн грн, з яких 65.5 було виділено на Миколаївську область.

В 2019 році державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку склала все 20.75 млрд грн, південь, сумарно, отримав 3.1 млрд грн, з яких на Миколаївську область виділили 412.5 млн грн. Херсонська отримала 500.7, Одеська 809.4, Запорізька 563 та Дніпропетровська 881.1 млн грн [2].

В результаті цього, динаміка доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одного мешканця зросла до 2020 року. Миколаївська область показала значний ріст в 9%, Херсонська область 7.9%, Запорізька 6.6%. Одеська та Дніпропетровська показали менший ріст, ніж середній по Україні (6.4), та вийшли в 5% та 3.8% відповідно.

Зазначені здобутки у сфері бюджетної та загалом фінансової децентралізації не лише значно розширили фінансову спроможність громад, створюють потужне

підґрунтя для реалізації регіонами своїх цілей розвитку, але й надали громадам позитивний імпульс для розвитку економічної сфери.

Список використаних джерел

1. Молчанов Г. К. Военно-политическая обстановка в различных регионах мира / Г. К. Молчанов // Политические новости. 2015.

2. Крутій О. М Комплексний механізм діалогової взаємодії органів влади і громадськості / О. М. Крутій // Державне будівництво : електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_1_28.

Лесик Олена Василівна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентові України

**НОВЕЛИ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ:
КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТА КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку, вагомим значення набуває забезпечення комплексного та системного планування розвитку територій та просторової інтеграції, що можливо лише за існування цілісної системи просторового планування.

Децентралізація сприяла певній кількості перетворень щодо розбудови системи просторового планування, особливо на місцевому рівні, однак, ці перетворення все ще не набули системного та повного характеру, що актуалізує потребу наукового осмислення шляхів підвищення ефективності системи просторового планування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Просторове планування є вкрай важливим для забезпечення економічних, соціальних та екологічних вигод шляхом створення більш стабільних і передбачуваних умов для інвестицій та розвитку, гарантування вигод від розвитку місцевих громад та сприяння раціональному використанню землі і природних ресурсів для цілей розвитку. Таким чином, просторове планування є головним важелем забезпечення сталого розвитку та покращення якості життя. Потреба в просторовому плануванні є особливо нагальною в країнах з перехідною економікою.

Просторове планування розвивається на тлі безлічі різноманітних тенденцій – світові, геодемографічні, нормативно-правові, інноваційні, інфраструктурні, функціонально-структурні.

На часі можемо говорити, що законодавче закріплення поняття "просторове планування" здобуло лише у 2020 році, однак, у своїй еволюції, враховуючи

наявний радянський спадок розвиток територіального та просторового планування налічує понад 60 років. Актуальними для наукового осмислення та практичного опанування для територіальних громад є зміни, що внесені Законом України № 2280 [1], відповідно до якого передбачено розробку нового виду містобудівної документації – комплексного плану просторового планування території територіальної громади, яка буде визначати вимоги щодо використання території як в межах, так і за межами населених пунктів. Затвердження вказаної документації буде здійснюватися сільськими, селищними, міськими радами. Зазначений документ, за логікою повинен замінити Схему планування території ОТГ, а також забезпечити інтеграцію планування розвитку територіальної громади з урахуванням просторового виміру, тобто сприяти створенню системи просторового планування та розвитку територіальної громади.

Окрім зазначених змін, Законом передбачено ще низку положень, що сприятимуть забезпеченню комплексності та системності у просторовому плануванні, так передбачається надати комплексному плану, генеральному плану населеного пункту, детальному плану території статусу не тільки містобудівної документації, а й документації із землеустрою [2]. Розроблення такої документації буде допускатися виключно за участю сертифікованого інженера-землевпорядника, що, зрештою, сприятиме інтеграції двох споріднених (але до цього існуючих у паралельних площинах) сфер. Також Законом передбачено надання можливості за допомогою комплексного плану, генерального плану населеного пункту, плану детального планування: формувати земельні ділянки комунальної власності; вносити до Державного земельного кадастру відомості про земельні ділянки, сформовані до 2004 року; вносити до кадастру відомості про обмеження у використанні земель, що по суті відображає ще один важливий системний зв'язок, який планується забезпечити: зв'язок між містобудівною документацією, містобудівним та земельним кадастром, що, можливо, також буде забезпечено і за рахунок функціонування Національної інфраструктури геопросторових даних. Ще одним зв'язним ланцюгом є внесення планувальних обмежень, які встановлюються містобудівною документацією («червоні», «жовті», «зелені» лінії і т.п.) до Державного земельного кадастру, що має важливе значення для того аби такі обмеження могли бути реально впроваджені та діяли на практиці.

Законопроектом № 2280, що невдовзі набере чинності також фактично скасовано необхідність розробки кількох наближених за змістом, але до цього існуючих паралельно видів документації: містобудівної та з землеустрою. Значною перевагою також є наявність електронної картографічної основи, що передбачена законопроектом [1]. Також варто підкреслити той факт, що зрештою зі вступом у силу окреслених змін можна буде вести мову про реальну систему просторового планування, адже буде забезпечено реальний зв'язок програм соціально-економічного розвитку із містобудівною документацією (раніше такий зв'язок було задекларовано, але фактично він був відсутнім). Також процедура затвердження комплексного плану передбачає наявність прозорого механізму врахування та координування груп інтересів через наявні механізми громадських консультацій.

Зупинимося дещо детальніше на тому, що ж таке комплексний план та які обов'язкові компоненти він міститиме. Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території [3].

Щодо складу структури та особливостей, то [3]:

- Комплексний план міститиме просторові дані, метадані та інші елементи, що складають його проектні рішення, і розробляється у формі електронного документа.
- Строк дії комплексного плану не обмежується.
- Зміни до комплексного плану можуть вноситися за результатами містобудівного моніторингу, але не частіше одного разу на рік.

- Комплексний план підлягає експертизі містобудівної документації в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.
- Комплексний план підлягає стратегічній екологічній оцінці.
- Комплексний план розглядається і затверджується сільською, селищною, міською радою протягом трьох місяців з дня його подання.

Також разом із встановленням нового виду містобудівної документації з'являється нове трактування поняття "функціональна зона території" [3] (за аналогією функціональних зон, що встановлювалися зонінгами). Функціональна зона території – визначена комплексним планом просторового розвитку території територіальної громади, генеральним планом населеного пункту, планом зонування території частина території територіальної громади, щодо якої визначений певний набір дозволених (переважних (основних) та супутніх) видів цільового призначення земельних ділянок та відповідно до законодавства встановлені обмеження у використанні земель у сфері забудови.

Важливе значення у зазначеному ключі має проект постанови Кабінету Міністрів України "Про визначення формату електронних документів комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населеного пункту, детального плану території" [4]. Як зазначалося вище, комплексні плани мають розроблятися у електронному форматі та бути загальнодоступними, зазначена Постанова встановлює, що комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, генеральний план населеного пункту, детальний план території розробляється у формі електронного документа, що створюється у вигляді пакета файлів у чітко визначених форматах [4].

Створення електронного документа у вигляді пакета файлів завершується накладенням кваліфікованих електронних підписів та печаток (за наявності) архітектора, який має відповідний кваліфікаційний сертифікат, та сертифікованого інженера-землевпорядника.

Разом з тим, попри активну підготовку до переходу на положення Законопроекту № 2280 все ще залишається низка проблем, серед яких ключовими є кадрова та ресурсна неготовність територіальних громад, що актуалізує необхідність вишукування додаткових джерел фінансування (з-поміж яких і

міжнародна технічна допомога та позики) та систематичної підготовки фахівців, що має опиратися на повсюдну підтримку держави.

Окрім того варто розрізнити комплексний план та концепцію інтегрованого розвитку територіальної громади, оскільки концепція – це документ стратегічного планування, що не є містобудівною документацією.

Ключовими особливостями концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади є те, що вона:

- визначає довгострокові, міждисциплінарні, просторові, соціально-економічні пріоритети розвитку території;
- є вихідними даними для розробки містобудівної документації;
- відповідає державним і регіональним програмам та затверджується відповідними органами місцевого самоврядування;
- може розроблятися на замовлення ОМС з залученням місцевих мешканців, суб'єктів господарювання, що зареєстровані або здійснюють господарську діяльність на території відповідної територіальної громади.

Висновки. Важливим є встановлення відповідності та взаємовідносин між наявною містобудівною документацією та комплексними планами просторового планування території територіальної громади, що почнуть розроблятися уже з липня 2021 року. Попри прогресивність комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, все ще потребує вирішення проблема з кадровим та матеріально-технічним забезпеченням їх практичного функціонування. Відтак обґрунтування шляхів вирішення зазначених проблем є вектором подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель. Закон України від 17 червня 2020 року № 711-IX (набрання чинності: 24.07.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>.
2. Ухвалений Закон, який запроваджує комплексне просторове планування територій громад. Мінекономіки: офіційний веб сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=2478b914-1c24-4098-8cb0->

aaf889d4b421&title=UkhvaleniiZakon-

YakiiZaprovadzhuKompleksneProstorovePlanuvanniaTeritoriiGromad&isSpecial=true.

3. Брикайло Ю. Комплексний план просторового розвитку території, зміна цільового призначення та інші новели. DREAMDIM : Сайт адвоката Юрія Брикайло. URL: <https://dreamdim.ua/ru/kompleksnyj-plan-prostorovogo-rozvytku-terytoriy/>.

4. Про визначення формату електронних документів комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населеного пункту, детального плану території: Проект постанови Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-vyznachennya-formatu-elektronnyh-dokumentiv-kompleksnogo-planu-prostorovogo-rozvytku-terytoriyi-terytorialnoyi-gromady-generalnogo-planu-naselenogo/>.

Марчук Альона Юріївна,
*головний спеціаліст управління культури,
національностей, релігій, молоді та спорту
Первомайської міської ради Миколаївської області*

РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Становлення української державності, розбудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство створюють сприятливі умови для ефективного використання потенціалу молоді, її знань, умінь і навичок у забезпеченні сталого розвитку країни. Особливо значущою ефективність реалізації молодіжної політики є на місцевому рівні, де зворотній зв'язок від об'єкта до суб'єкта відбувається досить швидко, а рівень чутливості та сприйняття змінних потреб має бути максимальним.

Проблема забезпечення реалізації молодіжної політики суб'єктами місцевого самоврядування має комплексний характер, зумовлений, як відсутністю системного підходу до її сприйняття як необхідної складової соціальної безпеки, так і неузгодженістю та неопрацьованістю прийнятих в Україні управлінських рішень, що лише посилює негативні тенденції в її середовищі.

Питання молодіжної політики досліджували О. Амосов, А. Баранова, А. Васильєв, М. Головатий, М. Канавець, Г. Коваль, Л. Кривачук, О. Кулик, О. Кулініч, Ю. Куц, О. Лиска, Н. Метьолкіна, В. Омельчук, К. Плоский, Р. Сторожук, Т. Тарасенко, В. Шарий, О. Штанська та ін. Однак, враховуючи децентралізаційні процеси та невирішеність проблем у сфері, тема залишається актуальною.

До ключових напрямів діяльності та відповідних функціональних обов'язків у сфері реалізації молодіжної політики на місцевому рівні віднесено:

- патріотичне виховання;
- позашкільна освіта та змістовне дозвілля й відпочинок;
- підтримка та співробітництво з дитячими і молодіжними громадськими організаціями в рамках спільних молодіжних проєктів;

- юридична, економічна й психологічна підтримка молоді з метою її успішної соціалізації у суспільстві;
- оздоровлення та просвітницька діяльність щодо залучення до здорового способу життя;
- підтримка молодих сімей;
- підтримка розвитку молодіжного підприємництва, студентського самоврядування.

Інструментами впровадження молодіжної політики на рівні територіальної громади є:

- надання послуг для дітей й молоді через ЦНАПи та із залученням електронних платформ;
- використання мобільних груп для роботи з молоддю та дітьми, які територіально віддалені;
- співробітництво з дитячими та молодіжними громадськими об'єднаннями щодо розробки й впровадження спільних проєктів, організації тренінгів, квестів та інших форм взаємодії;
- сприяння молоді в отриманні професійного досвіду – стажування в органах влади;
- ресурсне забезпечення молодіжного будівництва та створення інфраструктури для активного способу життя (велодоріжок, екстрим-парків, тренажерів з вільним доступом та ін.);
- створення молодіжних бізнес-інкубаторів.

Для активізації участі молоді необхідно використовувати низку засобів впливу на усіх рівнях реалізації молодіжної політики [1]. Специфічним через свою наближеність до кінцевого «споживача» є саме місцевий рівень, де результативність та ефективність таких засобів оцінити досить просто.

До засобів впливу органів місцевого самоврядування на розвиток та реалізацію молодіжної політики в Україні можна віднести організаційні, адміністративно-правові, морально-етичні, фінансово-економічні та інформаційні. Окрему увагу варто зосередити на морально-етичних засобах – як інтегрального виразу ролі суспільного управління на місцевому рівні, та інформаційних, роль яких, на наш погляд недооцінена та відображена у молодіжній політиці досить

слабко (враховуючи результати соціологічних опитувань та рівня участі молоді в місцевих молодіжних заходах).

На місцевому рівні важливо сформуванати обґрунтовану місцеву молодіжну політику, яка відповідатиме таким ознакам ефективності, як [2, 3]:

- в довгостроковій перспективі має чіткі цілі та визначає досягнення на які вона спрямована;
- передбачає участь уповноваженого структурного підрозділу органу місцевого самоврядування у справах молоді;
- відображає міжсекторний підхід (взаємодію місцевої влади, громади, бізнесу та ЗМІ);
- передбачає чітко визначені цільові групи та «портрет» молоді, на які буде спрямована місцева молодіжна політика;
- містить зрозумілу стратегію;
- має сформовану мету, цілі, визначення молодіжної політики, що є зрозумілими для молоді та передбачають її активну участь;
- ґрунтується на знаннях, статистичних даних та даних соціальних опитувань;
- розглядає молодих людей як ресурс, а не проблему;
- є заснованою на консультаціях з усіма зацікавленими сторонами (особливо молоддю, молодіжними працівниками);
- активно використовує підходи неформальної освіти (тренінги, квести, конкурси, фестивалі, круглі столи, літні/зимні школи лідерства та ін.);
- встановлює вертикальні зв'язки між місцевим, обласним та національним рівнями управління;
- передбачає участь молодих людей у всіх стадіях розробки, реалізації та оцінювання місцевої молодіжної політики;
- адаптує та використовує відомі європейські та міжнародні практики по роботі з молоддю на місцевому рівні;
- має відповідні ресурси: бюджет, виконавців, приміщення, споруди, обладнання;
- передбачає перелік затверджених календарних планів, заходів, проектів у пріоритетних сферах;

- передбачає перелік адміністративних послуг та порядок їх надання, що орієнтовані на потреби молоді, молодих сімей, дітей та їх батьків.

Як бачимо, перелік вимог до реалізації місцевої молодіжної політики є значним та потребує ресурсного забезпечення. Разом з тим, це важливий напрям, за яким майбутнє територіальної громади.

Список використаних джерел

1. Лиска О. Г. Ставлення молоді міст України до місцевої влади // Державне будівництво: електрон. наук. фахове вид. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ, 2016. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/index.html>.

2. Мотречко В. В. Напрями оновлення організаційно-управлінської діяльності органів місцевого самоврядування при впровадженні молодіжної політики на локальному рівні. Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за між нар. участю (Одеса, 28 жов. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016 С. 37–38.

3. Молодь із країн ЄС та Східного партнерства висловлює своє бачення стосовно формування майбутньої молодіжної політики. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk/28881/%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C%20%D1%96%D0%B7%20%D0%BA%D1%80%D0%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.

Нагуляк Анастасія Олегівна,
аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З НАСЕЛЕННЯМ: СОЦІАЛЬНІ ПЛАТФОРМИ

Найважливішою проблемою сучасного етапу соціально-економічного розвитку України є формування соціальної політики, орієнтованої на дотримання інтересів більшості громадян, на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини, підвищення доходів населення, загальну доступність та якість адміністративних послуг. Йдеться про вирішення стратегічної проблеми – поліпшення якості життя громадян, розвитку культурної та духовної сфер життя суспільства, вдосконалення системи публічного управління на основі використання інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Формування та розвиток інформаційного суспільства істотно підвищить потенціал розвитку громадського суспільства, який знаходить своє відображення в ефективності та якості економічних процесів, призводить до зростання комунікативної взаємодії публічної влади з населенням і характеризує соціальну спрямованість держави.

Для більш детального розгляду необхідно оцінити структуру та характер взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевою громадою, на прикладі роботи Одеської міської ради.

Протягом 2020 року до Одеської міської ради через Департамент з питань звернень громадян та «Єдиний центр звернень громадян» комунальної установи «Міський інформаційно-аналітичний центр Одеської міської ради», який об'єднує «Гарячу лінію - телефон довіри Одеського міського голови» та сайт «15-35» надійшло 103 242 звернення громадян, а саме:

- у департаменті зареєстровано 13 426 письмових звернень;
- через сайт «15-35» надійшло 18 966 електронних звернень;
- через гарячу лінію – телефон довіри Одеського міського голови - 70 849 усних звернень.

Протягом 2020 року до Одеської міської ради надійшло 13 426 звернень, скарг та пропозиції громадян, що на 6,4% більше ніж в 2019 році (12 622 звернення).

Із загальної кількості звернень:

- 95,7% (12 850 звернень) становлять заяви та клопотання;
- 3,8% (506 звернень) – скарги;
- 0,5% (70 звернень) – пропозиції.

Такий вкрай низький рівень пропозицій може свідчити про політичну втому місцевої громади та низьку довіру до влади.

Аналітика письмових звернень громадян дає можливість оцінити структуру комунікативного процесу. Найбільш актуальними темами звернень для громадян є соціальний захист, утримання та експлуатація житлового фонду, землевпорядкування, частка таких звернень становить 28,1%, 24,7%, 11,6% відповідно [1].

Соціальні мережі різного напрямку пропонують своїм користувачам можливість стежити за новинами, обмінюватися думками про значущі проблеми в районах та містах. Такі мережі, як Facebook, Instagram, Twitter об'єднують щодня на своїх платформах сотні мільйонів активних користувачів. Соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя та інформація, що транслюється в них, наприклад на сторінках органу місцевого самоврядування, впливає на ставлення жителів до влади в цілому та формує імідж органу публічної влади.

Це відносно новий напрямок на даний момент залишається в органах публічної влади без кваліфікованих фахівців, які вміють якісно вести соціальний медіа маркетинг - стратегічний і методичний процес встановлення впливу, репутації компанії та бренду. У зв'язу з цим ресурс, який дає можливість збільшити довіру населення до органів місцевої влади, не реалізовано.

Будь-яка інновація не виникає спонтанно. Вона з'являється внаслідок цілеспрямованої дії досить великої кількості чинників. Такі інструменти зворотного зв'язку в соціальних мережах, як опитування дозволяють дізнатися і врахувати побажання жителів.

В процесі аналізу роботи Одеської міської ради та опрацювання статистичних даних стосовно звернень та пропозицій мешканців громади міста.

Актуальною є задача розробки окремих платформ зв'язку з громадськістю у сфері соціального захисту, утримання та експлуатація житлового фонду, землевпорядкування- більш значущих, як показує статистика, для мешканців міста. Опублікування звітів про виконану роботу в вигляді постів, дозволить сформувати довірчі відносини, а оперативний зворотний зв'язок врегулювати виникаючі проблеми в самому початку їх зародження. Встановити лідерів та вибудувати з найактивнішими мешканцями якісну роботу. Залучити до заходів і важливих подій району, що в цілому підвищує активність жителів. Що дозволить вирішити одну з проблем, що стоять перед суспільством довіру громадян до органів місцевої влади.

Список використаних джерел

1. Звіт про стан розгляду запитів на інформацію за 2020 рік [Електронний ресурс].URL: <https://omr.gov.ua/ua/city/departments/obr/report/>.

2. Про Національну програму інформатизації, Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, від 15 травня 2013 р. № 386-р. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577>.

Невеселий Владислав Валерійович,
аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Після завершення процесу об'єднання територіальних громад та формування сучасної територіальної «сітки» все більшого значення набуває проблема забезпечення їх спроможності та самодостатності. Після того як до територіальних громад приєднали на завершальному етапі ще по кілька населених пунктів зазначена проблема перейшла у етап перезавантаження, при чому однією з важливих проблем, що виникли, стала необхідність розвитку інфраструктури. Для більшості територіальних громад питання розвитку інфраструктури стоїть досить гостро, при цьому воно є багатовимірним та потребує нагального вирішення. Відтак, обрана тема є актуальною для дослідження, а вивчення взаємозв'язку розвитку інфраструктури та спроможності територіальних громад нагальним та своєчасним.

Питаннями дослідження спроможності територіальних громад присвячені праці низки вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких В. Кампо, В. Кравченко, О. Лазор, М. Мельник, С. Саханенко, Дж. Хіллер, Я. Щепанський, окремим аспектам та складовим спроможності громад, а також ресурсному забезпеченню увагу приділяли Т. Безверхнюк, І. Вахович, С. Липовська, П. Мельник, В. Поліщук, С. Сембер, Л. Тарангул, С. Шульц, та інші. Попри ґрунтовну наукову розробленість теми, виклики сучасності актуалізують необхідність дослідження проблеми спроможності територіальних громад та інфраструктурної складової її забезпечення.

У кінці ХХ ст. концепція спроможності держави розглядалася в контексті політики щодо країн, які розвиваються. Світовий банк стимулював дослідження спроможностей інституту держави для таких країн, звертаючи увагу насамперед на їх інституційні спроможності. Тобто, аби проводити ефективну політику, країни мають потребу в розбудові інститутів і бюрократії, які є «стриманими,

раціональними і ефективними”. Цей підхід був застосований і щодо країн так званої “третьої хвилі” демократизації, у тому числі України, з метою оцінки економічних реформ і консолідації демократії. Поширенню терміну “спроможності держави” сприяла трансформація методологічних установок безпосередньо публічного управління.

Так, концепція ”спроможності держави” передбачає диференціацію спроможностей, відповідно до одного з варіантів виділяють спроможності [1]:

- управлінські (governance capacities);
- урядові (governmental capacities);
- адміністративні (administrative capacities);
- менеджеріальні (management capacities);
- спроможність формувати політику (policy-making capacities);
- інституціональні спроможності (institutional capacities).

Кожен з цих термінів має концептуальне навантаження і посідає певне місце в теоретичному описі публічного управління. У відповідності до визначених концептуальних напрямів у спроможності можливо визначити, що і на рівні територіальної громади повинні мати місце управлінська та адміністративна спроможність, організаційна та/або менеджеріальна спроможності, інституційна спроможність, також важливою є фінансова спроможність, яка значною мірою складає основу спроможності територіальної громади, відповідно до вітчизняної практики.

Згідно з Методикою формування спроможних громад [2], під спроможною територіальною громадою слід розуміти «територіальні громади сіл, селищ, міст, які в результаті добровільного об’єднання (добровільного приєднання до об’єднаної територіальної громади) здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров’я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці».

Ключовими критеріями спроможності було визначено: площу території, кількість учнів освітніх навчальних закладів, індекс податкоспроможності, частку

місцевих податків та зборів у доходах бюджету. Саме ці критерії і слугували базисом для утворення територіальних громад, разом з тим, на наш погляд не достатня увага була приділена інфраструктурі та комунікаційному забезпеченню територіальних громад, адже створюючи громаду з центром у одній із них проблема транспортного сполучення, наприклад, лише загострюється. З одного боку, для вирішення таких питань було надано державні субвенції, однак, з іншого – такі проблеми існують та повністю не вирішені і після завершення об'єднавчих процесів.

Інфраструктурний розвиток громади є ядром її спроможності, про це яскраво свідчить перелік критеріїв, розроблених для моніторингу спроможності територіальних громад, представлених на Порталі спроможності територіальних громад [3]. Так, на зазначеному Порталі наведено 15 показників, згрупованих за трьома блоками: демографія, інфраструктурний розвиток та фінансове забезпечення. Як бачимо, розвиток інфраструктури є стрижневою проблемою спроможності, до показників для його моніторингу віднесено [4]:

- площу територіальних громад;
- кількість закладів дошкільної освіти;
- кількість закладів загальної середньої освіти;
- кількість закладів, що надають первинну медико-санітарну допомогу.

Погодимося, що загальна чисельність закладів соціальної інфраструктури є важливою, але, на наш погляд, не менш важливим є і низка інших аспектів, зокрема наявність внутрішнього та інтеррегіонального транспортного сполучення (якість доріг, транспорту та автоперевізників тощо), наявність засобів зв'язку та інтернету, якість такого покриття (в окремих громадах все ще залишається проблемним зазначене питання) та низка інших питань, які суттєво впливають на якість життя в громаді. Відтак, вважаємо, що інфраструктурний розвиток є важливою складовою спроможності територіальної громади, саме він сприятиме забезпеченню подальшого сталого розвитку громад, адже може стати фактором інвестиційної привабливості, збереження людських ресурсів тощо. Інфраструктурний розвиток територіальних громад як одна зі складових спроможності буде напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Надолішній П. Теоретико-методологічні засади та історичний контекст інституційної спроможності держави у сфері управління / П. Надолішній // Кримський юридичний вісник – Сімферополь, 2010. – Вип. 3 (10), Ч II. С. 97-106.

2. Методика формування спроможних громад. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 34). [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF>.

3. Портал спроможності територіальних громад [Електронний ресурс]. URL:https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=47f24b79311f44e2863eabe27ccbdc81&fbclid=IwAR3NdmVaXZD_ojyJnqt41UF01jJ5eOuNZLfJALashZLhf12mg8w5cdv0ohk.

4. 15 показників ефективності – відбулася презентація Порталу спроможності громад. [Електронний ресурс] URL:<https://decentralization.gov.ua/news/13481>.

Сердюкова Олена Євгенівна,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМУНАЛЬНИМ ЖИТЛОМ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Проблема забезпечення житлом є досить актуальним питанням в діяльності органів місцевого самоврядування. Крім того, останнім часом в Україні набула поширення практика співпраці органів місцевого самоврядування з міжнародними організаціями-донорами, що здійснюють будівництво житла для певних категорій населення в територіальних громадах, у тому числі для тимчасово переміщених осіб, за відповідними міжнародними програмами. Особливо така співпраця сьогодні розповсюджена в Донецькій та Луганській областях, які зазнали найбільшого прибуття тимчасово переміщених осіб з непідконтрольних територій, що потребують соціальної адаптації в громадах, в яких знайшли своє нове місце проживання.

Міжнародні партнери здійснюють сьогодні будівництво соціального житла з подальшою його передачею до комунальної власності територіальних громад. Таке житло може надаватися в оренду певним категоріям громадян з можливістю подальшого викупу. Проте чинним законодавством України на сьогодні не визначений механізм надання в оренду житла комунальної форми власності, тим більше процедура його викупу.

На сьогодні питання забезпечення житлом фізичних осіб регламентуються ще Житловим кодексом Української РСР, положення якого не передбачають умови оренди комунального житла. Жилі приміщення надаються тільки громадянам, які перебувають на обліку потребуючих поліпшення житлових умов та внесені до єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, в порядку черговості, визначеної чинним законодавством [1, ст. 42, 43].

Основи найму житла визначає Цивільний кодекс України. Проте, ст. 810 Цивільного кодексу України визначено, що підстави, умови, порядок укладення та

припинення договору найму житла, що є об'єктом права державної або комунальної власності, встановлюються законом [2, ст. 810]. Станом на сьогодні окремого законодавчого акту, який визначав би механізм надання в оренду комунального житла, немає.

Останнім часом спроби врегулювати означені прогалини в законодавстві з боку органів виконавчої влади вживалися двічі: у 2016 році Уряд В. Гройсмана виносив проект Закону «Про орендне житло» та у 2019 році Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України розробило проект Закону «Про орендні будинки». Проте, означені проекти так і не були прийняті Верховною Радою України, залишивши це важливе для населення територіальних громад питання неврегульованим.

Взагалі нормативно-правовим підґрунтям орендних відносин щодо комунального майна в Україні є Цивільний кодекс України, новий Закон України «Про оренду державного та комунального майна», який вступив в силу з 01 лютого 2020 року та повністю змінив концепцію надання комунального майна в оренду через електронну торгову систему, та низка підзаконних актів з питань оренди державного та комунального майна. Досі на сьогодні не прийнята нова Методика розрахунку орендної плати. Крім того, означені нормативно-правові акти більш стосуються надання в оренду комерційної нерухомості. Оренда житла має свої особливості та інше цільове призначення. Якщо розглядати випадок забезпечення житлом тимчасово переміщених осіб, то умови надання його в оренду через електронну торгову систему, зменшують реальні шанси на його отримання такими особами, оскільки основним критерієм відбору переможця є найвища запропонована учасниками аукціону орендна плата, що негативно впливає на отримання житла соціально незахищеними верствами населення.

Таким чином, врегулювання означеного питання є сьогодні конче необхідним в процесах забезпечення розвитку громади. Для цього необхідно прийняти новий Закон «Про орендне житло», який би визначив механізм надання в оренду житла в Україні або внести зміни в чинні нормативно-правові акти, що стосуються оренди комунального майна, визначивши житлові об'єкти як об'єкти, що підлягають передачі в оренду фізичним особам певних категорій (зазначаючи такі категорії) без аукціону, з включенням їх до переліку об'єктів оренди другого

типу, а також визначити розмір орендної ставки при використанні об'єктів з цільовим призначенням - для використання в якості житла для фізичних осіб, враховуючи соціальне становище таких осіб. Також необхідно прийняти Типовий договір оренди житла, адаптуючи під нього умови чинного на сьогодні договору оренди комунального майна, враховуючи особливості надання в оренду житла. Внесення таких змін дозволить ефективно здійснювати співпрацю з міжнародними організаціями в частині забезпечення житлом певних категорій населення, що потребують такого забезпечення. Особливо це стосується тимчасово переміщених осіб.

Список використаних джерел

1. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n3922>.

Ткач Лариса Володимирівна,
слухачка ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
начальник відділу соціальної політики Овідіопольської селищної ради
Одеського району Одеської області

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ НА РІВНІ ГРОМАДИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ

Відповідно до затверджених Міністерством соціальної політики України Методичних рекомендації щодо організації та забезпечення діяльності об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та захисту прав дітей спрямовані на створення моделі організації надання адміністративних послуг соціального характеру за принципом «єдиного вікна» та забезпечення виконання повноважень з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей виконавчими органами сільських, селищних та міських рад об'єднаних територіальних громад у межах єдиного соціального простору [4].

З метою забезпечення виконання повноважень у сфері соціального захисту населення та захисту прав дітей у виконавчому органі сільської, селищної, міської ради територіальної громади утворюються (вводиться до штатного розпису): структурний підрозділ (або фахівець з соціальної роботи (далі – ФСР), який (яка) забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення, формування місцевих програм соціальної підтримки [1].

Практика інтегрованої системи соціальних послуг вимагає створення комфортних умов проживання у будь-якому селі, місті, населеному пункті [3].

Незважаючи на позитивні зрушення у формуванні нової, децентралізованої системи надання соціальних послуг, існує низка проблемних питань у діяльності територіальних громад (далі – ТГ) щодо реалізації повноважень у сфері соціального захисту населення:

- зменшення обсягу соціальних послуг, що надавались мешканцям до утворення ТГ;
- недостатній кадровий ресурс для організації соціальної роботи у громаді, зокрема щодо своєчасного виявлення та надання підтримки сім'ям /

особам, які потрапили в складні життєві обставини, попередження сімейного насильства, жорстокого поводження з дітьми, втрати дітей із причин недогляду та нехтування їх потребами, вирішення питань стосовно здійснення опіки та піклування над повнолітніми недієздатними та обмежено дієздатними особами;

- недостатній рівень кваліфікації працівників, які виконують функції у сфері соціального захисту населення;

- відсутність дієвих механізмів взаємодії структурних підрозділів соціального захисту населення райдержадміністрацій з ТГ, зокрема щодо належної організації прийому документів в створених ТГ;

- недостатнє впровадження механізмів та форм співробітництва ТГ у розвитку спеціалізованих соціальних послуг для різних категорій населення [1].

Функціонування ТГ свідчить також про високу потребу у методологічній допомозі у побудові власної ефективної організаційної структури надання соціальних послуг та переходу на нові методи планування і фінансування соціальних послуг.

На етапі впровадження інформаційних технологій в систему управління соціальним захистом населення та захисту прав дітей на рівні ТГ нагальним завданням для структурних підрозділів з питань соціального захисту населення, служб у справах дітей обласних державних адміністрацій є організація безперервного навчання персоналу ТГ.

Відкриття нових сучасних ЦНАПів на території окремих великих ТГ, на жаль, не зменшує кількість прямих звернень до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення РДА, у тому числі - через відсутність належного фахового рівня адміністраторів.

Очевидними і безспірними є недоліки щодо своєчасного методичного супроводу та комплексного аналізу проблем в організації роботи ФСР з боку обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. Враховуючи, що на території переважної більшості ТГ традиційно соціальний супровід здійснюється спеціалістами районних центрів служб у справах дітей (далі – ССД), компетентні фахівці із соціальної роботи в ТГ відсутні [2].

В ТГ, де зволікають з введенням ФСР, створенням служби у справах дітей, де ухиляються від вивчення та визначення потреб сімей з дітьми у відповідних

послугах, як правило, найбільше випадків влаштування дітей до інтернатних закладів за заявами батьків.

Серед конкретних заходів покращення соціальної роботи на рівні ТГ, які не є пілотними для впровадження інтегрованої моделі, є:

- оптимізувати систему матеріальної допомоги під потреби мешканців громади, які мають обмежені можливості купувати ліки (грошова допомога, часткова компенсація витрат, надання знижок тощо);

- передбачити кошти на закупівлю та оновлення спеціального обладнання для обстеження та реабілітації людей з інвалідністю;

- підготувати аналітичну записку у відповідні відомства та управління та ініціювати заходи щодо необхідності впровадження універсального дизайну на території ТГ;

- запланувати навчання співробітників соціальних установ щодо новітніх методик надання соціальних послуг та роботи з клієнтами;

- провести інформаційну компанію щодо можливостей участі населення у прийнятті рішень на пленарних засіданнях рад;

- налагодити процедури отримання клієнтами технічних і додаткових засобів реабілітації, предметів санітарної та особистої гігієни, грошової допомоги;

- звернути увагу на детальне роз'яснення громадянам щодо збору документів та оптимізацію тривалості процесу оформлення та надання допомоги;

- забезпечити доступність отримання клієнтами предметів догляду за дітьми та путівок на оздоровлення;

- розробити комунікаційну стратегію державних провайдерів соціальних послуг із клієнтами, яка буде включати інформування щодо можливостей соціального обслуговування, просвітницькі заходи щодо попередження тих чи інших соціальних проблем та передбачати використання різних джерел донесення інформації, в тому числі через ЗМІ, соціальні мережі, шляхом телефонування клієнтам тощо;

- створити можливості та інформувати потенційних надавачів соціальних послуг щодо участі у соціальному замовленні на території громади;

- запровадити виявлення потреб існуючих клієнтів у соціальних послугах, які не надаються на території ТГ (за допомогою анкетування, скриньки пропозицій тощо);

- облаштувати місця отримання матеріальної допомоги і соціальних послуг зручними зонами очікування для клієнтів; створити умови для відвідування цих місць людьми з інвалідністю.

Список використаних джерел

1. Бавол Т. Оптимізація діяльності суб'єктів надання соціальних послуг: системний підхід / Тетяна Бавол // Державне управління та місцеве самоврядування.-2016.-№1(28). - С. 61-66.

2. Барановська Т. М. Державна політика розвитку територіальних громад: зміст і основні підходи / Т. М. Барановська // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 16. - С. 71-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_16_17 (дата звернення: 18.05.2021).

3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

4. Методика формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 № 214 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> (дата звернення: 18.05.2021).

Томчук Людмила Олегівна,

завідувач сектору з питань додержання законодавства про працю та зайнятість населення Департаменту економіки і інвестицій Вінницької міської ради

АКТУАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

На часі Україна прагне побудувати соціально-відповідальну «сервісну» державу. Політика надання послуг в такій країні має бути спрямована на створення належних умов для забезпечення гідного життєвого рівня і розвитку будь-якої людини. А це означає, що адміністративні (публічні, державні, муніципальні тощо) послуги мають надаватися будь-яким структурним підрозділом держави на всіх рівнях управління й у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства. Дана концепція «сервісної держави» отримала розповсюдження і практичне впровадження в діяльність органів публічного управління в США та в багатьох країнах Західної Європи в 1980-1990 роках. Формування належних стандартів відповідального і ефективного обслуговування населення є надскладним і надважливим завданням для України. Тож вивчення закордонного досвіду забезпечення якості надання адміністративних послуг дозволяє окреслити масштаби викликів, що постають перед органами влади України [9].

У межах сучасних українських наукових досліджень постійно здійснюються спроби побудови ефективних механізмів надання адміністративних послуг населенню, які сприятимуть поліпшенню взаємодії органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та громади. Втім, на сьогодні оптимального підходу до побудови дієвого механізму державного управління процесами надання адміністративних муніципальних послуг в Україні поки що не сформовано. Дане питання набуває особливої актуальності в умовах децентралізації влади в Україні, оскільки надання адміністративних послуг є одним з інструментів розвитку територіальних громад [12].

З початку прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» в організаційному плані забезпечення функціонування системи надання адміністративних послуг постійно відбуваються позитивні зміни, а саме: створено

мережу центрів надання адміністративних послуг; делеговано повноваження з надання популярних адміністративних послуг на місцевий рівень для наближення таких послуг безпосередньо до громадян. Зазначене не зменшує важливості розвитку механізмів зворотного зв'язку зі споживачами послуг (громадянами), що необхідно для підвищення якості надання адміністративних послуг та розробки і впровадження сучасних стандартів надання адміністративних послуг. Відзначимо, що актуальним є вдосконалення механізму надання адміністративних послуг шляхом запровадження стандартів ISO 9001 та сучасних є технологій відповідних органів (Інтернет та мобільна складова вдосконалення такого механізму) [5].

Активний пошук ефективних механізмів надання адміністративних послуг в нашій державі спричинений дисбалансом поетапності впровадження реформ, втратою у громадян довіри до владних структур всіх рівнів, корумпованістю в державному управлінні тощо. Трансформація системи надання адміністративних послуг органами влади може відбуватися за допомогою різних підходів (комплексного, процесного, ресурсного, клієнтоорієнтованого тощо). При дослідженні організаційних механізмів, науковці до них відносять ERP-системи, різні інструменти налагодження електронної взаємодії, засоби реінжинірингу державно-управлінських процесів, куди входить Концепція управління взаємовідносин з клієнтами. Деякі автори наголошують на актуальності таких CRM-систем (Customer Relation Management), оскільки за їх допомогою автоматизуються процеси взаємовідносин між громадськістю та владою.

Дані системи здатні забезпечувати опрацювання та зберігання інформації й виступають ефективною стратегією побудови належних взаємовідносин з кожним клієнтом окремо. Такий підхід передбачає певні кроки реалізації стратегії надання управлінських послуг:

- 1) обґрунтування доцільності;
- 2) пошук багатоканальної інтеграції;
- 3) процес оцінювання ефективності;
- 4) забезпечення потреб споживача.

Зазначене дозволить усунути адміністративний тиск, зекономити витрати, зменшити навантаження на клієнтів та підвищити якість обслуговування. Перехід до електронних послуг – не технологічний, а соціальний процес. Механізми

надання електронних послуг при цьому виступають головними складовими системи електронного урядування. Їх класифікують за певними складовими. У той же час упровадження в систему публічного управління сервісних механізмів супроводжується процесами автоматизації адміністративних регламентів та упровадженням офіційного електронного документообігу [14].

Для забезпечення на вітчизняному просторі ефективності, результативності та якості надання державних послуг органами державної влади можна використовувати:

- концептуальні засоби (управління змінами; програмно-цільовий підхід; управління якістю; управління ризиками; аналіз вигід-витрат; інформаційно-комунікативний підхід);
- інструментальні засоби (стратегічні технології; проектні технології; маркетингові технології; соціальні технології; електронне врятування; геоінформаційні технології);
- моделі-підходи (система управління якістю на засадах (інтегровані системи менеджменту; оцінювання діяльності за допомогою системи збалансованих показників (Balanced Scorecard); модель оцінювання з позицій результативності та сприяння розвитку; модель електронного врядування; модель типу «єдине вікно», що набули практичного розвитку в демократичних країнах.

Надання державних послуг органами влади є ваговою складовою втілення державно-владних повноважень органами влади й такі структури покладаються на концептуальні підходи проекти та програми, які задовольняють якісне обслуговування громадян.

Практичними рекомендаціями щодо реалізації механізмів (правових та організаційних) державного управління функціонуванням системи надання адміністративних послуг визначено:

- чітке правове регулювання порядку надання державних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (питання пов'язані з децентралізацією владних повноважень);
- налагодження процедурних питань (порядок надання деяких послуг встановлюється самими органами, що їх надають, що призводить до накопичення об'єму повноважень);

- закріплення на законодавчому рівні базових принципів і правил проведення адміністративної процедури, які б сприяли закріпленню правової визначеності і надання гарантій дотримання прав громадян;
- прийняття Закону України «Про перелік адміністративних послуг» (адміністративний збір) та Адміністративно-процедурного кодексу, який встановить єдині правила ведення адміністративних справ з можливістю регулювання окремих сфер адміністрування та різних видів процедур;
- приведення у відповідність із загальними принципами галузевих законів (до Закону України «Про адміністративні послуги»);
- вироблення власної «української моделі» державного управління, де закріплювався б перехід від «принципу управління громадянами» до принципу «служіння їх потребам та інтересам»; збільшення кількості Центрів надання послуг та активізація інформаційно-роз'яснювальної роботи, на початковому етапі, через забезпечення функціонування цілодобової урядової телефонної довідки.

Список використаних джерел

1. Буханевич О. М. Поняття та сутність процедури надання адміністративних послуг. *Право і суспільство*, 2015. №5. С. 126-131.
2. Ільчанінова Н. І Механізм надання адміністративних послуг в умовах реформування територіальної організації влади в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Миколаїв, 2019. 20 с.
3. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Механізми електронного урядування в системі надання адміністративних послуг. *Теорія та практика державного управління*, 2016. Вип. 1. С. 50-55. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2016_1_10.
4. Крутій О. М. Радченко О. О. Організаційно-правовий механізм надання публічних послуг. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Державне управління*, 2018. Вип. 4. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpsdu_2018_4_5.
5. Легеза Є. О. *Теорія публічних послуг: адміністративно-правова складова: монографія*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016.

6. Лис А. Б. Світовий досвід надання послуг населенню державними і самоврядними органами влади. Аспекти публічного управління, 2015. № 9. С. 43-50. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_9_8.

7. Лис А. Б. Механізми державного управління процесами надання адміністративних послуг : автореф.дис... канд.наук з держ. Упр.: 25.00.02. Івано-Франківськ, 2016. 21 с.

8. Соломко Ю. І. Розвиток системи надання адміністративних послуг як умова забезпечення ефективності впровадження електронних послуг. Ефективність державного управління, 2018. Вип. 3. С. 146- 157. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_3_13.

9. Тимошук В. Надання адміністративних послуг у муніципальному секторі. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 124 с. – URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/5adminbwwweb.pdf>.

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТИПОЛОГІЗАЦІЇ МОДЕЛЕЙ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ ЄС
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ**

Досвід цивілізованих країн світу свідчить про те, що ефективне управління та динамічний розвиток неможливо забезпечити без децентралізації державної влади і формування спроможного місцевого самоврядування. З огляду на процеси децентралізації, що сьогодні тривають в Україні, особливого значення набуває питання типологізації моделей місцевого самоврядування в різних країнах світу і в країнах-членах ЄС, зокрема.

Загальновизнаною практикою в теорії публічного управління є виокремлення наступних моделей місцевого самоврядування: англо-американська, континентальна (європейська), іберійська, змішана і радянська (або пострадянська) [1]. Разом з тим, слід відзначити, що під впливом певних чинників в сучасному світі спостерігається інтеграція різних моделей місцевого самоврядування та з'являються нові. В контексті цього на особливу увагу заслуговує більш нова типологія конституційних основ (моделей) місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу в ХХІ ст.:

а) *англосаксонська* (автономна) основа місцевого самоврядування, яка характеризується відсутністю представників центральної влади на місцях (Велика Британія);

б) *романо-германська* (регіональна) основа місцевого самоврядування / дуалістична (біполярна) модель, яка передбачає поєднання зусиль органів місцевого самоврядування на первинному та другому рівні з місцевими адміністраціями, які утворюються лише на другій ланці адміністративно-територіальної системи (Австрія, Італія, Німеччина);

в) *французька* (континентальна) основа місцевого самоврядування, в якій місцеві громади наділені широкою автономією та мають конституційні механізми формування загальнонаціональних представницьких органів, а також впливають на

формування й реалізацію політики центральними органами виконавчої влади (Бельгія, Мальта, Нідерланди, Франція);

г) *скандинавська* основа місцевого самоврядування має давні глибокі історичні коріння, закріплюється в конституціях і конституційних актах та ґрунтується на повновладді автономних громадах, вплив на які держава здійснює переважно через механізми субвенцій, що сприяє поширенню стереотипу про ці країни Європейського Союзу як «держави муніципального соціалізму» (Данія, Фінляндія, Швеція, частково – Ірландія та Ісландія);

д) *іберійська* основа місцевого самоврядування, передбачає поєднання потенціалу органів державного управління та місцевого самоврядування при здійсненні публічної влади на місцях, з домінуванням перших (Іспанія, Португалія);

е) *грецька* (еллінська) основа місцевого самоврядування ґрунтується на традиційному домінуванні органів державного управління над органами місцевого самоврядування при здійсненні місцевої публічної влади і зарегульованістю системи адміністративних процедур і послуг (Греція, Кіпр);

є) *постсоціалістична* (Східно-Європейська) основа місцевого самоврядування є трансформаційною моделлю організації та функціонування місцевого самоврядування, яка ґрунтується на цінностях демократії та децентралізації та за інституціональними і функціональними показниками є спорідненою до романо-германської та французької конституційної моделі місцевого самоврядування (Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія);

ж) *пострадянська* (Балтійська) основа місцевого самоврядування характеризується історичними традиціями місцевого самоврядування за «дорядянської доби», і поєднує в собі сутнісні ознаки скандинавської та романо-германської моделі місцевого самоврядування, демонструє позитивні результати у сфері децентралізації (Естонія, Латвія, Литва) [3].

Для України з її державним та адміністративним устроєм і політичною системою актуальними є дві з перелічених моделей – англосаксонська (автономна) та французька (континентальна) [2, с.125].

Питання втілення в життя політики децентралізації в Україні повинно розглядатися в контексті європейського досвіду у цій сфері та євроінтеграційних процесів в нашій державі. Досвід країн-членів ЄС пропонує велику кількість відповідних прикладів для аналізу та адаптації до особливостей та потреб нашої держави.

Зокрема, слід погодитися з Чернеженко О. М., що децентралізація організації та функціонування місцевого самоврядування відбувається в державах-учасниках ЄС і має відбуватися в Україні з урахуванням принципу субсидіарності, який передбачає делегування функцій і повноважень держави на місцях на максимально наближений до жителів рівень – на органи і посадових осіб місцевого самоврядування, потенційно спроможних на їх ефективну реалізацію [2].

Список використаних джерел

1. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посіб. М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін. ; за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 2-е вид., допов. і перероб. 544 с. С. 232-254.
2. Чернеженко О. М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні: дис. ... д. юрид. н.: спец.: 12.00.02 – муніципальне право. Київ, 2019. 521 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/14724/5/dysert_chernezhenko.pdf.
3. Чернеженко О. М. Місцеве самоврядування в Україні та державах-учасниках ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі : монографія / за заг. ред. проф. В. Л. Федоренка. Київ : Ліра-К, 2018. 380 с.

Ширшикова Анастасія Сергіївна,

головний державний інспектор Новотроїцької державної податкової інспекції

Генічеського управління Головного управління ДФС у Херсонській області,

Автономній Республіці Крим та м. Севастополі

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ ЯК ОСНОВА ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Розвиток України на сучасному етапі характеризується зміщенням акцентів в сфері державного регулювання територіального розвитку в напрямку адміністративної та фінансової децентралізації та супроводжується передачею повноважень і ресурсів на місцевий рівень. Основною метою таких реформ виступає формування організаційно-економічних засад розвитку територіальних громад в Україні на основі ефективного використання їх фінансово-економічного потенціалу. Зазначене підвищує відповідальність органів місцевого самоврядування за раціональне використання ендogenous потенціалу громади, ефективність організації життєдіяльності її мешканців та залучення незадіяних джерел розвитку території.

Сучасні процеси реформування місцевого самоврядування спричинені відсутністю ефективних моделей реалізації самоврядних повноважень у процесі об'єднання територіальних громад. Запровадження децентралізації в органах влади виявило недостатнє правове, кадрове, матеріальне забезпечення громад та, як наслідок, несформовану організаційну здатність. Зазначене спричиняє низку негативних наслідків: починаючи від нераціонального розподілу інфраструктурних субвенцій і закінчуючи повною неспроможністю громад. Відтак все актуальнішою є проблема збільшення кількості бюджетних надходжень, ядром яких є місцеві податки та збори.

Щодо встановлення місцевих податків та зборів на рівні органів місцевого самоврядування територіальної громади, варто звернути увагу на висновки польських економістів, якими було проведено дослідження впливу місцевих податків на розвиток підприємницького середовища в умовах фінансової децентралізації. Було висунуто такі тези:

1. Найчастіше причиною зниження податкових ставок та встановлення податкових пільг є бажання місцевого самоврядування стимулювати підприємницьке середовище.

2. Зниження лише ставок для окремих місцевих податків характеризується меншим впливом на формування підприємницького середовища, ніж у випадку побудови системи спільного застосування податкових пільг, зниження податкових ставок та відстрочки податкових платежів [4].

3. Високі, проте стабільні, податки є менш шкідливими для формування підприємницького середовища на відповідній території, ніж нижчі податки, розмір яких часто змінюється. Найважливішим фактором ефективності місцевих податкових стимулів є прозорість податкової системи та орієнтація на довгострокову стабільність, а не лише «політика податкових ставок» [3].

В Україні в умовах встановлення на рівні територіальної громади місцевих податків та зборів Податковим кодексом України визначено (ст. 10): обов'язковими для встановлення місцевими радами є єдиний податок та податок на майно в частині плати за землю та транспортного податку. Щодо податку на майно в частині податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, а також збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору, місцеві ради самостійно (в межах повноважень) вирішують питання їх встановлення – вони не є обов'язковими для запровадження. Окрім того, Податковим кодексом визначено: до повноважень органів місцевого самоврядування належить також і визначення інших аспектів справляння місцевих податків і зборів. Так, органами місцевого самоврядування приймається рішення про встановлення місцевих податків та зборів, в якому обов'язково визначаються об'єкт оподаткування, платник податків і зборів, розмір ставки та податковий період, а також можуть бути передбачені податкові пільги в межах, визначених Податковим кодексом [2]. Рішення про встановлення місцевих податків та зборів офіційно оприлюднюється відповідним органом місцевого самоврядування до 15 липня року, що передує бюджетному періоду, в якому планується застосування встановлюваних місцевих податків та зборів або змін (плановий період). В іншому разі норми відповідних рішень застосовуються не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим, а в визначеному бюджетному періоді встановлюються

мінімальні ставки обов'язкових для встановлення місцевих податків. Щодо плати за землю, застосовуються ставки, які діяли до 31 грудня року, який передує бюджетному періоду.

Важливим аспектом встановлення місцевих податків та зборів є надання пільг. При цьому, ознакою податкових пільг є їх зв'язок з іншими елементами податку, що виступає передумовою їх різноманіття та форм прояву. На основі цього можна виділити основні види податкових пільг [1]:

- звільнення від оподаткування певних категорій платників податку;
- виключення з об'єкта оподаткування певних його елементів;
- зменшення бази оподаткування (встановлення неоподаткованого мінімуму/ максимуму бази оподаткування, виключення з бази оподаткування сум, визначених законодавством);
- зниження податкових ставок;
- застосування спеціального методу обліку податку;
- зменшення суми відповідного податку до сплати через виключення певної її частини (для прикладу, застосування податкової кредиту для забезпечення стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності);
- збільшення податкового періоду. Для прикладу, при встановленні на території громади податку на нерухоме майно, законодавством звільняються від оподаткування квартири або їх частки до 60 кв.м., житлові будинки – 120 кв.м.

З урахуванням зазначеного органи місцевого самоврядування встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території. Пільги для фізичних осіб визначаються виходячи з їх майнового стану та рівня доходів, для юридичних осіб – залежно від майна, яке є об'єктом оподаткування. При цьому, пільги не застосовуються, якщо площа об'єкта оподаткування перевищує п'ятикратний розмір неоподаткованої площі, та у випадку, коли власник об'єкта використовує його з метою одержання доходу. Ставки податку на нерухоме майно також встановлюються за рішенням місцевої ради у розмірі, що не перевищує 1,5% розміру мінімальної заробітної плати. При цьому, Податковим кодексом передбачено: при встановленні ставки податку органами місцевого самоврядування має враховуватися розташування (зональність) та тип об'єкта нерухомості.

Рівень конкурентоспроможності територіальних громад залежить передовсім від економічної політики самої громади. Залучення та підтримка підприємств на території громади може стати кроком до формування позитивного інвестиційного потенціалу громади та забезпечення її фінансової спроможності. Основними інструментами територіальної громади в даному випадку виступають місцеві податки та збори та повноваження в сфері управління землею. Напрямок роботи з підприємницькими структурами є перспективою подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Маслов Ю. К. Реформування місцевого самоврядування в системі публічної влади країн Європейського Союзу. S.P.A.C.E. 2016. № 1. С. 22-26.
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
3. Bończak-Kucharczyk E., Herbst K., Chmura K. Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość. Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Fundacja Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw. 1998. URL: <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/93/Lokalne.pdf>.
4. Skica T., Bem A., Zygodlo K. The role of local government in the process of entrepreneurship development. E-Finance: Financial Internet Quarterly. University of Information Technology and Management, Rzeszów. 2013, vol. 9/ nr. 4. P. 1-24.

Ющенко Маргарита Вікторівна,
аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України

КОМПЛЕКСНА ПОСЛУГА «ЄМАЛЯТКО» – УМОВИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ

З метою спрощення надання послуг, пов'язаних з народженням дитини, Кабінетом Міністрів України в березні 2019 року було направлено до Верховної ради України проект Закону України «Про внесення зміни до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для отримання послуг, пов'язаних з народженням дитини» [4]. Розроблення проекту Закону зумовлено необхідністю створення державою ефективного механізму надання комплексу послуг, спрямованих на реалізацію дитиною права на соціальний захист, права на місце проживання та інших прав, що пов'язані з її народженням.

Проектом Закону пропонується забезпечити одночасне надання послуг з державної реєстрації народження, реєстрації місця проживання, призначення допомоги при народженні дитини, реєстрації в електронній системі охорони здоров'я тощо. Такі послуги надаватимуться виключно за бажанням батьків.

Для надання такого комплексу послуг передбачаються повноваження центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо приймання документів в електронному вигляді та встановлення між ними відповідної інформаційної взаємодії за спільно затвердженими процедурами такої взаємодії.

Не дочекавшись прийняття Верховною Радою України вищезазначеного законопроекту, Кабінетом Міністрів України 10 липня 2019 року було винесено постанову №691 «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини» [6], згідно якої протягом 2020-2022 років здійснюється експериментальний проект щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини шляхом забезпечення можливостей: батькам новонародженої дитини отримати під час державної реєстрації її народження комплексну послугу "єМалятко".

Комплексна послуга “єМалятко” впроваджується за підтримки Швейцарії в рамках програми EGAP. Компанією створено креативну агенцію Green Penguin за підтримки USAID Transformation Communications Activity [1].

Проект під назвою “єМалятко” передбачає повний комплекс послуг за однією заявкою:

- державна реєстрація народження та визначення походження дитини;
- реєстрація місця проживання;
- призначення допомоги при народженні дитини;
- внесення відомостей про дитину до Реєстру пацієнтів, що ведеться у центральній базі даних електронної системи охорони здоров'я;
- призначення допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях;
- видача посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї;
- внесення інформації про новонароджену дитину до Єдиного державного демографічного реєстру з присвоєнням унікального номеру запису в ньому;
- реєстрація у Державному реєстрі фізичних осіб-платників податків;
- визначення належності новонародженої дитини до громадянства України;
- надання одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» за місцем проживання або перебування її отримувача;
- надання грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» [6].

Сервіс “єМалятко” надав можливість українським батькам без будь-якої бюрократії отримати 10 базових послуг від держави, пов'язаних із народженням дитини. Сім'ї з новонародженими зможуть оформити документи на дитину, допомогу, інші документи в режимі онлайн. Це дасть можливість покращити рівень сервісу органів публічної влади шляхом запровадження обслуговування громадян за принципом «віддаленого доступу» із застосуванням інформаційних технологій. Таку уніфіковану заявку можна подати як в органі державної реєстрації актів цивільного стану, так і в закладах охорони здоров'я, або в будь-якому із 780

центрів надання адміністративних послуг по всій території України. Надання комплексної послуги “єМалятко” за заявами про державну реєстрацію народження, поданими в електронній формі, здійснюються по всій території України.

З моменту запуску у січні 2020 року сервісу, “єМалятко” стало найкращою комплексною електронною послугою у світі, яку вже обрали 97075 родин у 780 населених пунктах України [2] (рис. 1 та рис. 2), яку надають 3500 адміністраторів у понад 1100 центрах. Особливо вкрай важливо, що в часи пандемії COVID-19, зареєструвати народження малюка можливо швидко, легко та безпечно.

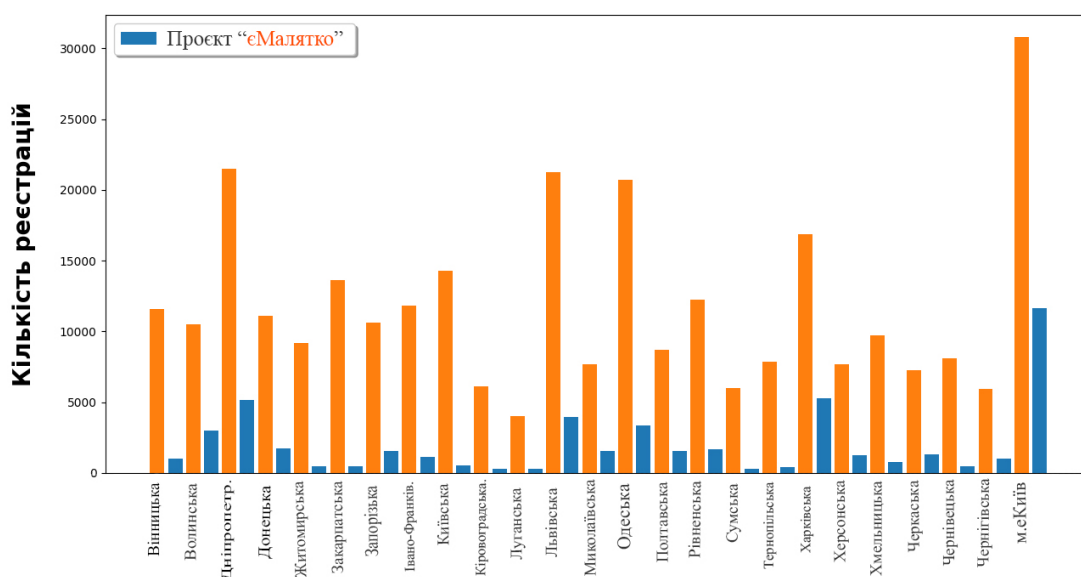

Рис. 1. Кількість реєстрацій народження в рамках проекту у порівнянні з загальною кількістю державної реєстрації народження за 2020 рік (авторська розробка)

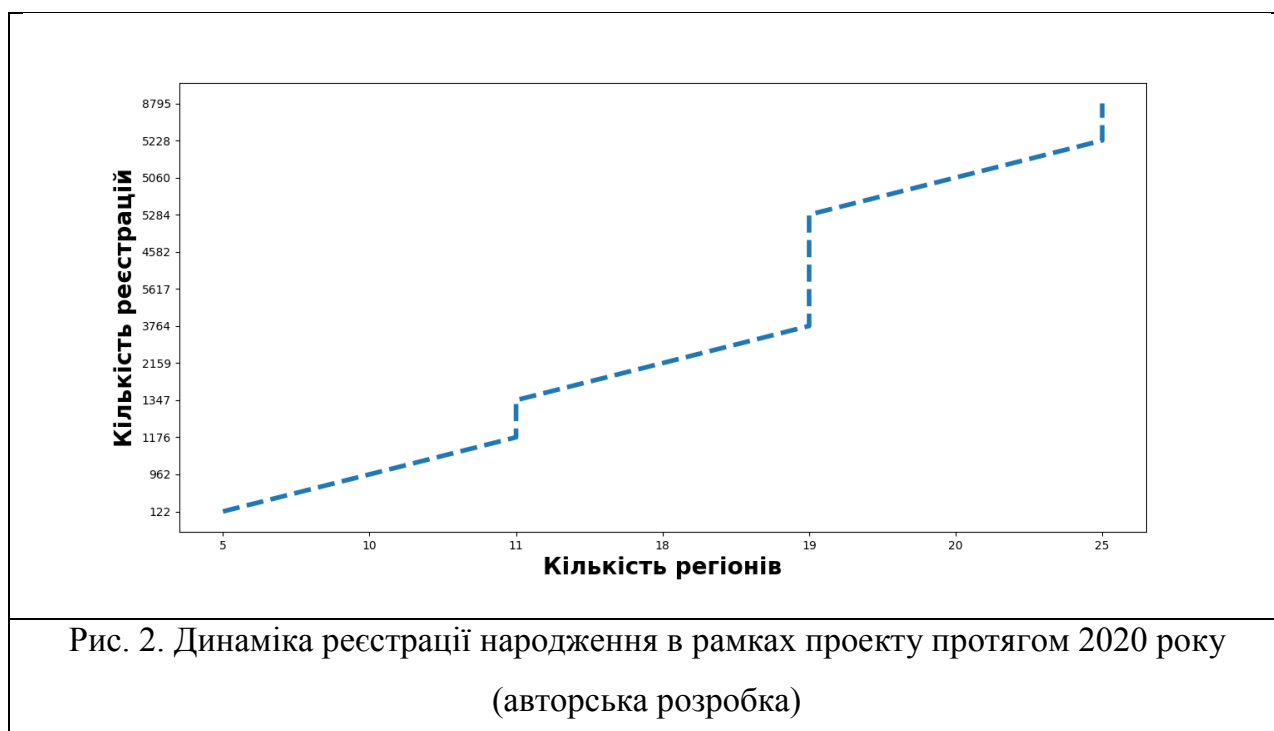

Рис. 2. Динаміка реєстрації народження в рамках проекту протягом 2020 року (авторська розробка)

Система працює таким чином: батьки через електронний кабінет в себе вдома ідентифікують свою особу електронним ключем і подають одну заявку, в якій вказано ім'я дитини і ті послуги, які вони хочуть отримати. Заявку опрацьовують відповідні державні органи, а батьки отримують послугу без необхідності відвідувати різні державні установи, витрачаючи час на черги.

Інформаційна взаємодія Державного реєстру актів цивільного стану громадян з інформаційно-телекомунікаційними системами органів державної влади здійснюється в режимі реального часу інформаційно-телекомунікаційними засобами із застосуванням засобів технічного та криптографічного захисту інформації відповідно до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [5]. Відповідальність за достовірність відомостей, що містяться в заяві, несе заявник.

Кабінет Міністрів України спільно з Міністерством цифрової трансформації запустив компанію «Я відчуваю зміни» на підтримку державних електронних сервісів, в тому числі сервісу “єМалятко” на порталі Дія. Міністерство цифрової трансформації України відповідно до Положення [3] є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики, в тому числі, у сфері надання електронних та адміністративних послуг.

З появою послуги “єМалятко” необхідно лише до 20 хвилин часу і однієї онлайн – заяви на порталі Дія, яку можна заповнити просто в пологовому будинку. Відтепер життя новоспечених батьків стало легшим. Адже раніше, щоб оформити всі необхідні документи та довідки, кількість яких сягала більше 20, потрібно було відвідати 10 установ, в кожній відстоювати черги, щоб подати заяви, а потім повертатися за результатом.

Сервіс “єМалятко” дозволяє відчувати зміни на краще, зміни, на які заслуговує кожен громадянин нашої країни. 20 хвилин і реєстрацію народження здійснено! Це один із проектів, який дійсно надає можливість відчувати турботу держави про своїх громадян.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації. <https://thedigital.gov.ua/projects> (дата звернення 22.04.2021).
2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. <https://minjust.gov.ua> (дата звернення 25.04.2021).
3. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 № 856. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12> (дата звернення 25.04.2021).
4. Про внесення зміни до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для отримання послуг, пов'язаних з народженням дитини: Законопроект від 07.03.2019 – № 10134. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65648 (дата звернення 22.04.2021).
5. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України № 80/94-ВР, поточна редакція від 04.07.2020, 681-ІХ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.04.2021).
6. Про реалізацію експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 691. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.04.2021).

Яременко Олександр Іванович,

кандидат наук з державного управління, доцент,

завідувач кафедри права і публічного управління

Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗМІСТУ ВЕБСАЙТУ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах цифровізації трансформується традиційна інформаційна інфраструктура як всього соціуму, так і окремих його складових, зокрема, сфери місцевого самоврядування. Децентралізація та територіальна реформа призвели до фізичної віддаленості значної кількості жителів від місцезнаходження органів місцевого самоврядування, що додатково мотивує їх до отримання інформації шляхом використання дистанційних засобів. Як наслідок, в системі місцевого самоврядування все більшого поширення набувають соціальні комунікації, що базуються на інформаційно – комп'ютерних технологіях, формується віртуальний інформаційний простір територіальних громад, активізується віртуальна інформаційна діяльність самоврядних органів.

Чинне законодавство, в якості одного із офіційних джерел інформації органів місцевого самоврядування, розглядає вебсайт. На правові відносини щодо створення і функціонування вебсайту в повній мірі поширюються норми ст. 19 Конституції України, згідно з якою, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. При цьому, як зазначає Бурило Ю., у юридичній площині поняття веб-сайту використовується в різних нормативно-правових актах і через свою технічну складність і недостатньо чітке розуміння юристами технічних аспектів функціонування веб-сайтів, а також тих правових наслідків, що виникають у процесі їх створення та використання, цей термін отримав не зовсім точне юридичне визначення [1, с. 68]. У зв'язку з цим актуалізується наукове дослідження проблеми правового режиму змісту вебсайту органу місцевого самоврядування, що і є метою даної статті.

Вебсайт, як цифровий об'єкт з подвійною інформаційно – інтелектуальною правовою природою, отримав закріплення в законодавчих актах, що регулюють ці два види споріднених правових відносин. Так, Закон України «Про електронні довічні послуги» трактує вебсайт як сукупність програмних засобів, розміщених за унікальною адресою в обчислювальній мережі, у тому числі в мережі Інтернет, разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певних суб'єктів і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інших інформаційних послуг через обчислювальну мережу. В той же час, Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає вебсайт як сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту і (або) облікового запису власника цього веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом . Тобто один і той же контент вебсайту може мати правовий режим інформаційних ресурсів або об'єктів права інтелектуальної власності.

Як зазначає Кохановська О. В., результат інтелектуальної діяльності і результат творчої діяльності – це поява інформації, часто нової, в ряді випадків такої, що має ознаки творчості. Тому інформація включає у себе як результат інтелектуальної діяльності, так і результат творчої діяльності. Звідси вона може бути відомою інформацією, новою (сформованою, виведеною, згрупованою, виокремлено тощо) інформацією і новою творчою (створеною) інформацією. А саме поняття інформації включає у себе поняття творчості як результату інтелектуальної творчої діяльності [2, с. 132 - 133]. Таким чином, правовий режим змісту вебсайту залежить від правового статусу його володільця.

Ключовими принципами діяльності органів місцевого самоврядування, як суб'єктів владних повноважень, є гласність і підзвітність та відповідальність перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб. Реалізація цих принципів передбачає системну інформаційну діяльність органів місцевого самоврядування щодо поширення інформації, яка виникає в процесі виконання ними своїх повноважень, в тому числі і розміщення її в мережі Інтернет на офіційному вебсайті. Закон України «Про інформацію», закріплюючи перелік інформації за

змістом, поділяє її на дев'ять видів: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; екологічна інформація; інформація про товар, роботу, послугу; науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація. Переважна більшість цих видів інформації знаходиться в обігу в системі місцевого самоврядування і підлягає оприлюдненню. При цьому, чинне законодавство України містить як імперативні норми, які зобов'язують органи місцевого самоврядування поширювати певну інформацію саме посередництвом вебсайту, так і диспозитивні, які надають право самостійно обирати платформу для розміщення інформації.

Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» передбачає, що на офіційному веб-сайті ради обов'язково розміщуються два види інформації: про пленарні засідання місцевих рад, засідання виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, постійних депутатських комісій в дистанційному форматі та результати поіменного голосування депутатів місцевої ради за рішення ради. В той же час, згідно із Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», доведення до відома населення нормативно-правових актів здійснюється шляхом їх офіційного опублікування державними друкованими засобами масової інформації та офіційними друкованими виданнями (офіційними виданнями), висвітлення аудіовізуальними засобами масової інформації, оприлюднення на офіційних веб-сайтах органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також в інший спосіб, визначений законом.

Також, інформаційне законодавство містить диспозитивні норми, щодо варіантів поширення органами місцевого самоврядування публічної інформації. Доступ до такої інформації забезпечується шляхом систематичного та оперативного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на єдиному державному веб-порталі відкритих даних; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом.

На практиці доволі часто на офіційному сайті органів місцевого самоврядування розміщуються об'єкти, що належать до творів – фотографії, тексти усних виступів, аудіовізуальні твори, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні

твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності. У зв'язку з цим постає проблема правової охорони цих об'єктів. Згідно із ст. 10 Закону України «Про авторське право і суміжні права» не є об'єктом авторського права видані органами державної влади у межах їх повноважень тільки офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади. Використання інших об'єктів, органи місцевого самоврядування, як правило, дозволяють за ліцензією Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Таким чином, вебсайт органу місцевого самоврядування є засобом реалізації його інформаційних обов'язків, а його контент є відкритим і доступним для використання, незалежно від характеру інформації та форми її представлення. Окремою проблемою є встановлення відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування за порушення порядку розміщення інформації на офіційному сайті органу місцевого самоврядування, що може бути предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бурило Ю. П. Веб-сайт як інформаційний ресурс та об'єкт права інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. № 34. С. 67 – 70.
2. Кохановська О. В. Творчість, інтелектуальна творча діяльність, інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності: співвідношення. *Сучасні проблеми приватного права: збірник наукових праць присвячених 80-ій річниці з Дня народження Я. М. Шевченко* / відп. ред. Н. С. Кузнецова, Р. О. Стефанчук. Київ: ВГО «Асоціація цивілістів України». Кам'янець-Подільський, ТОВ «Друкарня «Рута». 2012. 464 с.

ЗМІСТ

Секція № 1. Теорія та історія публічного управління

1.	GORIACHA Kateryna	Experince of Providing Political Rights and Freedoms in the US	7
2.	ВОШКО Інна Василівна	Державна політика з реформування системи охорони здоров'я в Україні: інструменти реалізації	10
3.	ЛАТИШЕВА Вікторія Валентинівна	Громадська дипломатія в контексті європейських прагнень України	14
4.	МАЛАНЧУК Оксана Григорівна	Деякі питання щодо антикорупційного законодавства в Україні	17
5.	МАТВІЄНКО Людмила Володимирівна	Поліетнічність як визначальна риса населення півдня України	20
6.	МАТЮШЕНКО Олексій Володимирович	Громадські цінності соціального проєкту: підходи до визначення	23
7.	МОСТОВА Дар'я Юріївна	Стратегія публічної дипломатії як інструмент формування позитивного іміджу	27
8.	НАЗАРЕНКО Марина Олександрівна ЛЕВИЦЬКИЙ Артур Олексійович	Порівняльний аналіз основних проблем забезпечення прав і свобод людини і громадянина протягом 2016-2021 рр. в Україні	30
9.	ОДРАШКА Денис Ігорович	Підвищення стійкості України до терористичної загрози: національний, регіональний та глобальний виміри	34
10.	ПРОЖЕНКО Наталія Вікторівна	Теоретико-методологічні засади стратегування в системі публічного управління	37

11.	ПЛАКСА Віра Іванівна	До питання взаємодії законодавчої та судової влади окремих країн Європейського Союзу та її співвідношення з такими відносинами органів законодавчої і судової влади в Україні	40
12.	ТОМАЩУК Юлія Миколаївна	Лобізм у системі представництва інтересів у публічному управлінні	44
13.	ЧЕРНЮК Софія Вікторівна	Особливості формування партнерських відносин органів публічної влади і організацій громадянського суспільства	48
14.	ЧІСТЯКОВА Ірина Миколаївна	Китайський досвід подолання корупції	52
Секція № 2. Механізми публічного управління			
1.	BOGDANOVIC Viktor	Marketing communication strategies aimed at Generation Z	55
2.	БАЙДЮК Сергій Васильович	Комплексне управління охороною праці як базис безпеки та здоров'я працівників	60
3.	ВОЛОДИНА Юлія Петрівна	Європейські орієнтири регіонального управління: адаптивні аспекти для України	64
4.	ГОЛИНСЬКИЙ Владислав Вячеславович	Вплив стійкості державної політики сталого розвитку на управління інфраструктурою морських портів	68
5.	ГРЕБЕНЮК Леонід Сергійович	Щодо питань розмежування функцій і повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації	73
6.	ГРИЦЕНКО Андрій Анатолійович	Проблеми функціонування служби матері та дитини Одеської області	76
7.	ГРИЦЕНКО Яків Анатолійович	Напрями удосконалення системи організації надання офтальмологічної допомоги населенню в умовах децентралізації	80

8.	ДАВТЯН Степан Гургенович	Питання удосконалення механізмів взаємодії органів публічної влади з громадськістю щодо забезпечення прав громадян	84
9.	ДОВБИШ Юрій Вікторович	Механізми забезпечення протидії дезінформації на рівні ЄС	89
10.	ДРАНОВА Анастасія Вячеславовна	Державне регулювання правовідносин у сфері укладення електронних договорів підприємствами комунальної форми власності	94
11.	ДУЛІНА Оксана Василівна	Громадянська освіта як чинник формування громадянської компетентності учнів та педагогів Нової української школи	98
12.	ЄЛЬЧІЄВА Оксана Русланівна	Створення мережі спеціалізованих служб для осіб, які постраждали від домашнього насильства в територіальних громадах	102
13.	КАЛІНІН Максим Віталійович	Принципи оцінки ефективності аутсорсингу в органах публічної влади	106
14.	КОВАЛЕНКО Дмитро Віталійович	Актуальність формування та реалізації комунікативної політики у сфері тарифоутворення	110
15.	КОГУТ Оксана Василівна	Інформаційно-комунікаційні технології у взаємодії учасників законодавчого процесу України	115
16.	КОРОЛЬ Наталя Петрівна	Міжнародні організаційно-правові стандарти як інструмент взаємодії міжнародних організацій з органами публічної влади на місцевому рівні	120
17.	КРАСІЛОВСЬКА Зоя Валеріївна	Інституційне забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізації	125
18.	КРУПНИК Андрій Семенович	Консультативно-дорадчі органи у системі публічної влади: шляхи підвищення ефективності	129

19.	ЛАГУНІН Микита Сергійович	Фінансові ресурси міжнародних фінансових інституцій як рушійна сила економічного розвитку України	137
20.	ЛЕШКОВЯТ Ірина Георгіївна	Вдосконаленні механізму правового регулювання участі громадськості у прийнятті рішень на державному та місцевому рівнях	143
21.	ЛИПОВСЬКА Світлана Олексіївна	Взаємовідносини між органами публічної влади на регіональному рівні з питань легалізації зайнятості населення у територіальних громадах області	147
22.	ЛУК'ЯНОВА Ірина Олександрівна	Зовнішньоекономічні пріоритети європейського вектору розвитку України	152
23.	МОСКАЛЕНКО Тетяна Яківна	Заходи вдосконалення системи охорони репродуктивного здоров'я населення в Україні	155
24.	НОВАК Геннадій Дмитрович	Інноваційні форми реалізації транскордонного співробітництва	158
25.	ОДОБЕЦЬКА Ірина Сергіївна	Механізми публічного управління для забезпечення захисту кіберпростору України	161
26.	ОМЕЛЬЧЕНКО Владислав Станіславович	Комунікативна взаємодія: шлях до цифрової компетентності в суспільстві	165
27.	ОРЛОВА Алла Іванівна	Аналіз готовності підрозділів по комунікаціях обласних державних адміністрацій до впровадження завдань Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки	168
28.	ПАВЛОВСЬКИЙ Руслан Володимирович	Система нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю в Україні: сучасні трансформації та перспективи розвитку	172

29.	ПАНЧЕНКО Ганна Олександрівна	Інноваційні технології навчання у ЗВО: обґрунтування необхідності впровадження	176
30.	ПОСТОЯН Тетяна Григорівна	Студентське самоврядування у контексті розвитку соціальної активності здобувачів освіти	180
31.	СВІЧИНСЬКИЙ Віталій Сергійович	Міжнародний досвід оцінювання ефективності діяльності місцевих органів публічної влади	184
32.	СТАРУЩЕНКО Тетяна Євгенівна	Комунікаційні стратегії як основа розвитку комунікативної діяльності закладів охорони здоров'я	190
33.	ЧОРНОМАЗ Віктор Цезаревич	Проблема забезпечення прав пацієнтів на охорону здоров'я в Україні	196
34.	ШВЕЦЬ Руслан Андрійович	Інституційно-правові механізми забезпечення охорони атмосферного повітря на регіональному рівні	199
Секція № 3. Публічна служба			
1.	ЗАБОЛОТНИЙ Андрій Володимирович	Тенденції відмежування окремих державних органів від правового регулювання, передбаченого загальним законодавством з питань державної служби	205
2.	ГАСАНЕНКО Тетяна Василівна	Вплив фахової підготовки публічних службовців на забезпечення громадської участі в сучасних управлінських процесах	209
3.	ГУРМАЗА Юлія Григорівна	Етичні стандарти в системі публічного управління	213
4.	КАШЛАКОВА Ася Ігорівна	Феномен «таланту» в державно- управлінському науковому дискурсі	216
5.	КЕРНОВА Марія Петрівна	Особливості управління людськими ресурсами: світовий досвід	220
6.	МАКАРОВА Олена Олегівна	Державне управління митною справою: вплив інститутів громадянського суспільства	224

7.	ТОДОРОВА Ольга Леонтіївна ПАВЛЮЧЕНКО Наталія Олександрівна	Впровадження системної моделі управління професійним розвитком як складова професіоналізації та всебічного розвитку державних службовців	228
8.	ХОМИЧ Вікторія Володимирівна	Публічна служба та механізм реформування оплати праці	232
Секція № 4. Місцеве самоврядування			
1.	ДОЛЖЕНКОВ Олег Олександрович	Принципи діяльності обласних рад в Україні на сучасному етапі	237
2.	ДІДУК Аліна Юріївна	Досвід громадського контролю за роботою органів місцевого врядування	240
3.	ЗЕЛІНСЬКА Наталія Сергіївна	Сучасні виклики формування спроможних громад	243
4.	КРАВЧУК Ольга Юріївна	Компаративний аналіз статистичних даних економічного рівня розвитку регіонів до і після процесу децентралізації	246
5.	ЛЕСИК Олена Василівна	Новели вітчизняного просторового планування: комплексний план просторового розвитку території територіальної громади та концепція інтегрованого розвитку територіальної громади	249
6.	МАРЧУК Альона Юріївна	Реалізація молодіжної політики на рівні територіальних громад: проблеми та перспективи	255
7.	НАГУЛЯК Анастасія Олегівна	Взаємодія органів місцевого самоврядування з населенням: соціальні платформи	259
8.	НЕВЕСЕЛИЙ Владислав Валерійович	Розвиток інфраструктури як складова забезпечення спроможності територіальних громад	262

9.	СЕРДЮКОВА Олена Євгенівна	Забезпечення комунальним житлом в Україні: особливості нормативно- правового регулювання	266
10.	ТКАЧ Лариса Володимирівна	Удосконалення соціального обслуговування населення на рівні громади із застосуванням інтегрованого підходу	269
11.	ТОМЧУК Людмила Олегівна	Актуальні механізми надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування в Україні	273
12.	ЧОРНА Юлія Сергіївна	Концептуальні підходи до типологізації моделей місцевого самоврядування в країнах-членах ЄС на сучасному етапі розвитку	276
13.	ШИРШИКОВА Анастасія Сергіївна	Місцеві податки та збори як основа доходів територіальної громади	281
14.	ЮЩЕНКО Маргарита Вікторівна	Комплексна послуга “єМалятко” – умови для реалізації прав дитини	285
15.	ЯРЕМЕНКО Олександр Іванович	Правовий режим змісту вебсайту органу місцевого самоврядування	290

Наукове видання

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ:
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

[Електронний ресурс]

*Матеріали XII наукової Інтернет-конференції
за міжнародною участю для аспірантів та докторантів*

28 травня 2021 року

Відповідальний за випуск *О.В. Патик*

Підписано до друку 21.06.2021.
Формат 60x84/16. Гарнітура «Times».
Обл.-вид.арк.14,2 Зам. № 38/06.

Видавництво
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
**Свідоцтво ДК № 1434
від 17 липня 2003 р.**
65009 м. Одеса, вул. Генуезька, 22
тел. (048) 705-97-48
www.oridu.odessa.ua